

RAPORT Z REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030

CZERWIEC 2022

opracowanie

Instytut Rozwoju Terytorialnego
ul. J. Wł. Dawida 1A
50-527 Wrocław
www.irt.wroc.pl

dyrektor

Maciej Zathey

zastępcy dyrektora

Bogusław Molecki
Agnieszka Wałęga

koordynator opracowania

Karolina Drewnicka

zespół autorski

Instytut Rozwoju Terytorialnego
we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	2
2. REALIZACJA CELÓW STRATEGICZNYCH	4
2.1. REALIZACJA WSKAŹNIKÓW MONITORUJĄCYCH	5
CEL 1. Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu	7
CEL 2. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych.....	10
CEL 3. Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego	13
CEL 4. Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	16
CEL 5. Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu	21
2.2. REALIZACJA PLANU WYKONAWCZEGO STRATEGII I POZOSTAŁYCH DZIAŁAŃ W DZIEDZINACH POLITYKI ROZWOJU	25
2.2.1. Rolnictwo i ochrona środowiska	26
2.2.2. Transport.....	36
2.2.3. Ochrona zdrowia	42
2.2.4. Wsparcie rozwoju regionalnego.....	55
2.2.5. Integracja społeczna	83
2.2.6. Kultura.....	99
2.2.7. Edukacja i nauka.....	104
2.2.8. Kultura fizyczna i turystyka.....	108
2.3. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	112
2.3.1. Ocena stanu zaawansowania realizacji inwestycji ustalonych w dokumentach krajowych.....	112
2.3.2. Ocena stanu zaawansowania realizacji inwestycji ustalonych jednocześnie w dokumentach krajowych i wojewódzkich	116
2.3.3. Ocena stanu zaawansowania realizacji inwestycji ustalonych w dokumentach wojewódzkich.....	117
2.3.4. Ocena stanu zaawansowania realizacji inwestycji ustalonych w załączniku nr 5 do szczegółowego opisu osi priorytetowych regionalnego programu operacyjnego województwa dolnośląskiego 2014-2020 (szoop rpo)	118
2.3.5. Podsumowanie.....	119
3. FINANSOWANIE ROZWOJU DOLNEGO ŚLĄSKA ZE ŚRODKÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO I UNII EUROPEJSKIEJ	121
3.1. FINANSOWANIE PRZEZ JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO	122
3.1.1. Finansowanie przez samorząd województwa	129
3.1.2. Finansowanie przez powiaty.....	129
3.1.3. Finansowanie przez gminy i miasta na prawach powiatu	130
3.2. FINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ	132
3.2.1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020	133
3.2.2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	138
3.2.3. Program Operacyjny Rybactwo i Morze 2014-2020.....	140
4. WNIOSKI I REKOMENDACJE	141
Wykaz skrótów.....	147
Spis wykresów	148
Spis tabel	149
Spis rysunków	149

1. WPROWADZENIE

1. WPROWADZENIE

Realizacja Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030¹ (SRWD 2030) jest płaszczyzną wielostronnej współpracy samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, administracji rządowej, podmiotów gospodarczych, instytucji oraz mieszkańców województwa. Zarząd Województwa Dolnośląskiego, będąc podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie Strategii, w celu uzyskania efektu synergii w procesie realizacji, współpracuje zarówno z zależnymi, jak i niezależnymi regionalnymi interesariuszami, mającymi wpływ na realizację polityki rozwoju województwa. Jest on również głównym podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie procesu monitorowania realizacji Strategii i wypełnia ww. zadanie poprzez jednostki podległe: Komitet Koordynujący ds. SRWD, Departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego, Instytut Rozwoju Terytorialnego oraz właściwe jednostki i instytucje odpowiedzialne za wdrażanie Strategii oraz podmiot opiniodawczo-doradczy – Regionalne Forum Terytorialne.

Podstawowymi instrumentami monitoringu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, służącymi realizacji efektywnej sprawozdawczości są raporty monitoringowe: przedmiotowy *Raport z realizacji Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego 2030* oraz *Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego i rozwoju społeczno-gospodarczym województwa dolnośląskiego*. Stanowią one narzędzie wspomagające podejmowanie decyzji przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego w sprawach związanych z realizacją Strategii i pozwalają na dostosowanie podejmowanych działań do zdiagnozowanych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych. Stanowią one również podstawę do prac aktualizujących Strategię, w tym także przedłużających okres jej obowiązywania o kolejne lata. Wdrożenie cyklicznego raportowania odpowiada na potrzeby jego odbiorców, pełniąc funkcję analityczną, rekomendacyjną i informacyjno-promocyjną, a odpowiedzialność za raportowanie ponoszą wszystkie podmioty zaangażowane w realizację Strategii.

Raport z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 stanowi podstawowy element właściwego monitoringu i ewaluacji dokumentu Strategii. Raport ten, poprzez monitoring wybranych wskaźników, wskazuje na stan realizacji Strategii oraz pozwala na ocenę stopnia i dynamiki postępu w realizacji przyjętych celów. Raport ten zawiera również zestaw informacji na temat realizacji dokumentów wykonawczych, zgodnie z *Planem Wykonawczym Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030²* oraz działań podejmowanych na terenie województwa dolnośląskiego zarówno przez samorząd województwa, jak i władze krajowe. Dokument zawiera również syntetyczną prezentację wniosków i rekomendacji w zakresie realizacji Strategii. Ramowy zakres dokumentu, zgodnie z Koncepcją raportu z realizacji SRWD 2030, przyjętą przez Komitet Koordynujący ds. SRWD, obejmuje:

- I. Wstęp
- II. Realizacja celów strategicznych
- III. Finansowanie rozwoju Dolnego Śląska
- IV. Wnioski i rekomendacje

Aktualną i kompleksową analizę zjawisk oraz procesów rozwojowych zachodzących na Dolnym Śląsku, zebranych w różnorodnych sferach tematycznych, znajdziecie Państwo ponadto m.in. w opracowaniach:

- Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego i rozwoju społeczno-gospodarczym województwa dolnośląskiego (2021) (https://irt.wroc.pl/strona-453-raport_o_zagospodarowaniu.html),
- Raport o stanie Województwa Dolnośląskiego (2018-2021) (<https://irt.wroc.pl/strona-323-samorzad.html>),
- Analiza Gospodarcza Dolnego Śląska (2021) (https://irt.wroc.pl/strona-488-analiza_gospodarcza_dolnego_slaska_2021.html),
- Ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zamieszczonych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego (2021) (https://irt.wroc.pl/pliki/_raporty_o_stanie_zagospodarowania_przestrzennego/2021/Ocena-inwestycji-celu-publicznego-2021/index.html),
- Prognoza demograficzna dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 r. (2021) (https://irt.wroc.pl/strona-473-prognoza_demograficzna_dla_gmin.html),
- Prognoza rynku pracy dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 r. (2021) (https://irt.wroc.pl/strona-474-prognoza_rynk_u_pracy_dla_gmin.html),
- Diagnoza społeczna województwa dolnośląskiego (2019) (https://irt.wroc.pl/strona-262-diagnoza_spoeczna_wojewodztwa.html).

¹ Uchwała Nr L/1790/18 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 20 września 2018 r.

² Uchwała Nr 2978/VI/20 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 listopada 2020 r.

2. REALIZACJA CELÓW STRATEGICZNYCH

2.1. REALIZACJA WSKAŹNIKÓW MONITORUJĄCYCH

Na potrzeby monitoringu **Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030** stworzona została macierz wskaźników ilościowych, odnoszących się do rezultatów realizacji każdego z określonych w niej celów strategicznych. Ze względu na stosunkowo krótki okres obowiązywania Strategii (od września 2018 r.) wnioskowanie w zakresie uwidaczniających się tendencji badanych zjawisk ma charakter uproszczony.

W ramach realizacji **celu 1** „Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu” większość wskaźników monitorujących cechuje się wzrostem wartości. Szczególnie korzystna sytuacja uwidacznia się pod względem wartości produktu krajowego brutto per capita (wskaźnik 1.1.), poziomu nakładów na działalność badawczo-rozwojową (wskaźnik 1.4) oraz udziału przedsiębiorstw współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej (wskaźnik 1.6.)

W odniesieniu do realizacji **celu 2** „Poprawa jakości i dostępności usług publicznych” wszystkie wskaźniki monitorujące charakteryzują się korzystnym kierunkiem zmian wartości. Szczególnie dobra sytuacja zaznacza się w obszarze opieki nad dziećmi w żłobkach i przedszkolach (wskaźnik 2.2. i 2.4.), w którym to mierniki osiągnęły wartości docelowe dla 2020 r., a w przypadku opieki żłobkowej nawet dla 2030 r. Niepokojącym zjawiskiem w ramach analizowanego celu są natomiast wahania wartości liczby zgonów niemowląt (wskaźnik 2.6.). zaznaczyć należy jednak, że w 2020 r. wartość wskaźnika znacznie się zmniejszyła względem roku poprzedniego i osiągnęła zakładaną dla 2020 r. wartość.

Analizując realizację **celu 3** „Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego”, należy stwierdzić, że prawie wszystkie wskaźniki monitorujące wyróżniają się korzystnym trendem zmian wartości. Wyraźne zmiany *in plus* obserwuje się w zakresie aktywności obywatelskiej (wskaźnik 3.1.), liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (wskaźnik 3.6.), a także w zakresie aktywizacji ludności w wieku 25-64 lata na rynku pracy (wskaźnik 3.7.). W każdym z wymienionych obszarów wartości wskaźników monitorujących osiągnęły stan docelowy przewidziany dla 2020 r. Negatywną tendencją charakteryzuje się natomiast wskaźnik zdawalności matur (wskaźnik 3.5.), który w 2020 r. znacznie się obniżył względem lat poprzednich (negatywny wpływ pandemii na edukację).

W ramach realizacji **celu 4** „Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego” większość wskaźników wykazuje pozytywny trend zmian. Korzystna sytuacja występuje m.in. w przypadku wolumenu odpadów komunalnych zebranych selektywnie (wskaźnik 4.5), czy wzrostu udziału energii z odnawialnych źródeł (wskaźnik 4.2.). Korzystnym zjawiskiem, jest również spadek wartości wskaźników monitorujących zanieczyszczenie gazowe powietrza (wskaźnik 4.3.). W większości przypadków wartości wskaźników osiągnęły zakładane wartości dla 2020 r.

Odnosząc się do realizacji **celu 5** „Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu” należy podkreślić, że niemal wszystkie wskaźniki monitorujące cechuje korzystna tendencja zmian ich wartości. W szczególności pozytywne zmiany uwidaczniają się pod względem długości dróg ekspresowych i autostrad (wskaźnik 5.1.), spadku liczby wypadków drogowych (wskaźnik 5.5.), czy liczby miast obsługiwanych regionalnym transportem kolejowym (wskaźnik 5.7.). Ze względu na sytuację pandemiczną część wskaźników zanotowała wyraźny spadek wartości względem lat poprzednich, szczególnie wyraźny w przypadku liczby pasażerów korzystających z transportu kolejowego (wskaźnik 5.3.), a także w zakresie ruchu pasażerów w transporcie lotniczym (wskaźnik 5.4.).

Tabela 1. Macierz wskaźników monitorujących realizację SRWD 2030.

Lp.	Cel strategiczny	Nr wskaźnika	Nazwa wskaźnika [jednostka]	Źródło	Tendencja 2010-2016	Tendencja 2016-2020 (a)	Wartości wskaźników w latach			
							stan		oczekiwana	
							2016	2020	2020	2030*
1.	EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE GOSPODARCZEGO POTENCJAŁU REGIONU	1.1.	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca [zł]	GUS	▲	▲	53 754	67148 (b)	59 000	75 000
		1.2.	Relacja skrajnych wartości (liczoną jako iloraz maksymalnej i minimalnej wartości) PKB brutto na 1 mieszkańca [zł] w podregionach	GUS	▲	▲	2,23	-	2,15	2,05
		1.3.	Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności	GUS	▲	▲	1 244	1370	1 325	1 500
		1.4.	Nakłady na B+R w relacji do PKB oraz nakłady przedsiębiorstw na B+R w relacji do PKB	GUS	▲	▲	0,69 0,46	-	1,10 0,70	2,00 1,80
		1.5.	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem [%]	GUS	▲	▼	11,05	4,8	12,40	16,00

Lp.	Cel strategiczny	Nr wskaźnika	Nazwa wskaźnika [jednostka]	Źródło	Tendencja 2010-2016	Tendencja 2016-2020 (a)	Wartości wskaźników w latach			
							stan		oczekiwana	
							2016	2020	2020	2030*
		1.6.	Udział przedsiębiorstw przemysłowych/usługowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw [%]	GUS	▼ ▼	▲	6,2 3,3	9,2 4,8	6,4 4,1	7,0 6,0
2.	POPRAWA JAKOŚCI I DOSTĘPNOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH	2.1.	Budynki mieszkalne podłączone do kanalizacji w % ogółu budynków mieszkalnych [%]	GUS	▲	▲	59,2	61,0	63,5	73,0
		2.2.	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach [%]	GUS	▲	▲	12,5	20,0	16,5	20,0
		2.3.	Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej [szt.]	GUS	▲	▲	8 223	8465	8 700	9 800
		2.4.	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym [%]	GUS	▲	▲	81,9	88,8	84,0	89,0
		2.5.	Odsetek przedsiębiorstw sektora niefinansowego wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną [%]	GUS	▲	▲	95,5	-	97,0	99,0
		2.6.	Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	GUS	▼	▼	3,8	3,5	3,6	3,3
		2.7.	Liczba uczestników imprez masowych ogółem (artystyczno-rozrywkowych, sportowych i interdyscyplinarnych) [tys. os.]	GUS	▲	▼	2 176	494	2 220	2 300
3.	WZMOCNIENIE REGIONALNEGO KAPITAŁU LUDZIEGO I SPOŁECZNEGO	3.1.	Frekwencja w wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego (I tura) [%]	GUS	-	▲	44,8 (d)	-	47,0	51,0
		3.2.	Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu [%]	GUS	▼	▲	4,3	4,9	4,8	5,5
		3.3.	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym [%]	GUS	▼	▼	10,5	-	10,0	9,0
		3.4.	Liczba kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka na 10 tys. mieszkańców [os.]	GUS	▼	▼	43,5	34,3	42,0	39,0
		3.5.	Zdawalność egzaminów maturalnych [%]	GUS	▼	▼	77,0	72,3	78,5	82,0
		3.6.	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców	GUS	▲	▲	40,4	43	42,5	46,0
		3.7.	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata wg BAEL [%]	GUS	▲	▲	71	75,7	71	73
		3.8.	Liczba widzów i słuchaczy teatrów i instytucji muzycznych na 1000 mieszkańców (wg miejsca prezentacji)	GUS	▲	▼	716	127	725	750
4.	ODPOWIEDZIALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW I OCHRONA WALORÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	4.1.	Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem [%]	GUS	▲	▼	0,40	0,32	0,35	0,20
		4.2.	Udział energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem [%]	GUS	▲	▲	6,5	10,2	9,5	22,0
		4.3.	Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych SO ₂ / NO _x [kg na 1 mieszkańca]	▼	▼	6,9	3,1	6,0	4,8	
				▼	▼	3,8	3,3	3,5	2,9	
		4.4.	Klasa stref dla pyłów zawieszonych PM 10 (wartość średniodobowa): (e)	▼	▲	C	-	B	A	
				▼	●	C	-	B	A	
				▼	●	A	-	A	A	
				▼	●	C	-	B	A	
		4.5.	Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych ogółem [%]	GUS	▲	▲	21,3	33,9	24,5	35,0
		4.6.	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem [%]	GUS	▲	●	18,6	18,6	18,6	18,8
4.7.	Odpady wytworzone w ciągu roku (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) [tys. ton]	GUS	▲	▼	35 579	33 315	34 000	32 600		
5.	WZMOCNIENIE PRZESTRZENNEJ SPÓJNOŚCI REGIONU	5.1.	Długość dróg ekspresowych i autostrad na 10 tys. ludności [km]	GUS	▲	▲	0,99	1,47	1,05	1,67
		5.2.	Udział mieszkańców w strefie dostępności do 30 minut od węzłów autostrad i dróg ekspresowych w ogólnej liczbie ludności [%]	IRT	▲	▲	63	77	65	79
		5.3.	Liczba pasażerów odprawianych w transporcie kolejowym (Koleje Dolnośląskie, Przewozy Regionalne) [mln os.]	UMWD	▲	▼	19,8	17,3	-	-
		5.4.	Ruch pasażerów w portach lotniczych - przyjazdy i wyjazdy [tys. os.]	GUS	▲	▼	2 371	1003	2 700	4 000
		5.5.	Wypadki drogowe na 100 tys. ludności [osoba]	GUS	▲	▼	80	54,4	67	50
		5.6.	Długość czynnych linii kolejowych w województwie	GUS	▲	▼	1 750	1742	1 850	2 050
		5.7.	Liczba miast obsługiwanych regionalnym transportem kolejowym	IRT	▲	▲	53	58	57	83

Oznaczenia: a – w przypadku braku danych dla 2020 roku tendencja dotyczy lat 2016-2019; b – szacunki wstępne; c – dane dla 2014 roku; d - coroczna ocena jakości powietrza dokonywana jest w terminie do 30 kwietnia roku następnego; * – wartość oczekiwana; kolor szary – tendencja korzystna; kolor czerwony – tendencja niekorzystna.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, UMWD i IRT.

CEL 1. Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu

Tabela 2. Macierz wskaźników monitorujących realizację Celu 1.

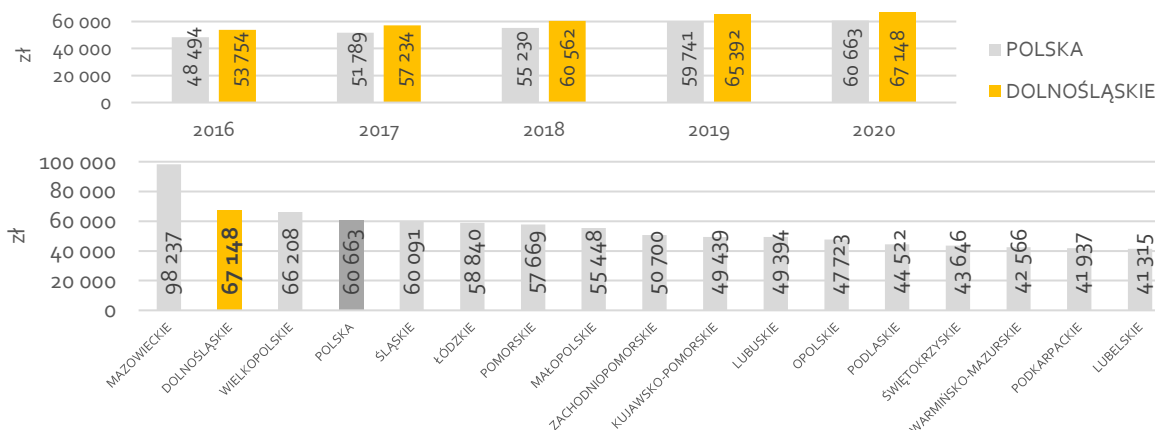
Nr wskaźnika	Nazwa wskaźnika [jednostka]	Źródło	Tendencja 2010-2016	Tendencja 2016-2020 (a)	Wartości wskaźników w latach							
					stan						oczekiwane	
					2016	2018	2019	2020	% 2020*	% 2030*	2020*	2030*
1.1.	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca [zł]	GUS	▲	▲	53 754	60 562	65 240 (b)	67 148 (b)	113,8	89,5	59 000	75 000
1.2.	Relacja skrajnych wartości (liczona jako iloraz maksymalnej i minimalnej wartości) PKB brutto na 1 mieszkańca [zł] w podregionach	GUS	▲	▲	2,23	2,36	-	-	-	-	2,15	2,05
1.3.	Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności	GUS	▲	▲	1 244	1 294	1320	1370	103,4	91,3	1 325	1 500
1.4.	Nakłady na B+R w relacji do PKB oraz nakłady przedsiębiorstw na B+R w relacji do PKB	GUS	▲	▲	0,69 0,46	1,09 0,68	- -	- -	- -	- -	1,10 0,70	2,00 1,80
1.5.	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem [%]	GUS	▲	▼	11,05	4,40	5,5	4,8	38,7	30,0	12,40	16,00
1.6.	Udział przedsiębiorstw przemysłowych/usługowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw [%]	GUS	▼	▲	6,2 3,3	6,0 3,7	5,2 2,5	9,2 4,8	143,8 117,1	131,4 80,0	6,4 4,1	7,0 6,0

* – wartość oczekiwana

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(1.1.) W toku realizacji Strategii w latach 2019-2020 produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim zwiększył się o 2,7% (wartość wskaźnika w 2019 r.: 65 392 zł; w 2020 r.: 67 148 zł). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano jego wzrost o 24,9%, z poziomu 53 754 zł w 2016 r. Coroczny wzrost procentowy w latach 2019-2020 był natomiast najmniejszy. W 2020 r. wartość tego wskaźnika w województwie dolnośląskim była wyższa o 11% od średniej krajowej wynoszącej 60 663 zł. Dane z lat poprzednich wskazują, że różnice między wartościami dla kraju a notowanymi na Dolnym Śląsku utrzymywały się na stałym poziomie, ok. 10% na korzyść naszego regionu. W 2020 r. województwo dolnośląskie uplasowało się na drugim miejscu wśród regionów, za województwem mazowieckim (98 237 zł). Oczekiwana wartość wskaźnika założona w Strategii na 2020 r. (59 000 zł) została przekroczone o 13,8%. Tendencja wzrostowa wskaźnika jest pozytywna.

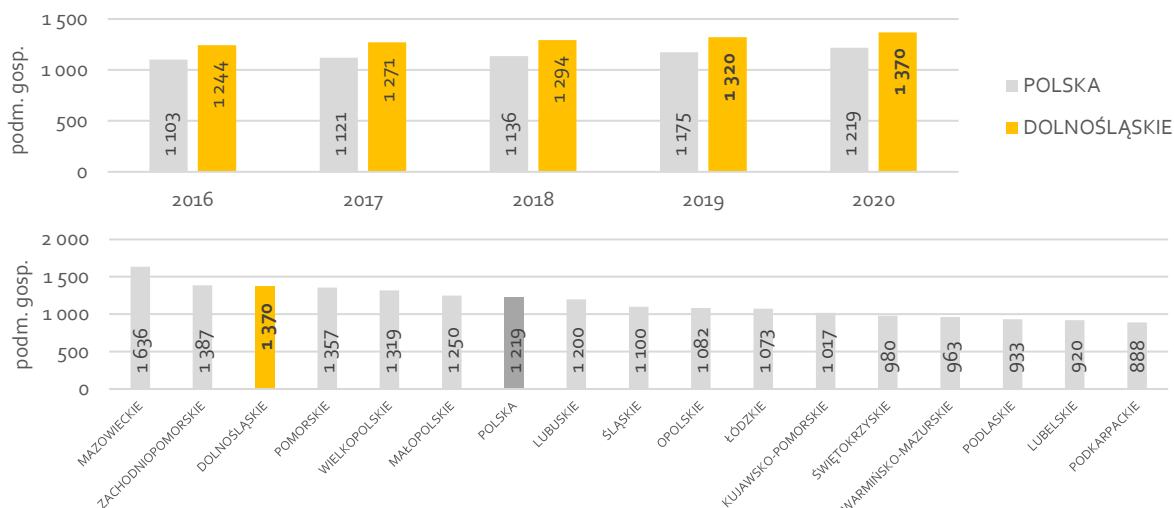
Wykres 1. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(1.3.) Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w latach 2019-2020 zwiększyła się o 3,8%, z poziomu 1320 w 2019 r. do 1370 w 2020 r. W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano wzrost o 10,1%, z poziomu 1244 w 2016 r. Coroczny wzrost procentowy z lat 2019-2020 był największy. W 2020 r. wartość wskaźnika na Dolnym Śląsku była o 12% wyższa od średniej w Polsce wynoszącej 1219. Dane z lat poprzednich wskazują, że różnice wielkości wskaźnika między wartościami dla kraju a odnotowanymi w województwie dolnośląskim utrzymywały się na stałym poziomie, ok. 13% na korzyść naszego regionu. Analizując wartość wskaźnika dla poszczególnych województw w 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na trzecim miejscu (za województwami: mazowieckim (wartość wskaźnika: 1636) i zachodniopomorskim (1387)). Oczekiwana wartość wskaźnika założona w 2020 r. na 1325 została przekroczone o 3,4%. Do osiągnięcia założonej w Strategii na 2030 r. wartości (1500) brakuje 8,7%. Tendencja wzrostowa wskaźnika jest pozytywna.

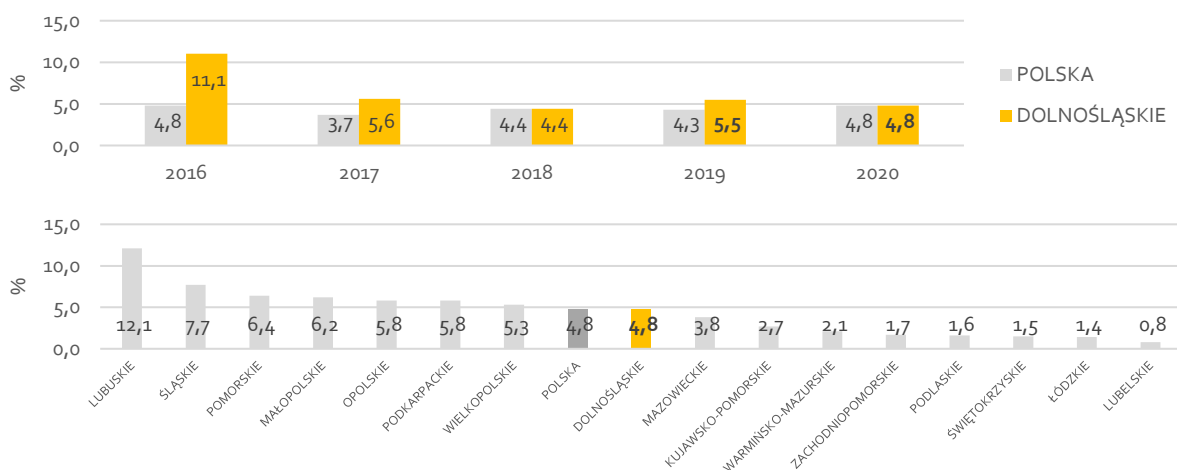
Wykres 2. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

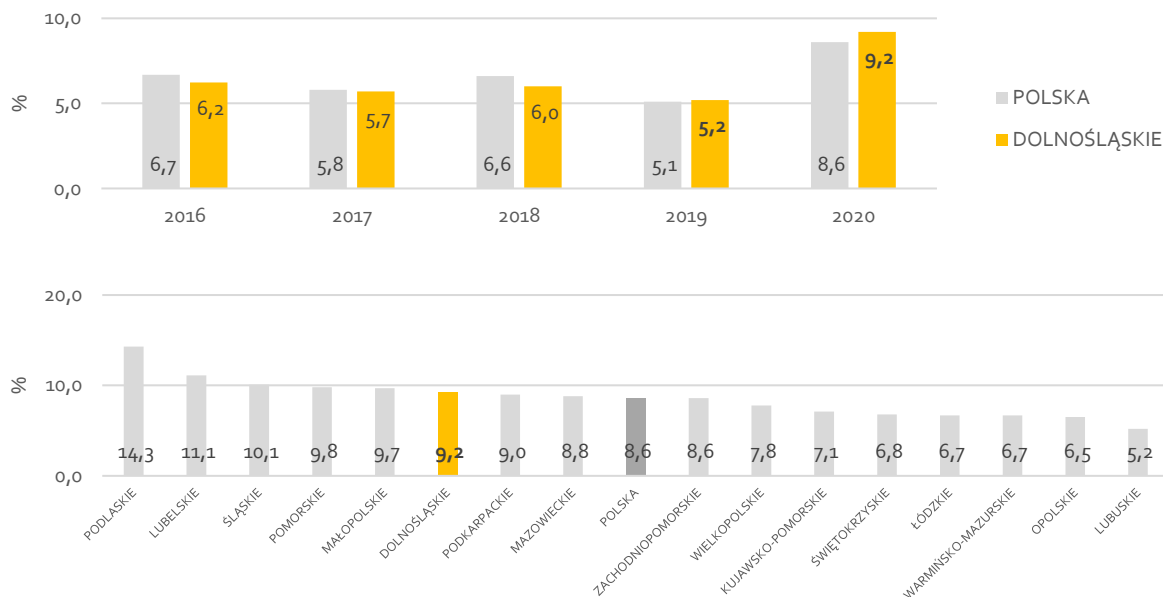
(1.5.) **Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem** w latach 2019-2020 w toku realizacji Strategii zmniejszył się o 0,7 p.p. (wartość wskaźnika w 2019 r.: 5,5%; w 2020 r.: 4,8%). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano spadek o 6,3 p.p., z poziomu 11,1% w 2016 r. W ujęciu corocznym największy spadek odnotowano między 2016 a 2017 rokiem (wartość wskaźnika 5,6%), po czym wskaźnik nie ulegał większym wahaniom. W 2020 r. wartość wskaźnika dla kraju i Dolnego Śląska była równa (4,8%). Dane z lat poprzednich wskazują, że wielkości wskaźnika oscylowały w zbliżonych wartościach, a nawet były sobie równe, za wyjątkiem 2016 r. (różnica 6,3 p.p. na korzyść województwa dolnośląskiego). W 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na ósmym miejscu, za województwami: lubuskim (wartość wskaźnika: 12,1%), śląskim (7,7%), pomorskim (6,4%), małopolskim (6,2%), opolskim (5,8%), podkarpackim (5,8%), wielkopolskim (5,3%).

Wykres 3. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

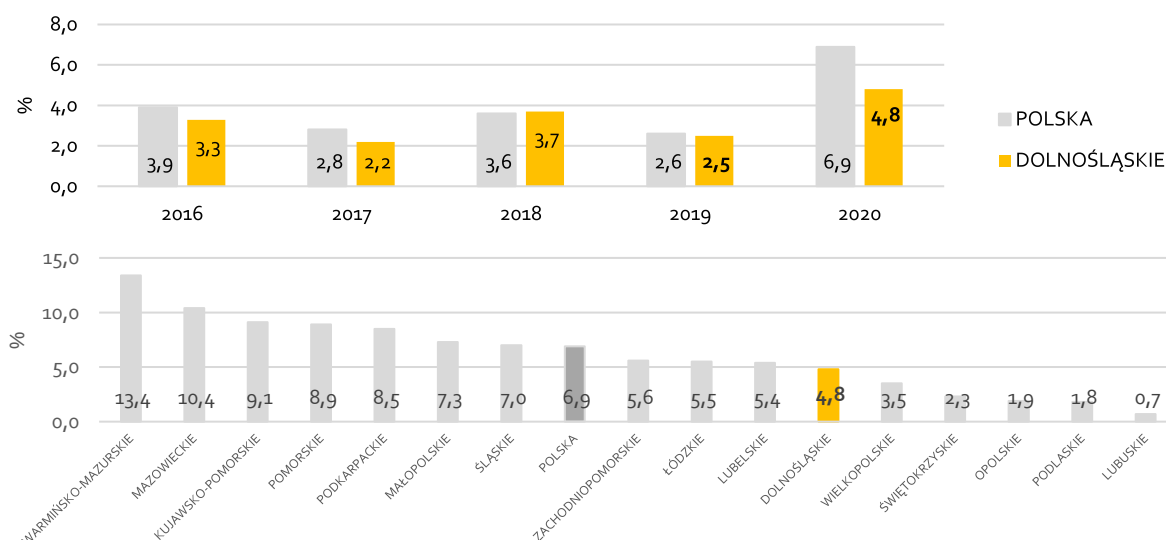
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(1.6.) **Zmiana udziału przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw** w latach 2019-2020 w toku realizacji Strategii wskazuje na wzrost wartości wskaźnika o 4,0 p.p. (wartość wskaźnika w 2019 r.: 5,2%; w 2020 r.: 9,2%). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano jego zwiększenie o 3,0 p.p., z poziomu 6,2% w 2016 r. W ujęciu corocznym wzrost z lat 2019-2020 był najwyższy. W 2020 r. udział ten w województwie dolnośląskim był wyższy o 0,6 p.p. od średniego udziału w kraju, wynoszącego 8,6%. Dane z lat poprzednich wskazują, że różnice wielkości wskaźnika między wartościami dla kraju a odnotowanymi w województwie dolnośląskim były do siebie zbliżone. W 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na szóstym miejscu, za województwami: podlaskim (wartość wskaźnika: 14,3%), lubelskim (11,1%), śląskim (10,1%), pomorskim (9,8%) oraz małopolskim (9,7%). Zakładana w Strategii oczekiwana wartość tego wskaźnika w 2020 r., wynosząca 6,4%, została przekroczone o 43,8%. Również założona wartość wskaźnika dla 2030 r., wynosząca 7,0%, została zrealizowana i przekroczone o 31,4%. Tendencja wzrostowa wskaźnika jest pozytywna.

Wykres 4. Udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Zmiana udziału przedsiębiorstw usługowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw w latach 2019-2020 w toku realizacji Strategii wskazuje na wzrost tego udziału o 2,3 p.p. (wartość wskaźnika w 2019 r.: 2,5%; w 2020 r.: 4,8%). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano wzrost o 1,5 p.p., w poziomie 3,3% w 2016 r. W ujęciu corocznym wzrost z lat 2019-2020 był największy. Wartość wskaźnika w województwie dolnośląskim w 2020 r. była niższa o 2,1 p.p. od średniej w Polsce wynoszącej 6,9%. Dane z lat poprzednich wskazują, że różnice wielkości wskaźnika między wartościami dla kraju a odnotowanymi w województwie dolnośląskim nie były znaczące. Analizując wartość wskaźnika dla poszczególnych województw w 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na jedenastym miejscu za województwami: warmińsko-mazurskim (13,4%), mazowieckim (10,4%), kujawsko-pomorskim (9,1%), pomorskim (8,9%), podkarpackim (8,5%), małopolskim (7,3%), śląskim (7,0%), zachodniopomorskim (5,6%), łódzkim (5,5%) oraz lubelskim (5,4%). Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika, w 2020 r. na Dolnym Śląsku wartość ta (4,1%) została przekroczona o 17,1%. Założona wartość dla 2030 r. (6,0%) została zrealizowana w 80%. Tendencja wzrostowa wskaźnika jest pozytywna.

Wykres 5. Udział przedsiębiorstw usługowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

CEL 2. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych

Tabela 3. Macierz wskaźników monitorujących realizację Celu 2.

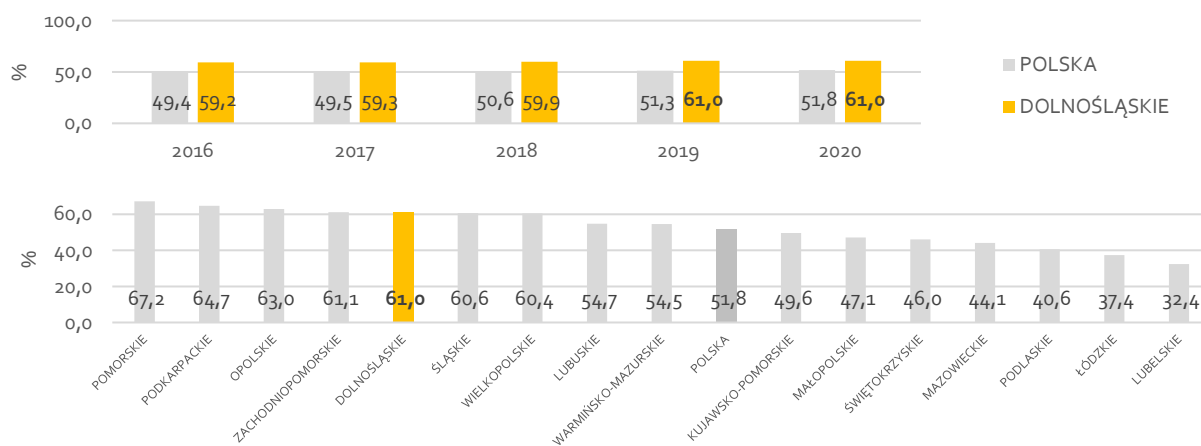
Nr wskaźnika	Nazwa wskaźnika [jednostka]	Źródło	Tendencja 2010-2016	Tendencja 2016-2020 (a)	Wartości wskaźników w latach							
					stan						oczekiwane	
					2016	2018	2019	2020	% 2020*	% 2030*	2020*	2030*
2.1.	Budynki mieszkalne podłączone do kanalizacji w % ogółu budynków mieszkalnych [%]	GUS	▲	▲	59,2	59,9	61,0	61,0	96,1	83,6	63,5	73,0
2.2.	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach [%]	GUS	▲	▲	12,5	16,6	19,2	20,0	121,2	100,0	16,5	20,0
2.3.	Liczba miejsc w placówek stacjonarnej pomocy społecznej [szt.]	GUS	▲	▲	8 223	8 384	8 447	8 465	97,3	86,4	8 700	9 800
2.4.	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym [%]	GUS	▲	▲	81,9	88,7	89,2	88,8	105,7	99,8	84,0	89,0
2.5.	Odsetek przedsiębiorstw sektora niefinansowego wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną [%]	GUS	▲	▲	95,5	96,5 (c)	-	-	-	-	97,0	99,0
2.6.	Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	GUS	▼	▼	3,8	4,2	4,5	3,5	102,9	94,3	3,6	3,3
2.7.	Liczba uczestników imprez masowych ogółem (artystyczno-rozrywkowych, sportowych i interdyscyplinarnych) [tys. os.]	GUS	▲	▼	2 176	2 503	2 403	494	22,3	21,5	2 220	2 300

* – wartość oczekiwana

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

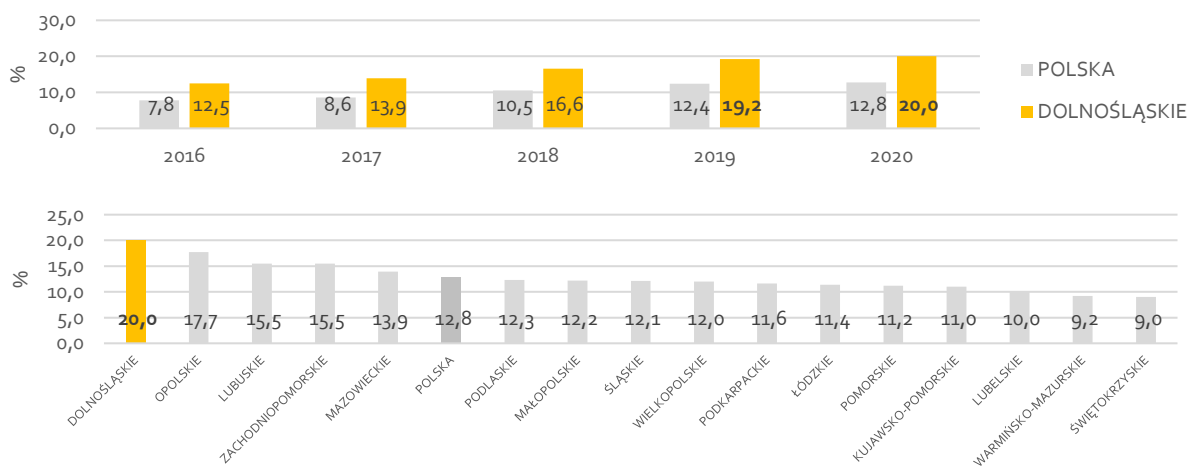
(2.1) Udział **budynków mieszkalnych podłączonych do kanalizacji w % ogółu budynków mieszkalnych** w latach 2019-2020 pozostawał stały i wyniósł 61,0%. W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano wzrost tego udziału o 1,8 p.p., z poziomu 59,2% w 2016 r. Wartość wskaźnika notowana w 2020 r. w województwie dolnośląskim była wyższa o 9,2 p.p. od średniej w kraju wynoszącej 51,8%. Dane z lat poprzednich wskazują, że różnice wielkości wskaźnika między wartościami dla kraju a odnotowanymi na Dolnym Śląsku wynosiły średnio ponad 9,0% na korzyść naszego regionu. W 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na piątym miejscu, za województwami: pomorskim (wartość wskaźnika: 67,2%), podkarpackim (64,7%), opolskim (63,0%) oraz zachodniopomorskim (61,1%). Oczekiwana wartość wskaźnika założona na 2020 r. na poziomie 63,5% została zrealizowana w 96,1%. Natomiast założona wartość dla 2030 r. wynosząca 73,0% została zrealizowana w 83,6%. Pomimo braku osiągnięcia zakładanej na 2020 r. wartości wskaźnika utrzymująca się tendencja wzrostowa jest zadawalająca.

Wykres 6. Budynki mieszkalne podłączone do kanalizacji w % ogółu budynków mieszkalnych w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

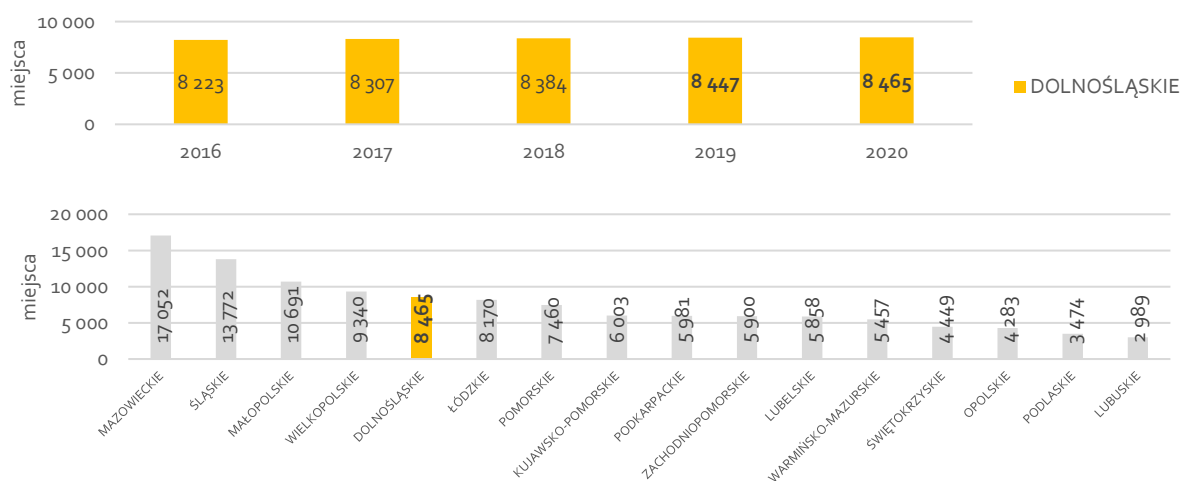
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(2.2) W latach 2019-2020 zwiększył się również o 0,8 p.p. **odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach** (wartość wskaźnika w 2019 r.: 19,2%; w 2020 r.: 20,0%). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano wzrost o 7,5 p.p., z poziomu 12,5% w 2016 r. W porównaniu do wartości wskaźnika dla kraju, wynoszącej w 2020 r. 12,8%, w województwie dolnośląskim była ona wyższa o 7,2 p.p. Dane z lat poprzednich wskazują, że różnice wielkości wskaźnika między wartościami dla kraju a odnotowanymi w województwie dolnośląskim średnio różniły się o 6,0 p.p. na korzyść województwa dolnośląskiego. Analizując wartość wskaźnika dla poszczególnych województw w 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na pierwszym miejscu. Założona w Strategii oczekiwana wartość wskaźnika na poziomie 16,5% w 2020 r. została osiągnięta i przekoczona o 21,2%. Osiągnięta została również założona zakładana wartość dla 2030 r. (20%). Uzyskana w 2020 r. wartość wskaźnika i jego tendencja wzrostowa jest pozytywna.

Wykres 7. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

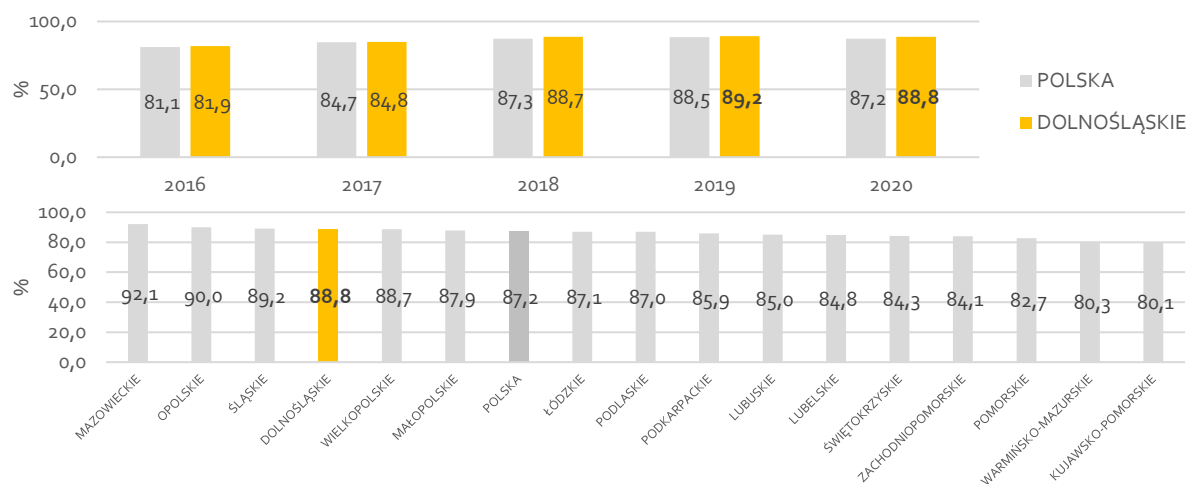
(2.3.) Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej w latach 2019-2020 w toku realizacji Strategii wzrosła o 0,2% (wartość wskaźnika w 2019 r.: 8447; w 2020 r.: 8465). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano wzrost o 2,9%, z poziomu 8223 w 2016 r. Miejsca w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na Dolnym Śląsku w 2020 r. stanowiły 7,1% z 119 344 miejsc tego typu w kraju. Rozpatrując udział województwa dolnośląskiego w zasobach krajowych z lat 2016-2020 stwierdza się, że jest on stały (ok. 7,1 % ogółu miejsc tego typu w kraju). Analizując wartość wskaźnika dla poszczególnych województw w 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na piątym miejscu (za województwami: mazowieckim (wartość wskaźnika: 17 052 msc.), śląskim (13 772 msc.), małopolskim (10 691 msc.) oraz wielkopolskim (9340 msc.). Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika, w 2020 r. na Dolnym Śląsku wartość ta (8700 msc.) została zrealizowana w 97,3%. Założona wartość dla 2030 r. (9800 msc.) została zrealizowana w 86,4%. Osiągniętą wielkość wskaźnika można uznać za zadawalającą.

Wykres 8. Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(2.4.) W latach 2019-2020 odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym zmniejszył się o 0,4 p.p. (wartość wskaźnika w 2019 r.: 89,2%; w 2020 r.: 88,8%). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano jego wzrost o 6,9 p.p., z poziomu 81,9% w 2016 r. W porównaniu do wartości wskaźnika dla kraju (87,2%) w województwie dolnośląskim w 2020 r. była ona wyższa o 1,6 p.p. Dane z lat poprzednich wskazują, że różnice wielkości wskaźnika między wartościami dla kraju a odnotowanymi w województwie dolnośląskim średnio różniły się o 0,9 p.p. na korzyść województwa dolnośląskiego. W 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na czwartym miejscu, za województwami: mazowieckim (92,1%), opolskim (90,0%) oraz śląskim (89,2%). Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika, w 2020 r. na Dolnym Śląsku wartość ta (84,0%) została przekroczona o 5,7%, a założona wartość dla 2030 r. (89,0%) została zrealizowana w 99,8%. Tendencja wzrostowa wskaźnika jest pozytywna.

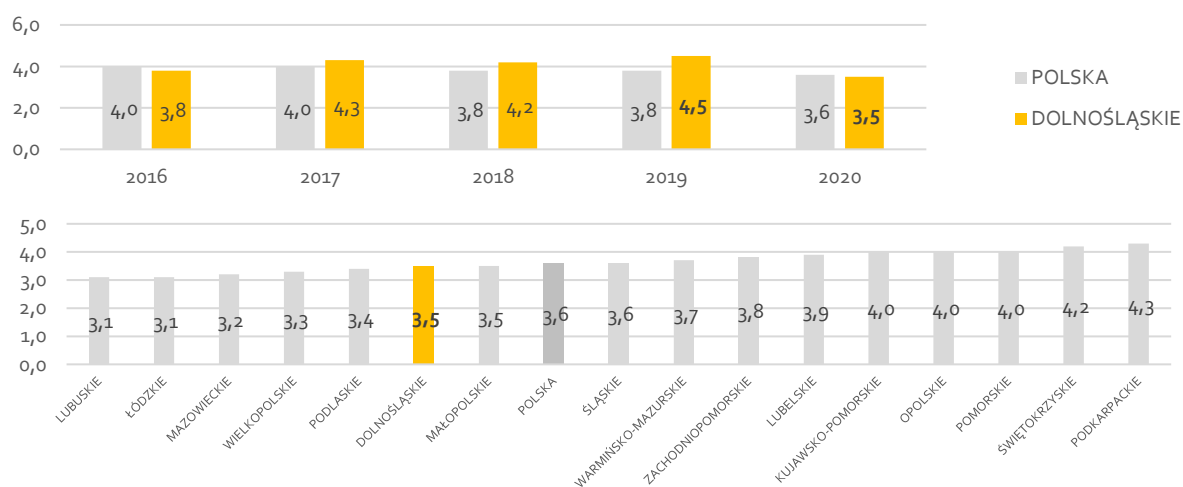
Wykres 9. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

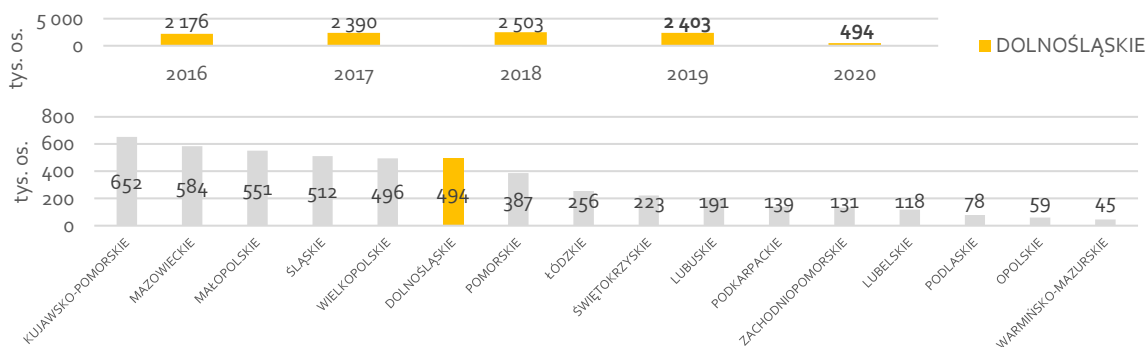
(2.6.) Liczba zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych w latach 2019-2020 zmniejszyła się o 22,2% (wartość wskaźnika w 2019 r.: 4,5; w 2020 r.: 3,5). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 spadek wyniósł 7,9%, z poziomu 3,8% w 2016 r. Wartość wskaźnika w województwie dolnośląskim w 2020 r. była nieznacznie niższa od średniej w kraju wynoszącej 3,6%. W 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na szóstym miejscu, za województwami: lubelskim (3,1), łódzkim (3,1), mazowieckim (3,2), wielkopolskim (3,3) oraz podlaskim (3,4). Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika, w 2020 r. oczekiwana wartość wskaźnika (3,6) była wyższa o 2,9% od osiągniętej wartości wskaźnika. Natomiast oczekiwana wartość na 2030 r. (3,3) została zrealizowana w 94,3%. Dane w ujęciu statycznym (za rok), jak i dynamicznym (za lata) wskazują pozytywną, oczekiwaną, spadkową tendencję wskaźnika.

Wykres 10. Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(2.7.) Liczba uczestników imprez masowych ogółem (artystyczno-rozrywkowych, sportowych i interdyscyplinarnych) w latach 2019-2020 zmniejszyła się znacząco o 79,4% (wartość wskaźnika w 2019 r.: 2403 tys. os.; w 2020 r.: 494 tys. os.). Spadek ten wynika z obustrzeń, będących wynikiem pandemii COVID-19. W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano ich zmniejszenie o 77,3%, z poziomu 2176 tys. os. w 2016 r. Zaznaczyć należy, że oczekiwana na 2020 r. wielkość wskaźnika (2220 tys. os.) została już przekroczona o 22,3% w 2017 r. (2390 tys. os.), a oczekiwana na 2030 r. (2300 tys. os.) o 21,5%. Liczba uczestników imprez masowych ogółem na Dolnym Śląsku w 2020 r. stanowiła 10,1% całkowitej liczby uczestników imprez tego typu w kraju (4915 tys. os.). Rozpatrując udział województwa dolnośląskiego w zasobach krajowych z lat 2016-2020 stwierdza się, że jest on stały (ok. 9,0% ogółu liczby uczestników w kraju). Analizując wartość wskaźnika dla poszczególnych województw, w 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na szóstym miejscu (za województwami: kujawsko-pomorskim (652 tys. os.), mazowieckim (584 tys. os.), małopolskim (551 tys. os.), śląskim (512 tys. os.) oraz wielkopolskim (496 tys. os.)). Uwzględniając okres pandemii COVID-19 i towarzyszące jej obustrzenia, wielkość wskaźnika można uznać za zadawalającą.

Wykres 11. Liczba uczestników imprez masowych ogółem (artystyczno-rozrywkowych, sportowych i interdyscyplinarnych) na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

CEL 3. Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego

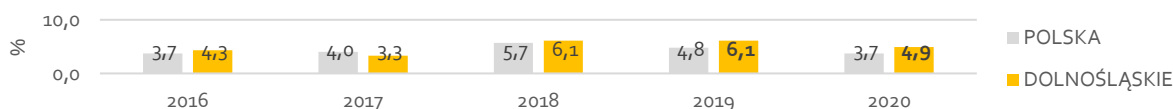
Tabela 4. Macierz wskaźników monitorujących realizację Celu 3.

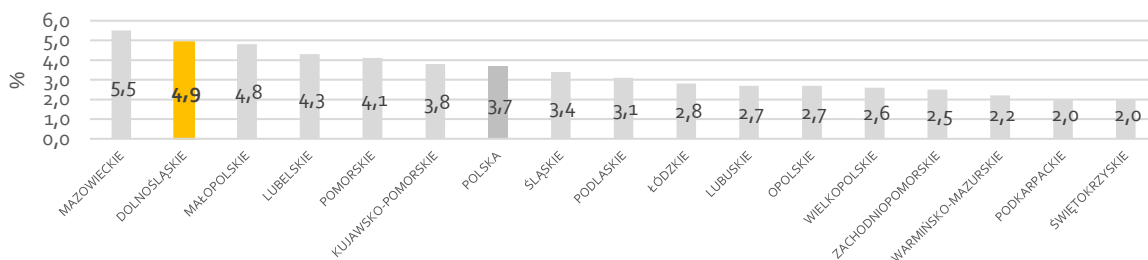
Nr wskaźnika	Nazwa wskaźnika [jednostka]	Źródło	Tendencja 2010-2016	Tendencja 2016-2020 (a)	Wartości wskaźników w latach								
					stan						oczekiwane		
					2016	2018	2019	2020	% 2020*	% 2030*	2020*	2030*	
3.1.	Frekwencja w wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego (I tura) [%]	GUS	-	▲	44,8 (d)	53,2	-	-	-	-	-	47,0	51,0
3.2.	Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu [%]	GUS	▼	▲	4,3	6,1	6,1	4,9	102,1	89,1	4,8	5,5	
3.3.	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym [%]	GUS	▼	▼	10,5	9,9	8,4	-	-	-	10,0	9,0	
3.4.	Liczba kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka na 10 tys. mieszkańców [os.]	GUS	▼	▼	43,5	37,9	32,7	34,3	81,7	87,9	42,0	39,0	
3.5.	Zdawalność egzaminów maturalnych [%]	GUS	▼	▼	77,0	77,1	78,7	72,3	92,1	88,2	78,5	82,0	
3.6.	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców	GUS	▲	▲	40,4	40,4	42	43	101,2	93,5	42,5	46,0	
3.7.	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata wg BAEL [%]	GUS	▲	▲	71	74	75	75,7	106,6	103,7	71	73	
3.8.	Liczba widzów i słuchaczy teatrów i instytucji muzycznych na 1000 mieszkańców (wg miejsca prezentacji)	GUS	▲	▼	716	368	375	127	17,5	16,9	725	750	

* – wartość oczekiwana

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(3.2.) Udział osób dorosłych uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w wieku 25-64 lata w latach 2019-2020 zmniejszył się o 1,2 p.p. (wartość wskaźnika w 2019 r.: 6,1%; w 2020 r.: 4,9%). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano wzrost o 0,6 p.p., z poziomu 4,3% w 2016 r. Wartość wskaźnika w województwie dolnośląskim w 2020 r. była wyższa o 1,2 p.p. od średniej w kraju wynoszącej 3,7%. Dane z lat poprzednich wskazują, że różnice wielkości wskaźnika między wartościami dla kraju a odnotowanymi w województwie dolnośląskim średnio różniły się o 0,6 p.p. na korzyść województwa dolnośląskiego. Analizując wartość wskaźnika dla poszczególnych województw, w 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na drugim miejscu, za województwem mazowieckim, gdzie udział ten wynosił 5,5%. Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika, w 2020 r. na Dolnym Śląsku wartość ta (4,8%) została przekroczona o 2,1%, a wartość założona na 2030 r. (5,5%) została zrealizowana w 89,1%. Tendencja wzrostowa wskaźnika jest pozytywna.

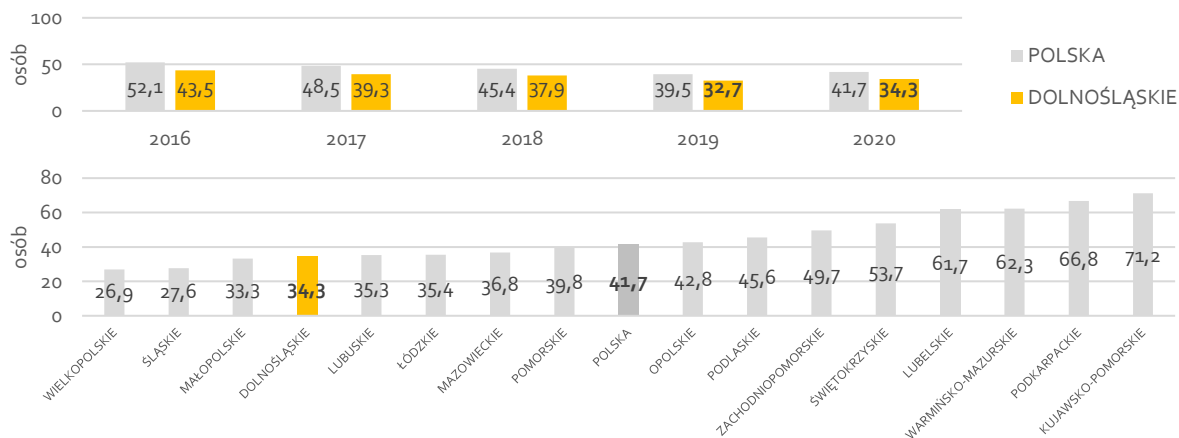
Wykres 12. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(3.4) W latach 2019-2020 wzrosła o 4,9% liczba kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka na 10 tys. mieszkańców (wartość wskaźnika w 2019 r.: 32,7; w 2020 r.: 34,3). Od 2016 r. odnotowano natomiast spadek ich liczby o 21,1%, z poziomu 43,5 na 10 tys. mieszkańców. W 2020 r. w województwie dolnośląskim była ona niższa o 17,7% od średniej w kraju wynoszącej 41,7. Dane z lat 2016-2020 wskazują, że wartość wskaźnika dla Dolnego Śląska była niższa niż w kraju średnio o 17,4%, co jest zjawiskiem pozytywnym. W 2020 r. Dolny Śląsk znalazł się na czwartym miejscu w kraju, za województwami: wielkopolskim (wartość wskaźnika: 26,9), śląskim (27,6) oraz małopolskim (33,3). Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika, w 2020 r. osiągnięta wartość była niższa od oczekiwanej (42,0) o 18,3%, natomiast w stosunku do docelowej wartości na 2030 r. (39,0) była niższa o 12,1%, co jest tendencją pożądaną.

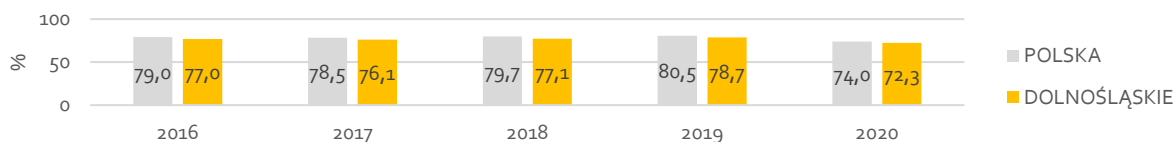
Wykres 13. Liczba kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka na 10 tys. mieszkańców w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

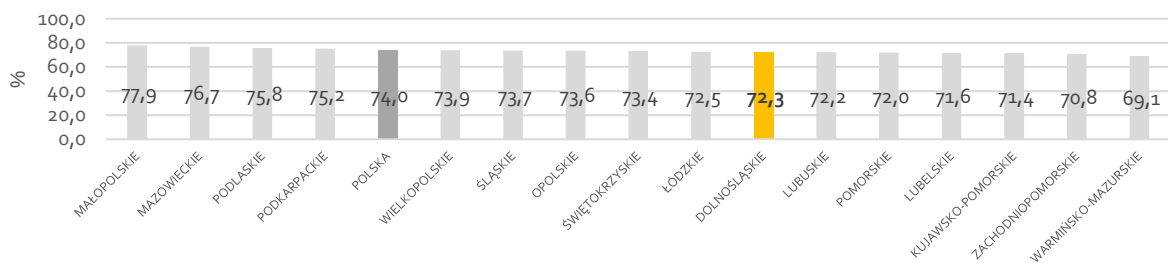

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(3.5.) Zdalność egzaminów maturalnych w latach 2019-2020 uległa obniżeniu o 6,4 p.p. (wartość wskaźnika w 2019 r.: 78,7%; w 2020 r.: 72,3%). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano spadek o 4,7 p.p., z poziomu 77,0% w 2016 r. W analizowanym okresie czasu w 2020 r. odnotowano najniższą zdawalność egzaminów zarówno w kraju jak i na Dolnym Śląsku, przy czym w województwie dolnośląskim była ona niższa o 1,7 p.p. od średniej w kraju wynoszącej 74,0%. W 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na dziesiątym miejscu, za województwami: małopolskim (77,9%), mazowieckim (76,7%), podlaskim (75,8%), podkarpackim (75,2%), wielkopolskim (73,9%), śląskim (73,7%), opolskim (73,6%), świętokrzyskim (73,4%) oraz łódzkim (72,5%). Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika, w 2020 r. na Dolnym Śląsku wartość ta (78,5%) została osiągnięta w 92,1%, a założona wartość na 2030 r. (82,0%) została zrealizowana w 88,2%. Spadek wielkości wskaźnika w 2020 r. jest niepokojący, przy czym został on również odnotowany w skali kraju.

Wykres 14. Zdawalność egzaminów maturalnych w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

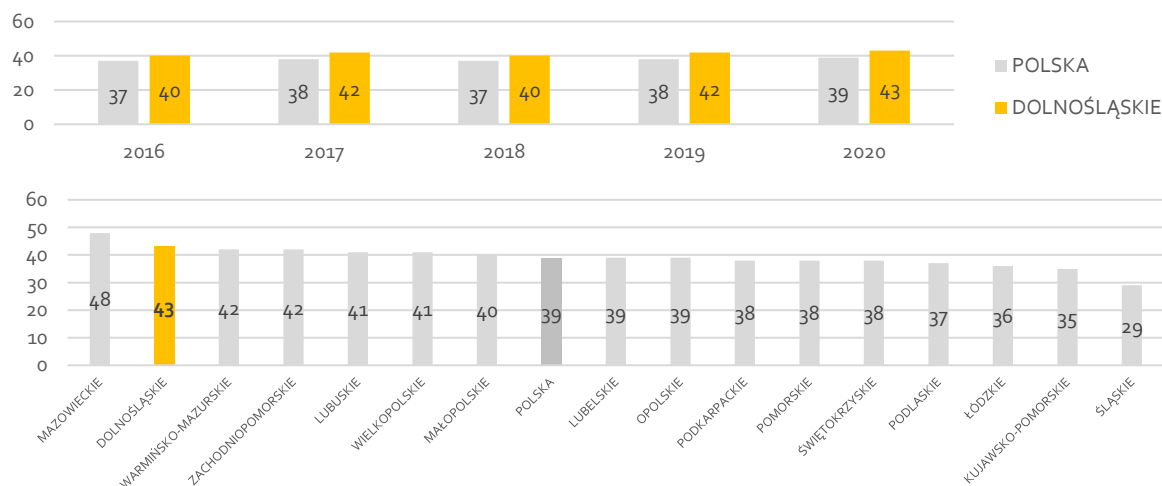

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(3.6.) W toku realizacji Strategii w latach 2019-2020 o 2,4% zwiększyła się liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców (wartość wskaźnika w 2019 r.: 42,0; w 2020 r.: 43,0). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano wzrost o 7,5%, z poziomu 40,0 w 2016 r. Wartość wskaźnika w województwie dolnośląskim w 2020 r. była wyższa o 10,3% od średniej w kraju wynoszącej 39,0. Dane z lat 2016-2020 wskazują, że średnio wartość wskaźnika dla Dolnego Śląska była wyższa o 9,5% niż przeciętnie w Polsce. W 2020 r. Dolny Śląsk znalazł się na drugim miejscu za województwem mazowieckim (wartość wskaźnika: 48,0). Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika, w 2020 r. wartość wskaźnika była wyższa od oczekiwanej (42,5) o 1,2%, natomiast docelowa wartości na 2030 r. (46,0) została zrealizowana w 93,5%. Tendencja wzrostowa wskaźnika jest zadawalająca.

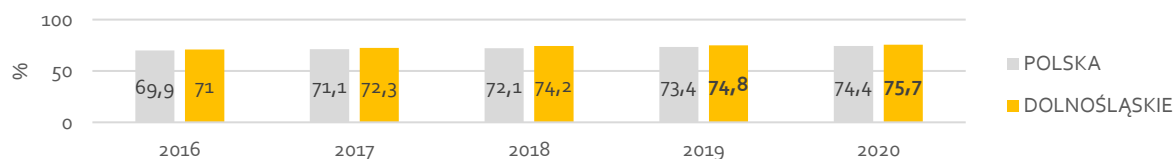
Wykres 15. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

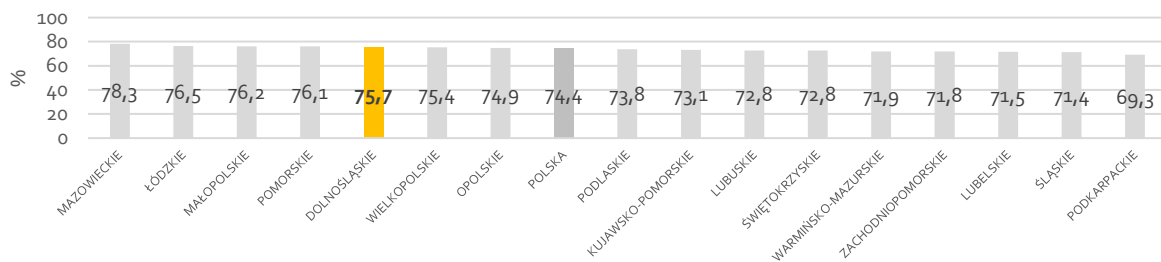

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(3.7.) Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata wg BAEL w latach 2019-2020 zwiększył się o 0,9 p.p. (wartość wskaźnika w 2019 r.: 74,8%; w 2020 r.: 75,7%). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano również wzrost o 4,7 p.p., z poziomu 71,0% w 2016 r. W 2020 r. wartości wskaźnika w województwie dolnośląskim była wyższa o 1,3 p.p. niż średnio w kraju, gdzie wynosiła 74,4%. Na przestrzeni lat 2016-2020 wartość dla Dolnego Śląska była średnio wyższa o 1,4 p.p. od wartości dla kraju. W 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na piątym miejscu za województwami: mazowieckim (wartość wskaźnika: 78,3%), łódzkim (76,5%), małopolskim (76,2%) oraz pomorskim (76,1%). Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika, w 2020 r. na Dolnym Śląsku wartość ta (71,0%) została przekroczona o 6,6%, a założona na 2030 r. wartość wskaźnika (73,0%) została przekroczona o 3,7%. Tendencja wzrostowa wskaźnika jest pozytywna.

Wykres 16. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata wg BAEL w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

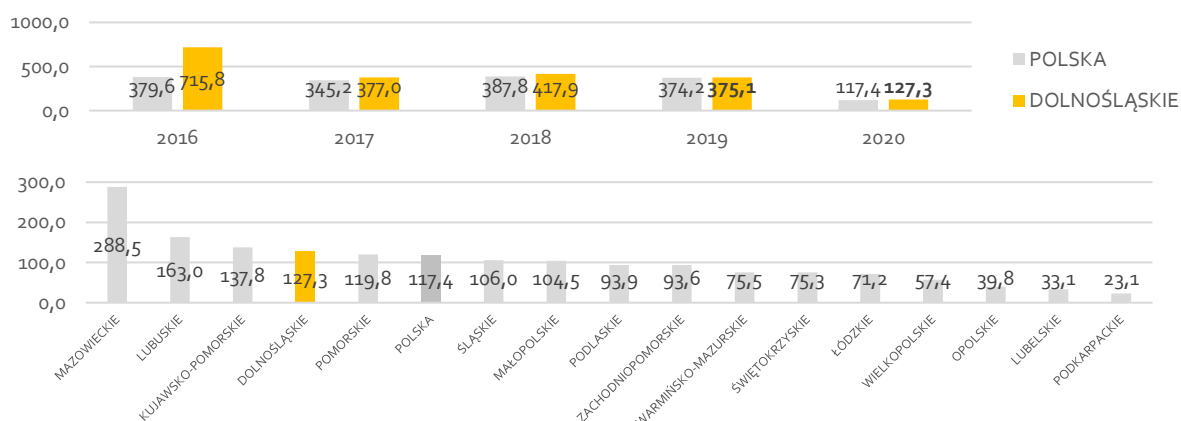

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(3.8.) W latach 2019-2020 znaczącemu obniżeniu, bo aż o 66,1% uległa liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 mieszkańców (wartość wskaźnika w 2019 r.: 375,1; w 2020 r.: 127,3). Spadek ten wynikał z obostrzeń, będących wynikiem pandemii COVID-19. W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano zmniejszenie ich liczby o 82,2%, z poziomu 715,8 w 2016 r., na którego wysoki wynik wpłynął fakt przyznania w tym roku Wrocławowi tytułu Europejskiej Stolicy Kultury, co wiązało się organizacją licznych imprez, happeningów i wydarzeń kulturalnych. Wielkość wskaźnika na Dolnym Śląsku w 2020 r. była o 8,4% wyższa niż średnio w kraju, gdzie wynosiła 117,4. Analiza lat poprzednich również wskazuje na wyższe wartości wskaźnika na Dolnym Śląsku niż przeciętnie w Polsce. W 2020 r. Dolny Śląsk uplasował się na czwartym miejscu za województwami: mazowieckim (wartość wskaźnika: 288,5), lubelskim (163) oraz kujawsko-pomorskim (137,8). Jak wskazują wartości wskaźnika z lat ubiegłych, zapisane w Strategii oczekiwane do osiągnięcia na 2020 oraz 2030 rok wartości, wymagają organizacji wydarzeń kulturalnych o znaczeniu europejskim. Stąd też tak ważna jest promocja Dolnego Śląska nie tylko w ujęciu krajowym, ale również międzynarodowym. Uwzględniając okres pandemii COVID-19 i towarzyszące jej obostrzenia, wielkość wskaźnika za 2020 r. można uznać za zadawalającą.

Wykres 17. Liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 mieszkańców w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

CEL 4. Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego

Tabela 5. Macierz wskaźników monitorujących realizację Celu 4.

Nr wskaźnika	Nazwa wskaźnika [jednostka]	Źródło	Tendencja 2010-2016	Tendencja 2016-2020 (e)	Wartości wskaźników w latach							
					stan					oczekiwane		
					2016	2018	2019	2020	% 2020*	% 2030*	2020*	2030*
4.1.	Udział gruntów zdegradowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem [%]	GUS	▲	▼	0,40	0,28	0,32	0,32	109,3	37,5	0,35	0,20
4.2.	Udział energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem [%]	GUS	▲	▲	6,5	6,5	9,0	10,2	107,4	46,4	9,5	22,0
4.3.	Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych SO ₂ / NOx [kg na 1 mieszkańca]	GUS	▼	▼	6,9 3,8	4,3 3,7	2,9 3,3	3,1 3,3	51,7 94,3	64,6 113,8	6,0 3,5	4,8 2,9
4.4.	Klasa stref dla pyłów zawieszonych PM 10 (wartość średniodobowa): (e)	WIOŚ										
	- aglomeracja wrocławska		▼	▲	C	C	A	-	-	-	B	A
	- miasto Legnica		▼	•	C	C	C	-	-	-	B	A
	- miasto Wałbrzych		▼	•	A	C	A	-	-	-	A	A
	- strefa dolnośląska	▼	•	C	C	C	-	-	-	B	A	

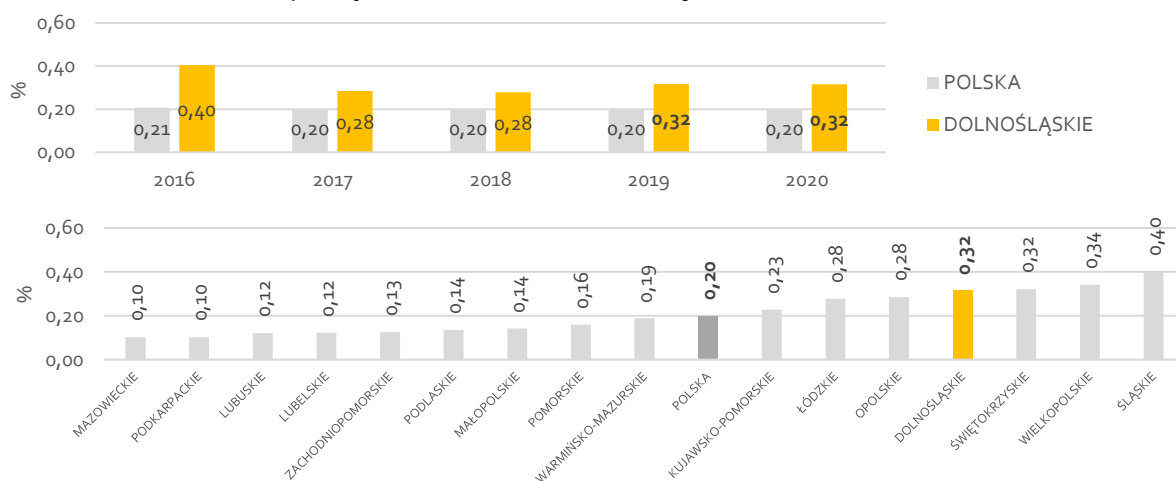
Nr wskaźnika	Nazwa wskaźnika [jednostka]	Źródło	Tendencja 2010-2016	Tendencja 2016-2020 (a)	Wartości wskaźników w latach							
					stan					oczekiwane		
					2016	2018	2019	2020	% 2020*	% 2030*	2020*	2030*
4.5.	Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych ogółem [%]	GUS	▲	▲	21,3	24,3	27,5	33,9	138,4	96,9	24,5	35,0
4.6.	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem [%]	GUS	▲	●	18,6	18,6	18,6	18,6	100,0	98,9	18,6	18,8
4.7.	Odpady wytworzone w ciągu roku (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) [tys. ton]	GUS	▲	▼	35 579	33 967	34 089	33 315	98,0	102,2	34 000	32 600

* – wartość oczekiwana

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS i WIOŚ.

(4.1.) W odniesieniu do **udziału gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji**, w porównaniu do 2016 r. obserwuje się korzystną tendencję, czyli zmniejszenie udziału tych gruntów w ogólnej powierzchni województwa. Analiza danych rok do roku wskazuje, że największy spadek gruntów zdegradowanych nastąpił w latach 2016-2017. W 2019 r. nastąpił wzrost z 0,28% do 0,32% i w 2020 r. wartość utrzymywała się na takim samym poziomie. Odsetek gruntów zdewastowanych i zdegradowanych na Dolnym Śląsku jest wyższy niż średnio w kraju. Analiza wartości oczekiwanych wskazuje, że sytuacja w województwie jest korzystna, ponieważ w 2020 r. osiągnięto odsetek gruntów zdewastowanych i zdegradowanych niższy niż przewidywano w Strategii. W latach 2016-2020 rekultywacji poddano łącznie 589 ha gruntów, z czego najwięcej w roku 2018 – 175 ha. Najmniej gruntów poddano rekultywacji w 2020 r. – 69 ha, co w tym przypadku wskazuje na tendencję niekorzystną. Dla poprawienia sytuacji i przywrócenia glebom wartości użytkowych czy przyrodniczych, w kolejnych latach należy dążyć do zwiększenia udziału gruntów zrehabilitowanych, zwłaszcza na obszarach górniczych i przemysłowych.

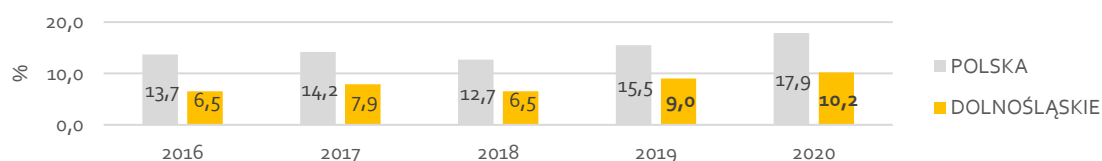
Wykres 18. Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem w Polsce i na Dolnym Śląsku latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

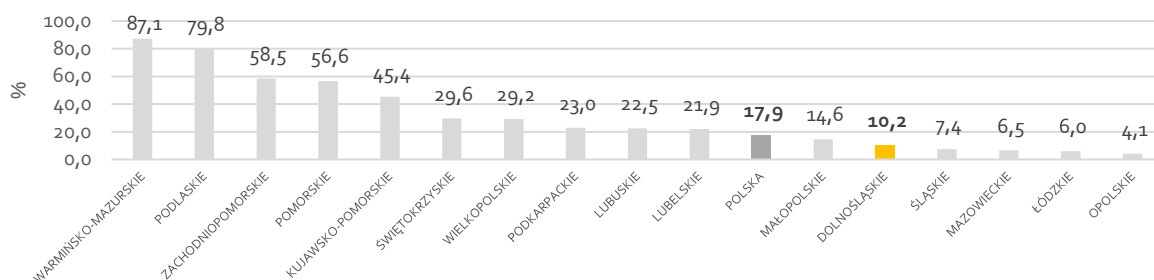

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

(4.2.) W 2020 r. **udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem** w województwie dolnośląskim wynosił 10,2% i nie przekraczał średniej dla Polski wynoszącej 17,9%. Był on również znacznie niższy niż m.in. w województwach: warmińsko-mazurskim (87,1%), podlaskim (79,8%), zachodniopomorskim (56,6%). Pomimo niskiego udziału energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w stosunku do innych województw, od 2016 r. na Dolnym Śląsku (6,5%) sukcesywnie wzrasta ilość energii produkowanej w instalacjach wykorzystujących odnawialne źródła energii. W latach 2019-2020 w województwie dolnośląskim wzrost ten wyniósł 2,5 p.p., co było wartością wyższą od przyrostu krajowego (2,0 p.p.).

Wykres 19. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

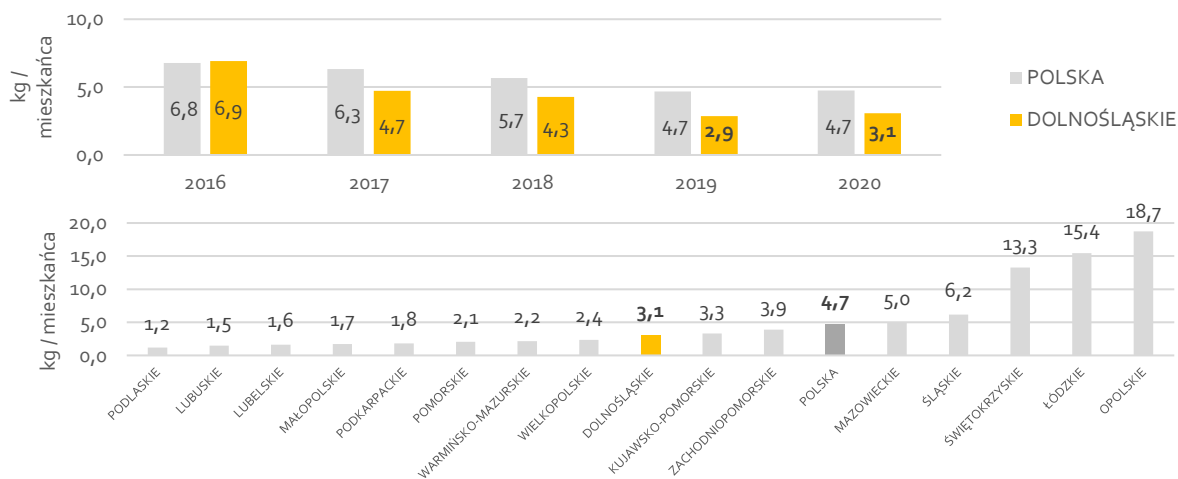

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

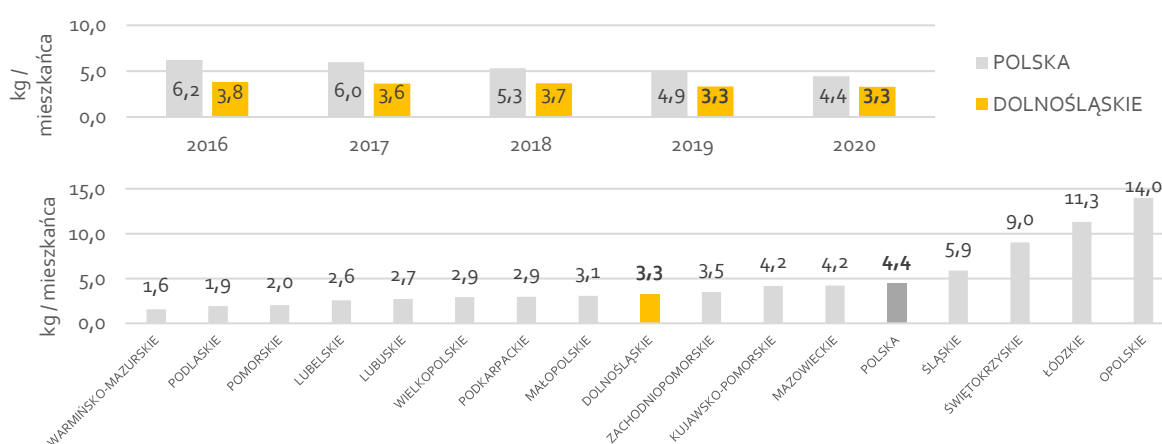
(4.3.) W przypadku **emisji z zakładów szczególnie uciążliwych** notuje się pozytywną zmianę w wielkości emisji gazów - dwutlenku siarki (SO₂) i tlenków azotu (NO_x). W latach 2016-2020 szczególnie znacząco, bo ponad dwukrotnie obniżyła się emisja SO₂. Choć w 2020 r. stężenie emisji tego gazu wzrosło w stosunku do 2019 r., to pozostawało na poziomie niższym niż wartości oczekiwane określone w Strategii na rok 2020 i 2030. Emisja tlenków azotu w latach 2019-2020 pozostała niezmienna, lecz na poziomie niższym niż w latach wcześniejszych. Osiągnięta została wartość stężenia NO_x oczekiwana dla 2020 r.

Wykres 20. Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

– dwutlenek siarki (SO₂):

– tlenki azotu (NO_x):

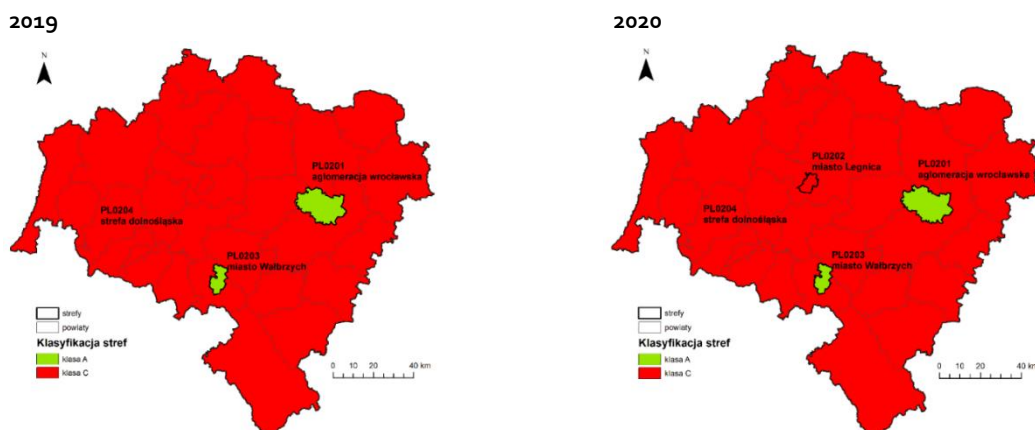
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

(4.4.) W odniesieniu do jakości powietrza, wyzwaniem dla Polski pozostaje, w pierwszej kolejności, osiągnięcie poziomów dopuszczalnych dla pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz poziomów docelowych dla B(a)P. Wyniki pomiarów w ostatnim dziesięcioleciu wskazują na istotny spadek w kraju **średnich rocznych stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀**. Odnotowano równocześnie zmniejszenie liczby stref w Polsce z przekroczeniami pyłu z 39 stref w 2018 r. do 16 w 2020 r. Spadek jest widoczny zarówno w dużych miastach, jaki i w mniejszych miejscowościach³. Korzystną tendencję potwierdzają dane z ostatniego

³ Projekt Aktualizacji Krajowego Programu Ochrony Powietrza, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, 2021.

dziesięciolecia, uzyskane w województwie dolnośląskim. Wyniki pomiarów ze wszystkich stanowisk mierzących pył PM₁₀ wskazały na spadek średnich rocznych stężeń pyłu (o ok. 40%) oraz na znaczne ograniczenie liczby dni z przekroczeniami normy 24-godzinnej (o ok. 70%). Jednocześnie, w 2020 r. stężenia pyłu PM₁₀ były najniższe w okresie 2011-2020. W latach 2019-2020 aglomeracja wrocławska oraz miasto Wałbrzych pozostawały w klasie A z uwagi na stężenie pyłu PM₁₀, co jest korzystną zmianą w stosunku do lat 2016-2018. Tym samym, w latach 2019-2020 utrzymywała się wartość oczekiwana dla 2020 i 2030 r. Pomimo obserwowanych pozytywnych zmian, miasto Legnica oraz strefa dolnośląska pozostały w najbliższej klasie C z uwagi na przekroczenia poziomu 24-godzinnego pyłu PM₁₀⁴. Ten niekorzystny stan obserwowany jest również w perspektywie lat 2016-2020⁵. Osiągnięte wyniki nie pozwoliły na osiągnięcie w 2020 r. wartości oczekiwanej (B), tym bardziej są dalekie od stanu oczekiwanego w 2030 r. to jest klasy A. Zgodnie z przepisami, zaliczenie strefy do klasy C oznacza konieczność podjęcia działań naprawczych na wybranych obszarach przekroczeń norm jakości powietrza, określonych w Programie ochrony powietrza.

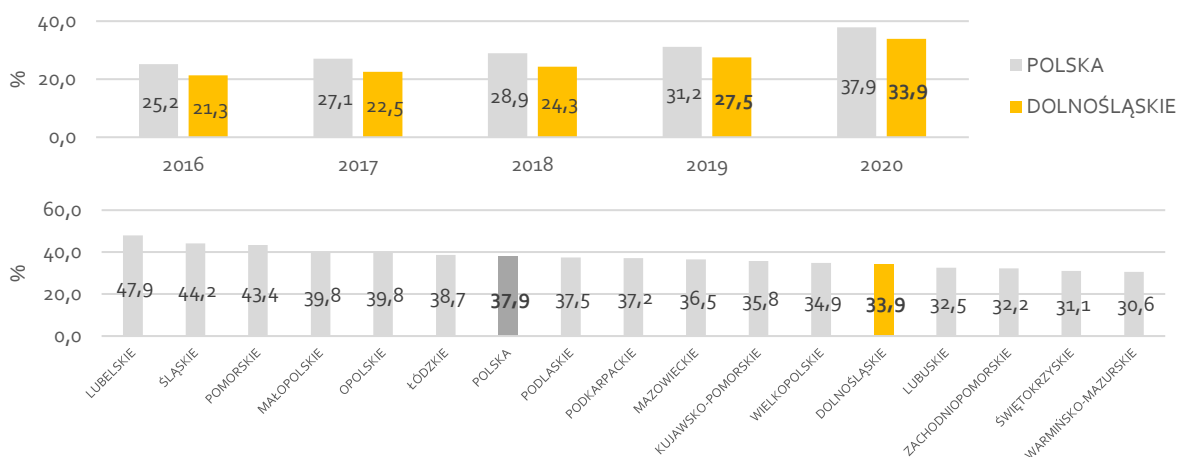
Rysunek 1. Klasyfikacja stref w województwie dolnośląskim dla pyłu zawieszonego PM₁₀ dla czasu uśredniania 24 godz., z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim. Raport wojewódzki za rok 2019 i 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

(4.5.) W latach 2016-2020 nastąpił wzrost udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych ogółem, z poziomu 21,3% do 33,9%, osiągając wartość zbliżoną do średniej dla Polski wynoszącej 37,9%. W latach 2019-2020 w województwie dolnośląskim wzrost ten wyniósł 6,4 p.p., co było wartością zbliżoną do przyrostu krajowego (6,7 p.p.).

Wykres 21. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych ogółem w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

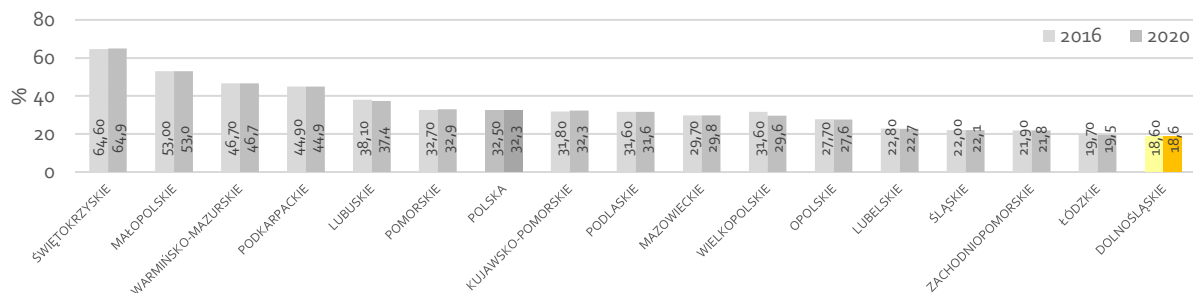
(4.6.) W województwie dolnośląskim w ostatnich kilku latach nie odnotowano istotnych zmian w udziale obszarów chronionych w powierzchni ogółem, co wynika z braku powoływania nowych wielkoobszarowych obszarów chronionych. W wymienionym okresie utworzono jedynie 2 użytki ekologiczne, 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy i 3 stanowiska dokumentacyjne, jednak ze względu na niewielką łączną powierzchnię nowo utworzonych obszarów (ok. 400 ha) nie odnotowano istotnych statystycznych zmian w udziale obszarów chronionych w powierzchni ogółem województwa, która niezmiennie wynosi 18,6 % i jest wartością najniższą w całym kraju (dla Polski wynosi 32,3 %). Dla porównania – najwyższa

⁴ Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim. Raport wojewódzki za rok 2020, GIOŚ Wrocław, 2021.

⁵ Pięcioletnia ocena jakości powietrza w strefie dolnośląskiej. Raport wojewódzki za lata 2016-2020, GIOŚ Wrocław, 2021.

wartość (64,9%) dotyczy województwa świętokrzyskiego natomiast sąsiadujące z województwem dolnośląskim województwa lubuskie, wielkopolskie i opolskie osiągają wartości odpowiednio: 37,4 %, 29,6 % i 27,6 %. Należy podkreślić, że średnia wartość wskaźnika dla Polski w analogicznym okresie również nie uległa podwyższeniu, a nawet odnotowano nieznaczny jej spadek (-0,2%), co oznacza, że w Polsce w zasadzie nie powołuje się nowych wielkoobszarowych obszarów chronionych (jedynie pojedyncze przypadki w ostatnich kilku latach), a ich powierzchnia ogółem uległa zmniejszeniu, głównie w wyniku korekt granic lub utraty wartości przyrodniczych istniejących obszarów. W Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego dla 2020 r. przyjęto wskaźnik udziału obszarów chronionych na poziomie 18,6 % – bez zmian w stosunku do lat ubiegłych, natomiast dla roku 2030 r. przyjęto jedynie niewielki wzrost powierzchni ogółem obszarów chronionych w stosunku do 2016 r. (wzrost o 0,2%). Biorąc pod uwagę projektowane małopowierzchniowe obszary chronione wynikające m.in. z obowiązujących planów ochrony dla parków krajobrazowych, docelowa wartość wskaźnika dla 2030 r. zostanie osiągnięta lub przekroczona.

Wykres 22. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem Polski i województw w 2016 r. i 2020 r.

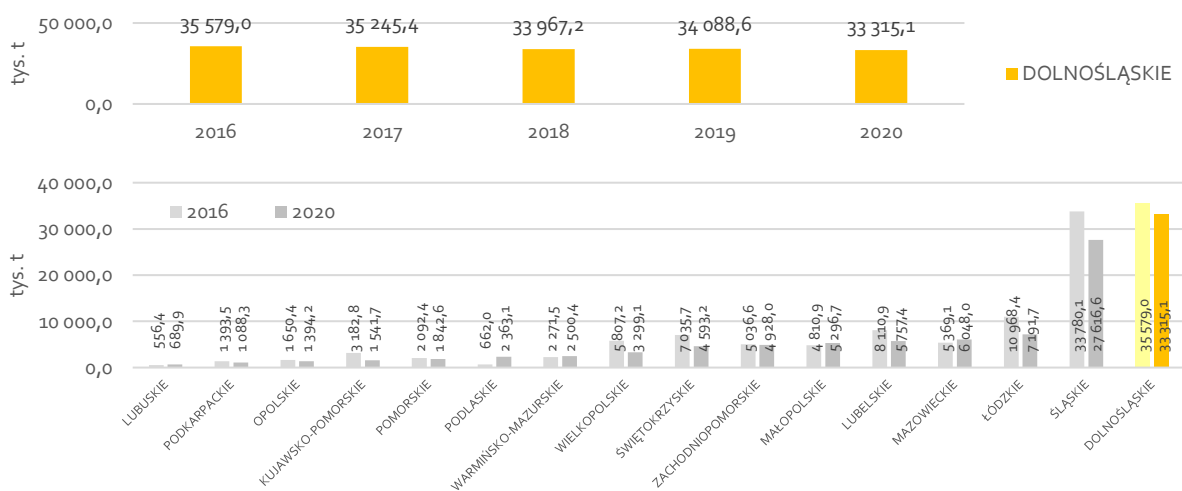

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pomimo niekorzystnego wskaźnika udziału obszarów chronionych na tle kraju należy podkreślić, że dane GUS nie obejmują niewielkich obszarów chronionych zawierających się w obrębie innych – wielkopowierzchniowych jednostek objętych ochroną, jak również obszarów sieci NATURA 2000, dla których prowadzi się odrębną statystykę. Po uwzględnieniu powyższych uwarunkowań – łączna powierzchnia obszarów chronionych na terenie województwa dolnośląskiego (bez części wspólnych) – obejmuje ok. 626 387 ha, co stanowi w przybliżeniu 31,5% powierzchni województwa.⁶

(4.7.) **Masa odpadów wytworzonych w ciągu roku (nagromadzonych z wyłączeniem odpadów komunalnych)** na Dolnym Śląsku wykazuje tendencję spadkową i w 2020 r. była o 6,4% niższa niż w 2016 r. Jednocześnie masa ta była najwyższą ze wszystkich województw w kraju. Na Dolnym Śląsku w 2020 r. wytworzono 30,4% masy odpadów wytworzonych w ciągu roku w Polsce, a osiągnięty poziom 33 315 tys. ton stanowił 98% zakładanej w Strategii na 2020 r. wartości oczekiwanej.

Wykres 23. Odpady wytworzone w ciągu roku (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2016 i 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁶ Obliczenia własne IRT – na podstawie analizy danych przestrzennych (GIS).

CEL 5. Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu

Tabela 6. Macierz wskaźników monitorujących realizację Celu 5.

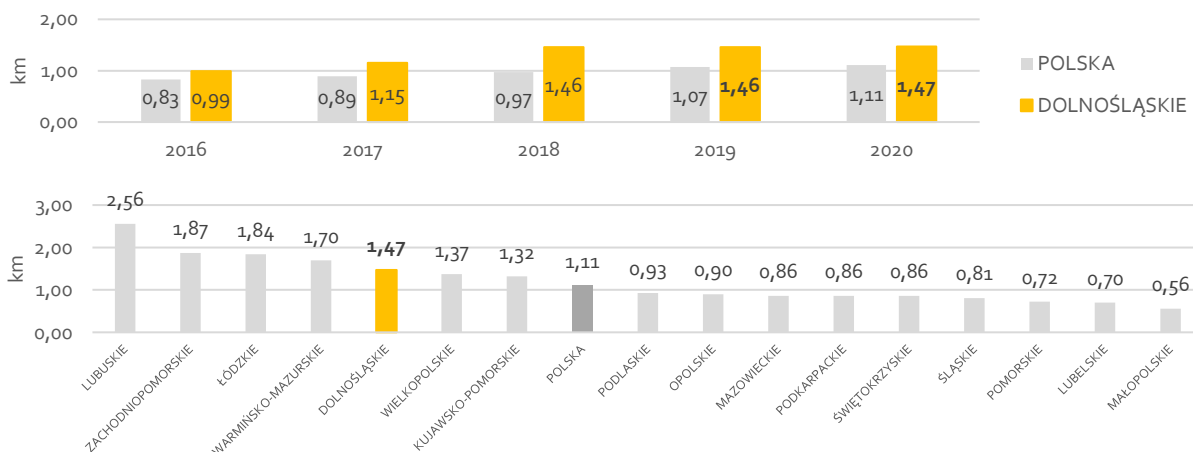
Nr wskaźnika	Nazwa wskaźnika [jednostka]	Źródło	Tendencja 2010-2016	Tendencja 2016-2020 (A)	Wartości wskaźników w latach							
					stan				oczekiwane			
					2016	2018	2019	2020	% 2020*	% 2030*	2020*	2030*
5.1.	Długość dróg ekspresowych i autostrad na 10 tys. ludności [km]	GUS	▲	▲	0,99	1,46	1,47	1,47	140,0	88,0	1,05	1,67
5.2.	Udział mieszkańców w strefie dostępności do 30 minut od węzłów autostrad i dróg ekspresowych w ogólnej liczbie ludności [%]	IRT	▲	▲	63	77	77	77	118,5	97,5	65	79
5.3.	Liczba pasażerów odprawianych w transporcie kolejowym (Koleje Dolnośląskie, Przewozy Regionalne) [mln os.]	UMWD	▲	▼	19,8	23,9	29,0	17,3	-	-	-	-
5.4.	Ruch pasażerów w portach lotniczych - przyjazdy i wyjazdy [tys. os.]	GUS	▲	▼	2 371	3 298	3500	1003	37,1	25,1	2 700	4 000
5.5.	Wypadki drogowe na 100 tys. ludności [os.]	GUS	▲	▼	80	74	66,5	54,4	81,2	108,8	67	50
5.6.	Długość czynnych linii kolejowych w województwie [km]	GUS	▲	▼	1 750	1 695	1 718	1 742	94,2	85,0	1 850	2 050
5.7.	Liczba miast obsługiwanych regionalnym transportem kolejowym [szt.]	IRT	▲	▲	53	54	58	58	101,8	69,9	57	83

* – wartość oczekiwana

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS, UMWD i IRT.

(5.1.) Długość dróg ekspresowych i autostrad na 10 tys. ludności w latach 2019-2020 nie uległa zmianie i wynosiła 1,47 km na 10 tys. mieszkańców. W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano natomiast znaczący wzrost tego wskaźnika o 0,48 km, z poziomu 0,99 km w 2016 r., co wynikało z oddania do użytkowania w latach 2017-2018 odcinków dróg ekspresowych S3 oraz S5 na terenie województwa dolnośląskiego. Odnotowana w 2020 r. wartość wskaźnika w województwie dolnośląskim była wyższa o 0,36 km od średniej w kraju (1,1 km) i uplasowała region na piątym miejscu w kraju, za województwem lubuskim, zachodniopomorskim, łódzkim oraz warmińsko-mazurskim. Założona w Strategii oczekiwana wartość tego wskaźnika w 2020 r., wynosząca 1,05 km została osiągnięta, a nawet przekoczona, natomiast zakładana wartość na 2030 r. powinna zostać osiągnięta z uwagi na planowane oddanie do użytku w 2022 i 2024 roku kolejnych odcinków drogi ekspresowej S3 na odc. Bolków – Kamienna Góra – Lubawka oraz prowadzone prace przedprojektowe związane z budową drogi ekspresowej S8 Wrocław – Kłodzko.

Wykres 24. Długość dróg ekspresowych i autostrad na 10 tys. ludności w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

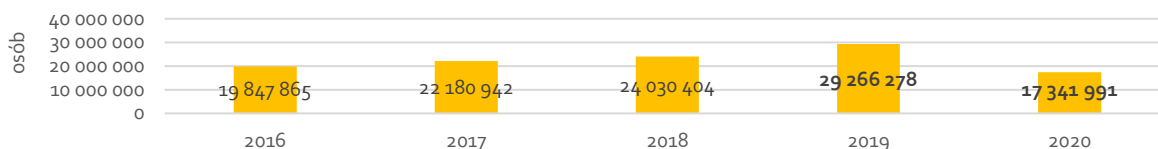
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

(5.2.) Udział mieszkańców w strefie dostępności do 30 minut od węzłów autostrad i dróg ekspresowych w ogólnej liczbie ludności z lat realizacji Strategii 2019-2020, podobnie jak w przypadku poprzedniego wskaźnika, nie uległ zmianie. W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano natomiast wzrost wartości wskaźnika o 14%, w porównaniu do 63% odnotowanych w 2016 r. Z uwagi, że wskaźnik dot. dostępności czasowej do węzłów drogowych zlokalizowanych w ciągach autostrad i dróg ekspresowych jest wskaźnikiem autorskim nie ma możliwości porównania go z wartościami dla poziomu krajowego oraz pozostałych województw. Dostępność czasowa została przeanalizowana na podstawie własnej sieciowej bazy danych w województwie dolnośląskim obejmującej drogi krajowe, wojewódzkie i powiatowe, natomiast określenie liczby mieszkańców zamieszkujących poszczególne budynki oparto o dane z bazy PESEL w zakresie miejsca zameldowania mieszkańców, których przyporządkowano po adresie zameldowania najpierw do danej miejscowości województwa dolnośląskiego, a następnie proporcjonalnie przestrzennie przypisano do poszczególnych budynków mieszkalnych. Wartość docelowa wskaźnika na 2030 rok na poziomie 79% uwzględniała ukończeniu budowy drogi

ekspresowej S3 na odc. Bolków – Kamienna Góra – Lubawka. Założona w Strategii wartość wskaźnika na 2030 r. może zostać przekroczona z uwagi na prowadzone prace przedprojektowe dla drogi ekspresowej S8 Wrocław - Kłodzko.

(5.3.) W zakresie **liczby pasażerów odprawianych w transporcie kolejowym (Koleje Dolnośląskie, Przewozy Regionalne)** w latach 2019-2020 odnotowano znaczącą tendencję spadkową podyktowaną pandemią COVID-19. Spadek w 2020 r. względem rekordowego dla Samorządu Województwa Dolnośląskiego 2019 r. wyniósł ponad 40% (z 29,0 mln os. w 2019 r. do 17,3 mln os. w 2020 r.). Analiza szerszej perspektywy czasowej, tj. lat 2016-2019, wykluczającej dane z 2020 r., wykazuje zauważalny coroczny wzrost ruchu pasażerskiego. Największy przyrost w regionalnym transporcie kolejowym zanotowano między rokiem 2018/2019, kiedy to wyniósł blisko 22%.

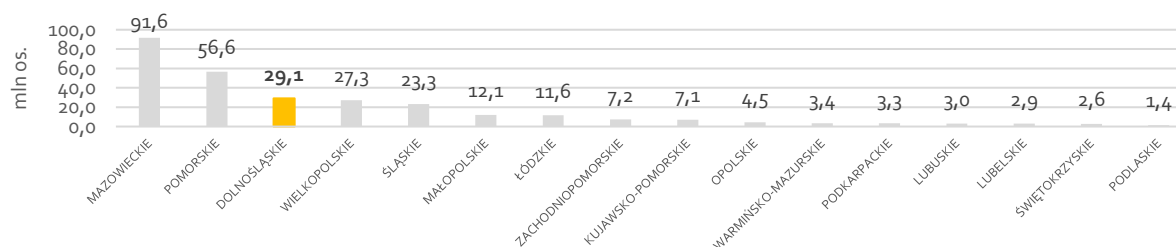
Wykres 25. Liczba pasażerów odprawianych przez Koleje Dolnośląskie i Przewozy Regionalne w latach 2016-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMWD.

Porównanie wartości wskaźnika za 2019 r. w poszczególnych województwach, na podstawie sprawozdaniach przewoźników o liczbie obsłużonych przez nich pasażerów, przekazywanych Prezesowi Urzędu Transportu Kolejowego, wskazuje, że województwo dolnośląskie w 2019 r. uplasowało się na trzecim miejscu w kraju, za województwami: mazowieckim (91,6 mln os.) oraz pomorskim (56,6 mln os.).

Wykres 26. Liczba pasażerów w województwach w przewozach regionalnych i aglomeracyjnych w 2019 r.

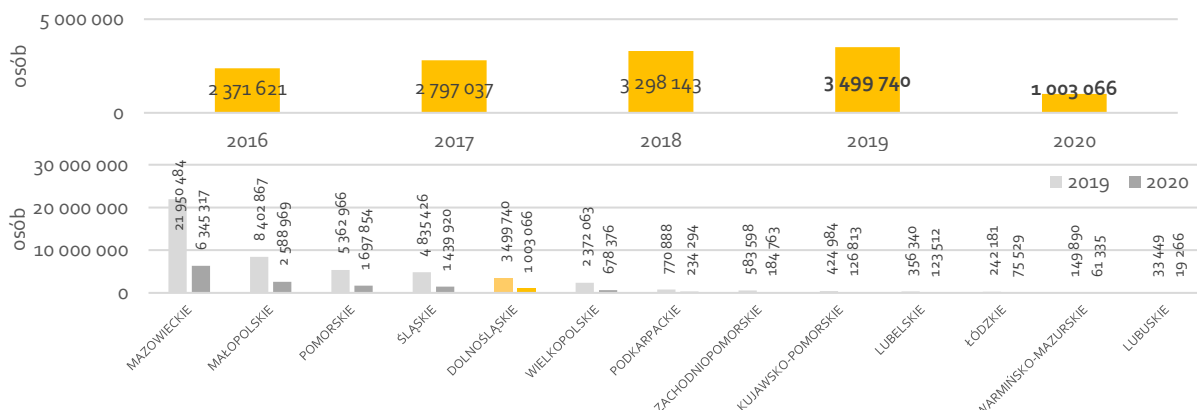

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UTK.

Z uwagi na nieprzewidywalność czynników wpływających na wybór społeczeństwa pomiędzy różnymi środkami transportu (indywidualnego, publicznego) w Strategii nie przyjęto oczekiwanych wartości wskaźnika na rok 2020 i 2030. Przykład pandemii pokazał dramatyczny spadek liczby przewożonych pasażerów w transporcie kolejowym i po dwóch latach od jej wybuchu wciąż nie wróciliśmy do trendów sprzed pandemii.

(5.4.) **Ruch pasażerski w portach lotniczych – przyjazdy i wyjazdy** w latach 2019-2020 wykazał się ogromną tendencją spadkową podyktowaną pandemią COVID-19. Spadek w 2020 r. względem rekordowego dla Portu Lotniczego Wrocław 2019 r. wyniósł ponad 70% (z 3500 tys. os. w 2019 r. do 1003 tys. os. w 2020 r.). Analiza szerszej perspektywy czasowej, tj. lat 2016-2019, wykluczającej dane z 2020 r., wykazuje zauważalny coroczny wzrost ruchu pasażerskiego w Porcie Lotniczym Wrocław. Największy przyrost zanotowano w latach 2016-2018, gdzie rok do roku wyniósł blisko 18%. Porównanie wartości wskaźnika za 2019 r. względem innych województw, na terenie których zlokalizowane są porty lotnicze, wskazuje, że województwo dolnośląskie zajęło piątą pozycję w kraju pod względem wielkości ruchu pasażerskiego – za województwami: mazowieckim (21 950 tys. os.), małopolskim (8402 tys. os.), pomorskim (5362 tys. os.), oraz śląskim (4835 tys. os.). W 2019 r. wszystkie porty lotnicze w kraju odprawiły blisko 49 mln podróżnych z czego udział Portu Lotniczego Wrocław wyniósł 7,1%. Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika w 2020 r. na poziomie 2 700 tys. os. na Dolnym Śląsku wartość ta nie została osiągnięta z uwagi na pandemię, natomiast znacząco przekroczona została w latach poprzednich. Odnosnie założonej w Strategii wartości wskaźnika na poziomie 4 000 tys. os. w 2030 r. prawdopodobnie zostałyby osiągnięte znacznie wcześniej, jednak przykład pandemii pokazał drastyczny spadek liczby pasażerów w portach lotniczych, a powrót do poprzedniej koniunktury uzależniony będzie od wielu czynników.

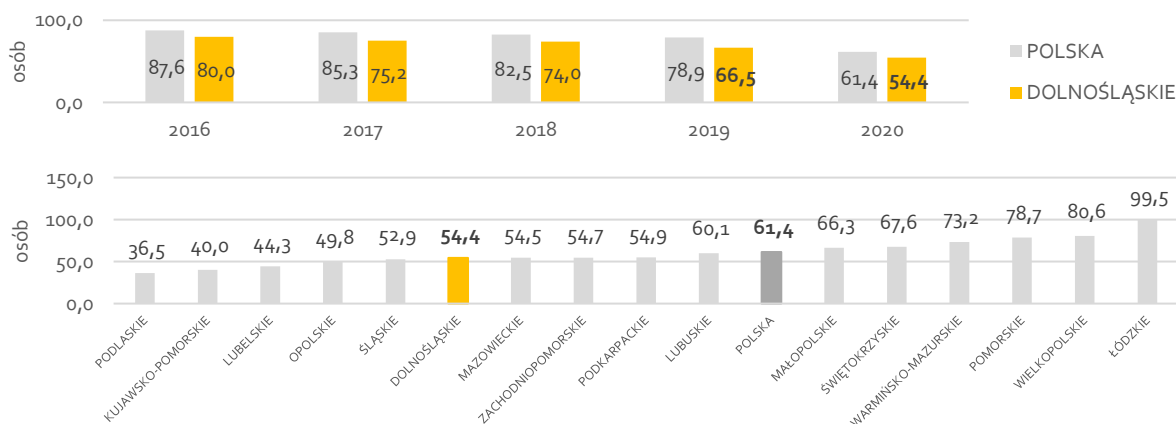
Wykres 27. Ruch pasażerski ogółem w Porcie Lotniczym Wrocław w latach 2016-2020 oraz w portach lotniczych w województwach w latach 2019-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

(5.5.) W zakresie **wypadków drogowych na 100 tys. ludności** w latach 2019-2020 notuje się pozytywną tendencją spadkową wynoszącą ponad 18% (wartość wskaźnika w 2019 r.: 66,5 os., w 2020 r.: 54,4 os.). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano jeszcze większy spadek wskaźnika wynoszący 32%, z poziomu 80 os. w 2016 r. W 2020 r. wartość wskaźnika notowana w województwie dolnośląskim była o 11% niższa niż średnio w kraju (61,4 os.). Dane z lat poprzednich wskazują, że różnice wielkości wskaźnika między wartościami dla kraju a odnotowanymi w województwie dolnośląskim utrzymywały się na poziomie 9-16% na korzyść województwa dolnośląskiego. W 2020 r. Dolny Śląsk charakteryzował się jednym z niższych wyników, plasując się na szóstym miejscu w kraju za województwem podlaskim, kujawsko-pomorskim, lubelskim, opolskim oraz śląskim. Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika w 2020 r., na Dolnym Śląsku wartość ta została osiągnięta.

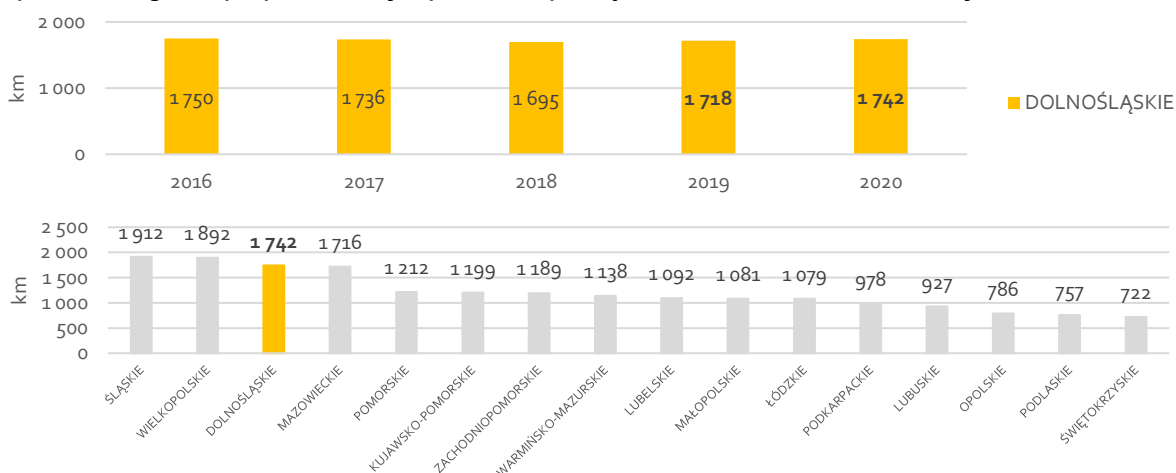
Wykres 28. Liczba wypadków drogowych na 100 tys. ludności w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

(5.6.) **Długość czynnych linii kolejowych w województwie** w toku realizacji Strategii w latach 2019-2020 zwiększyła się o 24 km (wartość wskaźnika w 2019 r.: 1718 km; w 2020 r.: 1742 km). W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano zmniejszenie jej długości o 8 km, z poziomu 1750 km w 2016 r. W ujęciu corocznym największy spadek miał miejsce między 2017 a 2018 rokiem, kiedy to długość czynnych linii kolejowych w województwie zmniejszyła się o 41 km. W 2020 r. długość eksploatowanych linii kolejowych w województwie dolnośląskim wynosiła 1742 km, co stanowiło około 9% ogólnej długości linii eksploatowanych w Polsce. Dolny Śląsk uplasował się w tym czasie na trzecim miejscu w kraju za województwami: śląskim (1912 km) oraz wielkopolskim (1892 km). Odnosząc się do założonych w Strategii oczekiwanych wartości wskaźnika, w 2020 r. na Dolnym Śląsku wartość 1850 km nie została osiągnięta, natomiast aby osiągnąć założoną w Strategii na 2030 r. wartość 2050 km należy sukcesywnie prowadzić rozpoczęty proces rewitalizacji nieczynnych linii kolejowych przejmowanych przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego.

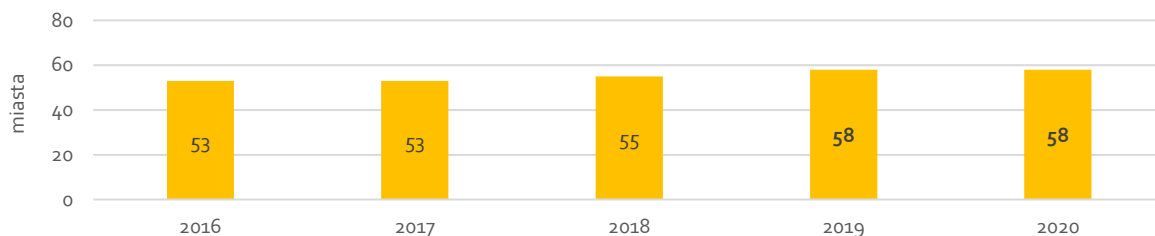
Wykres 29. Długość czynnych linii kolejowych na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

(5.7.) Liczba miast obsługiwanych regionalnym transportem kolejowym w latach 2019-2020 nie uległa zmianie i wynosiła 58. W szerszym horyzoncie czasowym 2016-2020 odnotowano zwiększenie ich liczby o 5, z 53 miast w 2016 r. Założona w Strategii oczekiwana wartość wskaźnika, wynosząca w 2020 r. 57 miast obsługiwanych regionalnym transportem kolejowym została osiągnięta, natomiast aby osiągnąć założoną w Strategii na 2030 r. ilość 83 miast konieczne jest sukcesywne prowadzenie rozpoczętego procesu rewitalizacji nieczynnych linii kolejowych, które w większości komunikują miasta zlokalizowane na terenie województwa. Z uwagi na to, że wskaźnik dot. liczby miast obsługiwanych regionalnym transportem kolejowym jest wskaźnikiem przygotowanym na potrzeby SRWD 2030 nie ma możliwości porównania go z wartościami dla poziomu krajowego oraz regionalnego. Z uwagi na specyfikę każdego z regionów, taką jak różna gęstość sieci kolejowej (uwarunkowania historyczne), różny przebieg względem miast jak również różną liczbę miast na swoim obszarze porównywanie wartości pomiędzy poszczególnymi województwami jest niezasadne.

Wykres 30. Liczba miast obsługiwanych regionalnym transportem kolejowym na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IRT.

2.2. REALIZACJA PLANU WYKONAWCZEGO STRATEGII I POZOSTAŁYCH DZIAŁAŃ W DZIEDZINACH POLITYKI ROZWOJU

Wykaz dokumentów wykonawczych zgodnie z **Planem wykonawczym Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030**, przyjętym Uchwałą Nr 2978/VI/20 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 listopada 2020 r.⁷:

2.2.1. ROLNICTWO I OCHRONA ŚRODOWISKA	26
1. Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego	26
2. Programy ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego	26
3. Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego	27
4. Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego	27
5. Polityka krajobrazowa – audyt krajobrazowy dla województwa dolnośląskiego	27
6. Strategia Energetyczna Dolnego Śląska – kierunki wsparcia sektora energetycznego	28
7. Polityka wspierania bezpieczeństwa w województwie dolnośląskim	28
2.2.2. TRANSPORT	36
8. Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Dolnośląskiego - „Plan Transportowy”	36
9. Dolnośląska Polityka Rowerowa	37
10. Plan rozwoju infrastruktury transportowej w województwie dolnośląskim	38
2.2.3. OCHRONA ZDROWIA	42
11. Dolnośląski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2024	42
2.2.4. WSPARCIE ROZWOJU REGIONALNEGO	55
12. Dolny Śląsk. Zielona Dolina Żywności i Zdrowia	55
13. Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego	59
14. Dolnośląska Polityka Miejska	62
15. Program współpracy Samorządu Województwa Dolnośląskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na Dolnym Śląsku	62
16. Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Dolnośląskiego	63
17. Dolnośląska Polityka Wodna	64
18. Strategia komunikacji wizerunkowej województwa dolnośląskiego	64
2.2.5. INTEGRACJA SPOŁECZNA	83
19. Dolnośląski regionalny plan działań na rzecz zatrudnienia	83
20. Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie dolnośląskim	84
21. Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej	84
22. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej	92
23. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	92
2.2.6. KULTURA	99
24. Program opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego	99
2.2.7. EDUKACJA I NAUKA	104
25. Dolnośląski System Wspierania Uzdolnień	104
2.2.8. KULTURA FIZYCZNA I TURYSTYKA	108
26. Program Rozwoju Sportu w województwie dolnośląskim	108
27. Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego wraz z koncepcjami subregionalnych produktów turystycznych	108

⁷ Struktura organizacyjna Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego (wskazania koordynatorów dziedzin oraz jednostek odpowiedzialnych za realizację działań) została oparta o zaktualizowany *Plan Wykonawczy SRWD 2030* przyjęty uchwałą nr 5087/VI/22 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 marca 2022 roku.

2.2.1. ROLNICTWO I OCHRONA ŚRODOWISKA

Jednostka koordynująca dziedzinę: Departament Obszarów Wiejskich i Zasobów Naturalnych

Realizacja działań wynikających z dokumentów wykonawczych:

1. Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego

Wydział Środowiska

W latach 2019-2021 na terenie Dolnego Śląska gminy i powiaty prowadziły działania związane z ograniczeniem niskiej emisji, obejmujące m.in. likwidację konwencjonalnych źródeł ciepła lub wymianę na inne z zastosowaniem paliwa gazowego lub energii elektrycznej w budynkach mieszkalnych, publicznych i usługowych, termomodernizację budynków mieszkalnych, publicznych i usługowych (w tym: wymianę stolarki okiennej, drzwiowej, wymianę pokrycia dachowego, ocieplenie ścian i stropu) oraz opracowanie programów poprawy efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej. Niniejsze działania przyczyniają się pośrednio do realizacji celu związanego ze wzmocnieniem potencjału uzdrowiskowego i turystycznego Dolnego Śląska.

Podmioty korzystające ze środowiska, prowadzące na terenie województwa dolnośląskiego zakłady szczególnie uciążliwe, podejmowały działania związane m.in. z modernizacją i optymalizacją procesów, w tym poprawą sprawności oczyszczania urządzeń służących do redukcji zanieczyszczeń powietrza, których efektem jest spadek wielkości zanieczyszczeń pyłowych i gazowych emitowanych do powietrza.

Z dostępnych w GUS danych ujętych w bazie danych lokalnych wynika, że nakłady poniesione w latach 2019-2020 (brak danych za rok 2021) na środki trwałe służące ochronie środowiska, w tym związane z ochroną powietrza atmosferycznego i klimatu na terenie Dolnego Śląska wyniosły łącznie 566 191,5 tys. zł, z czego największy udział (80%) stanowiły nakłady poniesione na redukcję zanieczyszczeń gazowych i pyłowych (451 839 tys. zł). Nakłady poniesione w związku z zapobieganiem zanieczyszczeniom w latach 2019-2020 wyniosły 111 199,6 tys. zł, z której to kwoty 61 967 tys. zł przeznaczono na wdrażanie nowych technik i technologii spalania paliw wraz z modernizacją kotłowni i ciepłowni. Nakłady poniesione w latach 2019-2020 na zapobieganie zanieczyszczeniom stanowiły 20% całkowitych wydatków przeznaczonych na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu w tym okresie.

2. Programy ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego

Wydział Środowiska

W latach 2019-2020 podmioty realizowały działania polegające na podłączeniu do miejskiej sieci ciepłowniczej lub wymianie na ogrzewanie nisko- lub bezemisyjne (gazowe, elektryczne) mieszkań ogrzewanych indywidualnie (głównie piecami węglowymi) w zabudowie wielorodzinnej oraz jednorodzinnej, odpowiednio wskazanej powierzchni użytkowej mieszkań w strefach: Aglomeracja Wrocławska (2 620 000 m²), miasto Legnica (637 000 m²), miasto Wałbrzych (711 000 m²), dolnośląskiej (2 315 000 m²). Celem działań było obniżenie emisji pyłu i benzo(a)pirenu.⁸

W ramach Programu ochrony powietrza prowadzone są co roku działania polegające na likwidacji niskiej emisji. W dotychczas obowiązującej uchwale Nr XLVI/1544/14 zadanie polegające na redukcji niskiej emisji określone było poprzez podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej lub wymianę na ogrzewanie nisko- lub bezemisyjne (gazowe, elektryczne) mieszkań ogrzewanych indywidualnie (głównie piecami węglowymi) w zabudowie wielorodzinnej oraz jednorodzinnej odpowiednio wskazanej powierzchni użytkowej mieszkań. Z uwagi na zmianę przepisów wykonawczych do ustawy Prawo ochrony środowiska tj. rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych, w obecnie obowiązującym programie działanie to jest określone poprzez liczbę kotłów do wymiany (nie powierzchnię użytkową mieszkań). W ramach Programu ochrony powietrza prowadzone są co roku działania polegające na likwidacji niskiej emisji, jednak z uwagi na zmianę ciągłości wskaźnika realizacji zadania, nie ma możliwości wskazania liczby wymienionych kotłów w ostatnich 3 latach. Redukcja niskiej emisji ma przełożenie na wymierny efekt ekonomiczny. W ciągu 3 lat tj. od 2019 do 2021 roku udało się zredukować:

⁸ Do 21 lipca 2020 roku obowiązywał Program ochrony powietrza przyjęty uchwałą Nr XLVI/1544/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014 roku w sprawie uchwalenia Programu ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego. Na mocy art. 6 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 roku o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz ustawy o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U.2019, poz. 1211) uchwała utraciła moc i została zastąpiona uchwałą SWD XXI/505/20 z dnia 16 lipca 2020 roku. Cele obu Programów są takie same – likwidacja niskiej emisji.

- emisję pyłu w strefie aglomeracji Wrocławia o 363,89 Mg, a B(a)P o 80,86 kg,
- emisję pyłu w strefie miasta Legnica o 77,99 Mg, a B(a)P o 16,04 kg,
- emisję pyłu w strefie miasta Wałbrzych o 80,24 Mg, a B(a)P o 42,59 kg,
- emisję pyłu w pozostałych gminach o 1929,28 Mg, a B(a)P o 523,08 kg.

3. Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego

Wydział Środowiska

Monitorowanie realizacji działań określonych w Programie w latach 2019-2021 odbywało się na podstawie „Raportów z realizacji Programu ochrony środowiska przed hałasem” sporządzanych przez zarządców obiektów i przekazywanych corocznie do Marszałka Województwa Dolnośląskiego. Program ochrony środowiska przed hałasem dotyczy terenów, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny. Jego celem jest dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego poprzez wskazanie działań naprawczych, które powinny być wykonane przez zarządców dróg i linii kolejowej.

Za realizację zadań naprawczych w latach 2019-2021 odpowiadali w szczególności: (1) Zarządzający drogami krajowymi – Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA), (2) Zarządzający drogami wojewódzkimi – Zarząd Województwa Dolnośląskiego (DSDiK), (3) Zarządzający drogami na terenie miasta Jelenia Góra – Zarząd Miasta Jelenia Góra, (4) Zarządzający liniami kolejowymi – PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. W latach 2019-2021 podmioty odpowiedzialne za realizację działań wskazanych w Programie ochrony środowiska przed hałasem, wykonały m.in.:

1. GDDKiA: pomiary poziomu hałasu, wprowadzono odcinkowe ograniczenia prędkości do 40 km/h, 50 km/h i 60 km/h oraz zamontowano fotoradar na drodze nr 8 w powiecie dzierzoniowskim, wprowadzono odcinkowe środki trwałego uspokojenia ruchu. Ponadto wymieniona została dylatacja i przebudowany most na drodze 94 w powiecie legnickim. Oddano do użytku fragmenty dróg ekspresowych S3 i S5 oraz wykonano punktowy remont płyt betonowych na autostradzie A4. Zrealizowano również remonty cząstkowe nawierzchni na drogach krajowych w powiatach: dzierzoniowskim, głogowskim, kłodzkim, legnickim, lubińskim, oławskim, średzkim, świdnickim, wrocławskim i ząbkowickim.
2. DSDiK: pomiary poziomu hałasu, wprowadzone zostały środki trwałego uspokojenia ruchu, ograniczenia prędkości pojazdów i montaż sygnalizacji świetlnej. Ponadto zrealizowano remonty cząstkowe na drogach wojewódzkich m.in. w powiatach: dzierzoniowskim, oławskim, świdnickim i wałbrzyskim.
3. Zarząd Miasta Jelenia Góra: punktowe naprawy nawierzchni, wprowadzono zakaz ruchu pojazdów powyżej 12 t oraz ograniczenie prędkości samochodów ciężarowych do 40 km/h.
4. PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.: pomiary poziomu hałasu, szlifowanie szyn, zlikwidowano styki klasyczne wiszące, wymieniono i zregenerowano szyny na odcinkach linii nr 271 oraz mechaniczne podbicie toru z uzupełnieniem tłucznia na linii nr 132.

4. Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego

Wydział Środowiska

W 2020 roku przeprowadzono szkolenia/warsztaty dla przedsiębiorców w zakresie sporządzania sprawozdań produktowych dot. wprowadzania na teren kraju produktów, opakowań, baterii i akumulatorów, pojazdów oraz sporządzania wniosków o udzielenie pomocy de minimis. W spotkaniach wzięło udział ok. 70 przedsiębiorców. Sprawozdanie z realizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami województwa dolnośląskiego za lata 2017-2019 zostało przygotowywane w terminie do 30 kwietnia 2021 r. Zarząd Województwa Dolnośląskiego Uchwałą nr 3629/VI/21 z dnia 26 kwietnia 2021 r. przedłożył „Sprawozdanie z realizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami województwa dolnośląskiego” Sejmikowi Województwa oraz Ministrowi Klimatu i Środowiska.

5. Polityka krajobrazowa – audyt krajobrazowy dla województwa dolnośląskiego

Instytut Rozwoju Terytorialnego

Rozpoczęto prace nad sporządzeniem projektu Audytu krajobrazowego dla województwa dolnośląskiego, na podstawie Uchwały Nr 1077/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 30.07.2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia projektu audytu krajobrazowego dla województwa dolnośląskiego. Dokument ma na celu ocenę zasobów i wartości krajobrazowych Dolnego Śląska oraz wyodrębnienie krajobrazów o największym znaczeniu dla województwa. W ramach projektu, w latach 2019-2021:

- zidentyfikowano krajobrazy w granicach województwa dolnośląskiego,
- scharakteryzowano i oceniono wyznaczone krajobrazy pod względem przyrodniczym i kulturowym,
- przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców Dolnego Śląska dotyczące lokalnych tradycji i poczucia tożsamości,
- rozpoczęto wyznaczanie krajobrazów o największym znaczeniu dla województwa,
- rozpoczęto określanie zagrożeń dla możliwości zachowania krajobrazów o największym znaczeniu dla województwa.

Wyniki audytu krajobrazowego – w formie rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania oraz ochrony krajobrazu będą uwzględniane w polityce przestrzennej województwa oraz samorządów lokalnych. W ramach projektu odbywają się cykliczne warsztaty oraz rady techniczne, w tym warsztaty międzyregionalne organizowane przez GDOŚ.

Prace nad dokumentem wykonawczym do SRWD 2030 w zakresie wspierania energetyki regionalnej rozpoczęły się na początku 2019 roku przyjęciem uchwały Zarządu Województwa Dolnośląskiego w sprawie określenia szczegółowych zasad, trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Energetycznej Województwa Dolnośląskiego do 2030 roku. Prace koordynacyjne nad dokumentem powierzono Instytutowi Rozwoju Terytorialnego we współpracy z Wydziałem Rozwoju Gospodarczego. Do współpracy nad „Strategią energetyczną Dolnego Śląska - kierunkami wsparcia sektora energetycznego” Zarząd Województwa powołał Zespół ds. Rozwoju Energetyki Województwa Dolnośląskiego, do którego zostali zaproszeni eksperci reprezentujący m.in. przedsiębiorstwa energetyczne, klastry energii, jednostki naukowe oraz instytucje wspierające rozwój energetyki OZE w regionie. Po spotkaniach Zespołu (w grudniu 2019 i marcu 2020) i dalszych konsultacjach z ekspertami w dniu 9 czerwca 2020 r. uchwałą nr 2184/VI/20 Zarząd Województwa Dolnośląskiego przyjął założenia do dokumentu wraz z harmonogramem prac nad Strategią. Od lipca 2020 r. trwały prace i konsultacje nad zakresem części diagnostycznej dokumentu. W tym celu zostały zlecone i wykonane opracowania i analizy, na podstawie których Instytut Rozwoju Terytorialnego rozpoczął prace nad częścią diagnostyczną Strategii Energetycznej Dolnego Śląska – Raportem o stanie energetyki w województwie dolnośląskim. W dniu 21 września 2021 r. podjęto Uchwałę Zarządu Województwa Dolnośląskiego w sprawie zawiadomienia o wszczęciu postępowania w sprawie przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji Strategii Energetycznej. Od 1 października 2021 r. rozpoczęto intensywne prace nad częścią kierunkową dokumentu.

W ramach realizacji Polityki wspierania bezpieczeństwa w województwie dolnośląskim w latach 2019-2021:

- przeprowadzono otwarte konkursy ofert na realizację zadania publicznego Województwa Dolnośląskiego w zakresie ratownictwa wodnego, realizowanego przez organizacje pozarządowe,
- dofinansowano Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu,
- dofinansowano Komendę Wojewódzką Policji we Wrocławiu,
- przekazywano dotacje celowe dla GOPR Grupy Sudeckiej oraz GOPR Grupy Karkonoskiej,
- przekazywano pomoc finansową jednostkom samorządu terytorialnego na realizację projektów wyłonionych w ramach konkursu dla gmin na zadania własne z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego,
- ogłaszano otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych z zakresu ratownictwa i ochrony ludności, w ramach dofinansowania zrealizowano m. in. specjalistyczne szkolenia dla ratowników, warsztaty, konferencje, zakupiono średni samochód ratowniczo - gaśniczy oraz doposażono w sprzęt jednostki OSP,
- wyprodukowano i wyemitowano na antenie Telewizji Wrocław filmy edukacyjno-informacyjne dotyczące bezpieczeństwa w sieci, zagadnień ochrony danych osobowych oraz bezpieczeństwa informacji przy nauce i pracy zdalnej, a także dot. zagrożeń wśród dzieci i młodzieży, wyływających z kontaktu z używkami, dopalaczami i narkotykami,
- w ramach programu „Bezpieczny Junior” ogłoszono konkurs fotograficzny na tzw. MEM profilaktyczny pn. „DOPALACZE – WYPALACZE”, organizowany we współpracy z Komendą Wojewódzką Policji we Wrocławiu oraz TVP Wrocław, przeznaczony dla uczniów szkół ponadpodstawowych (konkurs miał za zadanie kształtować postawy asertywne wobec zjawiska zażywania narkotyków, wyłoniono 3 laureatów oraz przyznano 3 wyróżnienia),
- Realizowano akcję „Bezpieczna Zima” organizowaną cyklicznie w ramach programu „Bezpieczny Dolnoślązak”, której głównym celem jest edukowanie dzieci i młodzieży, o tym jak bezpiecznie i odpowiedzialnie zachowywać się w okresie zimowym. Chcąc uniknąć zimowych zagrożeń funkcjonariusze i profilaktycy dolnośląskiej Policji przypominali o podstawowych zasadach bezpieczeństwa. Oprócz gier, zabaw i konkursów dla dzieci, podczas trwania wydarzenia odbyły się także pokazy sprzętu ratowniczego oraz policyjnych quadów wykorzystywanych w trakcie działań w trudnym terenie. Najmłodszy mogli spotkać na stoku przyjaciela dzieci - policyjną maskotkę - Komisarza Lwa. Dorośli mogli porozmawiać o bezpieczeństwie podczas ferii z przedstawicielami Policji, Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego oraz ratownikami medycznymi.
- W ramach programu „Bezpieczny Senior” we współpracy z Komendą Wojewódzką Policji we Wrocławiu realizowano zadania informacyjne na temat szeroko pojętego bezpieczeństwa seniorów, między innymi rozpropagowanie informacji prasowych na stronach internetowych, w prasie lokalnej na terenie województwa. W ramach działalności profilaktycznej dotyczącej ostrzeżeń o potencjalnych zagrożeniach względem seniorów współpracowano z kierownikami aptek, sklepów, z kierowcami taksówek, spółdzielniami mieszkaniowymi oraz z parafiami kościelnymi. Ponadto, organizowano konkursy radiowe/prasowe dla seniorów, które propagowały właściwe postawy. W ramach programu „Bezpieczny Senior” realizowano Telewizyjny Klub Seniora w zakresie bezpiecznych zachowań oraz cykl reportaży „Bezpieczny Dolnoślązak”, spoty telewizyjne promujące bezpieczeństwo seniorów, konferencje i spotkania tematyczne (uroczystość w teatrze Capitol), a także ulotki informacyjne.
- Przeprowadzono realizację Wojewódzkiego Samorządowego Ćwiczenia Obronnego pk. „Wrzesień 2019” dla pracowników UMWD i przedstawicieli jednostek organizacyjnych województwa. Przedmiotowe ćwiczenie (wraz z elementami szkolenia) zostało zrealizowane w dniach 5-6 września 2019 r. w m. Żelazno k. Kłodzka.

⁹ Dokument obowiązywał w perspektywie czasowej do 2020 r. Dokument został zaktualizowany w listopadzie 2020 r.

- W oparciu o Plan szkolenia obronnego na 2020 r. przeprowadzono szkolenie obronne dla pracowników UMWD realizujących zadania obronne oraz jednostek organizacyjnych realizujących zadania obronne (podmiotów leczniczych Województwa Dolnośląskiego oraz instytucji kultury Województwa Dolnośląskiego). Ze względu na sytuację epidemiologiczną, szkolenie zostało przeprowadzone w całości w formie on-line, z wykorzystaniem systemu wideokonferencyjnego.
- Przeprowadzono III i IV edycję Programu edukacyjnego dla przedszkoli, szkół i placówek oświatowych pn. „Bezpieczny Dolnoślążak”. III edycja poruszała zagadnienia z zakresu cyberbezpieczeństwa, natomiast IV edycja ukierunkowana była na edukację w sferze ochrony danych osobowych w nauczaniu zdalnym oraz pracy zdalnej.

Realizacja pozostałych działań i aktywności podejmowanych w dziedzinie:

► Uchwały antysmogowe

Instytut Rozwoju Terytorialnego

W ramach przedsięwzięcia 4.1.1. Działania w zakresie zwalczania źródeł niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach zrealizowano:

2019:

1. Przygotowanie koncepcji i rozpoczęcie realizacji kampanii informacyjnej – antysmogowej związanej z obowiązującymi uchwałami antysmogowymi - uchwały Nr XLI /1405 /17/, Nr XLI /1406 /17/ i Nr XLI /1407 /17/ Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia w województwie dolnośląskim ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw – zwanymi dalej uchwałami antysmogowymi, w tym:
 - stworzenie media planu, idei kampanii, hasła kampanii i linii kreatywnej kampanii w oparciu o analizę grup docelowych i narzędzi przekazu kampanii,
 - przygotowanie projektów materiałów graficznych i medialnych,
 - rozpoczęcie emisji spotów telewizyjnych i radiowych wyprodukowanych na potrzeby Kampanii.
2. Koordynacja prac Zespołu roboczego ds. jakości powietrza i efektywności energetycznej, powołanego Zarządzeniem nr 18/2018 Marszałka Województwa Dolnośląskie z dnia 18.04.2018 r. (2 spotkania w 2019 r.)
3. Udział w pracach Zespołu roboczego ds. jakości powietrza i efektywności energetycznej, działający przy Prezydencji Wrocławia.
4. Udział w projekcie „Czy wiesz czym oddychasz? – Kampania edukacyjno-informacyjna na rzecz czystego powietrza LIFE-Mappingair/pl, finansowanego w ramach instrumentu UE LIFE.
5. Udział w projekcie „Dobra atmosfera” – dolnośląska kampania ekoedukacyjna, dofinansowanym ze środków RPO Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu oraz Fundacji WWF Polska.
6. Organizacja warsztatów szkoleniowych w dniach 28-29.10.2019 r. (Stadion Miejski Wrocław) dotyczących kontroli przestrzegania uchwał antysmogowych dla województwa dolnośląskiego przy udziale Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu wraz ze Zespołem Doradców Energetycznych „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”.
7. Prowadzenie specjalistycznej strony internetowej i punktu informacyjnego dla potrzeb informowania i edukowania mieszkańców w związku z wprowadzonymi uchwałami antysmogowymi (<https://czystezasady.pl/>).

2020:

1. Kontynuacja realizacji kampanii informacyjnej antysmogowej, w tym m.in.:
 - dystrybucja materiałów graficznych (ulotek i plakatów),
 - stworzenie strony internetowej kampanii pod adresem <https://czystezasady.pl/> wraz z „klasyfikatorem antysmogowym”,
 - kontynuacja emisji spotów telewizyjnych (łącznie wyemitowano 2500 spotów),
 - kontynuacja emisji spotów radiowych (łącznie wyemitowano 1500 spotów),
 - przeprowadzenie serii postów sponsorowanych, skierowanych do mieszkańców dolnego śląska, na profilu FB kampanii „Czyste zasady” (<https://www.facebook.com/czystezasady>),
 - emisja animacji w pociągach należących do Kolei Dolnośląskich,
 - emisja filmów w Dolnośląskim Centrum Filmowym,
 - przeprowadzenie akcji pod nazwą „Mobilne Płuca” w terminie 14 - 28.11.2020 r. w Jeleniej Górze oraz 29.11 - 13.12.2020 r. w Wałbrzychu (kilkumetrowa instalacja mobilnych, ludzkich płuc wraz z obsługą techniczną i medialną).
2. Promocja i upowszechnianie kampanii „Czyste Zasady” w mediach (Agora SA), w tym m.in.:
 - zorganizowanie w dniu 2 marca w budynku Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego konferencji pt.: „Dolny Śląsk bez smogu”,
 - zamieszczenie całostroniowej reklamy w wydaniu specjalnym dziennika Gazeta Wyborcza w dniu 28.02.2020 r. dotyczącej kampanii „Wybierz Czyste Zasady”,
 - opublikowanie łącznie 7 artykułów w ramach kampanii. Artykuły zostały wydane w wersji papierowej oraz w wydaniu internetowym Gazety Wyborczej.

3. Prowadzenie specjalistycznej strony internetowej i punktu informacyjnego dla potrzeb informowania i edukowania mieszkańców w związku z wprowadzonymi uchwałami antysmogowymi (<https://czystezasady.pl/>).
4. Udział w pracach Zespołu ds. jakości powietrza i efektywności energetycznej, działającego przy Prezydencie Wrocławia.
5. Koordynacja prac Zespołu roboczego ds. jakości powietrza i efektywności energetycznej, powołanego Zarządzeniem nr 18/2018 Marszałka Województwa Dolnośląskie z dnia 18.04.2018 r. (2 spotkania w 2020 r.).

2021:

1. Realizacja Kampanii edukacyjno – informacyjnej „Czyste Zasady” - edycja 2021, w tym:
 - Zorganizowanie warsztatów szkoleniowych „Kontrola przestrzegania uchwał antysmogowych” (3 szkolenia jednodniowe (online) w terminach: 24 listopada 2021, 2 grudnia 2021 i 8 grudnia 2021), liczba uczestników szkoleń: 225;
 - Produkcja trzech filmów instruktażowych (ok. 10-15 minut każdy). Filmy emitowane podczas szkoleń, a także udostępnione na stronie internetowej www.czystezasady.pl oraz na YouTube;
 - Przeprowadzenie akcji pod nazwą „Mobilne Płuca” wraz z obsługą techniczną oraz medialną w dwóch miastach na terenie Dolnego Śląska: Kłodzko - w terminie 08.11.2021 r. – 25.11.2021 r., Legnica, w terminie 25.11.2021 r. – 10.12. 2021 r.;
 - Produkcja i emisja dwóch spotów radiowych, emitowanych w Polskim Radiu Wrocław oraz w Radiu RAM. Termin kampanii: czerwiec- grudzień 2021. Łącznie wyemitowano 537 spotów;
 - Informowanie na bieżąco o działaniach związanych z jakością powietrza i uchwałami antysmogowymi na stronie internetowej www.czystezasady.pl oraz na profilu facebook IRT.
2. Uruchomienie (16 września 2021 r.) platformy edukacyjno-informacyjnej związanej z projektem LIFE-MAPPINGAIR/PL [O projekcie - LIFE-MAPPINGAIR/PL \(uni.wroc.pl\)](https://airquality.uni.wroc.pl/). W ramach projektu na dachu budynku IRT zainstalowano i uruchomiono czujnik jakości powietrza, tworzący wraz z innymi urządzeniami we Wrocławiu i okolicach sieć pomiarową do pomiarów stężenia pyłu, w wybranych punktach ozonu oraz dodatkowo temperatury i wilgotności powietrza <https://airquality.uni.wroc.pl/>.
3. Prowadzenie specjalistycznej strony internetowej i punktu informacyjnego dla potrzeb informowania i edukowania mieszkańców w związku z wprowadzonymi uchwałami antysmogowymi (<https://czystezasady.pl/>).
4. Koordynacja prac Zespołu roboczego ds. jakości powietrza i efektywności energetycznej, powołanego Zarządzeniem nr 18/2018 Marszałka Województwa Dolnośląskie z dnia 18.04.2018 r. (1 spotkanie w 2021 r.).

► Realizacja projektu „Ograniczenie emisji zanieczyszczeń poprzez modernizację źródeł ciepła na obszarze aglomeracji jeleniogórskiej”

KARR S.A.

Realizacja projektu „Ograniczenie emisji zanieczyszczeń poprzez modernizację źródeł ciepła na obszarze aglomeracji jeleniogórskiej” przez KARR S.A. Budżet projektu: 6 129 901,31 zł brutto, w tym dofinansowanie z UE 5 210 416,11 zł brutto, wkład własny KARR 137 922,78 zł brutto, wkład własny grantobiorców: 781 562,42 zł. Wskaźniki rezultatu projektu uzyskane w 2021: roczny spadek emisji PM 10: 0,24 tony/rok, roczny spadek emisji PM 2,5: 0,20 tony/rok, szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 30,89 tony równoważnika CO₂. Łączna liczba podpisanych umów: 210, w tym 171 umów w roku 2021.

► Realizacja projektu „Pożyczka na efektywność energetyczną w MŚP”

WARR S.A.

Projekt realizowany na podstawie wygranego postępowania przetargowego i umowy podpisanej w dniu 13.08.2018 r. z Bankiem Gospodarstwa Krajowego na wdrażanie w województwie dolnośląskim Instrumentu Finansowego „Pożyczka na efektywność energetyczną w MŚP” realizowanego w ramach Osi Priorytetowej 3 „Gospodarka Niskoemisyjna”, Działanie 3.2 Efektywność energetyczna w MŚP – wsparcie pozadotacyjne współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach RPO WD 2014-2020. W ramach projektu udzielono 7 pożyczek na łączną kwotę 13 233 118,48 zł.

► Prace zrealizowane przez Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu

Geodeta Województwa Dolnośląskiego

W ramach przedsięwzięcia 1.4.4. Programowanie i realizacja prac urządzeniowo-rolnych, działania na rzecz scalania gruntów rolnych oraz melioracji realizowano:

Prace scaleniowe:

- opracowywano projekty scaleń gruntów dla 8. obiektów;
- prowadzono działania w zakresie zagospodarowania poscaleniowego prowadzono w 5. obiektach;
- opracowywano założenia do projektu scalenia gruntów dla 8.

Prace planistyczne:

- opracowano Plan urządzeniowo-rolny gminy Chocianów oraz Prognozę oddziaływania na środowisko ustaleń planu;
- opracowano aktualizację planów urządzeniowo-rolnych 23 gmin;
- opracowana została Baza Danych Urządzeniowo-Rolnych (BDUR) dla ww. gmin, która stanowi integralną część planów urządzeniowo-rolnych. Wizualizacja BDUR publikowana jest na platformie „geoportal.dolnyslask.pl”;
- opracowano projekty urządzeniowo-rolne 3. wsi (wraz z prognozami oddziaływania na środowisko): Trzmielów;

- zakończono prace badawcze i sporządzono opracowanie pt. „Analiza wpływu zmian w sposobie użytkowania gruntów oraz zmian klimatycznych na proces mineralizacji gleb organicznych” na obszarze Dolnego Śląska dla powiatu polkowickiego.

Prace geodezyjno-kartograficzne oraz wyceny nieruchomości:

- wykonywano prace polegające na ustalaniu przebiegu granic dróg wojewódzkich wraz ze stabilizacją punktów znakami granicznymi oraz znakami PD „pas drogowy”: DW 328, 340, 346, 352, 382, 383, 396, 324, 364, 363, 323, 305, 381, 341, 369;
- wykonywano prace związane z aktualizacją map zasadniczych oraz sporządzeniem map do celów projektowych na potrzeby zadania pn.: „Przebudowa/remont odcinków dróg wojewódzkich w ramach modernizacji systemu dróg na terenie województwa dolnośląskiego”;
- wykonywano czynności wznowienia znaków granicznych (wyznaczenia punktów granicznych, ustalenia przebiegu granic nieruchomości), sporządzano dokumentację do aktualizacji danych bazy danych EGiB, opracowywano projekty podziałów nieruchomości, w szczególności dla inwestycji pn. „Nowy Szpital Onkologiczny” oraz na tzw. terenach kolejowych zamkniętych (10 podziałów) w związku z planem przejęcia przez Województwo Dolnośląskie od PKP S.A. wybranych odcinków linii kolejowych w celu ich rewitalizacji i przywrócenia ruchu pasażerskiego;
- sporządzono mapę do celów projektowych dla zadania „Budowa Ośrodka Narciarstwa Biegowego i Biathlonu w Szklarskiej Porębie - Jakuszycach” oraz inwestycji budowlanej DSDiK;
- prowadzono monitoring osuwiska w ciągu drogi wojewódzkiej DW 340, obręb Cerekwica, gmina Trzebnica;
- sporządzono operaty szacunkowe nieruchomości stanowiących wojewódzki zasób nieruchomości (nieruchomości gruntowych zabudowanych i nieruchomości gruntowych niezabudowanych);
- wykonywano pomiary oraz dokumentację filmową i fotograficzną bezzałogowym statkiem powietrznym (BSP) na potrzeby prac urządzeniowo-rolnych realizowanych przez DBGiTR, a także dokumentację filmową inwestycji DSDiK na drogach wojewódzkich, na potrzeby wyceny nieczynnych linii kolejowych przejętych od PKP, do planowanej inwestycji Województwa Dolnośląskiego pn. „Dolnośląska Autostrada Rowerowa”;
- sporządzano dokumentację do oszacowania wielkości szkód spowodowanych przez zwierzynę leśną na obszarach rolnych województwa dolnośląskiego;
- sporządzono projekt rekultywacji obszaru przekształconego w wyniku wylewu wód powodziowych i prowadzonych prac ziemnych obejmujący część działki nr 532/6, obręb Stary Górnik, gmina Oława, powiat oławski;
- przeprowadzono sprawdzenie gleboznawczej klasyfikacji gruntów wykonanej pierwotnie na zlecenie właścicieli prywatnych w celu obniżenia klasy bonitacyjnej w związku z zamiarem uniknięcia opłat za wyłączenie z produkcji gruntów rolnych.

► Ochrona gruntów rolnych w województwie dolnośląskim

Geodeta Województwa
Dolnośląskiego

W latach 2019-2021 w ramach zadania ochrona gruntów rolnych (przedsięwzięcie 4.2.1. Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych) wydatkowano kwotę: 63 309 152,14 zł. Zrealizowano i rozliczono 600 umów dla powiatów, gmin i jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych (w tym osób fizycznych). Wydział Geodezji i Kartografii zrealizował dodatkowo 4 zadania własne. Z budżetu Województwa Dolnośląskiego została przekazana, w formie dotacji lub pomocy finansowej, kwota 62 896 873,16 zł na realizację prac z zakresu ochrony gruntów rolnych, między innymi:

- drogi dojazdowe do gruntów rolnych – 383 zadania (282,92 km) na kwotę 58 661 135,18 zł;
- zakup sprzętu pomiarowego i informatycznego oraz oprogramowania - 70 zadań na kwotę 2 921 307,58 zł;
- usuwanie kamieni na gruntach ornych – 103 zadania (2310,29 ha) na kwotę 689 388,20 zł;
- zbiorniki wodne służące małej retencji wodnej – 8 zadań na kwotę 179 600,00 zł;
- użytkowanie gleb o niskiej wartości produkcyjnej – 12 zadań (251,56 ha) na łączną kwotę: 75 468,00 zł;
- zagospodarowanie gruntów na trwałe użytki zielone – 1 zadanie (9,03 ha) na łączną kwotę: 5418,00 zł;
- przeciwdziałanie erozji gleb i ruchom masowym ziemi na gruntach rolnych (drzewa miododajne) - 15 zadań (1966 szt.) na kwotę 256 034,20 zł;
- pomiary geodezyjne oraz sprawdzanie klasyfikacji gruntów – 8 zadań (156,46 ha) na kwotę 108 522,00 zł;
- zrealizowano 6 zadań własnych na kwotę 412 278,98 zł.

► Obsługa dochodów Budżetu Województwa

Geodeta Województwa
Dolnośląskiego

Obsługa dochodów Budżetu Województwa:

- kwota dochodów budżetu województwa, uzyskanych w 2019 r. z tytułu opłat za wyłączenia z produkcji gruntów rolnych, wyniosła 31 787 067 zł, w tym 841 817 zł pozyskano w postępowaniu windykacyjnym oraz 608 898 zł drogą egzekucji administracyjnej;
- kwota dochodów budżetu województwa, uzyskanych w 2020 r. z tytułu opłat za wyłączenia z produkcji gruntów rolnych, wyniosła 36 595 561 zł, w tym 811 942 zł pozyskano w postępowaniu windykacyjnym oraz 877 892 zł drogą egzekucji administracyjnej;
- kwota dochodów budżetu województwa, uzyskanych w 2021 r. z tytułu opłat za wyłączenia z produkcji gruntów rolnych, wyniosła 37 415 666 zł, w tym 935 418 zł pozyskano w postępowaniu windykacyjnym oraz 215 753 zł drogą egzekucji administracyjnej;

- w 2021 roku, na wniosek Geodety Województwa, wykonano prace polegające na wdrożeniu w Dolnośląskim Biurze Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu procesu umożliwiającego zautomatyzowanie pozyskania danych zawartych w decyzjach dotyczących wyłączeń gruntów z produkcji rolniczej oraz ich archiwizacji.

► Edukacja ekologiczna

Dolnośląski Zespół
Parków Krajobrazowych

W ramach prowadzonej edukacji ekologicznej (przedsięwzięcie 4.1.2. Wspieranie edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby lokalne (infrastrukturalne, przyrodnicze i kulturowe) poprzez sieć ośrodków edukacyjnych zarządzanych i utrzymywanych przez Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych i na terenie samych parków krajobrazowych zorganizowane zostały bezpłatne zajęcia edukacyjne dla 63 255 osób, w zajęciach tych uczestniczyło niemal 2 tys. grup dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Ponadto przeprowadzono w ramach edukacji ekologicznej 48 konkursów (lub ich edycji) o zasięgu regionalnym i wojewódzkim. Pracownicy Dolnośląskiego Zespołu Parków Krajobrazowych zorganizowali, współorganizowali lub aktywnie uczestniczyli w 70 akcjach edukacyjnych i innych wydarzeniach ekologicznych. Ponadto opracowano i wydano 65 różnych pozycji wydawniczych, w tym albumy, przewodniki, broszury, ulotki i kalendarze popularyzujące ochronę przyrody i krajobrazu, a także promujące wartości historyczne i kulturowe parków krajobrazowych Dolnego Śląska. Źródła finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego – kwota 1 753 624,95 zł; Dotacja celowa WFOŚiGW – 1 108 324,02 zł.

► Utrzymanie obszarów chronionych znajdujących się na terenach należących do Spółki Stawy Milickie S.A.

Stawy Milickie S.A.

W ramach realizacji przedsięwzięcia 4.2.3. Prowadzenie działań na rzecz rozwoju systemu obszarów cennych przyrodniczo i efektywnej ochrony wartości krajobrazu, w latach 2019-2020 Województwo Dolnośląskie przekazało spółce Stawy Milickie S.A. kwotę 12 000 000 zł z przeznaczeniem na sfinansowanie wydatków związanych z realizacją podstawowego zadania Spółki, jakim jest utrzymanie obszarów chronionych znajdujących się na terenach należących do Spółki. Z pozyskanych środków Spółka realizowała następujące zadania:

- zarybianie stawów na poziomie niezbędnym do zachowania i ochrony siedlisk i gatunków ekosystemów stawowych;
- ochrona i odtwarzanie miejsc lęgowych dla ptaków;
- prowadzenie niezbędnych prac konserwacyjnych cieków wodnych, utrzymanie przejezdności dróg na groblach oraz utrzymanie wód i urządzeń wodnych w należyłym stanie technicznym;
- utrzymanie i odtwarzanie łąk i pastwisk w celu zachowania siedlisk gatunków chronionych ptaków;
- utrzymanie, remont i budowa urządzeń turystycznych (konserwacja, naprawa elementów infrastruktury, uzupełnianie infrastruktury turystycznej i prowadzenie bieżących prac porządkowych);
- edukacja przyrodnicza;
- utrzymanie retencji wodnej dla całego regionu.

Ponadto, w 2019 roku Spółka Stawy Milickie zrealizowała następujące projekt pn.: Zachowanie rybackiego charakteru obszaru, cennego przyrodniczo na terenie gospodarstwa Stawy Milickie S.A. – inwestycja o wartości 217 588,03 zł, w tym kwota dofinansowania: 174 214,42 zł.

► Działania na rzecz rozwoju systemu obszarów cennych przyrodniczo i efektywnej ochrony wartości krajobrazu

Dolnośląski Zespół
Parków
Krajobrazowych

W latach 2019-2021 przeprowadzono 663 sprawy dotyczące opiniowania gminnych dokumentów planistycznych, a także 602 sprawy dotyczące opiniowania projektów inwestycji lub wycinki drzew/krzewów oraz 629 spraw dotyczących naruszeń przepisów w parkach krajobrazowych. Na obszarze wszystkich 12 parków krajobrazowych kompleksowo wyremontowano, odnowiono i zamontowano szereg nowych obiektów infrastruktury turystyczno-edukacyjnej – tablic edukacyjno-informacyjnych, drogowskazów, wiat, ławostoiów, kładek itp. pracownicy DZPK zinwentaryzowali i udokumentowali kartami inwentaryzacyjnymi 1565 obserwacji z zakresu występowania chronionych gatunków roślin i zwierząt, a także 298 pomników przyrody – pojedynczych i grupowych (w tym 2254 drzewa), aktualizując prowadzoną bazę danych GPS. Kontynuowano działania finansowane z PROW na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego poprzez zrównoważone gospodarowanie na terenie użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” (wypas bydła i koni, koszenie użytków zielonych), a także działania na użytku ekologicznym „Łąki k. Osieka” (wykaszenie łąk z usunięciem zakrzaczeń). Ponadto w 2021 r. rozpoczęto opracowywanie planu ochrony Parku Krajobrazowego Doliny Bobru. Źródło finansowania: Budżet Państwa – kwota 5 337 667,42 zł; Budżet Województwa Dolnośląskiego – kwota 5 437 697,70 zł.

► Modernizacja systemu zbierania i retencjonowania wód opadowych w zlewni Dolnośląskiego Centrum Rehabilitacji sp. z o.o. w Kamiennej Górze

DCR sp. z o.o.

W ramach realizacji przedsięwzięcia 4.3.1 Wspieranie rozwoju systemu małej retencji wodnej w regionie (poprawa stanu technicznego i skuteczności zbiorników małej retencji), DCR sp. z o.o. realizowała projekt pn. „Modernizacja systemu zbierania i retencjonowania wód opadowych w zlewni Dolnośląskiego Centrum Rehabilitacji sp. z o.o. w Kamiennej Górze” w ramach RPO WD 2014-2020. W dniu 14 grudnia 2020 r. Spółka zawarła umowę o dofinansowanie projektu. Całkowita wartość projektu wyniosła 2 545 674,41 zł, a dofinansowanie 2 143 436,00 zł. W 2020 r. wydatkowano środki na realizację inwestycji w wysokości 199 260,00 zł, głównie opracowanie dokumentacji projektowej.

► Rozwój lokalnych rynków żywności i wzrost konkurencyjności sektora rolno-spożywczego m.in. w oparciu o żywność wysokiej jakości

Stawy Milickie S.A.

- 11 grudnia 2019 r. Spółka uruchomiła przetwórnictwo ryb w ramach projektu PO RYBY, Przedsięwzięcia P. 2.1. „Dolina Baryczy Poleca- ryby” – wsparcie rozwoju certyfikowanych producentów i usługodawców w powiązaniu z sektorem rybackim, wartość projektu wyniosła 960 956,37 zł, w tym dofinansowanie 450 000 zł,
- budowa własnej wylęgarni ryb w zakładzie Ruda Sułowska – inwestycja o wartości 813 000 zł.

► Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich: 7.2.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Wydział Obszarów Wiejskich

Operacje realizowane w ramach PROW na lata 2014-2020. Limit środków: 59 561 070 (limit współdzielony z operacjami: Budowa lub modernizacja dróg lokalnych/ Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego/ Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne). Stan wdrażania na dzień 31.12.2021 r.: od początku realizacji działania, w 2 naborach konkursowych z roku 2016 i 2019, złożono 152 wnioski o przyznanie pomocy na kwotę dofinansowania ze środków UE - 203 772 515,00 zł. Podpisano 88 umów o pomoc na pierwotną kwotę 116 823 774,00 zł. Aktualna kwota pomocy dla 85 realizowanych umów (3 umowy zostały rozwiązane w trakcie realizacji) wynosi 100 156 902 zł. Złożono 84 wnioski o płatność na kwotę pomocy 55 813 190,36 zł. ARiMR potwierdziła wypłaty dla 66 zleceń płatności, na kwotę 45 331 308,30 zł. Zakończono realizację 39 projektów na kwotę dofinansowania 40 351 597,76 zł. W wyniku realizacji wybudowano ponad 48 km sieci wodociągowej, przebudowano kolejnych 7,5 km. Wybudowano 63 km sieci kanalizacyjnej, przebudowano kolejne 2,3 km. Powstały 4 nowe ujęcia wody, 3 stacje uzdatniania, 3 oczyszczalnie ścieków oraz 167 małych indywidualnych oczyszczalni przydomowych. Przebudowano i zmodernizowano 2 ujęcia wody, 4 oczyszczalnie ścieków.

► Inwestycje w środki trwałe: 4.3 Scalanie gruntów

Wydział Obszarów Wiejskich

Działanie realizowane w ramach PROW na lata 2014-2020. Limit środków: 35 511 957 euro. Stan wdrażania działania na dzień 31.12.2021 r.: od początku realizacji działania przeprowadzono 4 nabory wniosków. Złożono 13 wniosków o pomoc na kwotę 106 313 099,60 zł. Podpisano 11 umów na kwotę pomocy 100 977 537,97 zł. Aktualnie w realizacji znajduje się 10 umów (1 umowa została rozwiązana) na kwotę dofinansowania 98 972 708,01 zł. Złożono 8 wniosków o płatność na kwotę pomocy 15 796 368,71 zł, dla których ARiMR zrealizowała 8 płatności na kwotę 15 796 368,71 zł. 1 projekt na kwotę 5 350 897,39 zł został zakończony. Pozostałe 9 projektów znajduje się w realizacji. Powierzchnia gruntów objęta postępowaniem scaleniowym zrealizowanego projektu to ponad 699 ha.

► Postępowania administracyjne

Wydział Środowiska

Przeprowadzono szereg postępowań administracyjnych, w wyniku których wydano:

- 65 decyzji, które co do zasady stanowiły zmiany do wydanych pozwoleń zintegrowanych. Kluczowymi były: pozwolenie zintegrowane na prowadzenie instalacji do spalania paliw o mocy nominalnej 3 594 MWt (nowy blok energetyczny) zlokalizowanej na terenie PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. Oddział Elektrownia Turów (nowy blok energetyczny w ELT), które z związku z możliwością wystąpienia znaczącego transgranicznego oddziaływania instalacji na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej. Ponadto pozwoleniem objęto nowe instalacje, m.in.: 2 instalacje chemiczne z kompleksu przemysłowego PCC Rokita (poliuretany i fosforany), 4 instalacje instalacji do powierzchniowej obróbki metali z zastosowaniem procesów elektrolitycznych i chemicznych, o całkowitej objętości wani procesowych powyżej 30 m³;
- 478 decyzji administracyjnych w zakresie gospodarki odpadami (pozwolenia zintegrowane, pozwolenia na wytwarzanie, zezwolenia na zbieranie i/lub przetwarzanie odpadów, instrukcje prowadzenia składowisk odpadów, decyzje związanych z zamknięciem składowisk odpadów, decyzje dotyczące programów gospodarowania odpadami wydobywczymi oraz decyzje dotyczące produktów ubocznych). Decyzje dotyczyły różnego typu instalacji, w tym instalacji komunalnych i innych instalacji do przetwarzania odpadów, a także innych działalności związanych z gospodarowaniem odpadami;
- 55 decyzji dotyczących: ulg z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska lub opłaty produktowej, odraczających terminy płatności opłaty podwyższonej za korzystanie ze środowiska;
- 46 decyzji dotyczących pozwoleń zintegrowanych dla ferm wielkoprzemysłowych i oczyszczalni ścieków;
- 3486 decyzji i postanowień w sprawach dotyczących udzielenia zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów z terenów nieruchomości oraz wymierzających administracyjne kary pieniężne za nielegalne usuwanie lub niszczenie zieleni na terenach dolnośląskich miast na prawach powiatu, tj. Wrocławia, Wałbrzycha, Legnicy i Jeleniej Góry.

► Analizy pozwoleń zintegrowanych

Wydział Środowiska

W ramach analizy pozwoleń zintegrowanych, do przepisów wykonawczych konkluzji BAT dostosowano: 5 instalacji spalania paliw (zakłady energetyczne), 7 instalacji do wytwarzania, przy zastosowaniu procesów chemicznych, podstawowych produktów lub półproduktów chemii organicznej/nieorganicznej (Rokita), 5 instalacji w przemyśle metali nieżelaznych (KGHM). W zakresie gospodarki odpadami dokonano 24 analiz decyzji udzielających pozwolenia zintegrowanego, wynikających z opublikowania w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej konkluzji BAT odnoszących się do głównej działalności prowadzonej w instalacji, tj. Decyzji Wykonawczej Komisji (UE) 2018/1147 z dnia 10 sierpnia 2018 r.

ustanawiającej konkluzje dotyczące najlepszych dostępnych technik (BAT) w odniesieniu do przetwarzania odpadów zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE (Dz. U. UE 208/38 z dnia 17.8.2018 r.); analizy dotyczyły istotnych, z punktu widzenia gospodarki odpadami na terenie województwa, instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, instalacji do przetwarzania odpadów niebezpiecznych oraz oczyszczalni ścieków przemysłowych, w których przetwarzane są odpady.

► Wizje terenowe

Wydział Środowiska

Przeprowadzono 2458 wizji terenowych, w tym: 2250 oględzin drzew lub krzewów, 182 wizji w terenie w celu dokonania oględzin, 26 wizji przy obejmowaniu pozwoleniem zintegrowanym nowej instalacji lub zmienianej w sposób istotny.

► Kontrole

Wydział Środowiska

W latach 2019-2021 Marszałek Województwa Dolnośląskiego uczestniczył w 71 kontrolach, w tym w:

- 4 kontrolach dotyczących spełnienia warunków określonych w wydanych decyzjach dot. zezwolenia na odstępstwo od zakazu płoszenia zwierząt łownych,
- 16 kontrolach prowadzonych przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, kontrolowano m.in. instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, składowiska odpadów oraz instalację do produkcji chemii organicznej,
- 44 kontrolach prowadzonych przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, w ramach których dokonano kontroli m.in. instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, składowiska odpadów oraz miejsca zbierania odpadów, instalacji do produkcji miedzi metalicznej z koncentratów miedzi i produktów z odzysku w wyniku procesów metalurgicznych i elektrochemicznych,
- 5 kontrolach dotyczących spełnienia warunków zawartych w decyzjach zezwalających na odstępstwo od zakazu płoszenia zwierząt,
- 2 kontrolach przestrzegania warunków decyzji Marszałka Województwa Dolnośląskiego wydanej w sprawie wprowadzania gazów i pyłów do powietrza z instalacji do chowu drobiu (indyków).

► Zaświadczenia o pomocy de minimis

Wydział Środowiska

W roku 2019 wydano 321 zaświadczeń potwierdzających wysokość udzielonej pomocy de minimis z tytułu opłaty produktowej oraz ulg z tytułu opłat środowiskowych za 2018 r. W roku 2020 wydano 215 zaświadczeń wskazujących wysokość udzielonej pomocy de minimis z tytułu opłaty produktowej oraz ulg z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i opłaty recyklingowej. Zaznaczyć należy, iż w roku 2020 złożone zostały 504 wnioski dotyczące udzielenia pomocy de minimis z tytułu opłaty produktowej za rok 2019, z czego do końca roku 2020 udzielono pomocy 203 podmiotom. Spowodowane to było wprowadzeniem ustawy z dnia 14 maja 2020 roku o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. 2020 r. poz. 875 z późn. zm.), a co za tym idzie przesunięciem terminów składania elektronicznych sprawozdań z zakresu opłaty produktowej za 2019 rok z 15 marca 2020 roku na 11 września 2020 roku. W roku 2021 wydano 1 001 zaświadczeń potwierdzających wysokość udzielonej pomocy de minimis z tytułu opłaty produktowej oraz ulg z tytułu opłat środowiskowych. Łącznie w latach 2019-2021 wydano 1740 zaświadczeń potwierdzających wysokość udzielonej pomocy de minimis.

► Rejestr podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami – rejestr BDO

Wydział Środowiska

W latach 2019-2021 rozpatrzono łącznie 43 900 wniosków o wpis do rejestru BDO, aktualizację wpisu lub wykreślenie z rejestru. Wpis do rejestru BDO, funkcjonującego od stycznia 2018 roku, uzyskało wg stanu na 31 grudnia 2021 roku – 36 000 podmiotów, z obszaru województwa dolnośląskiego.

► System kontroli opłat za korzystanie ze środowiska

Wydział Środowiska

- zaewidencjonowano 49 621 wpłat tytułem korzystania ze środowiska, opłat produktowych, opłat za publiczne kampanie edukacyjne, opłat recyklingowych za lekkie torby na zakupy, opłat rocznych i rejestrowych za wpis do BDO (łączna suma zaewidencjonowanych wpłat wyniosła 253 022 924,00 zł),
- wystawiono 241 upomnień do zaległości dotyczących opłat za korzystanie ze środowiska i opłat produktowych,
- wystawiono 721 postanowień o sposobie zarachowania wpłaty wniesionej po terminie,
- wystawiono 65 Tytułów Wykonawczych do właściwych terytorialnie urzędów skarbowych do zaległości dotyczących opłat za korzystanie ze środowiska i opłat produktowych,
- przygotowano 10 727 przelewów dotyczących zwrotu kwot nienależnych lub przeksięgowujących wpłaty na właściwy rachunek bankowy przypisany dla określonego rodzaju opłaty,
- w latach 2020-2021 zweryfikowano 9022 wykazów zawierających zbiorcze zestawienie informacji o zakresie korzystania ze środowiska oraz wysokości należnych opłat z tytułu wprowadzania gazów i pyłów do powietrza oraz składowania odpadów w latach 2019-2020,
- Zweryfikowano 4694 sprawozdania dot. opłat produktowych za okres 2019-2021,

- w latach 2019-2021 zaopiniowano i wystawiono przedsiębiorcom 2 120 zaświadczeń o stanie uregulowania zobowiązań sprawozdawczych i finansowych z tytułu opłat środowiskowych.

► Sprawozdawczość dotycząca odpadów komunalnych

Wydział Środowiska

W 2019 roku przeprowadzono szkolenia warsztatowe dla pracowników gmin na temat zasad sprawozdawczych za rok 2018, o odebranych i zebranych odpadach komunalnych, w tym zasad obliczania poziomu recyklingu frakcji odpadów komunalnych oraz poziomu ograniczenia składowania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji. Zweryfikowano 169 sprawozdań gminnych z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi oraz ich korekty. Przygotowano sprawozdanie Marszałka Województwa Dolnośląskiego z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie województwa dolnośląskiego, które zostało przekazane do Ministra Środowiska. W 2019 roku przeprowadzono kampanię informacyjną dla przedstawicieli gmin w zakresie zasad sprawozdawczych za rok 2019, o odebranych i zebranych odpadach komunalnych, w tym zasad obliczania poziomu recyklingu frakcji odpadów komunalnych oraz poziomu ograniczenia składowania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji. W roku 2020 po raz pierwszy sprawozdania wójta, burmistrza i prezydenta miasta/związku międzygminnego z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za 2019 rok zgodnie z art. 9q ust. 5 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach zostały złożone przez Bazę danych o produktach i opakowaniach oraz gospodarce odpadami. Udostępniony w lipcu 2020 roku moduł sprawozdawczości komunalnej pozwolił podmiotom odbierającym odpady komunalne, prowadzącym PSZOK i zbierającym frakcje odpadów komunalnych, jako pierwszym, na wywiązanie się z ustawowego obowiązku. Następnie, gminy przystąpiły do sporządzania sprawozdań do Marszałka Województwa. Marszałek Województwa, zgodnie z art. 9s ust. 5 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, został zobowiązany do przekazania za pośrednictwem BDO Ministrowi Klimatu i Środowiska rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi z terenu województwa za 2019 rok. Z przyczyn związanych ze stanem epidemii, termin sprawozdawczości został przesunięty i wyznaczony na 31 grudnia 2020 r. Marszałek Województwa Dolnośląskiego wywiązując się z nałożonego obowiązku ustawowego, 31 grudnia 2020 r. sporządził i przesłał, za pośrednictwem Bazy danych o produktach i opakowaniach oraz gospodarce odpadami, roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi w województwie dolnośląskim za rok 2019. Natomiast 15 lipca 2021 r. Marszałek Województwa Dolnośląskiego sporządził i przesłał, za pośrednictwem Bazy danych o produktach i opakowaniach oraz gospodarce odpadami, roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi w województwie dolnośląskim za rok 2020. 18 października 2021 r. za pośrednictwem Bazy danych o produktach i opakowaniach oraz gospodarce odpadami została złożona również korekta, rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi w województwie dolnośląskim za rok 2019.

► Sprawozdawczość o wytwarzanych odpadach i gospodarowaniu odpadami

Wydział Środowiska

W 2019 roku zweryfikowano ponad 12 000 zbiorczych zestawień danych o odpadach. Zweryfikowane dane o odpadach wprowadzono do elektronicznego systemu wojewódzkiego pn. Wojewódzki System Odpadowy. Przygotowano raport wojewódzki o gospodarowaniu odpadami na terenie województwa dolnośląskiego, który został przekazany do Ministra Środowiska. W roku 2020 po raz pierwszy za pośrednictwem platformy BDO zostało złożonych 11 924 sprawozdania o wytworzonych odpadach i gospodarowaniu odpadami za rok 2019. Z uwagi na spowodowane stanem epidemii przesunięcia terminów składania sprawozdań przez podmioty zobowiązane oraz utworzenie dostępu dla marszałków województw do modułu sprawozdawczości w BDO w IV kwartale 2020 r., do 31 grudnia 2020 r. zweryfikowano i zatwierdzono 1 380 przedmiotowych sprawozdań. Za rok 2019 złożonych zostało 11 924 sprawozdań, z czego zakończono 4158. Za rok 2020 złożono 12 300 sprawozdań, zweryfikowano 1993.

► Postępowanie administracyjne w zakresie geologii

Wydział Geologii

W ramach realizacji zadań geologicznych, w latach 2019-2021 przeprowadzono szereg postępowań administracyjnych, które zakończyły się wydaniem 829 decyzji administracyjnych dotyczących zatwierdzania projektów robót geologicznych i dokumentacji z zakresu geologii inżynierskiej, geologii złożowej i hydrogeologii jak również koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż. Przeprowadzono 20 kontrole zakładów górniczych w zakresie zgodności prowadzenia eksploatacji z udzieloną koncesją. Zaopiniowano 19 wniosków koncesyjnych na eksploatację kopalin ze złóż, dla których organem administracji geologicznej jest starosta. Podpisano 1 aneks do umowy oraz 4 umowy na użytkowanie górnicze. Na wniosek Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, w ramach udzielania informacji o środowisku, sprawdzono 5135 działek pod względem występowania udokumentowanych złóż kopalin. Dokonano także weryfikacji zestawienia ilości wydobytej kopaliny ze złóż i wydano 466 decyzji dla przedsiębiorców w sprawie wysokości należnej opłaty eksploatacyjnej dla gmin i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Rozstrzygnięto 6453 wnioski o zaopiniowanie i uzgodnienie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy, decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy. Przeprowadzono również egzaminy dla 143 osób w zakresie kwalifikacji do wykonywania, dozoru i kierowania pracami geologicznymi kategorii XIII.

2.2.2. TRANSPORT

Jednostka koordynująca dziedzinę: Departament Infrastruktury

Realizacja działań wynikających z dokumentów wykonawczych:

8.	Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Dolnośląskiego - „Plan Transportowy”	Wydział Transportu
----	--	--------------------

Zarząd Województwa Dolnośląskiego w latach 2019-2021 konsekwentnie realizował zadania związane z organizacją publicznego transportu zbiorowego na obszarze województwa dolnośląskiego w ramach Departamentu Infrastruktury, w oparciu o ustawę z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym oraz o akt prawa miejscowego, jakim jest „Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Dolnośląskiego”. W latach 2019-2021 r. zrealizowano następujące zadania:

- **Dotacje.** „Dotowanie i organizowanie kolejowych regionalnych przewozów pasażerskich”: zawarto umowy roczne z przewoźnikami kolejowymi tj. Polregio S.A. oraz Kolejami Dolnośląskimi S.A. w sprawie świadczenia usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego na rok 2019, 2020 oraz 2021. W okresie tym przekazano wymienionym przewoźnikom środki dotacji w kwocie 413 805 001,06 zł.
- **Praca eksploatacyjna.** W ramach organizacji wojewódzkich kolejowych przewozów pasażerskich w latach 2019-2021 roku zrealizowana została praca eksploatacyjna w łącznej wysokości 35 613 727 pockm (pociągokilometrów). W stosunku do lat ubiegłych zauważalny jest trend wzrostowy z uwagi na konsekwentny rozwój oferty. W okresie tym przewieziono wojewódzkim transportem kolejowym 66 448 370 pasażerów, co w dobie znacznego spadku liczby podróży w roku 2020 i 2021 (wynikających ze ograniczeń w ofercie wprowadzonych podczas pierwszego etapu epidemii roku 2020 oraz innych jej skutków) oznacza osiągnięcie sumarycznej wartości zbliżonej do uzyskanej w latach 2016-2018.
- **Oferta przewozowa.** W latach 2019-2021 rozbudowie uległa oferta przewozowa wojewódzkich kolejowych połączeń pasażerskich. Rozbudowana oferta przewozowa w obrębie aglomeracji wrocławskiej funkcjonuje dzięki współpracy nawiązanej pomiędzy gminami skupionymi wokół aglomeracji wrocławskiej oraz Samorządem Województwa Dolnośląskiego w zakresie współorganizacji i współfinansowania przewozów. Poza konsekwentną rozbudową oferty przewozowej na już obsługiwanych liniach, w latach 2019-2021 wznowiono przewozy na następujących odcinkach:
 - Lubin – Głogów po zakończonej modernizacji linii i ponad 10 latach od ich zawieszenia,
 - Leszno – Głogów po ponad 8 lat od ich zawieszenia,
 - Wrocław Główny – Wrocław Swojczyce – Dobrzykowice Wrocławskie – Jelcz-Laskowice, po ponad 21 latach od zawieszenia, dzięki przeprowadzonej modernizacji oraz finansowej współpracy samorządów lokalnych.

Dzięki współpracy z sąsiednimi organizatorami połączeń uruchamiane były połączenia styczne z sąsiednimi województwami (lubuskim, wielkopolskim, opolskim), na liniach:

- Görlitz/Zgorzelec – Węgliniec – Żary/Zielona Góra (województwo lubuskie),
- Wrocław/Legnica – Żary – Forst (Lausitz) (województwo lubuskie),
- Wrocław – Głogów – Zielona Góra (województwo lubuskie),
- Głogów – Wschowa – Leszno (województwo lubuskie),
- Wrocław – Rawicz – Leszno – Poznań (województwo wielkopolskie),
- Wrocław – Oleśnica – Milicz – Krotoszyn (województwo wielkopolskie),
- Wrocław – Oleśnica – Ostrów Wielkopolski (województwo wielkopolskie),
- Wrocław – Oleśnica – Kluczbork (województwo opolskie),
- Wrocław – Jelcz-Laskowice – Opole (województwo opolskie),
- Wrocław – Oława – Opole/Nysa (województwo opolskie),
- Kłodzko – Kamieniec Ząbkowicki – Nysa (województwo opolskie).

Połączenia transgraniczne realizowane były we współpracy z krajami czeskimi (liberecki, kralovehradecki, pardubicki) i Wolnym Państwem Saksonia w RFN. W ruchu transgranicznym przewozy odbywały się na liniach:

- Szklarska Poręba Górna – Harrachov – Liberec (Kraj Liberecki),
- Sędziszów – Kamienna Góra – Lubawka – Královec/Trutnov (Kraj Kralovehradecki) (weekendowe w sezonie letnim),
- Wrocław/Wałbrzych – Meziměstí/Adršpach (Kraj Kralovehradecki) (weekendowe w sezonie letnim),
- Wrocław – Kłodzko – Międzylesie/Lichkov (– Praga) (Kraj Pardubicki),
- (Wrocław – Legnica –) Węgliniec – Zgorzelec – Görlitz – Drezno (Wolne Państwo Saksonia),
- Jelenia Góra – Lubań Śląski – Zgorzelec – Görlitz (Wolne Państwo Saksonia).

Podsumowanie działań o wykonaniu robót drogowo-mostowych w latach 2019-2021¹⁰:

- budowa dróg: 21,61 km o pow. 165 050 m², koszt: 219 475,77 tys. zł,
- budowa obiektów mostowych: 0,02 km o pow. 110,20 m², koszt: 2 472,92 tys. zł,
- przebudowa lub rozbudowa dróg: 104,37 km o pow. 490 743,28 m², koszt: 254 835,60 tys. zł,
- Przebudowa lub rozbudowa obiektów mostowych, tuneli i promów: 2,280 km o pow. 157 920,67 m², koszt: 2 472,92 tys. zł,
- remont dróg: 66,59 km o pow. 393 360,80 m², koszt: 95 836,41 tys. zł,
- remont obiektów mostowych, tuneli i promów: 0,683 km o pow. 3 850,06 m², 16 134,71 tys. zł,
- wykupy gruntów: 54 810,67 tys. zł,
- pozostałe wydatki na drogi: 165 460,20 tys. zł,
- pozostałe wydatki na obiekty mostowe, tunele i promy: 6 328,35 tys. zł,
- pozostałe wydatki zarządcy drogi: 83 831,79 tys. zł.

Podsumowanie działań o wykonaniu robót kolejowych w latach 2019-2021¹⁰:

- rewitalizacja linii kolejowych: 4,58 km o pow. 165 050 m², 25 389,08 tys. zł,
- pozostałe wydatki na kolej: 23 172,39 tys. zł.

9. Dolnośląska Polityka RowerowaInstytut Rozwoju
Terytorialnego

W ramach prac wdrożeniowych Dolnośląskiej Polityki Rowerowej w latach 2019-2021 koncentrowano się głównie na:

2019:

1. Sfinalizowaniu prac nad projektem: „Koncepcja rozwoju transgranicznej turystyki rowerowej na pograniczu polsko – czeskim”, realizowanym w ramach Interreg PI – CR, a także z racji na pełnieniu funkcji Partnera Wiodącego jego rozliczenie.
2. Sfinalizowaniu „Koncepcji przebiegu trasy rowerowej ER3b” w ramach projektu „Rowerem po granicy – transgraniczna koncepcja ścieżek rowerowych”
3. Wdrażaniu „Standardów projektowych i wykonawczych dla infrastruktury rowerowej województwa dolnośląskiego” (opiniowanie projektów budowlanych i stałej organizacji ruchu – w sumie 91 opinie)
4. Prowadzeniu prac nad „Standardami projektowymi i wykonawczymi kształtowania oraz ochrony zieleni w otoczeniu tras rowerowych”
5. Lobbowaniu inicjatywy na rzecz wdrażania „Blue Velo” jako projektu flagowego Polski Zachodniej (współpraca pomiędzy regionami: śląskie, opolskie, dolnośląskie- spotkanie robocze w Opolu - 10.12.2019 r.)
6. Współorganizacji Dolnośląskiego Festiwalu Rowerowego - Konferencja: Miasto- Metropolia- Region. Projekt Rower (planowany termin: 24.04.2020 r.)
7. Udziale w pracach zespołu ds. mobilności rowerowej przy Konwencji Marszałków.

2020:

1. Aktualizacji Koncepcji sieci głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego, w tym uszczegółowienie przebiegu Odrzańskiej trasy rowerowej - „Blue Velo”.
2. Rozliczaniu i przejściu przez proces kontroli projektu „Koncepcja rozwoju transgranicznej turystyki rowerowej na pograniczu polsko – czeskim”, realizowanym w ramach Interreg PI – CR (raporty z trwałości projektu przez 5 lat)
3. Wdrażaniu „Standardów projektowych i wykonawczych dla infrastruktury rowerowej województwa dolnośląskiego” (opiniowanie projektów budowlanych i stałej organizacji ruchu – w sumie 89 opinii)
4. Prowadzeniu prac nad „Standardami projektowymi i wykonawczymi kształtowania oraz ochrony zieleni w otoczeniu tras rowerowych” (w tym m.in. konsultacje eksperckie)
5. Opracowaniu założeń do Koncepcji Transportu Zeroemisyjnego w WD - Mobilność rowerowa w codziennych dojazdach.
6. Udziale w pracach Komitetu Monitorującego RPOWD 2021-2027 (CP2, CP3)
7. Udziale w pracach zespołu ds. mobilności rowerowej przy Konwencji Marszałków.

2021:

1. Finalizacji aktualizacji „Standardów projektowych i wykonawczych dla infrastruktury rowerowej województwa dolnośląskiego”. Obowiązująca wersja Standardów (Uchwała Nr 3597/VI/21 z dnia 20.04.2021 r.) składa się z dwóch integralnych części: *Tom 1 - Standardy projektowe i wykonawcze dla infrastruktury rowerowej województwa dolnośląskiego (aktualizacja obowiązującego dokumentu)*, *Tom 2 - Standardy projektowe i wykonawcze kształtowania oraz ochrony zieleni w otoczeniu tras rowerowych (nowy dokument)*. Zielone Standardy to zbiór zasad i pojęć ułatwiających podejmowanie właściwych decyzji związanych z ochroną i kształtowaniem zieleni, szczególnie drzew, wzdłuż tras komunikacyjnych na etapie projektowania oraz budowy lub przebudowy dróg rowerowych.
1. Finalizacji aktualizacji „Koncepcji sieci głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego – Dolnośląska Cyklostrada” w zakresie przebiegu głównych tras rowerowych oraz wprowadzenia systemu numeracji i ewidencji głównych tras rowerowych (Uchwała Nr 4422/VI/21 z dnia 19.10.2021 r.).
2. Prowadzeniu prac nad „Koncepcją transportu zeroemisyjnego w województwie dolnośląskim - mobilność rowerowa w codziennych dojazdach Dolnoślązaków. Zadanie w trakcie realizacji, prowadzone zgodnie z procedurą RR-04.
3. Współpracy z UMWD w zakresie konstruowania WFDS 2021-2027 (udział w pracach Komitetu Monitorującego).

¹⁰ Dolnośląska Służba Dróg i Kolei we Wrocławiu.

4. Raportowaniu projektu „Koncepcja rozwoju transgranicznej turystyki rowerowej na pograniczu polsko – czeskim”, realizowanym w ramach Interreg PI – CR (raporty z trwałości projektu przez 5 lat).
5. Udziale w pracach zespołu ds. mobilności rowerowej przy Konwencji Marszałków.

10. Plan rozwoju infrastruktury transportowej w województwie dolnośląskim¹¹

Instytut Rozwoju
Terytorialnego

Plan rozwoju infrastruktury transportowej w województwie dolnośląskim z perspektywą do 2030 jest spełnieniem warunku podstawowego w ramach środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2021-2027 oraz stanowi wypełnienie obowiązku ustawowego nałożonego na Zarząd Województwa Dolnośląskiego wynikający z art. 20 pkt 1 Ustawy o drogach publicznych. Z uwagi, że *Plan* stanowi dokument wykonawczy do Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 w zakresie rozwoju transportu, w 2019 r. wykonano czynności formalne przewidziane w procedurze zawartej w Planie Wykonawczym SRWD 2030. W 2020 r. wykonano opracowanie pn. Uwarunkowania zewnętrzne sieci transportowej regionu. W analizie zidentyfikowano i zestawiono nadrzędne uwarunkowania transportowe tj. powiązania przestrzenne i korytarze w skali europejskiej w odniesieniu do komunikacji lądowej (kolejowej, drogowej i rowerowej) oraz zagadnienia dotyczące szlaków europejskich i krajowych. Drugim czynnikiem zewnętrznym, stanowiącym punkt wyjścia do dalszych rozważań były kwestie przyrodnicze i kulturowe – będące ważnym elementem tła. Ponadto przygotowano założenia do części dot. Generatorów ruchu i korytarzy transportowych oraz przygotowano model ruchu, ze szczególnym uwzględnieniem transportu kruszowy jako istotnego generatora pojazdów ciężkich na terenie Dolnego Śląska. Z uwagi, iż prace nad dokumentem uwzględniają procedurę Strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ), w dniu 29 czerwca 2020 r. ZWD podjął uchwałę nr 2274/VI/20 ws. zawiadomienia o wszczęciu postępowania w sprawie przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji Planu. W 2021 r. zakończono diagnozę Generatorów ruchu i korytarzy transportowych zawierającą analizę uwarunkowań osadniczych, prognozę zmian liczby ludności, motywacje przewozów pasażerskich - dojazdy do pracy, rynek nauki i turystykę. Opracowanie zamyka identyfikacja korytarzy transportowych oraz analiza poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych ośrodków. Dodatkowo opracowano wstępną listę potrzeb inwestycyjnych przy uwzględnieniu planów na poziomie krajowym oraz inwestycji realizowanych/koordynowanych na poziomie regionalnym przez DSDiK we Wrocławiu oraz Departament Infrastruktury UMWD. Zadanie finansowane z budżetu IRT.

Realizacja pozostałych działań i aktywności podejmowanych w dziedzinie:

► Wielowariantowa koncepcja rozbudowy łącznika Aglomeracji Jeleniogórskiej z drogą ekspresową S3 w Bolkowie – Studium Korytarzowe dla drogi stanowiącej element Trasy Sudeckiej

Instytut Rozwoju
Terytorialnego

W 2019 roku wykonano opracowanie pn.: Wielowariantowa koncepcja rozbudowy łącznika Aglomeracji Jeleniogórskiej z drogą ekspresową S3 w Bolkowie – Studium Korytarzowe dla drogi stanowiącej element Trasy Sudeckiej. Przygotowana wstępna dokumentacja przedprojektowa określa możliwość realizacji zamierzenia inwestycyjnego polegającego na budowie łączników drogowych między drogą ekspresową S3 a aglomeracją jeleniogórską. Sporządzona Wielowariantowa koncepcja (...) obejmuje tematykę przewidzianą dla Studium korytarzowego (SK) i jest podstawowym dokumentem projektowym kompleksowo przedstawiającym nowe zamierzenie inwestycyjne drogowe. W wyniku podjętych prac wskazano trzy możliwe do realizacji warianty łączników pomiędzy aglomeracją jeleniogórską a drogą ekspresową S3. Na etapie SK wykluczono rozwiązania nierealne technicznie, nie w pełni bezpieczne, wątpliwe ekonomicznie, najmniej korzystne przyrodniczo i społecznie.

► Studium rozwoju i optymalizacji sieci kolejowej we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym

Instytut Rozwoju
Terytorialnego

W 2020 roku wykonano opracowanie pn.: Studium rozwoju i optymalizacji sieci kolejowej we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym. Przygotowany dokument wskazuje uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju sieci kolejowej we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym, a także możliwości podłączenia do sieci kolejowej strefy przemysłowej Euro-Park Kobierzycy. Celem opracowania Studium było kompleksowe zbadanie i znalezienie rozwiązań narastających problemów transportowych we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym, a w szczególności w jego południowej części – w obszarze klastra LG w Kobierzycach. Na podstawie zdiagnozowanych potrzeb, na tle istniejących uwarunkowań transportu pasażerskiego i towarowego, przeprowadzono analizę możliwości usprawnienia przewozów poprzez szersze wykorzystanie transportu szynowego, przy wykorzystaniu już istniejącej infrastruktury transportowej. Ponadto przeanalizowano rozwiązania perspektywiczne, zakładające rozbudowę sieci kolejowej i drogowej.

► Studium wydobywania i transportu surowców skalnych - trzecia edycja (2021)

Instytut Rozwoju
Terytorialnego

W 2021 roku wykonano opracowanie pn.: Studium wydobywania i transportu surowców skalnych - trzecia edycja (2021). Przygotowane opracowanie analizuje stan i perspektywy wydobywania oraz transportu surowców w regionie. Na podstawie

¹¹ Obecnie obowiązujące w tym zakresie dokumenty to: *Plan inwestycji transportowych o znaczeniu regionalnym w województwie dolnośląskim realizowanych ze środków EFRR 2014-2020* oraz *Plan rozwoju sieci drogowej województwa dolnośląskiego do roku 2020 w zakresie dróg wojewódzkich*. W opracowaniu znajduje się dokument integrujący oba wskazane dokumenty w perspektywie do 2030 r.

wyników badań określono rekomendacje dla polityki przestrzennej województwa dolnośląskiego. Podstawowym celem najnowszej edycji Studium jest integracja, usystematyzowanie i rozwinięcie wcześniejszych analiz o okres 2010-2019 oraz ich rozszerzenie o zagadnienia potencjału rozwoju górnictwa surowców skalnych i potencjału transportu kolejowego tych materiałów, w tym rekomendacji i wytycznych dla polityki rozwoju w tym zakresie.

▶ Rozbudowa zaplecza technicznego do obsługi i serwisowania taboru Kolei Dolnośląskich	Koleje Dolnośląskie S.A.
<p>Spółka Koleje Dolnośląskie S.A. realizuje inwestycję w ramach projektu RPO pn. „Podniesienie standardów obsługi klientów Spółki Koleje Dolnośląskie S.A. poprzez rozbudowę zaplecza technicznego do obsługi i serwisowania taboru”. Kwota dofinansowania dla projektu wyniesie 48 128 256,79 zł. Postępowanie przetargowe na realizację prac budowlanych, w ramach generalnego wykonawstwa, zostało wszczęte w dniu 07.05.2021 r. Dnia 13.01.2022 r. została podpisana umowa z firmą ALSTAL Grupa Budowlana Sp. z o.o. sp.k., zgodnie z którą w lutym 2022 r. Spółka rozpoczęła realizację prac budowlanych w ramach „Rozbudowy zaplecza technicznego do obsługi i serwisowania taborów Spółki Koleje Dolnośląskie S.A.”. Celem inwestycji jest umożliwienie Spółce Koleje Dolnośląskie S.A. realizacji przeglądów i serwisowanie taboru w zakresie przeglądów P3 i P4 co spowoduje znaczne ograniczenie kosztów dokonywanych przeglądów.</p>	
▶ Aglomeracja Kolej Dolnośląska – zakup taboru kolejowego do obsługi ruchu pasażerskiego we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym” w ramach działania 5.2: Rozwój transportu kolejowego w Polsce poza TEN-T, oś priorytetowa V: Rozwój Transportu kolejowego w Polsce Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	Koleje Dolnośląskie S.A.
<p>Spółka Koleje Dolnośląskie w roku 2021 realizowała ww. projekt, w ramach którego zostanie zakupionych: 5 nowych, pięcioczęłonowych elektrycznych zespołów trakcyjnych, 6 nowych trójczłonowych pojazdów z napędem dwusystemowym elektryczno- spalinowym. Koszty inwestycji, ogółem, to ponad 314 mln zł brutto, w tym koszty kwalifikowane w wysokości 170 mln zł oraz dofinansowanie na poziomie 85 mln zł na podstawie umowy z Centrum Unijnych Projektów Transportowych. W IV kw. 2021 r. odebrano 3 z 6 nowych trójczłonowych pojazdów z napędem dwusystemowym elektryczno- spalinowym z firmy NEWAG S.A. Pojazdy 36WEh-012, 36WEh-13, WEh-014 są już włączone do ruchu i realizują przejazdy zgodnie z założeniami projektu. Następne pojazdy będą dostarczane do Spółki zgodnie z przyjętym harmonogramem odbioru pociągów.</p>	
▶ Przebudowa drogi krajowej nr 3 dla obsługi komunikacyjnej Ośrodka Narciarstwa Biegowego i Biathlonu w Szklarskiej Porębie – Jakuszycach	DPIN S.A.
<p>Spółka DPIN S.A. podpisała umowę ze Skarbem Państwa - Generalnym Dyrektorem Dróg Krajowych i Autostrad z siedzibą w Warszawie na rozbudowę drogi krajowej nr 3. DPIN S.A. sfinansuje wykonanie inwestycji polegającej na przebudowie drogi krajowej nr 3 dla obsługi komunikacyjnej Ośrodka Narciarstwa Biegowego i Biathlonu w Szklarskiej Porębie – Jakuszycach. Wkład DPIN S.A. wyniesie maksymalnie 11 838 266 zł brutto. W dniu 18 sierpnia 2021 r. Województwo Dolnośląskie przekazało na ten cel spółce DPIN S.A. środki w wysokości 10 300 000 zł, za które objęto 10 300 akcji o łącznej wartości nominalnej 10 300 000 zł.</p>	
▶ Konkurs dla gmin „Odnowa Dolnośląskiej Wsi”	Wydział Obszarów Wiejskich
<p>W ramach konkursu „Odnowa Dolnośląskiej Wsi” w 2019 roku dofinansowano jeden projekt w ramach dziedziny transport. Konkurs był finansowany ze środków Budżetu Województwa Dolnośląskiego. W wyniku realizacji projektu wykonano budowę chodnika. Łączne środki przekazane na ten cel wyniosły 30 000 zł i w całości wydatkowane zostały na subregion wałbrzyski.</p>	
▶ Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich: 7.2.1. Budowa lub modernizacja dróg lokalnych	Wydział Obszarów Wiejskich
<p>Operacje realizowane w ramach PROW na lata 2014-2020. Limit środków: 59 561 070 (limit współdzielony z operacjami: Gospodarka wodno-ściekowa/ Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego/ Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne). Stan wdrażania na dzień 31.12.2021 r: w 2016 r. przeprowadzono nabór wniosków, złożono 225 wniosków o pomoc na kwotę dofinansowania ze środków UE - 178 115 724,19 zł, podpisano 78 umów z czego zrealizowano 76, na kwotę dofinansowania 53 797 411,00 zł. W 2020 r. zrealizowano ostatnie płatności dla działania. Łączna kwota wszystkich wypłaconych go zleceń płatności dla zrealizowanych umów wyniosła 52 759 682,89 zł. Przebudowano / zmodernizowano ponad 98 km dróg gminnych i powiatowych.</p>	
▶ Inwestycje i działania na rzecz Odrzańskiej Drogi Wodnej	Wydział Rozwoju Regionalnego
<p>Samorząd Województwa stale uczestniczy w pracach krajowych i wojewódzkich zespołów i grup roboczych ds. żeglugi, m.in. działających przy MGMIŻŚ, Wojewodzie Dolnośląskim, czy uczelniach wyższych. Celem tych działań jest zabezpieczenie interesów Dolnego Śląska w procesie przygotowania inwestycji w zakresie budowy i modernizacji do kl. IV lub kl. V drogi wodnej rzeki Odry, która obecnie kwalifikuje się na terenie województwa dolnośląskiego do dróg wodnych o znaczeniu regionalnym (klasa III i niższa). W latach 2019-2021 realizowano m.in. następujące zadania inwestycyjne i zadania:</p> <p>2019:</p>	

- dokończenie budowy stopnia wodnego Malczyce, który został formalnie przekazany do eksploatacji w 2018 r., lecz nadal kontynuowane są prace towarzyszące,
- rozpoczęto prace przygotowawcze do budowy dwóch nowych stopni wodnych w Lubiążu i Ścinawie w celu ochrony przeciwpowodziowej, poprawy stosunków wodno-gruntowych na przyległym terenie, produkcji czystej energii elektrycznej w przystopniowych elektrowniach wodnych oraz poprawy warunków żeglugowych na skanalizowanej rzece w wyniku jej modernizacji do klasy międzynarodowej Va,
- roboty regulacyjne na rzece poniżej stopnia wodnego Ścinawa,
- przebudowę zniszczonych ostróg na rzece w celu poprawy warunków nawigacyjnych na Odrze,
- **Kongres Żeglugi, Budownictwa Wodnego i Gospodarki Wodnej** – Cezary Przybylski, Marszałek Województwa Dolnośląskiego wystąpił w Kongresie Żeglugi, Budownictwa Wodnego i Gospodarki Wodnej w dniu 10.04.2019 r. w Warszawie, organizowanym w ramach Międzynarodowych Targów i Konferencji WATEREXPO POLAND 2019. Tematem Kongresu były żegluga, gospodarka wodna i racjonalne wykorzystanie wody oraz stosunek polskich samorządów terytorialnych do tematyki rzecznej,
- **Kongres Żeglugi Śródlądowej** – Województwo dolnośląskie zostało jednym z partnerów Wojewody Opolskiego przy organizacji II Kongresu Żeglugi Śródlądowej w Opolu w dniach 17-19.09.2019 r. Tematyka Kongresu współorganizowanego przez Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej oraz Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie pod honorowym patronatem Prezesa Rady Ministrów całościowo obejmowała problemy żeglugi śródlądowej w kraju i za granicą.

2020:

- w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19, na bazie ustawy Prawo wodne poszukiwano możliwości pomocy dla osób prowadzących działalność gospodarczą w odniesieniu do branży gospodarki wodnej, transportu wodnego, turystyki wodnej oraz prowadzono wsparcie konsultacyjne dla NGO, stowarzyszeń armatorów i osób fizycznych w związku z przygotowaniem do rozpoczęcia sezonu żeglarskiego opóźnionego przez pandemię COVID-19,
- na bieżąco śledzono postępy w modernizacji Odrzańskiej Drogi Wodnej i dostępności/ udostępnianiu obiektów hydrotechnicznych dla żeglugi i turystyki wodnej (współpraca z Wodami Polskimi - Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w tym zakresie),
- przygotowano opinię dot. możliwości promowania transportu jako celu polityki unijnej na lata 2021-2027,
- zidentyfikowano problemy występujące w rejonie oddanego do użytku stopnia wodnego Malczyce na Odrze we współpracy z Wodami Polskimi RZGW we Wrocławiu w tym zakresie,
- przygotowano opinię w sprawie projektu rozporządzenia Rady Ministrów zmieniającego klasyfikację dróg wodnych w Polsce,
- podjęto starania o utworzenie rządowego Programu Uzupelniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Żeglugowej Żegluga+ (analogicznie do rządowego programu kolejowego Kolej+),
- nawiązano współpracę z województwem śląskim i opolskim w zakresie ustalenia możliwości przywrócenia zbiornikowi Racibórz roli zbiornika wielofunkcyjnego w związku z sytuacją powodziową w dolinie rzeki Odry.

2021:

- wizyta studyjna na obszarze stopnia wodnego Malczyce, ważnym elemencie kaskady Odrzańskiej Drogi Wodnej,
- bieżące śledzenie postępów modernizacji Odrzańskiej Drogi Wodnej i dostępności/ udostępnianiu obiektów hydrotechnicznych dla żeglugi i turystyki wodnej. Współpracowano z Wodami Polskimi - Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w tym zakresie,
- uczestniczenie w bieżących pracach Zespołu ds. bezpieczeństwa i Rozwoju Żeglugi na Odrzańskiej Drodze Wodnej, dotyczących m.in. wyboru lokalizacji portu AGN,
- promocja żeglugi na rzece Odrze m.in. poprzez współorganizację i uczestnictwo w obchodach Dni Marynarzy Rzecznych,
- uczestniczenie w posiedzeniach Parlamentarnego Zespołu ds. Infrastruktury Transportowej na Dolnym Śląsku.

► **Utrzymanie trwałości projektu pn. „Rozbudowa Geoportalu Dolny Śląsk – Budowa Dolnośląskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej”**

Geodeta Województwa Dolnośląskiego

W ramach celu 5.2.2. Rozwój Dolnośląskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej w zakresie zwiększenia dostępności do zasobów informacyjnych o regionie w latach 2019-2021 zrealizowano następujące zadania:

- utrzymanie zakończonego w 2018 r. projektu pn. „Rozbudowa Geoportalu Dolny Śląsk – budowa Dolnośląskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej” zrealizowanego w ramach RPO WD 2014-2020. Obok Geodety Województwa podmiotami realizującymi projekt było Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie i Instytut Rozwoju Terytorialnego. Całkowita wartość projektu to ponad 5,5 mln złotych, z czego 4,6 mln to środki finansowe pochodzące ze źródeł europejskich,
- organizacja cyklicznych ogólnopolskiej konferencji pn. „Informacja przestrzenna nowym Impulsem do rozwoju lokalnego” skierowana szczególnie do przedstawicieli jednostek administracji publicznej szczebla lokalnego oraz wszystkich zainteresowanych wykorzystaniem systemów informacji przestrzennej do realizacji zadań z zakresu administracji publicznej,
- aktualizacja i opracowanie nowych baz danych tematycznych zasilających Geoportal Dolny Śląsk wspomagające zarządzanie województwem będące efektem realizacji zadań publicznych przez jednostki UMWD,
- aktualizacja baza danych topograficznych w skali 1:10 000 – BDOT10K dla obszaru województwa dolnośląskiego.

Przygotowanie realizacji projektu pn. „Transformacja cyfrowa administracji publicznej szczebla wojewódzkiego poprzez zwiększenie cyfrowych zasobów informacyjnych oraz e-usług publicznych Geoportalu Dolny Śląsk” w ramach RPO WD 2021-2027.

2.2.3. OCHRONA ZDROWIA

Jednostka koordynująca dziedzinę: Departament Zdrowia

Realizacja działań wynikających z dokumentów wykonawczych:

11. Dolnośląski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień

Wydział Zdrowia

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień – zadania realizowano w oparciu o „Dolnośląski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień (na lata 2017-2020 oraz jego kontynuację 2021-2024)”. Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego. Wykonanie wydatków: 2 428 549,82 zł. Środki na jego realizację pochodziły z wpływów z opłat za wydawanie zezwoleń na obrót hurtowy w kraju napojami alkoholowymi do 18% zawartości alkoholu przedsiębiorcom posiadającym siedziby na terenie województwa dolnośląskiego. Wybrane zadania realizowane w obszarach:

1. Profilaktyka i edukacja:

- Program profilaktyki uniwersalnej realizowany w szkołach podstawowych pn. „Moje życie wolne od uzależnień”. Zadanie realizowane w 2019 r. ramach konkursu ofert dla organizacji pozarządowych przez Fundację Nowe Horyzonty.

W ramach zadania odbyły się warsztaty profilaktyczne dla uczniów z obszaru uzależnienia, rozwoju tożsamości i osobowości oraz rozwiązywania konfliktów. W ramach zadania w 11 szkołach przeprowadzono łącznie 321 warsztatów profilaktycznych z obszaru: uzależnienia, rozwój tożsamości i osobowości oraz rozwiązywanie konfliktów. W sumie w warsztatach wzięło udział 2 292 uczniów.

- Realizacja programu profilaktyki uniwersalnej pn. „Dopalaczom mówimy nie” skierowanego do mieszkańców województwa dolnośląskiego, w tym: Program profilaktyki uniwersalnej realizowany w szkołach "Młodzież kontra dopalacze", uruchomienie dwóch punktów konsultacyjnych dla studentów, przygotowanie i druk broszurek edukacyjno-profilaktyczno-informacyjnych oraz przygotowanie spotu reklamowego na temat profilaktyki dopalaczowej, emitowanego na wyświetlaczach MPK, przeprowadzenie szkoleń dla wybranych grup zawodowych, m. in. dla lekarzy, pielęgniarek i pracowników socjalnych, uruchomienie dwóch dopalaczowych Punktów Konsultacyjnych dla bliskich i rodzin osób eksperymentujących, używających szkodliwie lub uzależnionych, promocja projektu w rozgłośniach radiowych, w prasie i w serwisach internetowych. Zadanie realizowane w 2019 r. przez Dolnośląskie Centrum Zdrowia Publicznego sp. z o. o.
- Wsparcie klubów abstynenckich w promocji zachowań trzeźwościowych – 2021.

2. Działalność szkoleniowa:

- superwizje pracowników lecznictwa odwykowego realizowane w latach 2019-2021,
- 3 edycje szkolenia dla pracowników oświaty i służby zdrowia na temat HIV/AIDS organizowane przez Stowarzyszenie Subsydium ze Zgorzelca w latach 2019-2020,
- wsparcie realizacji programów uzyskiwania kwalifikacji zawodowych przez osoby prowadzące terapię z uzależnień i współuzależnień – szkolenia do uzyskania certyfikatu specjalisty psychoterapii uzależnień w latach 2019-2021,
- szkolenia dla terapeutów uzależnień z terenu województwa dolnośląskiego w latach 2019-2020,
- organizacja konferencji szkoleniowych dla przedstawicieli samorządów lokalnych, zajmujących się problematyką uzależnień w latach 2020-2021,
- szkolenie dla kuratorów sądowych sprawujących nadzór nad osobami zobowiązanymi przez sąd do leczenia odwykowego w roku 2021.

3. Działania medyczne, redukcja szkód i reintegracja społeczna;

- wspieranie działalności 3 Punktów Konsultacyjno-Diagnostycznych ds. HIV/AIDS,
- zwiększenie dostępności usług terapii indywidualnej, grupowej oraz interwencji środowiskowej dla osób objętych programem metadonowym,
- wsparcie realizacji programów terapeutycznych ponad standardową ofertę m. in.: Trening Umiejętności Społecznych, Spotkania absolwentów, Program dla rodzin, Program grupy terapeutycznej dla osób pracujących nad problemem DDA, „Tam i wtedy, tu i teraz”, Praca nad nałogowymi schematami, Trening radzenia sobie ze stresem, Trening zastępowania agresji, Samoopieka, Zarządzanie czasem, Zapobieganie nawrotom choroby, Studium Promocji Zdrowia i Trzeźwości, Trening Komunikacji Małżeńskiej,

- realizacja autorskich programów terapii zajęciowej „Kreatywnie wyrażam siebie”, „Kreatywnie wyrażam siebie w tańcu”, „Moja kondycja fizyczna to moja siła w trzeźwieniu” na Oddziale II Odwykowym o Wzmocnionym Zabezpieczeniu dla Młodzieży w Lubiążu,
 - doposażenie i remonty w podmiotach leczniczych prowadzących leczenie odwykowe,
 - wsparcie monitoringu efektów terapii,
 - wspieranie zadań Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnień.
- 4. Badania i monitoring:**
- przeprowadzenie europejskiego programu badań ankietowych w szkołach ESPAD - "Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną – rok 2019".

Realizacja pozostałych działań i aktywności podejmowanych w dziedzinie:

▶ Nowy Szpital Wojewódzki Spółka z o. o. – Budowa nowego szpitala

Wydział Promocji Województwa
(Dział Nadzoru Korporacyjnego)

W ramach zadania następuje cykliczne obejmowanie przez Województwo Dolnośląskie udziałów spółki Nowy Szpital Wojewódzki sp. z o. o. Województwo Dolnośląskie od 2010 roku objęło udziały Spółki o łącznej wartości 283 005 000,00 zł. Przedsięwzięcie obejmuje także koszty związane z budową nowego szpitala wojewódzkiego przed powstaniem Spółki w kwocie 813 796,55 zł, koszty wypisu i wyrysu map i akt notarialny - 1047,35 zł. Spółka przeznaczyła pozyskane środki na obsługę zadłużenia, związanego z finansowaniem budowy szpitala - nowej siedziby Szpitala im. Marciniaka we Wrocławiu. W 2019 roku podniesiono kapitał Spółki poprzez objęcie jej akcji o wartości 12 802 000,00 zł. W 2020 r. na zadanie wydatkowano 12 229 000,00 zł. W 2021 r. na zadanie wydatkowano 11 730 000,00 zł (wydatki majątkowe). Spółka przeznaczyła pozyskane środki na obsługę zadłużenia związanego z finansowaniem budowy szpitala - nowej siedziby Szpitala im. Marciniaka we Wrocławiu. Realizacja zadania z budżetu Województwa Dolnośląskiego w latach 2007-2021 wyniosła łącznie 272 089 843,90 zł (źródło finansowania BWD).

▶ Zwiększenie udziałów Województwa Dolnośląskiego w kapitale zakładowym i dopłaty w spółkach prowadzących działalność w zakresie ochrony zdrowia

Wydział Promocji Województwa
(Dział Nadzoru Korporacyjnego)

Celem zadania jest cykliczne obejmowanie przez Województwo Dolnośląskie udziałów spółek: Dolnośląskie Centrum Zdrowia Psychicznego sp. z o.o. (DCZP) oraz Dolnośląskie Centrum Rehabilitacji sp. z o.o. (DCR). Obejmowanie przez Województwo Dolnośląskie akcji spółki DCZP sp. z o.o. w 2019 r. umożliwiło finansowanie działalności Spółki w zakresie zapewnienia ciągłości udzielania świadczeń zdrowotnych w zakresie psychiatrii oraz budowę windy w budynku głównym szpitala. W 2019 r. na zadanie wydatkowano 2 892 000,00 zł (źródło finansowania BWD). W 2020 r. dokapitalizowanie miało na celu zapewnienie spółkom kontynuację działalności oraz podnoszenie jakości udzielanych świadczeń zdrowotnych w zakresie psychiatrii. W 2020 r. na zadanie wydatkowano 2 500 000,00 zł (źródło finansowania BWD). W 2021 r. Województwo Dolnośląskie objęło udziały w spółce DCZP sp. z o.o. o wartości 2 750 000,00 zł oraz w spółce DCR sp. z o.o. o wartości 965 000,00 zł. DCR sp. z o.o. wykorzystano otrzymane środki finansowe na sfinansowanie prac budowlanych mających na celu przebudowę balkonów i tarasów Pawilonu 2, a DCZP sp. z o.o. przeznaczyła środki pozyskane z dokapitalizowania na utworzenie i realizację zadań Centrum Zdrowia Psychicznego dla mieszkańców dzielnicy Psie Pole we Wrocławiu w postaci przygotowania i doposażenia budynków do pracy w warunkach środowiskowego leczenia psychiatrycznego. W 2021 r. na zadanie wydatkowano 3 715 000,00 zł (źródło finansowania BWD).

▶ Zwiększenie udziałów Województwa Dolnośląskiego w spółkach prowadzących działalność w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego

Wydział Promocji Województwa
(Dział Nadzoru Korporacyjnego)

Celem zadania jest cykliczne podnoszenie kapitału zakładowego przez Województwo Dolnośląskie w spółce „Uzdrowisko Szczawno-Jedlina S.A.". Wszystkie akcje zostały objęte i opłacone w całości. W 2019 r. objęcie akcji umożliwiło przeprowadzenie remontu obiektów Spółki w zakresie wynikającym z zaleceń sanepidu, ppoż., nakazów budowlanych oraz wymogów lecznictwa. W 2019 r. na zadanie wydatkowano 3 000 000,00 zł (źródło finansowania BWD). W 2020 r. objęto akcje spółki „Uzdrowisko Szczawno-Jedlina S.A." o łącznej wartości 1 100 000 zł, co umożliwiło wykonanie nakazów w zakresie robót budowlanych dotyczących stropów i klatki schodowej w budynku „Teresa II", zlokalizowanym w Jedlinie Zdroju na podstawie ekspertyzy technicznej obiektu wykonanej po pożarze w lipcu 2018 r. W 2020 r. na zadanie wydatkowano 1 100 000,00 zł (źródło finansowania BWD). W 2021 r. Województwo Dolnośląskie objęło akcje spółki „Uzdrowisko Szczawno-Jedlina S.A." o łącznej wartości 4 600 000,00 zł. Spółka przeznaczyła środki z dokapitalizowania na sfinansowanie kontynuacji odbudowy spalonego w 2018 r. zabytkowego Zakładu Przyrodoleczniczego (ZPL) w Szczawnie-Zdroju. Planowane prace w kolejnym etapie odbudowy będą obejmować: roboty rozbiórkowe (posadzki, tynki, wykucia, demontaż stolarki okiennej drzwiowej – patio), wykonanie przemurowań i nadproży, wykonanie prac hydroizolacyjnych ścian piwnic, montaż stolarki okiennej i drzwiowej w patio oraz wykonanie nowych tynków w patio. W 2021 r. na zadanie wydatkowano 4 600 000,00 zł (źródło finansowania BWD).

▶ Polityka zdrowotna i promocja zdrowia

Wydział Zdrowia

W ramach realizacji Polityki zdrowotnej i promocji zdrowia w latach 2019-2021 zrealizowano następujące działania:

- wsparto realizację zadania „Działania edukacyjne, profilaktyka, diagnostyka i leczenie niedożywienia u mieszkańców

- z terenu Województwa Dolnośląskiego” – dotacja dla Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. J. Gromkowskiego we Wrocławiu,
- w ramach konkursu dla organizacji pozarządowych wyłoniono realizatorów zadań z zakresu Polityki zdrowotnej i promocji zdrowia - aktywizacja prozdrowotna i społeczna grup senioralnych wsparto realizację 7 zadań w tym:
 - „Zdrowy styl życia osób 60+” - Milickie Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Osób Niepełnosprawnych,
 - XIII Forum Dolnośląskich UTW – „Wysłuchaj się w swoje ciało” - działania aktywizujące dla uniwersytetów trzeciego wieku. Jubileusz 10-lecia UTW "Jeszcze Młodzi" – Federacja Uniwersytetów Trzeciego Wieku,
 - „Radość z bliska dolnośląskich seniorów” - Stowarzyszenie Dolnośląscy Seniorzy,
 - „Seniorzy w akcji” - Fundacja Prana,
 - „Domowa opieka nad seniorem - szkolenia dla opiekunów” - Dolnośląska Fundacja Alzheimerowska,
 - „Polityka Zdrowotna i promocja zdrowia”- edukacja w zakresie schorzeń kardiologicznych wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji” - Fundacja Hominem Quaero,
 - „Akademia zdrowego i aktywnego seniora” – Stowarzyszenie Świdnicki Uniwersytet Trzeciego Wieku,
- W trybie tzw. „małych grantów wsparto realizację zadań:
- „Profilaktyka i wczesne wykrywanie nowotworów złośliwych dolnego odcinka przewodu pokarmowego – badanie na krew utajoną w kale dla kobiet i mężczyzn” - Razem Wygramy. Fundacja Wspierania Onkologii Dolnośląskiej,
 - „Promocja postaw prozdrowotnych w zakresie chorób nowotworowych skierowanych do mieszkańców województwa dolnośląskiego” - Fundacji Instytut Solidaryzmu,
 - 13 Festiwal Zdrowia, 12 Międzynarodowe Sympozjum Medyczne - Fundacji Kobieta i Natura,
- pilotażowy program badań przesiewowych w kierunku nowotworów jelita grubego dla pacjentów z Województwa Dolnośląskiego - Fundacja dla Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego we Wrocławiu:
- wsparto realizację zadania pn. „Promocja zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w województwie dolnośląskim” Realizator – Instytut Solidaryzmu,
 - wsparto realizację zadania pn. „Dolnośląski Złoty Wąs”. Realizator – Fundacja Forum Mężczyzn,
 - wsparto realizację zadania pn. „Bieg Kobiet Zawsze Pier(w)si”. Realizator Fundacja w Biegu,
- zrealizowano projekt pilotażowy wdrożenie I etapu programu UPRIGHT w szkołach podstawowych województwa dolnośląskiego pn. „Poprawa i promocja zdrowia psychicznego wśród nastolatków” w 2021 r, Realizatorzy: Dzienny Ośrodek Psychiatrii i Zaburzeń Mowy dla Dzieci i Młodzieży i Zakład Lecznictwa Odwykowego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu w Czarnym Borze,
- zrealizowano kampanię społeczną pn. „Serce Kobiety”. Realizator: Dolnośląski Szpital Specjalistyczny im. T. Marciniaka – Centrum Medycyny Ratunkowej we Wrocławiu,
- sfinansowano produkcję filmów edukacyjnych w zakresie położnictwa i geriatry dla mieszkańców województwa dolnośląskiego w 2021 r. Realizator: Szpital Specjalistyczny im. A. Falkiewicza we Wrocławiu.

Ponadto zrealizowano zadania:

- Profilaktyka i wczesne wykrywanie nowotworów złośliwych dolnego odcinka przewodu pokarmowego - badanie na krew utajoną w kale dla kobiet i mężczyzn - BWD 98 450,00 zł,
- Program opieki perinatologicznej - dofinansowanie badań - BWD 286 020,00 zł,
- Profilaktyka uzależnień behawioralnych - BWD 47 264,05 zł,
- Utworzenie Dolnośląskiego Rejestru Chorób Sercowo – Naczyniowych - BWD 100 000,00 zł.

Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego. Wydatki w latach 2019-2021 wyniosły ogółem 542,263,66 zł¹².

► Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2027 i projekt UPRIGHT

Wydział Zdrowia

W latach 2018-2021 realizowany był projekt UPRIGHT w ramach Programu Horyzont 2020, którego głównym celem było wdrożenie i ocena całościowej opieki psychiatrycznej u nastolatków. Realizacja programu - pilotażowe wdrożenie I etapu programu UPRIGHT w szkołach podstawowych województwa dolnośląskiego pn. „Poprawa i promocja zdrowia psychicznego wśród nastolatków”. Głównym celem projektu było wdrożenie i ocena całościowej opieki psychiatrycznej u nastolatków¹³. Całkowita wartość projektu wynosi 3 874 215,00 EUR, w tym dla Dolnego Śląska przeznaczona jest kwota 447 500,00 EUR. Źródłem finansowania w całości (100%) jest Komisja Europejska.

W 2018 r. określono główny cel zadania. W 2019 r. w ramach zagranicznych podróży służbowych odbyły się spotkania, na których omawiano bieżącą realizację projektu oraz uzyskane wyniki. Ponadto, omówiono działania związane z realizacją drugiej fali Projektu (FOLLOW UP) oraz zadania związane z koordynacją projektu, szczególnie z przygotowaniem sprawozdania okresowego (po 18-stu miesiącach realizacji projektu) raportu i rozliczenia projektu. Podsumowano aktywność partnerów Projektu w zakresie jego nagłośnienia oraz zaprezentowano możliwość synergii projektowej z Projektem BOOST,

¹² 2019: 252 008,66 zł; 2020: 25 000,00 zł; 2021: 265 255,00 zł.

¹³ Projekt UPRIGHT był pierwszym szkolnym programem interwencji dla nastolatków, który stworzył kulturę promocji zdrowia oraz dobrostanu psychicznego poprzez zwiększanie tzw. odporności psychicznej u młodzieży, dzięki holistycznemu podejściu skierowanemu do młodzieży, rodzin i pracowników oświaty, tworzącemu mentalną kulturę dobrego samopoczucia w szkołach. Jego innowacyjność opierała się na projekcie badawczym, który polegał na wielodyscyplinarnym podejściu i zaangażowaniu samej młodzieży oraz najbliższego środowiska. Projekt realizowany był w 5 pilotażowych krajach europejskich o zróżnicowanym dochodzie, w tym: Polska - woj. dolnośląskie, Hiszpania – kraj Basków, Włochy – Trydent, Dania-Kopenhaga, Islandia-Reykjavik. Koordynatorem wiodącym jest Kraj Basków.

koordynowanym przez partnera norweskiego. Odbyła się również sesja nagraniowa video z udziałem wszystkich partnerów, podczas której Dolny Śląsk przedstawił model wpływu badaczy realizujących projekt na tworzenie lokalnej polityki.

W 2020 r. udzielano pomocy w planowaniu działań przez szkoły i monitorowaniu aktywności „Follow up” w szkołach interwencyjnych. Przeprowadzono spotkania z rodzicami i pierwsze badanie ilościowe dla szkół interwencyjnych i kontrolnych za pomocą kwestionariuszy dla drugiej fali oraz wdrożono aktywność „Wellbeing for All” w szkołach. Ponadto, przygotowano streszczenie o realizacji przedmiotowego projektu na konferencję w Reykjaviku. W ramach zagranicznych podróży służbowych odbyło się spotkanie partnerów projektu, na którym omówiono zagadnienia związane z bieżącą realizacją projektu. W okresie pandemii COVID-19, w trybie pracy zdalnej, monitorowano aktywności „Follow up” w szkołach interwencyjnych oraz spotkania w szkołach, przy czym każda szkoła prowadziła działania zapobiegawcze poświęcone cyberprzemocy, uzależnieniom i depresji. Przygotowano plakaty nt. UPRIGHT, które dostarczono do szkół. Przeprowadzono wywiady online z nauczycielami - Badania jakościowe tylko dla szkół interwencyjnych oraz przeprowadzono kwestionariusze wśród uczniów z tzw. „Wave 1” (obecni uczniowie 7-ych klas) tylko w formie działań online, tj. badanie ilościowe dla szkół interwencyjnych i kontrolnych. W lipcu 2020 r. zaproponowano poprawki do podręcznika „Wellbeing for All”, uaktualniono informacje ws. COVID-19 oraz przygotowywano zmiany do umowy o współpracy z Gminą Wrocław i Gminą Kobierzyce. We wszystkich szkołach interwencyjnych odbyły się wizyty monitorujące (18 IX Tyniec, 22 IX Brochów, 23 IX Wojszycka). Wszystkie szkoły interwencyjne zakończyły realizację sesji WB for US. Ponadto monitorowano w szkołach przygotowania harmonogramu follow up w ramach WB for ALL, których realizację szkoły miały rozpocząć w styczniu 2021 r. Przeprowadzono drugie badanie ilościowe dla szkół interwencyjnych i kontrolnych (kwestionariusze) dla drugiej fali (tzw. Wave 2) oraz monitorowano aktywności „Wellbeing for All” w szkołach. Odbyło się 5th Consortium Meeting ONLINE – spotkanie partnerów projektu, na którym omówiono zagadnienia związane z bieżącą realizacją projektu oraz sytuacją spowodowaną pandemią COVID-19 i jej wpływem na stan realizacji projektu. Odbyły się warsztaty online UPRIGHT workshop at the ECPP 2020, temat: How can the UPRIGHT resilience-based programme help schools in the COVID-19 pandemic? Przygotowano również raport finansowy w zakresie poniesionych wydatków za okres 18 miesięcy, tj. lipiec 2019 r. - grudzień 2020 r. Przygotowano załączniki DP2 i DP6 raporty/rejestry z przeprowadzonych spotkań z rodzicami i nauczycielami. Ponadto, sporządzono dokument DP7, który dotyczył rejestracji zajęć podejmowanych w szkołach. Łącznie w 2020 r. odbyło się 20 telekonferencji online, w których udział brali partnerzy projektu, w tym osoby zaangażowane w realizację projektu po stronie polskiej, podczas których omawiano zagadnienia związane z bieżącą realizacją projektu oraz planowane do realizacji działania. Ponadto, odbywały się spotkania online Publishing Board.

W 2021 r. z powodu pandemii COVID-19 realizacja projektu odbywała się z wieloma trudnościami, głównie z powodu zdalnego nauczania w szkołach, a spotkania projektowe odbywały się w formule on-line. Spotkania naukowe i techniczne odbywały się w formie telekonferencji co 2 tygodnie w poniedziałki, podobnie jak spotkania komisji publikacyjnej. W dniach 29-30.06.2021 r. odbyło się podsumowujące Spotkanie Konsorcjum w formie on-line, na który omówiono projekt i jego wyniki oraz przedstawiono dalsze kroki związane z zakończeniem projektu. Przedstawione zostały wyniki analizy narzędzi monitorujących wdrożonych podczas realizacji programu UPRIGHT w pierwszej oraz drugiej fali, w tym doświadczenia operacyjne i obszary wymagające poprawy na podstawie doświadczeń z miejsc pilotażowych. Wkład duńskich, polskich, islandzkich i norweskich partnerów był owocny do określenia obszarów wymagających poprawy i strategii, potrzebnych do poprawy w ostatnim etapie realizacji projektu. Przygotowano polskojęzyczne dokumenty i podręczniki utworzone podczas realizacji projektu UPRIGHT. 1 grudnia 2021 r. w formule on-line odbyło się końcowe spotkanie dotyczące projektu. W związku z realizacją projektu ze środków dotacji po stronie Szpitala Specjalistycznego im. A. Falkiewicza we Wrocławiu oraz Dziennego Ośrodka Psychiatrii i Zaburzeń Mowy dla Dzieci i Młodzieży we Wrocławiu poniesiono wydatki na wynagrodzenia personelu zaangażowanego w jego realizację. Główna aktywność w tym okresie koncentrowała się na przygotowaniu i zgłaszaniu zmian do ostatecznych wersji podręczników UPRIGHT. Ponadto przygotowano i przeprowadzono ostatnie badanie ilościowe w projekcie. Zakończyła się również współpraca ze szkołami z gmin Wrocław i Kobierzyce.

Projekt UPRIGHT realizowany był w ramach Programu Horyzont 2020. Realizacja projektu z budżetu Województwa Dolnośląskiego w latach 2018-2021 wyniosła łącznie 1 766 551,18 zł¹⁴.

► Zadania w zakresie medycyny pracy

Wydział Zdrowia

W latach 2019-2021 udzielono w sumie 6 dotacji podmiotowych i łącznie z BWD wydatkowano 23 199 363,36 zł¹⁵ na:

- działalność Dolnośląskiego Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy we Wrocławiu, wydatkowano łącznie 18 490 363,36 zł¹⁶,
- na zakup usług zdrowotnych w zakresie medycyny pracy, wydatkowano łącznie 4 709 000,00 zł¹⁷.

Realizacja zadania polegała na:

- sfinansowaniu badań kandydatów, uczniów i studentów, zakończonych wydaniem orzeczeń w ilości 62 020 na podstawie zawartych umów z jednostkami służby medycyny pracy,

¹⁴ w tym w: 2018 r. realizacja zadania ogółem wyniosła 334 049,20 zł (w tym wynagrodzenia 68 466,71 zł), 2019 r. - 479 109,22 zł (w tym wynagrodzenia 64 557,86 zł), 2020 r. - 510 724,47 zł (w tym wynagrodzenia 39 234,07 zł), 2021 r. - 442 668,29 zł (w tym wynagrodzenia 43 037,29 zł).

¹⁵ W tym: 7 675 294,00 zł - 2019 r., 7 097 000,00 zł - 2020 r., 8 427 069,36 zł - 2021 r.

¹⁶ W tym: 5 912 294,00 zł - 2019 r., 5 824 000,00 zł - 2020 r., 6 754 069,36 zł - 2021 r.

¹⁷ W tym: 1 763 000,00 zł - 2019 r., 1 273 000,00 zł - 2020 r., 1 673 000,00 zł - 2021 r.

- oraz prowadzeniu działalności konsultacyjnej, diagnostycznej i orzeczniczej w trybie orzeczniczym II stopnia w stosunku do osób zamieszkałych na obszarze Województwa Dolnośląskiego w zakresie patologii zawodowej, świadczeniami objęto łącznie 190 osób.

► Projekt DEMETRA

Wydział Zdrowia

Projekt DEMETRA dotyczył innowacyjnego podejścia do szkolenia opiekunów formalnych. W 2019 r. realizacja zadania odbyła się poprzez:

- udział partnerów projektu w spotkaniu w GHENT w Belgii (marzec 2019 r.), dotyczącym aktualnego planu działania i oczekiwanych wyników, na którym pracowano również m.in. nad programem szkoleń dla trenerów oraz opiekunów formalnych;
- szkolenie trenerów w Parmie (maj 2019 r.), gdzie z Dolnego Śląska przeszkolono 2 osoby ze Szpitala Specjalistycznego im. A. Falkiewicza we Wrocławiu oraz 1 osobę z Wojewódzkiego Centrum Psychiatrii Długoterminowej w Stroniu Śląskim;
- spotkanie partnerów w PFORZHEIM w Niemczech (lipiec 2019 r.), podczas którego przedstawiono aktualny plan działania, omówiono zmieniony plan spotkania we Wrocławiu na temat szkolenia trenerów formalnych opiekunów osób z demencją, które miało zakończyć etap przygotowawczy do szkolenia formalnych/profesjonalnych opiekunów osób z demencją.

W 2020 r. z powodu trwającej pandemii COVID-19 wszystkie aktywności szkoleniowe projektu zostały zawieszono i wyznaczono nowe terminy spotkań w roku 2021. W 2021 r. z powodu trwającej pandemii COVID-19 realizacja projektu odbywała się w ramach szkoleń dla trenerów w trybie online. Dnia 26.10.2021 r. odbyło się spotkanie końcowe w Parmie. Projekt DEMETRA realizowany był w ramach Programu ERASMUS+. Realizacja projektu z budżetu Województwa Dolnośląskiego w latach 2018-2021 wyniosła łącznie 23 563,82 zł (wydatkowane w 2019 r. - wydatki bieżące). Projekt jest w trakcie rozliczenia. Zadanie zostało zakończone.

► Projekt REGIONS4PERMED

Wydział Zdrowia

Zadanie polega na koordynowaniu polityki regionalnej z programami innowacyjnymi w zakresie szybkiego i dogłębnego wdrażania spersonalizowanego zdrowia. Projekt inicjuje i wdraża programy UE w sektorze me-zdrowia, w tym dla osób starszych. Projekt skupia się na wykorzystaniu danych medycznych zarejestrowanych w systemach ochrony zdrowia (HIS) i w systemach powiązanych oraz na zbudowaniu na ich podstawie BigData. Projekt jest realizowany w 5 europejskich regionach o zróżnicowanym dochodzie tj. Polska-dolnośląskie, Hiszpania-Galicja, Włochy-Lombardia i Toskania oraz w Niemcy-Saksonia. W 2019 r. odbyły się 2 konferencje, warsztaty oraz spotkanie w Mediolanie - odbyły się cztery tematyczne sesje, podczas których przedstawiano dobre praktyki. W 2020 r. i w 2021 r. z powodu pandemii COVID-19 praca w projekcie była utrudniona i opierała się głównie na spotkaniach on-line (średnio raz w miesiącu). W 2020 r. odbyła się on-line konferencja „Health Technology in Connected and Integrated Care / Technologia medyczna w opiece połączonej i zintegrowanej”. Konferencja była zorganizowana we współpracy z Uniwersytetem Medycznym. Warsztaty o tym samym tytule odbyły się w 2021 r. Celem warsztatów było zademonstrowanie potencjału i możliwości koordynacji polityk regionalnych i programów innowacyjnych w zakresie medycyny spersonalizowanej i spersonalizowanego zdrowia. Pokazano, że w przyszłości spersonalizowane metody predykcyjne i zapobiegawcze znacząco poprawią ogólny dobrostan i jakość życia. Spersonalizowana medycyna i opieka zdrowotna będą w pełni zintegrowane z rzeczywistymi warunkami życia pacjentów i obywateli. Podczas warsztatów zaprezentowano 18 wybranych zagadnień dotyczących medycyny spersonalizowanej oraz innowacji i dobrych praktyk. W warsztatach wzięło udział 161 osób. Projekt REGIONS4PERMED realizowany jest w ramach Programu Horyzont 2020. Realizacja projektu z Budżetu Województwa Dolnośląskiego w latach 2018-2021 wyniosła łącznie 214 243,11 zł (po uwzględnieniu zwrotów dokonanych w 2021 r.)¹⁸.

► Projekt TITTAN-Sieć na rzecz technologii, innowacji i przemian w procesie starzenia

Wydział Zdrowia

Projekt TITTAN-Sieć na rzecz technologii, innowacji i przemian w procesie starzenia dążył do rozwiązań systemowych poprzez lepszą dostępność i poprawę jakości opieki medycznej. Celem I etapu projektu była wymiana, porównywanie i wdrażania dobrych praktyk w 7 regionach europejskich w zakresie metodyk opartych na innowacyjnych technologiach i rozwiązaniach. Etap II to realizacja zaakceptowanego Planu Działania. Całkowita wartość projektu wynosiła 1 687 985,00 EUR, w tym dla Dolnego Śląska została przeznaczona kwota 169 947,00 EUR (na dofinansowanie/refinansowanie z EFRR dla Dolnego Śląska (85%) – 144 454,95 EUR). W 2019 r. projekt był w drugiej fazie realizacji, polegającej na wdrożeniu wybranych dobrych praktyk. Z uwagi na ograniczony budżet projektu zorganizowano szereg spotkań, na których omówiono strategię realizacji drugiego etapu i podpisano listy intencyjne z Wrocławskim Parkiem Technologicznym w celu utworzenia Living Labu w formie wzorcowego mieszkania seniora. W 2020 r. współpraca z partnerem wiodącym (Region Galicji) zaowocowała projektem TWINNING. W 2020 r. odbyło się wydarzenie on-line upowszechniające projekt TITTAN (Interreg Europe). Podczas spotkania podkreślono, że ogólnym celem projektu TITTAN było zmierzenie się z wyzwaniem aktywnego i zdrowego starzenia się poprzez poprawę jakości i wydajności europejskich regionalnych systemów opieki zdrowotnej. W spotkaniu uczestniczyli partnerzy z 7 regionów europejskich: Galicji (partner wiodący), Kraju Basków, Szkocji, miasta Almere,

¹⁸ W tym w: 2018 r. realizacja zadania ogółem wyniosła 2540,29 zł (wynagrodzenia), 2019 r. - 124 880,72 zł (w tym wynagrodzenia – 9220,00 zł) - zwrot dotacji w kwocie 95 000,00 zł w styczniu 2020 r., 2020 r. - 217 067,89 zł (w tym wynagrodzenia – 35 567,89 zł) - zwrot dotacji w 2021 r. w kwotach 13 185,82 zł oraz 62 822,53 zł, 2021 r. - 40 762,56 zł (wynagrodzenia).

Lombardii, Saksonii i Dolnego Śląska. Była to zarazem konferencja końcowa. Projekt TITTAN-Siec na rzecz technologii, innowacji i przemian w procesie starzenia, realizowany w ramach Programu Interreg Europa 2014-2020. Realizacja projektu z budżetu Województwa Dolnośląskiego wynosi łącznie 295 435,93 zł¹⁹.

► **Zapewnienie funkcjonowania dyspozytorni medycznych na terenie województwa dolnośląskiego**

Wydział Zdrowia

Realizacja zadania zleconego z zakresu administracji rządowej odbywała się w 2021 r. na podstawie Porozumienia zawartego pomiędzy Wojewodą Dolnośląskim a Województwem Dolnośląskim i polegała na dofinansowaniu zadania zapewniającego funkcjonowanie dwóch dyspozytorni medycznych na terenie województwa dolnośląskiego w 2021 r., będących w strukturze Pogotowia Ratunkowego we Wrocławiu i Pogotowia Ratunkowego w Legnicy. Przeznaczeniem przekazanych środków finansowych było pokrycie kosztów osobowych w zakresie funkcjonowania dyspozytorni, kosztów eksploatacyjnych i kosztów administracyjno-gospodarczych. W 2021 r. na realizację zadania wydatkowano ogółem kwotę 11 032 680,07 zł (źródło finansowania: dotacja z budżetu państwa).

► **Staże podyplomowe lekarzy i lekarzy dentystów**

Wydział Zdrowia

Marszałek Województwa Dolnośląskiego realizuje zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej, określone w art. 151 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty, tj. organizacja, finansowanie oraz zapewnienie warunków odbywania stażu podyplomowego przez lekarzy i lekarzy dentystów na obszarze województwa dolnośląskiego, zgodnie z art. 151 ust. 2 tej ustawy²⁰ Wartość umowy zawartej z Ministrem Zdrowia w 2021 r. wynosiła 39 877 769,14 zł, a na realizację zadania wydatkowano ogółem kwotę 38 853 237,76 zł (źródło finansowania dotacja z budżetu państwa).

► **Poprawa dostępności i podniesienie jakości świadczeń zdrowotnych na rzecz ograniczenia zachorowalności mieszkańców regionu w związku z pojawieniem się COVID-19**

Wydział Zdrowia

Głównym celem projektu jest zwiększenie możliwości diagnostycznych, ratowniczych i medycznych na terenie województwa dolnośląskiego w związku z epidemią spowodowaną koronawirusem SARS-CoV-2 oraz stworzenie odpowiedniej bazy sprzętowej przeznaczonej do wykorzystanych w czasie przyszłych zdarzeń epidemiologicznych w zakresie chorób zakaźnych jak i zakresie normalnego funkcjonowania podmiotów leczniczych po pandemii.

Projekt jest realizowany od dnia 01.02.2020 r. do dnia 30.06.2022 r. i obejmuje zakup i wyposażenie karetek pogotowia ratunkowego, zakup niezbędnej aparatury medycznej, laboratoryjnej i diagnostycznej oraz materiałów medycznych, środków ochrony indywidualnej, urządzeń do dezynfekcji, środków do dezynfekcji, środków farmaceutycznych, przeprowadzenie niezbędnych prac remontowo - budowlanych oraz działania informacyjno - promocyjne.

Od początku realizacji projektu zakupiono:

- aparaturę medyczną diagnostyczną i laboratoryjną, w tym m. in.: 24 aparaty USG, 139 łóżek, 173 ssaki elektryczne, 81 kardiomonitörów, 7 wirówek laboratoryjnych, 3 zamrażarki laboratoryjne, 24 wideolaryngoskopy, 62 defibrylatory, 18 krzesel kardiologicznych, 26 noszy elektrycznych, 398 pomp infuzyjnych, 83 respiratory, 87 urządzeń do kompresji klatki piersiowej, 364 worki AMBU, 35 stacji dokujących do pomp infuzyjnych, 7 aparatów do oznaczania koronawirusa, 2 automatyczne systemy do izolacji kwasów nukleinowych, 4 komory laminarne, 133 lampy UV, 34 aparaty do EKG, 7 aparatów do pomiaru parametrów krytycznych, 337 pulsoksymetrów, 197 wózków transportowych, 3 aparaty do znieczulenia z parownikiem, 7 aparatów RTG, 8 bronchoskopów, 1 centrala monitorująca funkcje życiowe, 5 torów wizyjnych z wideobronchoskopami do diagnostyki endoskopowej płuc, 13 diatermii chirurgicznych i 89 koncentratorów tlenu,
- 8 karetek pogotowia ratunkowego,
- 1276 urządzeń do dezynfekcji / dekontaminacji / zamgławiania / dozowniki,
- a także środki do dezynfekcji oraz środki ochrony osobistej.

Promocja outdoorowa objęła ekspozycję plakatów na 50 billboardach oraz 50 citylightach w miastach Dolnego Śląska: Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych. Powstał spot telewizyjny, który był emitowany w stacjach telewizyjnych na

¹⁹ W tym w: 2016 r. realizacja zadania ogółem wyniosła 29 522,24 zł (w tym wynagrodzenia - 23 730,64 zł), 2017 r. - 127 913,84 zł (w tym wynagrodzenia - 36 032,42 zł), 2018 r. - 106 632,26 zł (w tym wynagrodzenia 64 430,00 zł), 2019 r. - 28 187,88 zł (w tym wynagrodzenia 24 943,44 zł), 2020 r. - 3179,71 zł (wynagrodzenia).

²⁰ Zgodnie z treścią § 18 rozporządzenia w sprawie stażu podyplomowego lekarza i lekarza dentysty, marszałek województwa zawarł umowy, na podstawie których przekazuje środki finansowe, zapewniające odbycie stażu osobom mającym stałe zamieszkanie na obszarze województwa:

1. podmiotom uprawnionym, które zawarły z lekarzem lub lekarzem dentystą umowę na odbycie stażu. Umowy obejmują: wynagrodzenia stażystów oraz składki (na ubezpieczenia społeczne, Fundusz Pracy i odpis na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych), ryczałt (obejmujący wynagrodzenia koordynatorów, koszty czynności administracyjnych oraz inne koszty wynikające z realizacji przez stażystę programu stażu), w przypadku podmiotu zatrudniającego lekarza dentystę stażystę - również dofinansowanie kosztów materiałowych związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych w ramach realizacji programu przez tego stażystę. W 2021 r. na podstawie zawartych umów staż podyplomowy odbywało 1101 lekarzy i lekarzy dentystów;
2. podmiotom prowadzącym szkolenia, które obejmują koszty prowadzenia szkoleń w ramach stażu cząstkowego, z zakresu transfuzjologii klinicznej oraz z zakresu profilaktyki zakażeń HIV, diagnostyki i leczenia AIDS, medycyny ratunkowej, ratownictwa medycznego, orzecznictwa lekarskiego, bioetyki i prawa medycznego, dla stażystów zatrudnionych na obszarze województwa; Dolnośląskiej Izbie Lekarskiej. Umowa obejmuje pokrycie kosztów czynności administracyjnych za każdego członka izby skierowanego do odbycia stażu podyplomowego w 2021 r., niezbędnych do realizacji przez okręgową radę lekarską zadań określonych w rozporządzeniu.

terenie województwa oraz spot wyemitowany w regionalnych rozgłoszeniach radiowych na terenie województwa dolnośląskiego. Zostały opracowane i opublikowane artykułów w prasie (w sumie 50 publikacji). Zostało wykonanych 25 sztuk tablic pamiątkowych informujących o dofinansowaniu unijnym projektu, które zostały przekazane wszystkim partnerom projektu.

Projekt o nr RPDS.06.02.00-02-0001/20 realizowany jest w ramach Działania 6.2 „Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną” w Osi Priorytetowej nr 6 Infrastruktura spójności społecznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020. Całkowita wartość projektu wyniesie 91 700 000,00 zł, w 100,00 % finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W 2020 r. przekazano Partnerom ogółem dotacje w wysokości 57 841 530,96 zł, w tym dotacje przekazane bezpośrednio z BGK do Partnerów poza budżetem Województwa Dolnośląskiego: Zespół Opieki Zdrowotnej w Bolesławcu - 6 176 482,61 zł, Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Jana Mikulicza-Radeckiego we Wrocławiu - 1 633 720,40 zł i 4. Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką SP ZOZ we Wrocławiu - 1 834 338,46 zł.

W 2021 r. na zadanie wydatkowano 29 420 519,11 zł, w tym wydatki bieżące - 7 855 844,93 zł, wydatki majątkowe - 21 564 674,18 zł. Dodatkowo w związku z rozliczeniem zaliczki z jednoczesnym dokonaniem przesunięć pomiędzy kategoriami wydatków w ramach realizowanych przez partnerów projektu zadań, dokonano zwrotu przez Beneficjenta części zaliczki w 2021 r. w łącznej wysokości 2 113 350,34 zł (bieżące).

Departament Spraw Społecznych
i Rynku Pracy (realizuje Dolnośląski
Wojewódzki Urząd Pracy)

► Działanie 8.7 Aktywne i zdrowe starzenie się

W Działaniu 8.7 realizacja celu głównego: Poprawa dostępu do programów zdrowotnych dotyczących chorób negatywnie wpływających na rynek pracy, dedykowanych osobom aktywnym zawodowo oraz wydłużenie aktywności zawodowej na rynku pracy osób powyżej 50 roku życia monitorowana jest poprzez niżej wymienione wskaźniki produktu:

- w 2019 r.:
 - liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS – wartość docelowa dla Działania wynosi 18 225 osób (dla projektów dot. profilaktyki raka jelita grubego), wartość osiągnięta do końca grudnia 2019 r. wynosiła 22 017 osób (dla projektów dot. profilaktyki raka jelita grubego), tj. 120,81%,
 - oraz wskaźniki rezultatu bezpośredniego – liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne – 40%;
- w 2020 r.:
 - liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS - wartość docelowa dla Działania wynosi 53 682 osoby, wartość osiągnięta do końca grudnia 2020 r. wynosi 75 528 osób, tj. 140,70%,
 - oraz wskaźniki rezultatu bezpośredniego: liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne – 40%;
- w 2021 r.:
 - liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS - wartość docelowa dla Działania wynosi 27 504 osoby, wartość osiągnięta do końca grudnia 2021 r. wynosi 75 528 osób, tj. 274,61%,
 - liczba wdrożonych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, w tym pracodawców - wartość docelowa dla Działania wynosi 2 sztuki. Wartość osiągnięta do końca grudnia 2021 r. wynosi 2, tj. 100,00%,
 - oraz wskaźniki rezultatu bezpośredniego: liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne – 40%.

W ramach Działania w 2020 r. ogłoszone były trzy konkursy: jeden na wybór realizatora programu profilaktycznego, w tym działań zwiększających zgłaszalność na badania profilaktyczne w zakresie chorób odkleszczowych i dwa pozostałe na rzecz wdrożenia programu profilaktycznego, w tym działań zwiększających zgłaszalność na badania profilaktyczne w zakresie cukrzycy typu 2. Realizowano projekty dotyczące profilaktyki raka jelita grubego (projekt z 2016 r.) oraz profilaktyki chorób odkleszczowych (projekt z 2020 r.). Projekt dotyczący programu profilaktyki i wczesnego wykrywania raka szyjki macicy otrzymuje dofinansowanie tylko ze środków europejskich (poza budżetem Województwem Dolnośląskiego). W 2021 r. rozstrzygnięto jeden konkurs w ramach Działania 8.7 na rzecz wdrożenia programu profilaktycznego, w tym działań zwiększających zgłaszalność na badania profilaktyczne w zakresie cukrzycy typu 2 – poprzez realizację Regionalnego programu zdrowotnego zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego na obszarze subregionu wrocławskiego i m. Wrocław oraz subregionu legnicko-głogowskiego. Realizacja projektu z budżetu Województwa Dolnośląskiego w latach 2015-2021 wynosi łącznie 1 602 937,25 zł (ze środków EFS).

► Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu przez Covid-19

Departament Spraw
Społecznych i Rynku Pracy,

Projekt realizowany był w okresie od 20.03.2020 r. do 31.05.2021 r. Był odpowiedzią na potrzebę zapewnienia jak najszybszej i kompleksowej pomocy osobom, które znalazły się w najtrudniejszej sytuacji w związku z wystąpieniem Covid-19 na terenie Dolnego Śląska.

Wsparcie w ramach projektu skierowane było do powiatów, a za ich pośrednictwem do Domów Pomocy Społecznej oraz szpitali powiatowych. Działania koncentrowały się na kompleksowym wspieraniu, w tym przede wszystkim na procesie przyznawania grantów powiatom, które były przeznaczane na bezpośrednie wsparcie w/w podmiotów.

W dniu 29 czerwca 2020 r. ogłoszony został nabór ciągły na projekty grantowe. W 2020 r. wsparciem zostało objętych 17 Szpitali. W okresie sprawozdawczym udzielono grantów na łączną kwotę 165 781,18 zł, w tym: Powiat Milicki – 47 245,18 zł, Powiat Strzebiński - 118 536,00 zł.

Powiaty w ramach prowadzonych działań swoim wsparciem obejmowały osoby niepełnosprawne przebywające w DPS oraz szpitalach powiatowych, a także osoby w różnym wieku, różnej płci, narodowości ect. Każdy etap realizacji działań w projekcie przyczynił się do przeciwdziałania wszelkim formom dyskryminacji poprzez:

- a) podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych, w różnym wieku i różnej płci w walce z koronawirusem,
- b) zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami, w różnym wieku i różnej płci dostępności do sprzętu medycznego i środków ochrony do walki z koronawirusem,
- c) stosowania racjonalnych usprawnień dla osób z niepełno sprawnościami, w różnym wieku i różnej płci w walce z koronawirusem.

W projekcie wsparciem zostały objęte 63 Domy Pomocy Społecznej i 17 szpitali. W sumie 80 podmiotów. Podpisano 31 umów.

DPS-y wykorzystały środki w ramach grantu na:

1. Zakup i przeprowadzanie testów na obecność COVID-19,
2. Dopuszczenie stanowisk pracy i sprzęt niezbędny do walki z epidemią, w tym przede wszystkim środki ochrony osobistej oraz środki dezynfekcyjne.

Szpitale wykorzystały środki w ramach grantu na zakup:

1. Sprzętu medycznego: aparat do EKG, aparat do mierzenia ciśnienia, aparat do mierzenia ciśnienia: elektroniczny wraz z wyposażeniem, defibrylator z wyposażeniem, dozownik do tlenu, echokardiograf, kardiomonitor - różne rodzaje, np. anestezjologiczny, przenośny, koncentrator tlenu, laryngoskop - różne rodzaje, łóżko, w tym łóżko OIOM wraz z materacem, materace p/odleżynowe, pulsoksymetr, reduktory tlenowe, respirator, ssak mobilny lub ścienny, szafki i regały na sprzęt medyczny z blatami do sporządzania leków, termometry do pomiaru ciała, workiambu wraz z wyposażeniem, wózki anestezjologiczne, wózki do transportu pacjentów potencjalnie zakaźnych, wyroby medyczne jednorazowego użytku, w szczególności gogle, maseczki, rękawiczki, kombinezony, przyłbice, chusteczki, spraye, fartuchy chirurgiczne wodoodporne, maski chirurgiczne, czepki, maski, panoramiczne, filtry do masek panoramicznych, zestaw do intubacji, zestaw do trudnej intubacji,
2. w zakresie prowadzenia dezynfekcji: aparat do dekontaminacji pomieszczeń, dozowniki do dezynfekcji, kurtyny izolacyjne oraz kurtyny podciśnieniowe, lampa bakteriobójcza, mobilna komora dekontaminacyjna, myjnie dezynfekcyjne, przelotowe i nieprzelotowe, pojemniki i worki na odpady, samobieżne maszyny czyszczące do powierzchni (szpitalnych), sprężarka do sprężonego powietrza medycznego z osuszaniem, sprzęt do dezynfekcji powierzchni, m. in. prze suchą mgłą, środki do dezynfekcji, urządzenia do końcowej dekontaminacji pomieszczeń nadtlakiem wodoru, zamgławiacze,
3. W zakresie zakupu wyposażenia obiektowego i budowlanego: agregaty, umywalki medyczne i armatura medyczna
4. w zakresie zakupu wyposażenia laboratorium: lampa UV, pojemniki / Worki / Stelaż na odpady zakaźne, środki do dekontaminacji / zamgławiania / ozonowania, środki do dezynfekcji dla ludzi, środki do dezynfekcji pomieszczeń, środki do dezynfekcji sprzętu medycznego, urządzenie do dekontaminacji / zamgławiania / ozonowania powietrza mobilne lub stacjonarne, wyroby jednorazowego użytku, w szczególności rękawiczki, gogle, okulary ochronne, maski, kombinezony ochronne, maski filtracyjne, fartuchy.

Projekt realizowany był w ramach Działania 9.3 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych w Osi Priorytetowej nr 9 Włączenie społeczne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, w 100,00% finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Realizacja projektu z budżetu Województwa Dolnośląskiego w latach 2020 - 2021 wynosiła łącznie 13 999 750,18 zł (w tym wydatki bieżące - 8 894 360,18 zł, wydatki majątkowe - 5 105 390,00 zł).

W 2021 r. zaproszono partnerów do udziału w projekcie. W wyniku zaproszenia do projektu przystąpiło 17 szpitali powiatowych. Dnia 01.06.2021 r. podpisano umowę partnerską z wszystkimi siedemnastoma szpitalami i wezwano ich do złożenia wniosku o dofinansowanie:

1. Złożenie wniosku o dofinansowanie Zatwierdzenie wniosku o dofinansowanie
2. Złożenie załączników do umowy o dofinansowanie

3. Dnia 11.08.21 r. przekazano partnerom środki finansowe. Kolejne działania, to szacowanie przez szpitale planowanych wydatków i dokonywanie zakupów zgodnie z wytycznymi w zakresie kwalifikowalności i prawem zamówień publicznych.

4. Partnerzy są na różnych etapach realizacji projektu. Część szpitali jest w trakcie realizacji procedur przetargowych, w związku z wyborem wykonawcy, zaś pozostali finalizują zamówienia, czekają na dostawy i rozpoczynają się działania zmierzające do rozliczenia projektu. Środki te są wykorzystywane do przeciwdziałania skutkom epidemii COVID-19.

Projekt realizowany jest w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020, Oś priorytetowa: 9 Włączenie społeczne, Działanie: 9.3 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych.

W 2021 r. na zadanie wydatkowano 171 585,00 zł (ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego).

► Dolnośląski Budżet Obywatelski - Aktywny Dolny Śląsk

Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy

W ramach zadania w 2019 r. w ramach otwartego konkursu ofert zrealizowano 5 zadań:

1. Międzypokoleniowa akademia umiejętności i pasji.
2. Bezcenne minuty - poruszające serce.
3. Pasje srebrnowłosych.
4. Aktywny senior w Gminie Oborniki Śląskie.
5. Podróże międzypokoleniowe.

Zadanie było cykliczne. W 2019 r. na zadanie wydatkowano 93 100 zł (źródło finansowania BWD). Od 2020 r. wydatki na zadanie zostały zawieszony do realizacji (celem finansowania skutków stanu epidemii).

► Wsparcie działalności inwestycyjnej i bieżącej podmiotów leczniczych dla których Samorząd Województwa Dolnośląskiego pełni funkcję podmiotu tworzącego

Wydział Nadzoru Finansowego i Restrukturyzacji

Wsparcie działalności inwestycyjnej i bieżącej podmiotów leczniczych, dla których Samorząd Województwa Dolnośląskiego pełni funkcję podmiotu tworzącego. Działania obejmujące dotacje udzielone m.in. na finansowanie, bądź współfinansowanie inwestycji jednorocznych, wieloletnich, nowych i odtworzeniowych, innych wydatków na zakupy aparatury i sprzętu medycznego oraz wyposażenia i modernizacje, dostosowanie jednostek do obowiązujących norm, standardów i przepisów prawa, a także finansowanie, bądź współfinansowanie wydatków bieżących, w tym remonty, celem umożliwienia prawidłowego i ciągłego prowadzenia działalności leczniczej. Najważniejsze zadania i projekty:

- Budowa Nowego Szpitala Onkologicznego we Wrocławiu;
- Dolnośląskie e-Zdrowie;
- Odbudowa (po pożarze) Zakładu Przyrodoleczniczego w Szczawnie Zdroju;
- Modernizacje obiektów szpitali dolnośląskich;
- Zapobieganie i zwalczanie chorób zakaźnych – finansowanie działań związanych ze zwalczaniem skutków pandemii wirusa SARS-CoV-2 (COVID 19);
- Zakup sprzętu i wyposażenia dla podmiotów leczniczych.

Restrukturyzacja finansowa:

1. częściowe (strata pomniejszona o wielkość amortyzacji) pokrycie ujemnego wyniku finansowego samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, dla których Samorząd Województwa Dolnośląskiego pełni funkcję podmiotu tworzącego. Zadanie obligatoryjne w latach 2019-2020 oraz fakultatywne (po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 listopada 2019 r., sygn. K 4/17) podmiotu tworzącego wynikające z dyspozycji art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, dającego możliwość pokrycia straty netto za rok obrotowy samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, w kwocie, jakiej nie może on pokryć samodzielnie, jednakże nie wyższej niż suma straty netto i kosztów amortyzacji. Wydatki poniesione z budżetu Województwa w latach 2019-2021: 122 489 025 zł.
2. gwarancje i poręczenia – zadanie związane z poręczeniem kredytów przeznaczonych na cele restrukturyzacji finansowej - spłatę zobowiązań finansowych, uruchamiane w przypadku braku możliwości samodzielnego wywiązywania się wobec banku z obowiązku spłaty kolejnych rat. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2005 r. o pomocy publicznej i restrukturyzacji publicznych zakładów opieki zdrowotnej stworzyła warunki dla sanacji zadłużonych zakładów opieki zdrowotnej, regulując tryb i warunki procesu restrukturyzacji finansowej placówek ochrony zdrowia oraz określając zasady udzielanej im pomocy publicznej. Udział w procesie postępowania restrukturyzacyjnego gwarantował m.in. zmianę poziomu oraz struktury zadłużenia, umożliwiającą zachowanie płynności. Wydatki poniesione z budżetu Województwa w latach 2019-2021: 4 815 011 zł.

Restrukturyzacja produktowa – łączenia samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, dla których samorząd Województwa pełni funkcję podmiotu tworzącego:

1. Obwód Lecznictwa Kolejowego we Wrocławiu z Dolnośląskim Wojewódzkim Ośrodkiem Medycyny Pracy – uchwała nr XVII/417/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 kwietnia 2020 r.; Cel - wzmocnienie pozycji na ewoluującym rynku podmiotów leczniczych realizujących ambulatoryjną opiekę specjalistyczną;
2. Dolnośląskie Centrum Transplantacji Komórkowych z Krajowym Bankiem Dawców Szpiku z Dolnośląskim Centrum Onkologii we Wrocławiu – uchwała nr XXX/645/21 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 15 kwietnia 2021 r.; Cel – stworzenie struktury kadrowo-organizacyjnej dla realizacji zadania Budowa Nowego Szpitala Onkologicznego;

3. Dolnośląskie Centrum Chorób Płuc z Dolnośląskim Centrum Onkologii we Wrocławiu – uchwała nr XXX/690/21 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 24 czerwca 2021 r.; Cel – stworzenie struktury kadrowo-organizacyjnej dla realizacji zadania Budowa Nowego Szpitala Onkologicznego;
4. Dzienny Ośrodek Psychiatrii i Zaburzeń Mowy dla Dzieci i Młodzieży z Wojewódzkim Szpitalem Specjalistycznym im. J. Gromkowskiego – uchwała nr XXXIX/766/21 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 października 2021 r.; Cel – stworzenie struktury kadrowo-organizacyjnej dla powstania Dolnośląskiego Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży.

► **Projekty realizowane przez Nowy Szpital Wojewódzki sp. z o.o.**

Nowy Szpital
Wojewódzki sp. z o.o.

Spółka Nowy Szpital Wojewódzki sp. z o.o. (NSzW sp. z o.o.) rozpoczęła ścisłą współpracę ze Stowarzyszeniem Twoje Nowe Możliwości. Dzięki niej spółka konsultowała i opracowała optymalne rozwiązania architektoniczne. W grudniu 2021 r. miało miejsce podpisanie umowy z fundacją Prowadnica, która przygotowuje dla NSzW nieodpłatnie zestaw 100 dedykowanych tabliczek w alfabecie Braille'a, które zostaną zamontowane w budynku Szpitala im. Marciniaka, w miejscach wskazanych w ustalonym wcześniej wykazie. Inicjatywa jest efektem konkursu „Właściwe drzwi”, w którym wzięła udział spółka. W 2020 r. Szpital im. Marciniaka otrzymał nowy rezonans magnetyczny z Fundacji Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Uruchomienie rezonansu wymagało całościowego przystosowania i wykonania prac wykończeniowych pomieszczenia. Przedstawiciele Spółki pełnili funkcje nadzorcze w procesie inwestycyjnym oraz koordynowali proces odbiorów związany z uzyskaniem pozwolenia na użytkowanie.

► **Doskonalenie metod szkolenia służb i innych podmiotów ratowniczych oraz poprawa ich wyposażenia w sprzęt ratowniczy (4.3.4)**

Nowy Szpital
Wojewódzki sp. z o.o.

Staraniem Zarządu NSzW oraz dyrekcji Szpitala im. Marciniaka pozyskano w 2019 r. środki z budżetu państwa na przeprowadzenie prac modernizacyjnych w obrębie działającego Szpitalnego Oddziału Ratunkowego (SOR) w wysokości 100% inwestycji, tj. w kwocie ponad 625 tys. zł. Zadanie obejmowało zlecenie opracowania dokumentacji projektowej, wyłonienie w przetargu wykonawcy robót oraz utworzenie specjalistycznego nadzoru inwestorskiego nad wykonawcą i projektantem. Spółka podpisała ze Szpitalem im. Marciniaka umowę w sprawie wykonywania czynności inwestora zastępczego z wynagrodzeniem Spółki w wysokości 40 975,61 zł netto. Prace związane z przebudową SOR zakończyły się w terminie wynikającym z umowy, tj. 20 listopada 2019 r. Czynności odbiorowe zostały przeprowadzone w terminach zgodnych z zapisami umowy, tj. 20 listopada 2019 r. – I etap oraz 22 listopada 2019 II etap prac. Roboty zostały uznane za zakończone w terminie, bez usterek i wykonane zgodnie z przeznaczeniem.

► **Projekty realizowane przez Dolnośląskie Centrum Zdrowia Psychicznego sp. z o.o.**

DCZP sp. z o.o.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi Priorytetowej nr 6 „Infrastruktura spójności społecznej” Działanie 6.2 „Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną” RPO WD 2014-2020 pn. „Poprawa dostępności i podniesienie jakości świadczeń zdrowotnych na rzecz ograniczenia zachorowalności mieszkańców regionu w związku z pojawieniem się COVID-19”. Wartość zakończonego w 2021 r. projektu wyniosła 1 837 080,48 zł. W drugiej połowie 2021 r. podpisane zostało Rozporządzenie Ministra Zdrowia o rozszerzeniu programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego. Po otrzymaniu ww. decyzji, Spółka realizowała prace przygotowawcze do wdrożenia programu poprzez przygotowywanie działalności Centrum Zdrowia Psychicznego w lokalizacji Wrocław – Psie Pole.

► **Projekty realizowane przez Sanatoria Dolnośląskie sp. z o.o.**

Sanatoria Dolnośląskie
sp. z o.o.

W 2019 r. Spółka zrealizowała następujące zadania inwestycyjne:

- modernizacja Sanatorium „Azalia” w Szczawnie-Zdroju na kwotę 701 081,88 zł, w ramach której wykonane zostało:
 - w Dziale Rehabilitacji - malowanie całego Działu i zmiana układu niektórych gabinetów, z utworzeniem szatni dla pracowników,
 - w Dziale medycznym i hotelowym remont szatni dla personelu medycznego i pomocniczego oraz doposażenie i odnowienie gabinetu lekarskiego,
 - w Dziale Żywienia - likwidacja wyeksploatowanego systemu wentylacyjnego (projekt nowego systemu wentylacji) oraz przeprowadzenie kompleksowego malowania pomieszczeń kuchennych i sali jadalnej,
 - częściowej wymiana pokrycia dachowego na Pawilonie III wraz z remontem pomieszczeń uszkodzonych w wyniku nieszczelności dachowej,
- Modernizacja budynku Szpitala w Rościszowie na kwotę 264 621,00 zł, w ramach której wykonane zostało:
 - w Zakładzie Opiekuńczo Leczniczym - remont ścian, sufitu, wymiana instalacji elektrycznej i oświetlenia na LED, położenie tarketu (paneli winylowych) na ścianach i podłogach w 11 pokojach, adaptacja pomieszczeń na sale chorych i zwiększenie ilości łóżek komercyjnych, zaadaptowanie pomieszczenia na gabinet pielęgniarstwa,
 - w Oddziale Medycyny Paliatywnej adaptacja pomieszczenia na salę chorych (3 łóżkowa) i wymiana dwóch pionów wodno-kanalizacyjnych (od III piętra do piwnicy),
 - wycinka 20 drzew suchych lub uszkodzonych stanowiących zagrożenie dla budynku Specjalistycznego Szpitala Chorób Płuc.

W 2020 r. Spółka przygotowała dokumentację budowlaną i wykonawczą z pozwoleniem na budowę ZPL w Sanatorium Uzdrowskim „Zimowit” w Dusznikach-Zdroju o wartości 275 655,38 zł, w ramach realizacji projektu budowy Pawilonu III. Projekty realizowane przez Sanatoria Dolnośląskie sp. z o.o. w 2021 r. obejmują:

- przeznaczenie środków finansowych na: Szpital w Rościszowie (m.in. wymiana pionów wodno-kanalizacyjnych, stolarki okiennej, remonty pomieszczeń; doposażenie laboratorium analityczno bakteriologicznego, doposażenie pracowni bronchoskopii w profesjonalny video-bronchoskop, ucyfrowienie RTG, zakup sprzętu medycznego),
- doposażenie Zakładów Przyrodoleczniczych (m.in. fala uderzeniowa, bieżnie, „wioślarz”, urządzenia do rehabilitacji pocovidowej),
- w obiektach sanatoryjnych dokonano wymiany systemów i urządzeń do przechowywania i chłodzenia żywności, wyremontowano część pokoi oraz przeprowadzono prace remontowe na dachach i elewacjach,;
- w Szpitalu „Orlik” w Kudowie-Zdroju przeprowadzono remont oczyszczalni ścieków, wykonano remont pokoi i doposażono kuchnię oraz stołówkę, zakupiono urządzenia do rehabilitacji dzieci (m.in. wanny wirowe kończyn dolnych), zainstalowano nowy sprzęt rehabilitacyjny i wyremontowano boisko do siatkówki,
- w Sokołowsku wykonano instalację systemu przeciwwilgociowego i drenażowego dla obiektu DWD „Odrodzenie”,
- spółka przeprowadziła postępowanie przetargowe i podpisała umowę na dostarczenie i instalację Tomografu Komputerowego w Szpitalu w Rościszowie.

► Centrum Diagnostyki Obrazowej

DCM DOLMED S.A.

W 2021 r. dobiegła końca realizacja zawartej w dniu 30.06.2020 r. umowy na dostawę systemu rezonansu magnetycznego i tomografu komputerowego wraz z przebudową i adaptacją pomieszczeń na poziomie -1 w budynku DCM DOLMED S.A. we Wrocławiu przy ul. Legnickiej 40. Wartość kontraktu wyniosła razem z pracami budowlanymi i późniejszą opieką serwisową 7,94 mln zł brutto. Koszty samej adaptacji pomieszczeń pracowni, holu i ciągów komunikacyjnych stanowiły 2,15 mln zł.

► Projekt „Grupa Zakupowa Podmiotów Leczniczych Województwa Dolnośląskiego”

DCM DOLMED S.A.

W ramach Porozumienia nr DZ-N/37/2020 z dnia 9.11.2020 r. pomiędzy Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego a DCM DOLMED S.A. wypracowano rozwiązania dające możliwość implementacji dla wszystkich podmiotów działających na rzecz ochrony zdrowia. Do współpracy na rzecz projektu włączyło się ponad 50 Jednostek (w tym 15 szpitali wojewódzkich, szpitale powiatowe, pogotowia ratunkowe, domy opieki, itd.). W postępowaniach zakupowych zrealizowanych w ramach projektu wykazano 32% oszczędności (przy łącznej wartości zamówień 5,6 mln zł brutto, uzyskano 1,8 mln zł brutto oszczędności).

► „Ograniczanie negatywnych skutków choroby zakaźnej COVID-19 wywołanej wirusem SARS-CoV-2 poprzez wsparcie podmiotów leczniczych w przeciwdziałaniu rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2”

DCM DOLMED S.A.

Projekt realizowany jest w ramach RPO WD na lata 2014-2020, Oś priorytetowa: 9 Włączenie społeczne, Działanie: 9.3 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych, Typ projektu 9.3.C – realizacja projektów z zakresu przeciwdziałania rozprzestrzeniania się epidemii koronawirusa. Uchwałą Nr 3628/VI/21 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 kwietnia 2021 r., Dolnośląskie Centrum Medyczne DOLMED S.A. zostało wskazane jako podmiot, który będzie wnioskodawcą w naborze nadzwyczajnym w ramach działania 9.3 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020. W dniu 27.05.2021 r. DCM DOLMED S.A. zawarło z dwunastoma szpitalami oraz podmiotami leczniczymi porozumienie na rzecz wspólnej realizacji Projektu. W następstwie porozumienia, w dniu 22.06.2021 r. została zawarta Umowa Partnerska. Po pozytywnej ocenie formalno-merytorycznej wniosku o dofinansowanie, w dniu 29.06.2021 r. została zawarta Umowa o dofinansowanie projektu. Całkowita wartość Projektu 8 702 393,28 zł. Dofinansowanie 8 267 273,61 zł, w tym: płatność ze środków europejskich 7 397 034,28 zł, dotację celową z budżetu państwa 870 239,33 zł, wkład własny 435 119,67 zł. Wsparcie w Projekcie polega na doposażeniu stanowisk pracy u Partnerów Projektu w srodki ochrony indywidualnej i sprzęt niezbędny do walki z epidemią. DCM DOLMED S.A. jako Beneficjent i Lider Partnerstwa, w okresie realizacji Projektu do grudnia 2021 r.: przeprowadziło czternaście postępowań zakupowych na rzecz jedenastu Partnerów Projektu o łącznej wartości 5 499 482,15 zł; zrefundowało wydatki dwunastu Partnerów w łącznej wysokości 4 741 332,61 zł; złożyło cztery wnioski o płatność, w tym trzy rozliczające zaliczki - wszystkie złożone wnioski przeszły pozytywnie weryfikację formalną, merytoryczną oraz rachunkową; Instytucja Pośrednicząca zatwierdziła wydatki w łącznej kwocie 4 178 506,18 zł, co stanowi 48,02% realizacji Projektu.

► Zadania realizowane przez Dolnośląskie Centrum Rehabilitacji sp. z o.o.

DCR sp. z o.o.

Projekty realizowane przez spółkę DCR sp. z o.o. w 2020 r.:

- przebudowa Pracowni Diagnostyki Obrazowej wraz z zakupem nowego aparatu RTG – 1 494 710,81 zł;
- zakup aparatu RTG ze zmotoryzowanym ramieniem C z funkcją 3D (905 715,50 zł), Spółka otrzymała na ten cel łączne dofinansowanie w wysokości 700.000,00 zł (77,29%) z Fundacji KGHM Polska Miedź;
- zakup stołu operacyjnego przeziernego – 318 546,00 zł;
- zakup oprogramowania do Laboratorium – 215 865,00 zł;
- zakup sterylizatora parowego do Centralnej Sterylizatorni – 148 437,00 zł;

- realizacja projektu pn. „Poprawa dostępności i podniesienie jakości świadczeń zdrowotnych na rzecz ograniczenia zachorowalności mieszkańców regionu w związku z pojawieniem się COVID-19” w ramach RPO WD 2014-2020, w ramach którego zakupiono: aparaturę medyczną diagnostyczną i laboratoryjną – 1 657 454,40 zł, środki ochrony osobistej – 244 013,26 zł, urządzenia do dezynfekcji – 87 480,00 zł;
 - modernizacja i rozbudowa instalacji tlenowej w Dolnośląskim Centrum Rehabilitacji Sp. z o.o. w Kamiennej Górze. Projekt realizowany jest na mocy Porozumienia z 21 grudnia 2020 r. z Województwem Dolnośląskim w sprawie dotacji na realizację zadania pn.: „Zapobieganie i zwalczanie chorób zakaźnych”. Przyznana dotacja w wysokości 250 000,00 zł pochodzi z rezerwy celowej budżetu państwa na zwalczanie zakażenia, zapobieganie rozprzestrzenianiu się, profilaktykę oraz zwalczanie skutków choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Spółka w 2020 r. zawarła umowę na wykonanie prac projektowych. Rzeczowa realizacja oraz rozliczenie środków nastąpi do 30 kwietnia 2021 r.

W 2021 r. Spółka, oprócz prowadzenia podstawowej działalności, realizowała następujące zadania:

- Poprawa dostępności i podniesienie jakości świadczeń zdrowotnych na rzecz ograniczenia zachorowalności mieszkańców regionu w związku z pojawieniem się COVID-19 w ramach RPO WD 2014-2020. Dofinansowanie w projekcie wynosiło 100% wydatków kwalifikowanych. Łączna wartość przyznanego dofinansowania wyniosła zgodnie z umową: 2 117 211,28 zł, z czego Spółka w 2021 r. otrzymała zgodę na zwiększenie zakresu rzeczowego i finansowego projektu o kwotę: 107 968,72 zł. Dolnośląskie Centrum Rehabilitacji zrealizowało cały zakres rzeczowy projektu w 2021 r.
- Modernizacja systemu zbierania i retencjonowania wód opadowych w zlewni DCR Sp. z o.o. w Kamiennej Górze w ramach RPO WD 2014-2020. Całkowita wartość projektu wyniosła 6 314 356,57 zł, a dofinansowanie 4 886 826,24 zł. W 2021 r. wydatkowano środki na realizację inwestycji w wysokości 6 115 096,57 zł. Obecnie Spółka oczekuje na refundację poniesionych nakładów (85%) i na zatwierdzenie końcowego wniosku o płatność.
- Ograniczanie negatywnych skutków choroby zakaźnej COVID-19 wywołanej wirusem SARS-CoV-2 poprzez wsparcie podmiotów leczniczych w przeciwdziałaniu rozprzestrzeniania się wirusa SARSCoV-2”. Dofinansowanie w projekcie wynosiło 100% wydatków kwalifikowanych. Łączna wartość przyznanego dofinansowania wyniosła zgodnie z umową: 228 575,92 zł, z czego Spółka w 2021 r. wydatkowała 126 397,10 zł.
- Modernizacja i rozbudowa instalacji tlenowej w DCR Sp. z o.o. w Kamiennej Górze. Realizację projektu zakończono w 2021 r. Spółka na mocy Porozumienia z 21 grudnia 2020 r. z Województwem Dolnośląskim otrzymała dotację w wysokości 250 000,00 zł (dotacja z rezerwy celowej budżetu państwa na zwalczanie zakażenia, zapobieganie rozprzestrzenianiu się, profilaktykę oraz zwalczanie skutków choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2). Spółka w 2021 r. otrzymała w formie darowizny z Ministerstwa Zdrowia „Generator tlenu OXYMAT 0640” o wartości 549 833,56 zł. Wartość inwestycji wyniosła 1 030 675,42 zł.
- Spółka otrzymała darowiznę w wysokości 250 000,00 zł z Fundacji KGHM Polska Miedź na zakup stołu operacyjnego do zabiegów ortopedycznych. Darowizna stanowi 78,5% wartości nakładów poniesionych w 2020 r. (318 546,00 zł) na zakup urządzenia.
- W ramach wsparcia w walce z COVID-19 Spółka otrzymała z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego sprzęt w postaci kardiomonitora oraz respiratora. Wartość aparatury przyjętej na ewidencję to 62 397,79 zł.
- W 2021 r. kontynuowano także inne zadania inwestycyjne i łączna wartość nakładów finansowych z tym związanych wyniosła 528 175,05 zł. Największy wydatek dotyczył remontu i termomodernizacji dachu Pawilonu 1B, tj. 498 806,05 zł.

► Aktywne i zdrowe starzenie się – Działanie 8.7 RPO WD

Dolnośląski Wojewódzki
Urząd Pracy

W ramach Działania 8.7 pod koniec 2019 r. zostały zakończone 3 projekty, których realizacja trwała od 2017 r. Jeden z tych projektów dotyczył profilaktyki raka szyjki macicy, a kolejne dwa profilaktyki raka piersi. Projekty te opiewały na kwotę 6 813 419,13 zł. Wskaźniki osiągnięte w tych projektach: liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne - 5384, liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS - 8 293. W ramach Działania 8.7 w latach 2020-2021 zostało podpisanych 5 umów na łączną kwotę 13 533 875,90 zł na realizację projektów w ramach 2 Programów Zdrowotnych:

- „Regionalny Program Zdrowotny Województwa Dolnośląskiego w zakresie profilaktyki chorób odkleszczowych” – 1 projekt, którego realizacja trwa od 01.09.2020 r. do 31.12.2022 r. Kwota tego projektu wynosi 3 533 140,40 zł,
- „Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców Województwa Dolnośląskiego” – 4 projekty, których realizacja rozpoczęła się w 2021 r. i potrwa do 2023 r. Kwota tych projektów wynosi łącznie 10 000 735,50 zł.

► Projekty realizowane przez Uzdrowisko Lądek-Długopole S.A.

Uzdrowisko Lądek-
Długopole S.A.

W ramach realizacji przedsięwzięcia 4.2.4 Wzmocnienie potencjału uzdrowiskowego i turystycznego, w tym rozwój nowych gałęzi turystyki, w 2021 r. Spółka otrzymała dotacje z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane w kwocie 277 539,00 zł, które zostały przeznaczone na wykonanie zadania pn. „Remont części elewacji południowej i zachodniej Zakładu Przyrodoleczniczego Wojciech”, którego łączny koszt zamknął się kwotą 292 053,64 zł. W 2019 r. Spółka wykonała przebudowę pomieszczeń w skrzydle wschodnim w Budynku Szpitala Uzdrowiskowego „Jubilat”. W ramach zadania przeprowadzono rozbiorczą ścian działowych, wybudowano nowe pomieszczenia (pokoje, łazienki, aneksy kuchenne). Wymieniono wszystkie drzwi i część okien, rozbudowano wentylację, wymieniono instalacje elektryczne, wodno-kanalizacyjne i centralnego ogrzewania. Wydatki inwestycyjne na prace

budowlane wyniosły 2 540 246 zł (wartość rozliczonego zadania 2 672 737 zł). Dzięki przeprowadzonym pracom i zastosowanym rozwiązaniom w 33 nowoczesnych i przestronnych jednostkach mieszkalnych można zapewnić pobyt dla max. 48 osób. Wykonano również projekt modernizacji basenu leczniczego i jego zaplecza w Zakładzie Przyrodolecznicznym Wojciech i oraz jego wentylacji mechanicznej, koszt projektu 112 068 zł. Zadanie ma na celu podniesienie standardu basenu oraz dostosowanie go do wymogów NFZ.

► **Projekty realizowane przez Uzdrowisko Szczawno-Jedlina S.A.**

Uzdrowisko Szczawno-
Jedlina S.A.

Zadania inwestycyjne Spółki Uzdrowisko Szczawno-Jedlina S.A. w latach 2019-2021 obejmowały następujące prace:

2019:

- kontynuacja odbudowy obiektu Zakładu Przyrodolecznicznego w Szczawnie Zdroju, nakłady inwestycyjne wyniosły 3 446 841,83 zł, w tym:
 - odbudowa i rekonstrukcja dachu – odtworzenie więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych oraz instalacji odgromowej dachu na kwotę 2 354 146,47 zł,
 - wymiana stolarki okiennej 690 603,47 zł,
 - naprawa stropów piwnic 343 494,13 zł,
- wartość rozliczonej dotacji pozyskanej przez Spółkę z rezerwy celowej budżetu państwa wyniosła 1 770 394,70 zł. Spółka otrzymała także środki z polisy ubezpieczeniowej w związku z pożarem Zakładu Przyrodolecznicznego w Szczawnie Zdroju oraz „Teresy” w Jedlinie Zdroju w wysokości 9 605 269,36 zł.

2020:

- kontynuacja odbudowy obiektu Zakładu Przyrodolecznicznego w Szczawnie Zdroju przez Spółkę Uzdrowisko Szczawno-Jedlina – Spółka wykonała odbudowę i rekonstrukcję dachu, w tym odtworzenie więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych oraz instalacji odgromowej dachu na kwotę 863 094,02 zł, a także poniosła koszty dokumentacji projektowej w wysokości 357 416,40 zł,
- modernizacja Sanatorium „Dąbrówka” w zakresie elewacji i izolacji przeciwwilgociowej na kwotę 445 722,86 zł.

2021:

- odbudowa wraz z przebudową stropów i klatki schodowej budynku Teresa II na kwotę 1 044 426,03 zł – budynku zniszczonego w skutek pożaru w 2018 r.,
- kontynuacja remontu i modernizacji Domu Zdrojowego w Szczawnie-Zdroju (remont stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana pokrycia dachowego, remont tarasów i elewacji, na kwotę 703 883,04 zł,
- dokumentacja projektowa (remont, modernizacja elewacji i dachu) budynku Anka na kwotę 29 218,32 zł,
- dokumentacja projektowa (remont, modernizacja elewacji i dachu) budynku Pionier na kwotę 23 927,76 zł.

2.2.4. WSPARCIE ROZWOJU REGIONALNEGO

Jednostka koordynująca dziedzinę: Departament Gospodarki

Realizacja działań wynikających z dokumentów wykonawczych:

12. Dolny Śląsk. Zielona Dolina Żywności i Zdrowia

Wydział Rozwoju Regionalnego

I. Opracowywanie i realizacja projektów zgodnych z założeniami programu Dolny Śląsk Zielona Dolina Żywności i Zdrowia:

W latach 2019-2021 prowadzono prace w ramach projektów:

- „**Innowacyjne metody chowu bydła w celu uzyskania najlepszej jakości dolnośląskiej wołowiny**” (projekt zakończony, w trakcie rozliczania). Cel główny: uzyskanie najlepszej jakości mięsa, dzięki wprowadzonym innowacyjnym metodom chowu bydła. Wysokość pomocy: 2 219 354 zł. Źródła finansowania operacji: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich – Działanie „Współpraca” (PROW): Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW): 1 412 174,95 zł. Krajowe środki publiczne: 807 179,05 zł. Wiodący partnerzy w projekcie: Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu, Urząd Miasta i Gminy Radków. Okres realizacji operacji: 01.10.2019 r. – 31.10.2021 r. Typ projektu: badawczo-rozwojowy.
- „**Innowacyjne technologie upraw warzyw w zamkniętym cyklu wody**” (projekt w trakcie realizacji). Cel główny: osiągnięcie najkorzystniejszego bilansu wody i energii z zachowaniem wysokiej jakości plonu warzyw uprawianych metodą bezglebową i tradycyjną pod osłonami. Wartość całkowita projektu: 1 316 602,00 zł. Źródła finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich – Działanie „Współpraca” (PROW): Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW): 837 753,85 zł, Krajowe środki publiczne: 478 848,15 zł. Wiodący partnerzy w projekcie: Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Politechnika Wrocławska, Zrzeszenie Producentów Papryki RP, Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu. Okres realizacji operacji: 01.03.2021 r. – 31.12.2022 r. Typ projektu: badawczo-rozwojowy.
- „**Innowacyjne metody chowu i hodowli owiec w świetle zmieniających się warunków klimatycznych Dolnego Śląska**” (projekt w trakcie realizacji). Cel główny: optymalizacja produkcji owczarskiej w zmieniających się warunkach klimatycznych wraz z ograniczeniem wpływu na środowisko oraz poprawa bioróżnorodności runi pastwiskowej. Operacja jest projektem pilotażowym, realizowanym w 4 gospodarstwach na terenach: Gminy Dobromierz oraz Gminy Radków. W projekcie weźmie udział 120 owiec oraz 72 ha pastwisk. Wartość całkowita projektu: 2 098 317,00 zł, z czego wysokość pomocy wynosi: 1 812 237,00 zł. Źródła finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich – Działanie „Współpraca” (PROW): Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) 1 153 126,40 zł, Krajowe środki publiczne: 659 110,60 zł. Wiodący partnerzy w projekcie: Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu, Rolnicy/Producenci Rolni. Okres realizacji operacji: 01.11.2020 r.– 31.10.2022 r. Typ projektu: badawczo-rozwojowy.
- „**IQSell: Innowacje organizacyjne dla rozwoju krótkich łańcuchów dostaw żywności**” (projekt w trakcie realizacji). Cel główny: wypracowanie, przetestowanie i pilotażowe wdrożenie innowacyjnego modelu organizacyjnego dla rozwoju lokalnych rynków rolnych, w oparciu o nowatorskie rozwiązania informatyczne, biznesowe oraz instytucjonalne. Wartość całkowita projektu: 2 007 113,00 zł, z czego wysokość pomocy wynosi: 1 839 854,06 zł. Źródła finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich – Działanie „Współpraca” (PROW): Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW): 1 170 699,10 zł. Krajowe środki publiczne: 669 154,90 zł. Wiodący partnerzy w projekcie: Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu, Polska Fundacja Innowacji, Małopolska Izba Rolnicza w Krakowie, Iso-Tech sp. z o.o., Stowarzyszenie Producentów Koszyka Lisieckiego, 15 osób fizycznych (rolnicy). Typ projektu: badawczo-rozwojowy.
- „**Dobre, bo z Dolnego Śląska**” (projekt w trakcie realizacji). Cel główny: podjęcie i rozwój współpracy oraz zbiorowe działanie małych gospodarstw rolnych, a także niewielkich przedsiębiorstw skupionych w ramach grupy operacyjnej poprzez utworzenie i rozwijanie kompleksowego Centrum Produktu Lokalnego i Edukacji (CPLiE) – prowadzącego do zacieśnienia relacji geograficznych i społecznych między konsumentami a producentami i podmiotami zajmującymi się przetwórstwem na Dolnym Śląsku. Opis działań: otwarcie punktu stacjonarnego, sklepu internetowego i aplikacji mobilnej, podjęcie działań informacyjno-marketingowych i edukacyjno-informacyjnych, rozpoczęcie funkcjonowania CPLiE. Wartość całkowita projektu: 280 000,00 zł. Źródła finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich –

Działanie „Współpraca” (PROW): Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW): 178 164,00 zł, Krajowe środki publiczne: 101 836,00 zł. Partnerzy projektu: 17 podmiotów, w 16 producentów i wytwórców zdrowej, regionalnej żywności z obszaru Dolnego Śląska. Okres realizacji operacji: 01.02.2022 r. – 31.01.2023 r.

- **„Przeprowadzenie szkoleń w zakresie systemów jakości żywności wraz z certyfikacją produktów regionalnych”** (projekt zakończony). Cel główny: Zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz informowanie społeczeństwa i potencjalnych beneficjentów o polityce rozwoju obszarów wiejskich i wsparciu finansowym. W ramach projektu zrealizowano następujące formy operacji: przeprowadzenie czterech szkoleń w zakresie systemów jakości żywności, liczba uczestników szkoleń: 30. Przeprowadzono również proces audytów dla 8 produktów u 9 producentów zgodnie z Regulaminem Znaku „Zielona Dolina Żywności i Zdrowia”. Wartość całkowita projektu: 30 374,50 zł, w tym wartość kosztów kwalifikowalnych 24 600,00 zł. Źródła finansowania operacji: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich – Działanie „Współpraca” (PROW). Partnerzy operacji: Stowarzyszenie LGD Kwiat Lnu, LGD Partnerstwo Ducha Gór. Okres realizacji operacji: 01.06 – 31.10.2019 r.
- **„Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności w obszarze małego przetwórstwa lokalnego lub w obszarze rozwoju zielonej gospodarki, w tym tworzenie nowych miejsc pracy”** (projekt zakończony). Cel główny: Zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. W ramach operacji zrealizowano: konferencję branżową, w tym 2 wykłady: Budowanie sieci sprzedaży w branży spożywczej, Skuteczne działania marketingowe: jak uniknąć błędów w planowaniu strategii marketingowych oraz przeprowadzono audyty produktów regionalnych. Efekty projektu: Dzięki przeprowadzonemu procesowi certyfikacji oraz nadaniu Znaku Zielona Dolina, następnie uczestnictwu w konferencji branżowej oraz dedykowanym warsztatom, lokalni producenci rolni i przetwórcy żywności, uzyskali kompetencje biznesowe oraz wiedzę, dającą możliwość osiągnięcia w nieodległej przyszłości wzrostu sprzedaży i rozwinięcia skali produkcji lub podjęcia decyzji wpływających na rozwój sektora rolno-spożywczego. Wartość całkowita projektu: 30 258,73 zł, w tym wysokość kosztów kwalifikowanych: 21 271,73 zł. Źródła finansowania operacji: Plan Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wiodący partnerzy w projekcie: Wrocławska Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania: Stowarzyszenie LIDER A4, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ślężanie, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gromnik. Okres realizacji operacji: 01.02 – 31.10.2020 r.
- **„Wspieranie rozwoju regionalnej przedsiębiorczości poprzez tworzenie i wdrażanie dedykowanych modeli biznesowych dla branży rolno-spożywczej”** (projekt zakończony). Cel główny: Zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. W ramach projektu zrealizowano następujące formy:
 - Organizacja Konferencji branżowej pn.: „Nowy Wymiar Sprzedaży – Marketing 4.0 I Modele Biznesowe Dla Branży Rolno-Spożywczej” (1-dniowa konferencja branżowa). Podczas konferencji przeprowadzono:
 - prelekcję „Techniki rozwiązywania problemów i poszukiwania innowacyjnych rozwiązań”,
 - prelekcję: „Marketing 4.0: Komunikacja z klientem w świecie mediów społecznościowych”,
 - warsztat: „Skuteczne modele biznesowe: wykorzystanie Business Model Canvas w projektowaniu biznesów”, liczba uczestników prelekcji: 51, liczba uczestników warsztatu: 18,

W ramach operacji przeprowadzono również proces audytów dla 8 produktów u 9 producentów zgodnie z Regulaminem Znaku „Zielona Dolina Żywności i Zdrowia”. Produkcja spotu promocyjno-informacyjnego. Efekty realizacji projektu: Dzięki przeprowadzonemu procesowi certyfikacji oraz nadaniu Znaku Zielona Dolina, następnie uczestnictwu w konferencji branżowej oraz dedykowanym warsztatom, lokalni producenci rolni i przetwórcy żywności, a także pracownicy instytucji mających pośredni lub bezpośredni wpływ na sektor rolno-spożywczy na Dolnym Śląsku uzyskali kompetencje biznesowe oraz wiedzę, dającą możliwość osiągnięcia w nieodległej przyszłości wzrostu sprzedaży i rozwinięcia skali produkcji lub podjęcia decyzji wpływających na rozwój sektora rolno-spożywczego. W efekcie ma to doprowadzić do zwiększenia rentowności prowadzonych działalności gospodarczych. Wartość całkowita projektu: 30 500,00 zł, w tym wartość kosztów kwalifikowalnych 23 900,00 zł. Źródła finansowania operacji: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich – Działanie „Współpraca” (PROW). Partnerzy operacji: Stowarzyszenie LGD Lider A4 z Kobierzyc, Fundacja Wspierania Serowarstwa Farmerskiego „Na Serio”, Zielona Alternatywa Marta Czaplicka. Okres realizacji operacji: 15.03 – 31.10.2021 r.

II. Organizacja certyfikacji produktów rolno-spożywczych, finalizowanej uzyskaniem prawa do znaku towarowego Zielona Dolina

W latach 2019-2021 spółka realizowała działania związane z realizacją procesu certyfikacji zgodnie z Regulaminem przyznawania prawa do używania znaku „Zielona Dolina Żywności i Zdrowia”. W ramach przeprowadzonych operacji związanych z procesem przyznawania Znaku poddano ocenie przez Kapitułę Znaku a następnie przeprowadzono audyt i przyznano na podstawie rekomendacji certyfikaty następującym produktom:

- Chleb tylko na zakwasie bez dodatku drożdży - Piekarnia "UliJanka" Urszula Klejps
- Johanniter - wino białe wytrawne - Gospodarstwo Rolne Nestor Kościański
- Muscaris wino białe wytrawne – Gospodarstwo Rolne Nestor Kościański
- Cabernet Cortis wino czerwone wytrawne - Gospodarstwo Rolne Nestor Kościański
- Szafran Izerski - Krzysztof Marcinkiewicz
- Pierniki trzczańskie/Słodka Chatka - Goetz Consulting Dorota Goetz
- Johanniter wino białe półsłodkie - Vin-Sor Sp. z o.o.
- Johanniter wino białe wytrawne - Vin-Sor Sp. z o.o.
- Cabernet Cortis wino czerwone wytrawne - Vin-Sor Sp. z o.o.
- Niegazowana Woda Wojcieszowianka 1,5L - Wojcieszowianka S.A.

- Chleb żytni Ziarna - Vitafit Piotr Buszko
- Kwas Chlebowy Free Anka - Vitafit Piotr Buszko
- Kwas Chlebowy Honey Hania - Vitafit Piotr Buszko
- Jabłka w czekoladzie - Doti Spółka Jawna Manufaktura D.M. Mroczkowsky
- Wiśnie w czekoladzie - Doti Spółka Jawna Manufaktura D.M. Mroczkowsky
- Unikalna woda źródłana Potencjałka AOxENTO - Jelenia Struga Medical SPA Sp. z o. o.
- Agrest w czekoladzie - Doti Spółka Jawna Manufaktura D.M. Mroczkowsky
- Wino Sabat Rubea Goefert – ARIS Przemysław Demków
- Nalewka z kwiatów czarnego bzu – Gospodarstwo Rolne Krystyna Doan
- Pasta z pokrzywy - Gospodarstwo Rolne Krystyna Doan
- Kiełbasa z Borów Dolnośląskich – Dziki Zwierz Julitta Trzasczka-Kamińska
- Chleb „Kapuśniaczek” z kiszoną kapustą - Piekarnia "UliJanka" Urszula Klejps
- Ser Górski Sudecki - Wańczykówka” Lucyna Wańczyk
- Miód Lipowy - Pasięka Zuzia z Domaszkowa (Bogusław i Jerzy Nawara)
- Miód Wielokwiatowy z Krainy Łęgów Odrzańskich - Pasięka Zuzia z Domaszkowa (Bogusław i Jerzy Nawara)
- Miód Leśny z Pasięki Karkonoskiej z Miłkowa (Marek Bartnik)
- Wino Muscaris Półwytrawne - z Rzeptowic - produkowane przez firmę Winnica 55-100
- Wino Regent Wytrawne - z Rzeptowic - produkowane przez firmę Winnica 55-100
- Wino Rose Półsłodkie - z Rzeptowic - produkowane przez firmę Winnica 55-100
- Wino Solaris Półwytrawne - z Rzeptowic - produkowane przez firmę Winnica 55-100
- Ser Fettina z czosnkiem i czosnkiem niedźwiedzim – Gospodarstwo Rolne Koziółkowo z Holendrów (Piotr Hupało)
- Kabanosy z dzika - wytwarzane przez firmę Dziki Zwierz z Bolesławca.
- Ser Rudy Kozak, wytwarzany przez Sernicę Dolnośląską z Długotęki (Kamil Holajda)
- Konfitura z owoców dzikiej róży - Gospodarstwo Rolne Krystyna Doan
- Jaja kurze z wolnego wybiegu - Gospodarstwo Rolne Małgorzata Kwiatkowska
- Kefir Kozi - Kozie Sery "Honoraty" Honorata Majda
- Górską Woda Niegazowana 500 Ml - Wojcieszowianka S.A.
- Foshu Bioaktywny Napój z aronii z Dodatkiem bioaktywnej kurkuminy - Vianat Sp. z o.o.
- Kombucha Omam (napój słodko-kwaśny) - Pro-Arch Bartosz Jurewicz Manufaktura Kombuchy
- Karp milicki żywy - Gospodarstwo Rybackie „Ruda Żmigrodzka” J.K. Raftowicz.
- Foshu Bioaktywny napój z aronii - Vianat Sp. z o.o.

Operacje związane z przyznaniem Znaku „Zielona Dolina Żywności i Zdrowia” finansowano ze środków własnych oraz pozyskanych w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Obecnie w puli produktów posiadających Znak „Zielona Dolina Żywności i Zdrowia” znajduje się łącznie 50 wyrobów.

III. Wymiana informacji i know-how:

- Przygotowanie pakietu propozycji projektowych dla Aglomeracji Wałbrzyskiej w ramach „Platformy Węglowej” – programu UE na rzecz przekształcania obszarów pogórnich w obszary nowych gospodarek,
- Współpraca z ARR Agrogreg w Nowej Rudzie w zakresie implementacji Programu Zielona Dolina (Wołowina Sudecka, Zielona Energia),
- Podpisanie umowy z Uniwersytetem Ekonomicznym, Starostwem Dzierżoniów, Gminą Łagiewniki i Powiatowym Szpitalem w Dzierżoniowie oraz uruchomienie Programu „Zielony Powiat, Zielona Gmina, Zielony Szpital”,
- Udział w projekcie dot. transferu wiedzy w trójkącie Saksonia – Czechy – Dolny Śląsk „Interreg Central Europe Project TRANS³Net”,
- Prezentacja Programu Zielona Dolina na konferencji międzynarodowej 22nd „Uddevalla Symposium 2019 on: Unlocking the Potential of Regions Through Entrepreneurship and Innovation” June 27-29, 2019, L’Aquila, Italy, oraz opublikowanie pracy pt. „Lower Silesia Green Valley of Food and Health - a University-Lead Program of Complementary Smart Specialization in a Key Polish Region” w wydawnictwie pokonferencyjnym.

Efekty podjętych działań: Organizowane spotkania projektowe i napływ pomysłów projektowych.

IV. Uruchomienie procesu kwalifikacji projektów w zakresie ich zgodności z założeniami programu DŚ.ZDŻiZ

Spółka wdrożyła system naboru i kwalifikacji projektów zgłaszanych w naborach z wykorzystaniem dostępnych środków.

W latach 2019-2021 prowadzono prace w ramach projektów:

- projekty PROW wymienione w podpunktach 1-4 punktu I.
- projekty KSOW wymienione w podpunktach 6-8 punktu I.
- projekt „Dobre, bo z Dolnego Śląska” wymieniony w podpunkcie 5 punktu I.
- FoodSHIFT 2030 (Food System Hubs Innovating towards Fast Transition by 2030) - Horizon 2020 call CE-SFS- 24-2019 on „Innovative and citizen-driven innovation food system approaches in cities” – Projekt skupiał się na działaniach z zakresu zrównoważonego łańcucha żywnościowego w miastach.
- „Zrównoważony rozwój uczelni w celu realizacji Programu „Dolny Śląsk. Zielona Dolina Żywności i Zdrowia” na rzecz Rozwoju Regionalnego” - Działania 3.5 „Kompleksowe programy szkół wyższych” w Osi III POWER, na realizację Zintegrowanych Programów Uczelni na rzecz Rozwoju Regionalnego.
- Opracowanie i pilotażowe wdrożenie w wybranym zakładzie zamkniętej opieki zdrowotnej obsługiwanej przez Impel Catering sp. z o.o. diety szpitalnej dla pacjentów w oparciu o aktualną wiedzę naukowo-medyczną i dobre praktyki na

świecie. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu wraz z firmą Impel przeprowadzili pilotażowy projekt w wybranej placówce szpitalnej. Projekt będzie implementowany w kolejnych latach w zakładach opieki zdrowotnej.

- Krótkie łańcuchy dostaw na przykładzie flagowego dolnośląskiego produktu - karpia milickiego. Projekt został przez Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu we współpracy ze Spółką DZD DOZEDO sp. z o.o., złożony do KSOW i zrealizowany.
- „Organizacja szkoleń dla mieszkańców z zakresu rolnictwa, agroturystyki i turystyki wiejskiej”. Projekt został przygotowany przez Gminę Radków we współpracy ze Spółką DZD, złożony do KSOW i zrealizowany.
- „Debata Rolna 2019”. Projekt został przygotowany przez Dolnośląską Izbę Rolniczą we współpracy ze Spółką DZD, złożony do KSOW. DIR wycofała się z realizacji projektu.
- Inkubator przedsiębiorczości w Bystrzycy Kłodzkiej. Projekt został przygotowany przez Gminę Bystrzyca Kłodzka we współpracy ze Spółką DZD, złożony do RPO WD, obecnie w trakcie oceny.
- Wykorzystanie białka owadziego w zamkniętych akwakulturach. Projekt w konsorcjum z przedsiębiorcą i UPWr.
- Opracowanie modelu zarządzania gruntami ornymi i użytkami zielonymi. Źródło finansowania Horyzont 2020. Projekt w konsorcjum międzynarodowym (polsko-czesko-słowacko-węgierskim). Nie doszło do realizacji projektu.
- Projekt H2020 „RUBIZMO. Przewidywane rozwiązania dla nowoczesnych gospodarstw wiejskich”

V. Ustalenia preferencji dla projektów zakwalifikowanych do programu w naborach organizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 we współpracy z Samorządem Województwa Dolnośląskiego

Spółka Dolnośląska Zielona Dolina DOZEDO sp. z o.o., wdrożyła procedurę Opiniowania Zgodności z celami i priorytetami programu „Dolny Śląsk. Zielona Dolina Żywności i Zdrowia” projektów, które ubiegają się o dofinansowanie z działania 1.2 „Innowacyjne przedsiębiorstwa”, Poddziałanie 1.2.2 „Innowacyjne przedsiębiorstwa – ZIT WroF”, Schemat 1.2 A „Wsparcie dla przedsiębiorstw chcących rozpocząć lub rozwinąć działalność B+R” w związku z uruchomieniem przez samorząd województwa pierwszego naboru, którego Spółka była uczestnikiem biernym (nieodpłatnie wystawia opinie zgodności, do końca 2019 przygotowano i sporządzono 15 opinii zgodności). Efekty podjętych działań: Została przygotowana karta zgłoszeniowa oraz opisana procedura wystawiania opinii zgodności. Dokumenty zostały zawieszane na stronie internetowej Spółki. Spółka przyjęła karty zgłoszeniowe oraz wystawiła opinie zgodności. Projekty, które otrzymały dofinansowanie z pozytywną opinią zgodności:

- Opracowanie technologii produkcji piw kwaśnych z sokami owocowymi o najwyższej aktywności przeciwutleniającej - Wnioskodawca - Browar Stu Mostów sp. z o.o.),
- Zaprojektowanie, wytworzenie i przetestowanie prototypów inteligentnych witryn opartych na IoT i RFID do bezgotówkowej sprzedaży produktów spożywczych wysokiej jakości wraz z adaptacyjnym algorytmem dynamicznego zarządzania popytem i podażą opartym o metody sztucznej inteligencji - Wnioskodawca - Samorządowy Informator SMS sp. z o.o.

VI. Współdziałanie we wdrożeniu pilotażowego programu edukacyjnego dot. zasad zdrowego żywienia w przedszkolach, szkołach i w obszarach aktywności seniorów we współpracy z wybranymi JST

Udział w przygotowaniu projektu „Zielona Dolina Jelcz Laskowice”. W założeniach jest to program badawczo-edukacyjny, który składać się będzie z następujących segmentów:

- segment edukacyjny: program zdrowego żywienia i profilaktyki zdrowotnej dla dzieci szkół podstawowych objętych cateringiem (stołówka jednej ze szkół), obsługującym ok 2300 dzieci. Catering oferować będzie posiłki opracowane przez naukowców zespołu. Akcja edukacyjna kierowana do nauczycieli, rodziców i dzieci.
- Podpisanie umowy z Impel Catering i współpraca przy realizacji projektu „Imfood – innowacyjna formuła żywienia w jednostkach zamkniętej opieki zdrowotnej w oparciu o najnowszą wiedzę”.
- Konferencja Zielona Dolina – prelekcje związane ze zdrową żywnością (Właściwości prozdrowotne gryki, Czarny bez dobrodziejstwo natury); konferencja organizowana z NOT-em.

Efekty podjętych działań: Przygotowanie zakresu projektu „Zielona Dolina Jelcz-Laskowice” oraz wdrożenie pilotażowego projektu z Impel Catering. Szerzenie wiedzy na temat zdrowej żywności wśród społeczeństwa.

VII. Wykreowanie projektów promocyjnych wybranych produktów regionalnych w obrębie żywności wysokiej jakości

Podjęte działania: Przygotowano Strategię promocji marki Zielona Dolina oraz założenia jej realizacji wraz z harmonogramem na rok 2019. W roku 2019 produkty certyfikowane Znakiem Zielona Dolina umieściły na swojej etykiecie produktowej Znak Zielona Dolina. Promocja Znak Zielona Dolina odbywa się poprzez udział w targach, konferencjach, kiermaszach m.in. m.in. XXXIX Dni Otwarte Doradztwa Rolniczego w Świdnicy, Dni Przyrodników, Dolnośląskie Targi Produktu Lokalnego w Świdnicy „Od Rolnika do Koszyka”, VI Święto Sera i Wina, Konferencja połączona z kiermaszem produktów regionalnych "Zielona Dolina - produkty lokalne", kiermasz produktów regionalnych. W 2019 roku przeprowadzono działania mające na celu uspołnienie wizerunku marki Zielona Dolina. Efekty podjętych działań: Wdrożona spójna wizualizacja marki Zielona Dolina.

VIII. Współdziałanie w realizacji projektu w zakresie rolnictwa wspieranego przez społeczność

Podjęte działania: Wspieranie projektu „Rolnictwo wspierane społecznie”, mającego wpływ na zmniejszenie barier wejścia na rynek dla dolnośląskich i krajowych produktów żywności wysokiej jakości, wydanie (UPWr wraz z Akademią Koźmińskiego) pracy zbiorowej „Innowacje społeczne. Od aktywizacji społeczeństwa do ekosystemu innowacji” zawierającej dwa artykuły o Programie Zielona Dolina jako przykładzie innowacji społecznych. Efekty podjętych działań: Rozpowszechnianie idei rolnictwa wspieranego przez społeczność.

13. Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego

Wydział Rozwoju
Gospodarczego

W latach 2019-2021 Wydział Rozwoju Gospodarczego prowadził prace w obszarze aktualizacji dokumentu strategicznego Regionalna Strategia Innowacji (RIS) dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020, poprzez opracowanie Dolnośląskiej Strategii Innowacji 2030. W ramach tych działań w latach 2019-2021:

- Przeprowadzono pogłębione badania diagnozy i trendów rozwojowych dwóch dolnośląskich inteligentnych specjalizacji, tj. „Mobilność przestrzenna” i „Technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT)” – Źródło finansowania: Europejski Fundusz Społeczny - 85% i budżet województwa dolnośląskiego - 15%, w ramach Pomocy Technicznej RPO WD 2014-2020. Kwota poniesionych wydatków: - 174 660,00 zł,
 - Przeprowadzono ewaluację Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020. Źródło finansowania: środki Pomocy Technicznej RPO WD 2014-2020 - 127 428,00 zł,
 - Opracowano Dolnośląską Strategię Innowacji 2030, przeprowadzono konsultacje społeczne dokumentu oraz ewaluację ex-ante DSI 2030, a dnia 5.01.2021 r. Zarząd Województwa Dolnośląskiego przyjął ten dokument do realizacji. Źródło finansowania: Europejski Fundusz Społeczny - 85% i budżet województwa dolnośląskiego - 15%, w ramach Pomocy Technicznej RPO WD 2014-2020. Kwota poniesionych wydatków: 172 877,00 zł,
- W roku 2021 Zarząd Województwa powołał dwie Grupy opiniodawczo- doradcze w zakresie prowadzenia polityki innowacyjnej, tj.: Grupę Ekspertów ds. Dolnośląskiej Strategii Innowacji 2030 oraz Grupę Roboczą ds. Inteligentnych Specjalizacji. Zorganizowano również pierwsze spotkanie GE ds. DSI 2030. Źródło finansowania: 100% środki Budżetu Województwa Dolnośląskiego.
- Razem: Źródło finansowania: Europejski Fundusz Społeczny i budżet Województwa Dolnośląskiego (85% - EFS, 15% - BWD). Pomoc Techniczna Regionalnego Programu Operacyjnego WD 2014-2020. Kwota poniesionych wydatków: 474 965,00 zł.

W ramach działań na rzecz Regionalnej Strategii Innowacji Wydział pozyskuje środki zewnętrzne, czego efektem jest realizacja projektów. Działania projektowe mają wpływ zarówno na realizację poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych Strategii jak i wpisują się w rozwój inteligentnych specjalizacji. W latach 2019-2021 r. Wydział realizował działania na rzecz RIS w następujących projektach:

- **TRAILS +** – projekt rozpoczął się 1 kwietnia 2019 r. i stanowi kontynuację realizowanego w latach 2016-2018 projektu TRAILS. Realizowany jest on przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego razem z Uniwersytetem Technicznym w Dreźnie i Politechniką Wrocławską. Celem projektu jest wzmacnianie i pogłębianie potencjału innowacyjności w polsko-saksońskim regionie transgranicznym poprzez realizację warsztatów kreatywnych dla uczniów oraz nauczycieli w szkołach ponadpodstawowych. W projekcie zaplanowanych jest 10 8-dniowych warsztatów dla uczniów w mobilnych laboratoriach innowacyjności po stronie niemieckiej i 10 warsztatów po stronie polskiej. Łącznie do 31.12.2021 r., w 10 warsztatach wzięło udział 336 uczniów i 47 nauczycieli. Projekt został przedłużony do 31.12.2022 r. i zostanie zrealizowanych 5 dodatkowych warsztatów z nowym programem oraz wydarzenia transgraniczne. Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i budżet Województwa Dolnośląskiego (85% - EFRR, 15% - BWD). Program Współpracy INTERREG Polska - Saksonia 2014 - 2020. Kwota poniesionych wydatków: 588 818,26 zł.
- **CircE - European regions towards circular economy** – projekt rozpoczął się w 2017 r. i dotyczy wymiany doświadczeń w zakresie właściwego planowania strategicznego w obszarze gospodarki cyrkularnej, jak również organizowania współpracy pomiędzy regionami w tworzeniu międzyregionalnych "łańcuchów wartości" intensyfikujących współpracę podmiotów z różnych części Europy, chcących prowadzić działalność społeczną i biznesową w poszanowaniu zasad gospodarki obiegu zamkniętego. Liderem projektu jest Region Lombardii. W lipcu 2019 r. rozpoczęła się jego II faza. Podstawą realizacji zadań w II fazie projektu jest Plan Wykonawczy (tzw. Action Plan), przygotowany przez Województwo Dolnośląskie i przyjęty przez Zarząd. Działania w ww. Planie obejmują aktualizację Regionalnej Strategii Innowacji z uwzględnieniem znaczenia i potencjału Gospodarki Obiegu Zamkniętego (GOZ) w regionalnej gospodarce oraz działania edukacyjne skierowane do przedsiębiorców i uczniów również z tegoż obszaru. Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i budżet Województwa Dolnośląskiego (85% - EFRR, 15% - BWD). Program Interreg Europa. Kwota poniesionych wydatków: 334 116,45 zł.
- **Zrównoważony ekosystem edukacji klimatycznej – Polska, Niemcy, Republika Czeska** – projekt realizowany w partnerstwie z Fundacją Forum Inicjatyw Społecznych (Lider) oraz Centrum Edukacji Ekologicznej i Etyki Rýchory SEVER i EuroSoc-digital EUROSOC#DIGITAL gGmbH ma na celu stworzenie ekosystemu dla wprowadzenia praktycznej edukacji klimatycznej w szkołach. Będzie realizowany w Województwie Dolnośląskim i obszarach przygranicznych Czech i Niemiec. Skierowany jest do nauczycieli, dyrektorów szkół, władz samorządowych, organizacji pozarządowych oraz sieci biznesowych. Współpraca tych grup jest ważna dla stworzenia modelu nowej edukacji klimatycznej, nastawionej na sprawczość, wspólne działanie, dzielenie się wiedzą i rozwiązywanie lokalnych oraz regionalnych wyzwań. Długofalowym celem programu jest włączenie edukacji klimatycznej nastawionej na sprawczość do podstawy programowej na Dolnym Śląsku. Realizacja powyższego celu zwiększy szanse młodych ludzi stojących w obliczu kryzysu klimatycznego i zmotywuje ich do podjęcia działań w zakresie zapobiegania zmianom klimatu i adaptacji do nich. Źródło finansowania: Europejska Inicjatywa Ochrony Klimatu (EUKI) Ministerstwa Gospodarki i Ochrony Klimatu Niemiec (wynagrodzenia 83,63% EUKI, 16,37% BWD, pozostałe wydatki 100% EUKI). Kwota poniesionych wydatków: 0 zł.
- **Bon na innowacje 2022-2023** – W 2021 r. rozpoczęto wstępne prace nad projektem. Przygotowany został i złożony wniosek o dofinansowanie projektu w ramach 1.2Cb Usługi dla przedsiębiorstw RPO WD 2014-2020. Przeprowadzono otwarty nabór na Partnera projektu i podpisano umowę partnerską z Dolnośląską Agencją Rozwoju Regionalnego, w celu

wspólnej realizacji projektu. Wniosek został zatwierdzony do realizacji przez Dolnośląską Instytucję Pośredniczącą w dn. 31.12.2021 r. Rozpoczęcie realizacji projektu zaplanowano na styczeń 2022 r. Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, budżet województwa dolnośląskiego i wkład własny Partnera projektu (85% - EFRR, 15% - budżet Województwa Dolnośląskiego i wkład własny Partnera projektu). RPO WD 2014-2020. Kwota poniesionych wydatków: 0 zł.

- **REMIX** – Inteligentne i Zielone Regiony Górnicze – Projekt rozpoczął się w 2017 r. Projekt miał za zadanie rozwijanie współpracy nakierowanej na udoskonalanie polityk i strategii regionalnych, pomiędzy wybranymi europejskimi regionami górniczymi poprzez wymianę doświadczeń i dobrych praktyk. W lipcu 2019 r. wkroczył w II fazę realizacji, na potrzeby której przygotowany został Plan Wykonawczy (Action Plan) oraz rekomendacje do dolnośląskiej strategii RIS3 w obszarze surowców naturalnych i wtórnych. Od lipca 2019 prowadzony był monitoring wdrażania Action planu (Planu wdrożeniowego). Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i budżet Województwa Dolnośląskiego (85% - EFRR, 15% - BWD). Program INTERREG Europa. Kwota poniesionych wydatków: 268 496,21 zł.
- **Rozwój inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska poprzez skoordynowane działania animacyjne w zakresie procesu przedsiębiorczego odkrywania** – 1 października 2021 r. rozpoczęto realizację projektu. 25 października 2021 r. została przyjęta uchwała nr 4459/VI/21 Zarządu Województwa Dolnośląskiego w sprawie podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu. W IV kwartale 2021 r. zespół projektowy rozpoczął realizację zaplanowanych działań projektowych poprzez: ustalenie dokładnego zakresu poszczególnych zadań projektowych, przygotowanie opisów przedmiotu zamówienia, rozpoczęcie procedury badania rynku etc. Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i budżet Województwa Dolnośląskiego (85% - EFRR, 15% - BWD). RPO WD 2014-2020. Kwota poniesionych wydatków: 0 zł.
- **Climatic Town** – Energetyczna Rewitalizacja Miast – Projekt flagowy, którego liderem był Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, realizowany w latach 2016-2019 we współpracy Województwa Dolnośląskiego z Saksońską Agencją ds. Energii SAENA. Projekt miał za zadanie wspierać działania zwiększające efektywność energetyczną na obszarze polsko-saksońskiego pogranicza. Celem projektu było stworzenie platformy informacyjnej i szkoleniowej w ramach przygotowania inwestycji z zakresu efektywności energetycznej na obszarze wsparcia Programu INTERREG Polska - Saksonia 2014-2020. Działania koncentrowały się na organizacji warsztatów, wizyt studyjnych, wykonaniu dokumentacji technicznej w zakresie efektywności energetycznej w wybranych obiektach użyteczności publicznej i przygotowaniu podręcznika dobrych praktyk, prezentującego przykłady w zakresie inwestycji na rzecz efektywności energetycznej po polskiej i saksońskiej stronie granicy. W ramach projektu w 2019 r. po obu stronach granicy zorganizowano m.in. 2 wizyty studyjne oraz wykonano i przekazano dolnośląskim samorządom dokumentację techniczną umożliwiającą przeprowadzenie inwestycji rewitalizacyjnych z uwzględnieniem efektywności energetycznej w wybranych obiektach użyteczności publicznej. Dokumentacje te stanowią uniwersalne narzędzie poprawy efektywności energetycznej obiektów oraz pozwolą samorządom na zachowanie najwyższych standardów w zakresie oszczędzania energii. Projekt zakończono we wrześniu 2019 r. organizując w Bolesławcu konferencję końcową. W 2020 r. dokonano przekazania ostatniej transzy refundacji wydatków na rzecz partnera niemieckiego. Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i budżet Województwa Dolnośląskiego (85% - EFRR, 15% - BWD). Program Współpracy INTERREG Polska - Saksonia 2014-2020. Kwota poniesionych wydatków: 617 511,72 zł.
- **Promocja oferty gospodarczej regionu na rynkach krajowych i międzynarodowych** – 29.06.2020 r. podpisano umowę o dofinansowanie projektu. W ramach projektu zaplanowano: udział w targach Polagra Food w Polsce, SIAL we Francji, Space Tech Expo w Niemczech, udział w misjach gospodarczych do: Ukrainy, Izraela, Argentyny. Z uwagi na wprowadzenie stanu epidemii część działań została anulowana lub przeniesiona do zrealizowania na kolejny rok. 18.06.2020 r. zorganizowano konferencję prasową on-line prezentującą założenia projektu i zachęcającą przedsiębiorców do zgłaszania wstępnego zainteresowania udziałem w wydarzeniach projektowych. W okresie od maja do czerwca 2020 r. przeprowadzono ankiety wśród przedsiębiorców w celu jak najlepszego przygotowania planowanych wyjazdów. Na tej podstawie utworzono bazę potencjalnie zainteresowanych przedsiębiorstw. W 2021 r. złożono wniosek o płatność rozliczający przyznaną transzę zaliczki, który został zatwierdzony przez Instytucję Pośredniczącą. 23.03.2021 r. przedstawiono założenia projektu podczas posiedzenia Komisji Polityki Rozwoju Regionalnego i Gospodarki SWD. W ramach prac zrealizowano wszystkie zaplanowane umowy i działania przewidziane na 2021 r. Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i budżet Województwa Dolnośląskiego (85% - EFRR, 15% - BWD). RPO WD 2014-2020. Kwota poniesionych wydatków: 614 775,06 zł.
- **Dolnośląski Bon na Innowacje** – Realizatorem projektu prowadzonego na terenie województwa dolnośląskiego, było Partnerstwo utworzone przez: Województwo Dolnośląskie, działające jako Lider oraz Dolnośląską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A., działającą jako Partner. Projekt został zakończony w sierpniu 2019 r. Dzięki oferowanemu w projekcie wsparciu prac B+R w MŚP realizowanych we współpracy z jednostkami naukowymi 79 przedsiębiorców otrzymało bony, z czego 51 w 2019 r. Projekt przyczynił się do rozwoju innowacji w sektorze MMŚP w postaci nowych bądź ulepszonych produktów lub usług, powstałych w oparciu o wiedzę wywodzącą się ze środowisk naukowych. Ok. 160 przedsiębiorstw otrzymało wsparcie w postaci konsultacji i doradztwa w zakresie dot. m.in. wstępnej możliwości dofinansowania usługi i pomocy w poszukiwaniu kompetentnych zespołów naukowych. Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i budżet Województwa Dolnośląskiego (85% - EFRR, 15% - BWD). RPO WD 2014-2020. Kwota poniesionych wydatków: 3 766 497,68 zł.
- **TRANS₃Net** – Projekt realizowany był w latach 2016-2019. Liderem projektu był Uniwersytet Techniczny w Dreźnie. Jego

celem było stworzenie międzynarodowej sieci powiązań tzw. "promotorów transferu": centrów transferu technologii, stowarzyszeń gospodarczych, izb handlowych, władz regionalnych, szkół wyższych i przedsiębiorstw prywatnych. Dzięki projektowi powstała sieć współpracy łącząca sferę naukową, gospodarczą i publiczną wsparta powstałą mapą promotorów transferu technologii zawierającą informacje na temat instytucji wdrażających i transferujących nowe technologie w Saksonii, Kraju Usteckim i na Dolnym Śląsku. Efektem współpracy partnerów projektu i zaangażowanych w projekt aktorów z obszaru transferu wiedzy i technologii jest tzw. Memorandum of Understanding. Jest to dokument ustalający reguły współpracy pomiędzy dotychczasowymi partnerami projektu i uczestnikami sieci Trans3net. Został on zaakceptowany przez wszystkich partnerów projektu i stanowi podstawę do dalszej współpracy w ciągu najbliższych pięciu lat. Projekt zakończył się 30 września 2019 r. Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i budżet Województwa Dolnośląskiego (85% - EFRR, 15% - BWD). Program INTERREG Europa Środkowa 2014-2020. Kwota poniesionych wydatków: 99 806,39 zł.

- **Inicjatywa pn. „Forum Innowacji”** – Organizacja otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych dotyczących działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości. W ramach konkursu sfinansowane zostały dwa zadania:
 - organizacja w dniu 4 grudnia 2019 r. konferencji "Inteligentny Dolny Śląsk - dolnośląska strefa innowacji" przedstawiającej potencjał innowacyjny regionu. Zadanie zostało zrealizowane przez Dolnośląską Izbę Rzemieślniczą. W jednodniowej konferencji wzięło udział ok. 80 uczestników. Konferencja przysłużyła się dalszej integracji i pogłębieniu współpracy pomiędzy przedstawicielami sektora badawczego i biznesu na Dolnym Śląsku.
 - organizacja jednodniowego warsztatu edukacyjnego pod nazwą Misja "Zaprogramuj Dolny Śląsk" - warsztaty dla uczniów i studentów. Przedmiotem warsztatu było opracowanie innowacyjnych rozwiązań służących lepszemu życiu mieszkańców Dolnego Śląska w obliczu wyzwań gospodarki obiegu zamkniętego. Całość wydarzenia zorganizowała i przeprowadziła Fundacja Liga Niezwykłych Umysłów. Wydarzenie odbyło się na terenie kampusu Politechniki Wrocławskiej i składało się z dwóch części - wykładowej i warsztatowej. W wydarzeniu uczestniczyło ponad 30 uczniów z ośmiu szkół ponadpodstawowych z całego regionu, których zadaniem było rozwiązywanie programistycznych zadań hackathonowych na platformie LNU.
Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego. Kwota poniesionych wydatków: 49 998,77 zł.
- **Wspólne Przedsięwzięcie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Województwa Dolnośląskiego pn. "Dolnośląska Strefa Technologii Biomedycznych"** – 28 września 2018 roku pomiędzy Województwem Dolnośląskim a Narodowym Centrum Badań i Rozwoju zostało podpisane porozumienie w sprawie realizacji Wspólnego Przedsięwzięcia polegającego na wsparciu badań przemysłowych, prac rozwojowych i wdrożenia wyników prac badawczo - rozwojowych w obszarze technologii biomedycznych pn. „Dolnośląska Strefa Technologii Biomedycznych”. Zakres przedsięwzięcia został określony ze względu na potencjał naukowy i wdrożeniowy regionu w zakresie dyscyplin technicznych, chemicznych, biotechnologicznych oraz medycznych, przede wszystkim w obszarze robotyki medycznej, zaawansowanej diagnostyki medycznej, bioinformatyki, telemedycyny, a także mikroelektroniki i mikrosystemów. Celem głównym Wspólnego Przedsięwzięcia „Dolnośląska Strefa Technologii Biomedycznych” jest: Wzrost zdolności dolnośląskiej gospodarki i nauki do tworzenia oraz komercjalizacji wiedzy w obszarze technologii biomedycznych. W 2019 r. ogłoszone zostały dwa konkursy w ramach omawianej inicjatywy. Jeden przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, a drugi przez Dolnośląską Instytucję Pośredniczącą. W 2019 r. rozstrzygnięto jeden z konkursów organizowanych przez NCBiR – w jego wyniku wybrano do dofinansowania 5 projektów B+R realizowanych na Dolnym Śląsku, na kwotę dofinansowania 14,9 mln zł. Rozstrzygnięcie konkursu w DIP nastąpiło w styczniu 2020 r. 2 projekty o całkowitej wartości 3 601 983,75 zł spełniły kryteria wyboru i zostały ocenione pozytywnie (wnioskowana kwota dofinansowania: 2 130 222,35 zł). Zadanie było realizowane bezkosztowo.
- **Projekt MineLife – Życie z Górnictwem** – Projekt był realizowany w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020 w ramach IV Osi priorytetowej (Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny). W ramach projektu realizowane były trzy zadania: wspólny rozwój kompetencji, rozwój i zastosowanie strategii zarządzania konfliktami, znaczenie górnictwa w Saksonii i na Dolnym Śląsku. Projekt realizowany był w partnerstwie z Saksońskim Wyższym Urzędem Górniczym (SOBA), Wyższym Urzędem Górniczym (WUG) oraz Okręgowym Urzędem Górniczym (OUG), którego celem było poszerzenie wiedzy w zakresie struktur administracyjnych, kompetencji i procedur administracyjnych na obszarze wsparcia, jak również dostępnych technologii i procedur w górnictwie odkrywkowym i podziemnym, konstruktywne rozwiązanie konfliktów wywołanych przez oddziaływanie górnictwa oraz poprawa wizerunku górnictwa wśród saksońsko-dolnośląskiej opinii publicznej. W związku z tym, że jedną z inteligentnych specjalizacji są surowce naturalne i wtórne, projekt ten w wymiarze transgranicznym umożliwiał współpracę nad nowymi rozwiązaniami i technologiami w regionach, gdzie górnictwo się rozwija.

Działania projektowe były skoncentrowane na realizacji wizyt studyjnych: jedna po stronie polskiej w siedzibie KGHM Polska Miedź S.A. oraz trzy po stronie saksońskiej: zakłady górnicze i obiekty o charakterze górniczym w Caminau, Puschwitz oraz Wismut. Dzięki wizytom partnerzy projektu mieli okazję do poszerzenia wiedzy w zakresie administrowania obiektami górniczymi, jak również w zakresie dostępnych technologii i procedur w górnictwie odkrywkowym i podziemnym. W 2019 r. odbyły się także warsztaty branżowe w ZG Sulików, dzięki którym uczestniczące w nich zakłady górnicze z obszaru transgranicznego wymieniły doświadczenia w zakresie łagodzenia konfliktów społecznych wynikających z prowadzonej działalności górniczej. Zorganizowana w 2019 r. konferencja finalizująca projekt była okazją do integracji i wymiany doświadczeń ponad 70 przedstawicieli branży górniczej i geologicznej z Dolnego Śląska i Saksonii (reprezentanci administracji samorządowej i branżowej, przedstawiciele środowisk naukowo-

badawczych oraz przedsiębiorstw wydobywczych, przetwórczych oraz turystycznych związanych z górnictwem). W 2019 r. została także opracowana broszura informacyjna promująca obiekty turystyczne rozwijające się w oparciu o dziedzictwo górnicze. Ponadto wyprodukowano podręcznik dobrych praktyk na temat zarządzania konfliktami w górnictwie, a także zbiór wszystkich publikacji fachowych napisanych w ramach projektu. Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i budżet Województwa Dolnośląskiego (85% - EFRR, 15% - BWD). Program Współpracy INTERREG Polska - Saksonia 2014-2020. Kwota poniesionych wydatków: 132 294,69 zł.

- **TELEBIMY – nowoczesne e-usługi w dziedzinie turystyki i kultury w dolnośląskich gminach** – Nadrzędnym celem projektu było wsparcie rozwoju regionalnych produktów turystycznych poprzez wykreowanie e-usługi działającej i dostępnej w oparciu o zintegrowany system telebimów zlokalizowanych na terenie województwa dolnośląskiego. Jednocześnie realizacja projektu przyczyniła się do stworzenia nowego produktu turystycznego jakim była e-usługa w zakresie informacji turystycznej i kulturalnej. Innymi celami związanymi z realizacją projektu było:
 - podniesienie konkurencyjności oferty turystycznej i kulturalnej regionu i dalszy jej rozwój,
 - zachowanie i utworzenie nowych miejsc pracy w sektorze turystyki,
 - pobudzenie rozwoju gospodarczego regionu poprzez stworzenie dla MŚP koniunktury w zakresie usług turystycznych.

W ramach zadania zakupiono i zamontowano 5 szt. ekranów LED (telebimów) oraz wyprodukowano spoty reklamowe. W związku z tym powstał nowy produkt turystyczny jakim była nowoczesna e-usługa w dziedzinie turystyki i kultury świadczona z wykorzystaniem ekranów LED. Celem prowadzonej kampanii reklamowej było przyczynienie się do wzrostu ruchu turystycznego. Uczestnikami projektu było 11 gmin (w tym Gmina Wałbrzych będąca jednocześnie Liderem Projektu) z terenu województwa dolnośląskiego oraz województwo dolnośląskie. Z uwagi na zakończenie trwałości projektu udziały posiadane w Telebimach przez WD (50%) zostały przekazane na rzecz Lidera projektu tj. miasta Wałbrzych. Źródła finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego (wydatki realizowane w ramach zadania na zasadzie refundacji: EFRR - 70%, wkład krajowy - 30% (projekt realizowany na zasadzie refundacji poniesionych wydatków, z czego 50% kosztów - wkładu krajowego i prefinansowania - ponosi województwo dolnośląskie a pozostałe 50% w częściach równych pozostali partnerzy projektu). RPO WD 2007-2013. Kwota poniesionych wydatków: 71 339,69 zł.

14. Dolnośląska Polityka Miejska

Instytut Rozwoju Terytorialnego

W latach 2019-2021 roku realizowano działania, które stanowią pośredni komponent Dolnośląskiej Polityki Miejskiej. Jednym z nich było wyznaczenie w 2020 r. w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego 2030” (PZPWD), przyjętego uchwałą nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r., czterech miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF): Wrocławskiego, Jeleniogórskiego, Legnicko-Głogowskiego oraz Wałbrzyskiego. Wskazano w nim granice tych obszarów, sformułowano do nich kierunki polityki oraz zasady przestrzennego zagospodarowania województwa, które obejmują wyłącznie aspekty zagospodarowania przestrzennego, w odniesieniu do celów sformułowanych w Wizji PZPWD. Miejskie obszary funkcjonalne ośrodka wojewódzkiego i ośrodków regionalnych są miejscami największej koncentracji procesów gospodarczych, potencjału rynku pracy i usług. Szansą na wzmocnienie potencjału ośrodków ponadlokalnych jest integracja w obrębie ich obszarów funkcjonalnych, która powinna się odbywać poprzez działania planistyczne, służące przywróceniu i utrwaleniu ładu przestrzennego, jak i działania inwestycyjne. W PZPWD ustalone zostały działania w zakresie poprawy dostępności transportowej i integracji transportu, budowy systemu zielonej infrastruktury i racjonalizacji zagospodarowania terenów niezabudowanych w odniesieniu do miejskich obszarów funkcjonalnych. Wyznaczone miejskie obszary funkcjonalne są spójne ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030”. Strategia zawiera propozycję tych samych MOF, ale o innych granicach, zmienionych w wyniku opiniowania projektu PZPWD. W 2021 r. przeprowadzone zostało badanie ankietowe w ramach „Diagnozy społecznej województwa dolnośląskiego 2021” wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego, które uwzględniało aspekt miejskości. Celem badania było określenie poziomu jakości życia oraz określenie warunków życia mieszkańców województwa dolnośląskiego, w tym miast, zarówno w ujęciu indywidualnym, jak również w ujęciu gospodarstw domowych. Kolejnym działaniem było prowadzenie analiz generatorów ruchu i korytarzy w ramach opracowywanego dokumentu wykonawczego pn. „Plan inwestycji transportowych”, które uwzględniały aspekt rozwoju miast. Wykonane analizy dotyczyły przemieszczeń pasażerskich, powiązań transportu zbiorowego oraz w uzupełnieniu rozwoju społeczno-gospodarczego, pozwalającego na skonfrontowanie potrzeb czysto transportowych, stanowiących podstawę do prowadzenia analiz związanych z planowaniem zmian infrastruktury oraz koniecznością podejmowania interwencji w celu utrzymania zrównoważonego rozwoju zarówno miast jak i całego regionu.

15. Program współpracy Samorządu Województwa Dolnośląskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na Dolnym Śląsku

Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

- **Regionalny Punkt Doradczy działający przy Dziale Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi** utworzony został w celu udzielania bezpłatnego doradztwa dla organizacji pozarządowych. Tematyka doradztw dotyczyła najczęściej aspektów formalno-prawnych związanych z zakładaniem i funkcjonowaniem organizacji pozarządowych, a także konsultacji ofert i projektów, źródeł pozyskiwania funduszy na działalność organizacji oraz sprawozdań z realizacji zadań. W 2019 r. wsparciem doradczym objęte zostały 264 podmioty oraz 18 osób fizycznych, udzielone zostały 352 doradztwa; w 2020 r. – 220 podmiotów oraz 47 osób fizycznych, udzielonych zostało 278 porad.

- **VIII Edycja Konkursu „zDolne NGO” dla najlepszej dolnośląskiej organizacji pozarządowej prowadzącej działania na rzecz aktywizacji zawodowej i aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami w 2019 r.** Celem konkursu było wyróżnienie i nagrodzenie najlepszych organizacji pozarządowych z terenu Dolnego Śląska działających na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz działających na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami. W obszarze działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami laureatem została Fundacja Eudajmonia, wyróżnienie otrzymał Karkonoski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, wyróżnienie specjalne otrzymało Stowarzyszenie Przyjaciół i Rodziców Osób Niepełnosprawnych „Równe szanse”. W obszarze działań na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami laureatem została Fundacja Promyk Słońca; wyróżnienia otrzymały: Fundacja Przyszań w Ścinawie, Fundacja Imago, Stowarzyszenie Amazonek i Osób z Chorobą Nowotworową w Zgorzelcu.
- **Dolnośląski Budżet Obywatelski – Aktywny Dolny Śląsk.** Celem Programu „Aktywny Dolny Śląsk” było przede wszystkim stworzenie skutecznego narzędzia budowania społeczeństwa obywatelskiego na Dolnym Śląsku i wzmacniania poczucia identyfikacji z regionem.
W 2019 r. zgłaszanym zadaniem mogła być każda ponadlokalna inicjatywa obywatelska, która przyczyniała się do rozwoju i popularyzacji kultury, sportu, turystyki, działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, działań na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, działań na rzecz wsparcia seniorów i rzemiosła z wyłączeniem zadań uprzednio dofinansowanych z budżetu Województwa oraz projektów infrastrukturalnych. Budżet programu w 2019 r. wynosił 1 350 000 zł, w podziale na 5 subregionów: jeleniogórski, wałbrzyski, legnicki, wrocławski, miasto Wrocław, w ujęciu: sport 400 000 zł, turystyka 200 000 zł, kultura 400 000 zł, działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami 100 000 zł, rozwój społeczeństwa obywatelskiego 100 000 zł, działania na rzecz seniorów 100 000 zł, rozwój rzemiosła 50 000 zł. Łączna kwota wydatkowana na zadania, które zostały zrealizowane wyniosła 1 115 879 zł, w tym: sport – 324 080 zł, turystyka – 160 270 zł, kultura – 355 381 zł, działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami – 76 248 zł, rozwój społeczeństwa obywatelskiego – 96 800 zł, działania na rzecz seniorów – 93 100 zł, rozwój rzemiosła – 10 000 zł.
W 2020 r. w związku z ogłoszeniem na terenie Polski stanu zagrożenia epidemicznego (spowodowanego rozprzestrzenieniem się koronawirusa COVID-19) i związanymi z tym ograniczeniami, dotyczącymi m.in.: przemieszczania się obywateli oraz zakazem zgromadzeń i organizacji imprez, realizacja projektów zgłoszonych przez mieszkańców Województwa w ramach Dolnośląskiego Budżetu Obywatelskiego – Aktywny Dolny Śląsk 2020 została znacząco utrudniona lub niemożliwa do realizacji. W związku z powyższym Sejmik Województwa Dolnośląskiego Uchwałą nr XVII/416/20 z dnia 30 kwietnia 2020 uchylił uchwałę nr L/1772/18 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać projekt dolnośląskiego budżetu obywatelskiego oraz zasad i trybu przeprowadzania jego konsultacji z mieszkańcami. Następstwem podjęcia ww. uchwały było wstrzymanie realizacji Dolnośląskiego Budżetu Obywatelskiego w 2020 r. i w kolejnym roku.
- W UMWD utworzone zostały zespoły, grupy, rady o charakterze doradczym i inicjatywnym złożone z przedstawicieli organizacji pozarządowych lub podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego oraz przedstawicieli administracji publicznej. Są to m.in.: Regionalne Forum Terytorialne, Dolnośląska Rada Gospodarcza, grupa ekspertów ds. Dolnośląskiej Strategii Innowacji 2030, Zespół ds. Rozwoju Energetyki Województwa Dolnośląskiego, Komitet Monitorujący RPO WD 2014–2020, Grupa Robocza ds. przedsiębiorstw i innowacji, Grupa Robocza ds. zrównoważonego rozwoju, Dolnośląska Rada Działalności Pożytku Publicznego, Zespół Dolnośląskiego Systemu Wspierania Uzdolnień, Dolnośląska Kapituła Wspierania Uzdolnień, Wojewódzka Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, Dolnośląska Społeczna Rada Senioralna, Dolnośląski Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej, Grupa robocza ds. reintegracji, Grupa robocza ds. społecznie odpowiedzialnych zamówień, Grupa robocza ds. promocji i współpracy z biznesem, Grupa robocza ds. aktualizacji planu, Wojewódzka Rada Rynku Pracy, Zespół ds. jakości powietrza i efektywności energetycznej w województwie dolnośląskim, Grupa robocza pracująca nad projektem Dolnośląskiej Autostrady Rowerowej wraz z przedstawicielami Stowarzyszenia Rzeczpospolita Samorządna, Grupa Robocza ds. Funduszu Sprawiedliwej Transformacji.

16. Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Dolnośląskiego

Wydział Współpracy z Zagranicą

Z powodu ogłoszonego na początku 2020 roku stanu zagrożenia epidemicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, a także wdrożenia Zarządzenia Marszałka w sprawie wprowadzenia ograniczeń w funkcjonowaniu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego część wydarzeń (ze szczególnym uwzględnieniem osobistych spotkań) została wstrzymana lub zaplanowana na inny termin. Ograniczono także zagraniczne wyjazdy służbowe.

- **Wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw.** Samorząd Województwa Dolnośląskiego wsparł proces internacjonalizacji dolnośląskich przedsiębiorstwa poprzez organizację wydarzeń (seminaria, fora gospodarcze, wizyty studyjne) i misji gospodarczych z udziałem firm z regionu, finansowanych zarówno z budżetu województwa jak i środków UE w ramach projektu pn. „Going Global – Dolnośląska Dyplomacja Gospodarcza”. Kwestia międzynarodowej działalności dolnośląskich podmiotów gospodarczych była także tematem rozmów podczas spotkań przedstawicieli Samorządu Województwa Dolnośląskiego z ambasadorami i konsulami pełniącymi misje dyplomatyczne w Polsce.
- **Tworzenie warunków do współpracy badawczo-rozwojowej o zasięgu międzynarodowym.** Samorząd Województwa Dolnośląskiego tworzył możliwość rozwoju międzynarodowej współpracy badawczo-rozwojowej poprzez m.in.:
 - członkostwo w Europejskiej Sieci Współpracy Regionów na rzecz Badań i Innowacji ERRIN, stanowiącej platformę wymiany wiedzy i doświadczeń oraz budowania partnerstw do realizacji międzynarodowych projektów i inicjatyw,

- informowanie i wspieranie dolnośląskich uczelni i innych podmiotów w pozyskiwaniu projektów i zaangażowaniu w inicjatywy na poziomie Unii Europejskiej,
 - współpracę z Biurem Promocji Nauki „PoSCA” Polskiej Akademii Nauk w Brukseli,
 - zaangażowanie Cezarego Przybylskiego, Marszałka Woj. Dolnośląskiego w prace Komisji Polityki Społecznej, Edukacji, Zatrudnienia, Badań naukowych i Kultury Europejskiego Komitetu Regionów.
- **Rozwój współpracy międzyregionalnej.** Współpraca międzyregionalna realizowana była poprzez udział lub organizację:
 - spotkań politycznych nt. rozwoju wzajemnych kontaktów z przedstawicielami władz regionów partnerskich województwa oraz innych regionów z Europy, Azji,
 - przedsięwzięć edukacyjnych organizowanych z regionami partnerskimi służących rozpowszechnianiu wiedzy o Dolnym Śląsku i nauce języka polskiego, wymianie nauczycieli,
 - przedsięwzięć sportowych,
 - przedsięwzięć w dziedzinie turystyki (np. udział w targach turystycznych),
 - międzynarodowych spotkań i seminariów w Brukseli, m.in. z przedstawicielami dyrekcji generalnych Komisji Europejskiej, wydarzeń organizowanych przez Europejski Komitet regionów .
 - **Rozwój współpracy transgranicznej.** Województwo Dolnośląskie prowadzi współpracę transgraniczną z czterema krajami czeskimi – Libereckim, Kralovohradeckim, Pardubickim i Ołomunieckim oraz niemieckim landem - Saksonią. Wspólne przedsięwzięcia dotyczyły m.in. rozwoju infrastruktury drogowej i kolejowej, rozwoju turystyki, edukacji, rolnictwa, promocji produktów regionalnych.

W ramach kontaktów z Saksonią w 2019 r. we Wrocławiu odbyło się wspólne posiedzenie Zarządu Woj. Dolnośląskiego i Rządu Wolnego Państwa Saksonia, które było głównym wydarzeniem jubileuszu 20-lecia relacji partnerskich obu regionów. Zwieńczeniem obrad było podpisanie dokumentu pt. „Kierunki współpracy międzyregionalnej Województwa Dolnośląskiego i Wolnego Państwa Saksonia”, który stanowi deklarację kontynuowania współpracy. Z myślą o zintensyfikowaniu współpracy z Saksonią w maju 2019 r. Sejmik Województwa Dolnośląskiego podjął uchwałę o utworzeniu Regionalnego Biura Województwa Dolnośląskiego w Dreźnie, które zostało otwarte w czerwcu 2021 r. Do jego zadań należy reprezentowanie interesów Województwa Dolnośląskiego w instytucjach jednostek samorządu terytorialnego oraz podmiotach gospodarczych, instytucjach naukowych i kulturalnych w Niemczech. Działalność biura umożliwi stworzenie sieci kontaktów obejmujących nie tylko Saksonię, ale także całe Niemcy.

W 2020 r. – w kontekście ograniczeń spowodowanych pandemią COVID-19 – Dolny Śląsk wraz z partnerami z Czech wystosowali apel do premierów Polski i Czech o otwarcie granic i zniesienie ograniczeń na granicy polsko-czeskiej, z myślą o pracownikach transgranicznych. W kontaktach transgranicznych z partnerami z Czech istotną rolę odegrało Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej NOVUM z o.o.

17. Dolnośląska Polityka Wodna

Instytut Rozwoju
Terytorialnego

Nie rozpoczęto opracowania dokumentu. Z racji na brak kompetencji samorządu regionalnego na kształtowanie polityki wodnej IRT złożyło wnioszek o odstąpienie od opracowywania Dolnośląskiej Polityki Wodnej. Natomiast wiele działań, które mogłyby być jego udziałem realizowanych było (w okresie od 2019 do 2021) poprzez ich uwzględnianie w regionalnych dokumentach planistycznych, takich jak: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (czerwiec 2020) – szereg działań z zakresu małej retencji, ochrony przeciwpowodziowej, ochrony środowiska, transportu wodnego, turystyki wodnej, energetyki czy Strategia Energetyczna Dolnego Śląska – kierunki wsparcia sektora energetycznego – dokument na etapie tworzenia. W Założeniach do dokumentu (przyjętych Uchwałą ZWD w czerwcu 2020) uwzględnia się energetykę wodną jako jedną z form rozwoju energetyki rozproszonej opartej na odnawialnych źródłach energii.

18. Strategia komunikacji wizerunkowej województwa dolnośląskiego

Wydział Promocji
Województwa

W latach 2019-2021 Wydział Promocji Województwa realizował działania zgodnie ze „**Strategią komunikacji wizerunkowej województwa dolnośląskiego w kraju i zagranicą na lata 2016-2020**”. W związku z przesunięciem przyjęcia nowej strategii Wydział Promocji Województwa opierał się na Strategii do 2020 r.

Aktywnie promowane były atrakcje turystyczne Dolnego Śląska oraz dziedzictwo kulturowe regionu na targach i wydarzeniach w kraju i zagranicą. Były to min. **Projekt Plaża** (we współpracy z telewizją TVN promocja województwa w ramach eventów organizowanych w nadmorskich miejscowościach podczas wakacji, w tym emisja felietonów o regionie i wystąpienia na żywo na antenie TVN) oraz **Projekt Zima** (promocja podczas eventów organizowanych w dolnośląskich miejscowościach narciarskich w czasie ferii zimowych oraz emisja felietonów o regionie w telewizji TVN). Działania promocyjne odbywały się także m.in. podczas Festiwalu Turystyki i Czasu Wolnego „Free Time Festiwal” w Gdańsku, SNOW EXPO nie tylko dla narciarzy 2019 na stadionie PGE Narodowy w Warszawie, Dzień Polski w Pradze. W 2020 r. ze względu na pandemię COVID-19 niektóre wydarzenia zmieniły formułę, wiele z nich zostało odwołanych (większość targów i eventów krajowych i zagranicznych), ale już w 2021 r. część z tych imprez została reaktywowana.

W 2021 r. Dolny Śląsk został współorganizatorem **Forum Ekonomicznego** (w 2021 oficjalnie przeniesione do Karpacza), największej i najważniejszej międzynarodowej konferencji polityczno-gospodarczej w Europie Środkowej i Wschodniej. Innymi imprezami gospodarczymi wspieranymi przed Dolny Śląsk było Forum G2 - "Forum G2 Geopolityka i Gospodarka" oraz XXV edycji Finału Konkursu „Dolnośląski Klucz Sukcesu”. Również w 2021 r. Dolny Śląsk był częścią pawilonu polskiego

podczas **EXPO 2020 w Dubaju** (wspólna wystawa tymczasowa UMWD, Hydropolis i miasta Wrocław) pod nazwą „Woda. Sztuka. Tajemnica”.

Wiele działań wizerunkowych prowadzonych było podczas wydarzeń: sportowych takich jak: Bieg Piastów, Bike Maraton, Super Bieg "Puchar Sudetów", Bike Adventure oraz Uphill Race, Dolnośląskiego Festiwalu Biegów Górskich, PKO Ubezpieczenia VIA Dolny Śląsk, Ultramaraton Górski „3 x Śnieżka = 1 x Mont Blanc”, rozgrywki żużlowe PGE Ekstraligi na Stadionie Olimpijskim we Wrocławiu, Wrocław Handball Cup - 1. edycji międzynarodowego turnieju piłki ręcznej, XII Międzynarodowy Turniej Charytatywny TAURON Giganci Siatkówki oraz kulturalnych (Festiwal Góry Literatury, 26. Festiwal Górski im. Andrzeja Zawady Łądek-Zdrój), a także podczas wydarzeń o charakterze rodzinnym tj. „Czarodziejem być...” na Zamku Czocha, Dolnośląskiego Festiwalu Tajemnic odbywającego się na Zamku Książ oraz Święta Województwa i imprez mu towarzyszących.

Dolny Śląsk wspierał także inicjatywy charytatywne takie jak: ogólnopolska akcja społeczna przy użyciu aplikacji mobilnej "Movello". Aplikacja liczyła kroki, dzięki którym dzieci z rodzin zastępczych mogły wyjechać na wycieczkę do atrakcji turystycznych w Kotlinie Kłodzkiej. Akcja zaowocowała zorganizowaniem trzech wyjazdów dla najbardziej potrzebujących dzieci z naszego regionu.

Wydział Promocji prowadził kampanie w mediach regionalnych i ogólnopolskich. Wśród nich była kampania „Wakacyjny niezbędnik Radia Zet”, w której każdego dnia prezentowane były inne miejsca na Dolnym Śląsku i organizowane konkursy z nagrodami do słuchaczy, cykl artykułów wakacyjnych w „Gazecie Wyborczej” czy audycje promujące i prezentujące Dolny Śląsk pt.: „Turystycznie z Polsat News”, emitowane w na antenie Polsat News i Polsat.

W okresie pandemii zintensyfikowane zostały działania promocyjne w social mediach. Cykl postów na Facebooku - **#ZostańWDomu #PlanujPodróżę** – prezentował szereg miejsc w regionie z przesłaniem, aby podczas lock down planować podróże, a po jego odwołaniu bezpieczne odwiedziny i zwiedzanie Dolnego Śląska. Kampania w mediach społecznościowych pod hasłem „**Lubisz ? Polub Dolny Śląsk!**” wystartowała w okresie letnim w 2020 r. Jej celem było zwiększenie liczby polubień profilu Dolnego Śląska. W okresie letnim ruszyła także kampania pod hasłem **#OdkryjDolnyŚląsk**, która miała na celu wsparcie turystyki regionalnej w dobie pandemii. W ramach kampanii prezentowane były miejsca nieodkryte, tajemnicze, intrygujące, a przede wszystkim bezpieczne, pozwalające zwiedzać region bez tłumów turystów. Na przełomie czerwca i lipca ruszyła kampania outdoorowa „**#Odkryj Dolny Śląsk**”, która miała również swoją odsłonę w mediach oraz kampania **#MiastaDolnegoŚląska** umożliwiająca poszczególnym miastom w regionie zaprezentowanie swojej oferty turystycznej na łamach naszego profilu.

W 2021 r. ruszyła ogólnopolska kampania „**Szlak Ma Smak**” promująca dolnośląskie smaki, rzemieślniczych producentów i produkty lokalne, prowadzona w mediach i social mediach wspólnie z blogerami z całej Polski (19 blogerów), z których każdy przemierzał i opisywał Dolnośląski Szlak Piwa i Wina i promując znajdujące się w pobliżu atrakcje. Kontynuowane były także kampanie: promujące bezpieczny i odpowiedzialny wypoczynek w górach - **Góry Bez Brawury** (we współpracy z GOPR), **Dolny Śląsk – znajdź swoją trasę!** (seria spotów promujących aktywną turystykę rowerową oraz najpiękniejsze miejsca Dolnego Śląska), **Akcja „Równi w pasji”** (element kampanii „Dolny Śląsk – znajdź swoją trasę”, dla różnych grup turystów dzieci – seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, osoby uprawiające sport zawodowo i amatorsko). Przeprowadzono również akcję **Lubimy Się Wzajemnie** – zainicjowaną przed Dolny Śląsk, dzięki której 11 województw zjednoczyło się i promowało wzajemnie swoje regiony w social mediach. W efekcie, na profilach facebookowych pojawiło się ponad sto postów pokazujących atrakcje regionów. Projekt zaowocował przyrostem liczby fanów oraz nawiązaniem wzajemnych kontaktów w celu realizacji kolejnych kampanii. **Ponadto Akcję „Dolnośląskie Boże Narodzenie”** – promującą najpiękniejsze miejsca związane ze świętami w regionie i prezentującą wachlarz lokalnych produktów, połączoną z konkursami, serią artykułów, filmów i postów ukazująca najbardziej magiczne miejsca Dolnego Śląska.

Dzięki intensywnym kampaniom w social mediach w 2021 r. odnotowano blisko 70 tysięcy nowych fanów na profilu Dolny Śląsk na Facebook’u i 25 tysięcy na Instagramie, tym samym oficjalne social media regionu są jednymi z czołowych w kraju.

W ramach wzmocnienia tożsamości regionalnej i popularyzacji wiedzy o regionie oraz edukacji regularnie kreowane i przeprowadzane były konkursy, zabawy i gry (m.in. dolnośląska krzyżówka, wielki konkurs wakacyjny „odkryj Dolny Śląsk” – pokaż swoje ulubione miejsce w regionie, konkurs mikołajkowy dla dzieci, konkurs dolnośląskie miasta gotowe na Boże Narodzenie, memory Dolny Śląsk, gra planszowa Dolny Śląsk).

W latach 2019-2021 wydanych zostało kilka specjalnych publikacji dedykowanych różnym grupom odbiorców i zachęcających do odwiedzania Dolnego Śląska. Znalazły się wśród nich zarówno propozycje dla rodzin z dziećmi („Niemapa Dolny Śląsk”, Paszport Młodego Odkrywczy – Wrocław i Dolny Śląsk, nietypowy przewodnik turystyczny „Dolnośląskie NAJ, 50 niekoniecznie znanych ciekawostek”), jak i pasjonatów industrialnego dziedzictwa (*Dolnośląska Mapa Zabytków Techniki*), Mapa wydana przez Wydział Promocji Województwa w 2020 roku została doceniona przez odbiorców i nagrodzona w 2021 r. w **29 Ogólnopolskim Przeglądzie Książki Krajoznawczej i Turystycznej**.

Realizacja pozostałych działań i aktywności podejmowanych w dziedzinie:

► Dolnośląski Fundusz Pomocy Rozwojowej

Wydział Rozwoju Regionalnego

W ramach Dolnośląskiego Funduszu Pomocy Rozwojowej w latach 2019-2021 udzielono dotacji 77 gminom. W ramach tych zadań zrealizowane zostały przedsięwzięcia mające na celu osiągnięcie wysokiego i stabilnego tempa wzrostu oraz poziomu rozwoju gospodarczego, poprawę konkurencyjności. Przyznano środki na realizację projektów w szczególności związanych

ze wsparciem rozwoju obszarów wiejskich położonych w gminach Dolnego Śląska o niskich dochodach podatkowych. Dotacja celowa była udzielana na realizację przedsięwzięć z zakresu zadań własnych gminy, realizujących cele Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, dotyczących podniesienia poziomu bezpieczeństwa. W latach 2019-2021 podział przyznanych środków na poszczególne subregiony wyglądał następująco: na zadania realizowane w subregionie wrocławskim i legnicko-głogowskim przeznaczono 32,5% z łącznej kwoty poniesionych wydatków 8,7 mln zł, a na zadania z subregionu wałbrzyskiego i jeleniogórskiego: 67,5% tej kwoty. Przykłady projektów realizowanych w poszczególnych latach:

2019:

- **Borów:** poprawa bezpieczeństwa osób korzystających ze stacji kolejowej w Boreczku poprzez przebudowę drogi wraz z chodnikiem w miejscowości Boreczek. W wyniku realizacji zadania wykonano przebudowę drogi o powierzchni 1564,00 m² i długości 117 m wraz z chodnikiem o powierzchni 122 m² i długości 37 m, stanowiącej dojazd do stacji kolejowej w miejscowości Boreczek. Droga wraz z chodnikiem zlokalizowana została na działce nr 69/5 w miejscowości Boreczek, gmina: Borów, powiat: strzeliński, województwo: dolnośląskie.
- **Marcinowice:** podniesienie poziomu bezpieczeństwa poprzez budowę zatoki autobusowej wraz z infrastrukturą techniczną i dojazdami w miejscowości Wirki. Zakres prac obejmował budowę zatoki autobusowej 1 kpl., budowę chodników i dojeżdż do zatoczki 1 kpl., budowę i przebudowę przejść dla pieszych wraz z oznakowaniem i doświetleniem 1 kpl. oraz budowę parkingu 1 kpl.
- **Kłodzko:** budowa chodnika wraz z oświetleniem oraz parkingu w Starym Wielisławiu. Wybudowano chodnik o długości 88,27 m wraz z przejściem dla pieszych i oświetleniem oraz parking o powierzchni 1548 m².

2020:

- **Nowa Ruda** wiejska: poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i odwiedzających Gminę Nowa Ruda poprzez budowę parkingu na Przełęcz Sokolej w miejscowości Sokolec. Realizacja prac objęła budowę parkingu o powierzchni 679 m², zawierającego 18 miejsc postojowych, w tym 2 miejsca dla niepełnosprawnych oraz budowę chodnika i murów oporowych.
- **Ziębice:** przebudowano drogę gminną etap II poprzez budowę parkingu, chodnika oraz łącznika ul. Słonecznej w Henrykowie. W efekcie zadania zrealizowano następujące wskaźniki produktu: długość przebudowanego chodnika przy ul. Słonecznej wykorzystywanego przez lokalną społeczność - 46 m, długość przebudowanego łącznika drogowego - 46 m, ilość miejsc parkingowych - 7 szt., obszar wiejski zrewitalizowany w ramach realizacji projektu - 1.
- **Warta Bolesławiecka:** rozbudowano oświetlenie drogowe w miejscowości Lubków. W ramach realizacji zadania wykonano: roboty pomiarowe i geodezyjne - 3,21 km, opracowano i wykonano tymczasową organizację ruchu - szt. 1, wykopy - 444,55 m³, mechanicznie przepchano rury stalowe - 284 m, ułożono bednarkę i kable w rurach osłonowych - 3291 m, montaż szaf sterowniczych wraz z osprzętem - szt. 3, montaż i stawianie słupów i zasypianie wykopów, montaż opraw - szt. 64, 962,24 m³, pomiary instalacji elektrycznej - szt. 64.

2021

- **Kowary:** W wyniku realizacji zadania polegającego na budowie bezpiecznej drogi do szkoły w centrum miasta oraz do atrakcji turystycznych Kowar wykonano ciąg pieszy (130 m b.). Powierzchnia wybudowanego ciągu pieszego, to 859 m², składają się na nią powierzchnie: jezdni z MMA - 136 m², chodnika z kostki kamiennej 9/11 przy wejściu do szkoły - 42 m², ciągu z kostki typu HYDROFUGA - 355 m², ciągu z kostki betonowej brukowej szarej - 206 m², pobocza grubości 15 cm - 120 m². Postawiono 3 szt. nowych słupów oświetleniowych z oprawami LED.
- **Kudowa-Zdrój:** W ramach zadania wykonano modernizację 37 punktów oświetleniowych, w tym 25 punktów na ulicy Bocznej, 5 punktów na ul. Wrzosowej oraz 7 na ul. Główniej. Prace objęły ułożenie kabla, doprowadzenie zasilania, wykonanie szaf, zabudowę słupów. Zastosowane zostały źródła światła LED, oraz wprowadzony został system sterowania oświetleniem.
- **Syców:** W ramach inwestycji wykonano przebudowę 12 przejść dla pieszych. Przebudowa obejmowała takie prace jak m.in. ułożenie nowej nakładki bitumicznej, wymianę krawężników, wymianę nawierzchni chodnika, zamontowanie pól uwagi dla osób niedowidzących, ustawienie oznakowania pionowego, wykonanie grubowarstwowego oznakowania poziomego, ustawienie lamp doświetlających. W dwóch przypadkach, w miejscach najbardziej newralgicznych, wykonano wyniesione przejścia dla pieszych wraz z zamontowaniem tzw. kocich oczek. W obrębie jednego skrzyżowania dokonano montażu lamp oświetlających chodnik. Łącznie przebudowano 12 przejść dla pieszych, oświetlono jeden chodnik w obrębie skrzyżowania oraz zamontowano 26 lamp.

Źródło finansowania dotacji: Budżet Województwa Dolnośląskiego - 100%. Kwota poniesionych wydatków w latach 2019-2021: 8 709 986,80 zł. Realizacja SRWD 2030: Cel strategiczny: 2. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych. Cel operacyjny: 2.3 Rozwój i doskonalenie usług publicznych. Przedsięwzięcie strategiczne: 2.3.7 Współpraca jednostek samorządu terytorialnego dla efektywnej realizacji usług publicznych.

► Programy rewitalizacji gmin II

Wydział Rozwoju Regionalnego

Umowa z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej na rzecz realizacji projektu pn. „Programy rewitalizacji gmin II” została podpisana w dniu 12.12.2019 r. Aneks do umowy termin realizacji zadania i wykorzystania dotacji ustalony został od dnia 1 października 2019 r. do 31 grudnia 2022 r. Planowana wartość projektu jest na poziomie 910 540 zł. Zadanie stanowi kontynuację projektu zrealizowanego w okresie 2015-2017 pn. „Programy rewitalizacji gmin”, którego celem było wsparcie gmin w przygotowaniu programów rewitalizacji, stanowiących podstawę do ubiegania się o dotacje z funduszy UE przy realizacji projektów rewitalizacyjnych. Cele projektu:

- wzmocnienie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych,
- wdrożenie systemu monitorowania rewitalizacji,

- powołanie Zespołu ds. rewitalizacji, który zapewni doradztwo i wsparcie dla gmin w zakresie działań rewitalizacyjnych.

Źródło finansowania dotacji: PO Pomoc Techniczna 2015-2020 – 90% kosztów kwalifikowalnych (Fundusz Spójności – 85%, Budżet Państwa – 15%), Budżet Województwa Dolnośląskiego – 10% kosztów kwalifikowanych. Kwota poniesionych wydatków od początku realizacji zadania: 155 851,18 zł. Realizacja SRWD 2030: Cel strategiczny: 2. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych. Cel operacyjny: 2.3 Rozwój i doskonalenie usług publicznych. Przedsięwzięcie strategiczne: 2.3.7 Współpraca jednostek samorządu terytorialnego dla efektywnej realizacji usług publicznych.

► Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej / Interreg na Dolnym Śląsku

Wydział Rozwoju Regionalnego

Realizacja Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej / Interreg na Dolnym Śląsku przyczynia się do realizacji przedsięwzięć strategicznych wskazanych w SRWD 2030, w tym przede wszystkim dotyczących rozwoju współpracy międzyregionalnej (przedsięwzięcie strategiczne 5.3.1) i transgranicznej (przedsięwzięcie strategiczne 5.3.2).

W latach 2019-2021 na Dolnym Śląsku kontynuowano wdrażanie Programów EWT / Interreg w ramach perspektywy finansowej UE 2014-2020, tj. dwóch bilateralnych programów współpracy transgranicznej z Wolnym Państwem Saksonia (Program Współpracy Interreg Polska – Saksonia) oraz sąsiadującymi krajami czeskimi: hradeckim, libereckim, ołomunieckim i pardubickim (Program Interreg V-A Republika Czeska – Polska), a także programów współpracy transnarodowej i międzyregionalnej, które umożliwiają współpracę międzynarodową instytucji i organizacji z Dolnego Śląska również w szerszym partnerstwie (Program Interreg Europa Środkowa, Program Interreg Region Morza Bałtyckiego, Program Interreg Europa). W raportowanym okresie trwały również intensywne prace nad przygotowaniem Programów EWT / Interreg na nową perspektywę finansową 2021-2027 we współpracy ze stroną rządową oraz partnerami zagranicznymi. Wśród kluczowych tematów podejmowanych w ramach projektów współpracy EWT / Interreg można wymienić m.in. mobilność regionalną (transport i komunikacja), kulturę i dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, turystykę, edukację i kształcenie, usługi społeczne, bezpieczeństwo, zarządzanie kryzysowe, środowisko naturalne etc.

Programy współpracy transgranicznej przyczyniają się w znaczący sposób do rozwoju obszarów przygranicznych i transgranicznej integracji społecznej. Zrealizowane projekty pozwoliły m.in. na poprawę stanu infrastruktury drogowej na pograniczu, zwiększenie atrakcyjności i odpowiedzialności terenów przygranicznych poprzez wypracowanie wspólnej oferty turystycznej, kulturalnej i rekreacyjnej wraz z niezbędną infrastrukturą, poprawę bezpieczeństwa po obu stronach granicy czy też rozwój lokalny oraz poznanie się społeczności lokalnych po obu stronach granicy, w tym naukę języka sąsiada.

Z kolei Programy współpracy transnarodowej i międzyregionalnej tworzą w regionie środowisko dla władz publicznych, instytucji otoczenia biznesu, środowisk akademickich do współpracy z partnerami z obszaru Europy oraz strategii makroregionalnych przy finansowym wsparciu Unii Europejskiej przede wszystkim w zakresie innowacji, transformacji energetycznej, gospodarki o obiegu zamkniętym, gospodarowania zasobami naturalnymi, zmian klimatu, zielonej mobilności. Poprzez realizację miękkich projektów współpracy na poziomie regionalnym osiągnięte zostały takie rezultaty jak wymiana doświadczeń, transfer wiedzy, tworzenie innowacyjnych narzędzi, rozwiązywanie strategicznych problemów, wdrażanie działań pilotażowych, inicjowanie planowania inwestycji, wypracowanie rozwiązań dla władz i instytucji publicznych, rozwijanie usług dla społeczeństwa i firm. Ewidentnymi korzyściami ze współpracy transnarodowej i międzyregionalnej dla regionu oprócz poszukiwania rozwiązań dla wspólnych problemów we współpracy z partnerami zagranicznymi jest zwiększenie rozpoznawalności Dolnego Śląska w Europie oraz pozytywny wpływ współpracy z partnerami zagranicznymi na określanie strategicznych kierunków rozwoju regionalnego.

Współpraca terytorialna realizowana na Dolnym Śląsku za pomocą programów EWT / Interreg przynosi jednoznacznie pozytywne efekty dla rozwoju regionu, a powstałe inicjatywy partnerskie nie zostały wyczerpane i posiadają wciąż duży potencjał dla realizacji kolejnych projektów współpracy. Kontynuacja wsparcia w ramach Programów EWT / Interreg w kolejnej perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027 umożliwi realizację przedsięwzięć ważnych dla dalszego wspólnego rozwoju i wdrażania tematów o strategicznym znaczeniu dla regionów partnerskich.

Stan realizacji Programów na dzień 31.12.2021 r.

Program EWT/ INTERREG	Alokacja środków EFRR (w mln EUR)	Zatwierdzone projekty			
		Ilość		Wartość dofinansowania z EFRR (w mln EUR)*	
		Ogółem	Z udziałem partnerów z obszaru województwa dolnośląskiego, w tym UMWD i jednostek organizacyjnych Województwa Dolnośląskiego	Ogółem	Z udziałem partnerów z obszaru województwa dolnośląskiego, w tym UMWD i jednostek organizacyjnych Województwa Dolnośląskiego
PROGRAM INTERREG V-A REPUBLIKA CZESKA – POLSKA	215,65	177	102	180,04	123,62
PROGRAM WSPÓŁPRACY INTERREG POLSKA – SAKSONIA 2014-2020	65,8	62	55	65,53	60,89
PROGRAM INTERREG EUROPA ŚRODKOWA 2014-2020	246	138	25	232	43,3
PROGRAM INTERREG REGION MORZA BAŁTYCKIEGO 2014-2020	264	199	8	253	9,7
PROGRAM INTERREG EUROPA 2014-2020	359	258	3	324	4,5

* Zgodnie z zasadami Programów EWT/ INTERREG wartość dofinansowania z EFRR w odniesieniu do całości projektu z oddziaływaniem na wszystkich partnerów zaangażowanych w projekt.

► Działania ewaluacyjne i programowe dot. RPO WD 2014-2020 oraz RPO WD 2021-2027

- **Spotkania informacyjne dla potencjalnych beneficjentów.** W okresie od stycznia 2019 r. do grudnia 2021 r. zorganizowano łącznie 10 spotkań dla potencjalnych beneficjentów, w związku z ogłaszanymi naborami wniosków o dofinansowanie, w tym 9 spotkań w formule stacjonarnej oraz 1 spotkanie w formule online. W 2020 r. z uwagi na pandemię koronawirusa COVID-19 część zaplanowanych spotkań nie odbyła się. Źródła finansowania: 85 % EFS, 15 % BWD. Łączna kwota poniesionych wydatków: 3866,09 zł.
- **Badania ewaluacyjne.** W latach 2019 – 2021 zrealizowano 6 badań ewaluacyjnych:
 - Ocena wpływu wsparcia EFS na poprawę sytuacji pracowników i przedsiębiorstw województwa dolnośląskiego
 - Ewaluacja mid-term dotycząca postępu rzeczowego RPO WD 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkresowego, w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania
 - Efekty wsparcia zastosowań TIK dla usług publicznych (e-administracja, e-kultura, e-zdrowie) w perspektywie 2014-2020
 - Ewaluacja on-going dot. wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020
 - Aktualizacja analizy ex-ante w zakresie możliwości zastosowania instrumentów finansowych w województwie dolnośląskim w okresie 2014-2020
 - Ewaluacja efektów wsparcia przedsiębiorstw (w tym MŚP) oraz ich innowacyjności i internacjonalizacji w województwie dolnośląskim w perspektywie 2014-2020
 Źródła finansowania: 85 % EFS, 15 % BWD. Łączna kwota poniesionych wydatków: 736 458,00 zł.
 Ponadto została przygotowana dokumentacja oraz przeprowadzona procedura przetargowa na realizację 5 badań ewaluacyjnych, tj.:
 - „Wpływ inwestycji w zakresie usług społecznych i zdrowotnych na jakość życia, poziom wykluczenia społecznego i ubóstwa w województwie dolnośląskim”;
 - „Ocena wpływu interwencji RPO WD 2014-2020 w zakresie wsparcia kształcenia ogólnego i zawodowego”;
 - „Ocena efektów ekologicznych, społecznych i gospodarczych inwestycji wspartych w ramach osi Środowisko i zasoby RPO WD 2014-2020”;
 - „Ocena wsparcia RPO WD 2014–2020 w zakresie opieki nad dzieckiem do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6”;
 - „Wpływ działań rewitalizacyjnych realizowanych w ramach RPO WD 2014–2020 na poprawę sytuacji obszarów zdegradowanych”.
- **Zmiany RPO WD 2014-2020.** W latach 2019-2021 wprowadzono szereg zmian w Programie, mających na celu usprawnienie wdrażania programu, poprawę efektywności wykorzystania środków w ramach RPO WD 2014-2020, która przekłada się na zwiększenie kontraktacji i certyfikacji i w efekcie przyczynia się do realizacji zakładanego przez IZ RPO WD Planu Wdrażania Programu oraz ostatecznych celów Programu, jak również w celu niwelowania skutków pandemii koronawirusa COVID-19. Zarząd Województwa Dolnośląskiego podjął 12 uchwał w sprawie przyjęcia zmian RPO WD 2014-2020²¹.
- **Przygotowania do nowej perspektywy finansowej 2021-2027 oraz nowego regionalnego programu.** W latach 2019-2021 przedstawiciele Departamentu Gospodarki oraz Departamentu Funduszy Europejskich brali udział w licznych spotkaniach roboczych, warsztatach i konferencjach związanych z przygotowaniem, opiniowaniem i konsultowaniem dokumentów opracowywanych na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym, dotyczących polityki spójności w latach 2021-2027. W 2019 r. uchwałą nr 386/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego została powołana Grupa robocza ds. przygotowania regionalnego programu operacyjnego dla województwa dolnośląskiego na lata 2021-2027. Celem grupy była koordynacja współpracy poszczególnych komórek organizacyjnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz jednostek organizacyjnych Województwa Dolnośląskiego, zaangażowanych w programowanie regionalnej polityki rozwoju, w tym opracowanie zasad realizacji regionalnego programu operacyjnego dla województwa dolnośląskiego na lata 2021-2027. W 2020 roku została powołana uchwałą nr 3249/VI/2020 Zarządu Województwa Dolnośląskiego Grupa robocza wspierająca prace nad przygotowaniem regionalnego programu operacyjnego dla województwa dolnośląskiego na lata 2021-2027. W ramach zadań Grupy przewidziano wsparcie (doradcze i konsultacyjne) Zarządu Województwa Dolnośląskiego w procesie przygotowania regionalnego programu operacyjnego dla województwa dolnośląskiego na lata 2021-2027, zapewnienie koordynacji i komplementarności pomiędzy programami operacyjnymi na lata 2021-2027 oraz w ramach poszczególnych celów polityki, a także z innymi instrumentami Unii Europejskiej, jak również wypracowanie celów i zakresu programu, uwzględniających zapisy krajowych i europejskich dokumentów strategicznych, efekty negocjacji pakietu legislacyjnego na lata 2021-2027 oraz

²¹ Uchwałą ZWD nr 419/VI/19 z dnia 26 lutego 2019 r., uchwałą ZWD nr 604/VI/19 z dnia 5 kwietnia 2019 r., uchwałą ZWD nr 980/VI/19 z dnia 10 lipca 2019 r., uchwałą ZWD nr 1444/VI/19 z dnia 19 listopada 2019 r., uchwałą ZWD nr 2038/VI/20 z 15 kwietnia 2020 r., uchwałą ZWD nr 2833/VI/2020 z dnia 21 października 2020 r., uchwałą ZWD nr 3182/VI/20 z dnia 15 grudnia 2020 r., uchwałą ZWD nr 3341/VI/21 z dnia 02.02.2021 r., uchwałą ZWD nr 4101/VI/21 z dnia 27.07.2021 r., uchwałą ZWD nr 4199/VI/21 z dnia 24.08.2021 r., uchwałą ZWD nr 4249/VI/21 z dnia 06.09.2021 r., uchwałą ZWD nr 4582/VI/21 z dnia 21.11.2021.

uzgodnienia dotyczące Wieloletnich Ram Finansowych.

► **Szkolenia dla Beneficjentów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego w perspektywie 2014-2020**

Wydział Informacji o Funduszach Europejskich
(Dział Informacyjno-Szkoleniowy),
Departament Funduszy Europejskich

W latach 2019 do 2021 r. zostały zaplanowane i zrealizowane przedsięwzięcia, dotyczące przygotowania i organizacji szkoleń dla Beneficjentów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego w perspektywie 2014-2020. Cykle szkoleń, które w tych latach zostały przeprowadzone, miały za zadanie wspomóc w prawidłowej realizacji projektów. Łącznie przeprowadzono 32 szkolenia, w których uczestniczyło 2140 osób. Na ten cel przeznaczono 134 951,00 zł. Informacja i promocja, przy użyciu elektronicznych środków komunikacji, dotarła do bardzo wielu beneficjentów, dzięki czemu osiągnięty został wskaźnik produktu na poziomie 100%. Szkolenia odbyły się w tematach:

1. Prawo zamówień publicznych w świetle realizacji projektów RPO WD 2014-2020 – roboty budowlane;
2. Prawo zamówień publicznych w świetle realizacji projektów RPO WD 2014-2020 – dostawy, usługi, usługi społeczne;
3. Kwalifikowalność wydatków;
4. Zasada konkurencyjności na etapie realizacji projektów RPO WD 2014-2020;
5. Sprawozdawczość, kontrola i osiąganie wskaźników na każdym etapie realizacji projektów RPO WD 2014-2020;
6. RODO w świetle realizacji projektów RPO WD 2014-2020;
7. Wypełnianie wniosków o płatność za pomocą systemu informatycznego SL 2014-2020 – warsztaty komputerowe.
8. Pomoc publiczna w projektach unijnych;
9. Prawo Zamówień Publicznych w świetle realizacji projektów RPO WD 2014-2020;

Kontrola na każdym etapie realizacji projektów RPO WD 2014-2020.

► **Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich**

Wydział Informacji o Funduszach Europejskich
(Dział Komunikacji Społecznej Programów)

Głównym zadaniem jest realizacja projektu pn. „Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich”, w ramach którego funkcjonuje Główny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich we Wrocławiu oraz Lokalne Punkty Informacyjne w Jeleniej Górze oraz Legnicy (w latach 2019-2020 również Punkt informacyjny w Wałbrzychu). Realizacja zadania finansowana jest w formie dotacji celowej ze środków budżetu państwa, w tym 15% ze środków krajowych i w 85% ze środków Funduszu Spójności. W ramach usług informacyjno-promocyjnych w województwie dolnośląskim w latach 2019-2021 zorganizowano: 305 indywidualnych konsultacji dla klienta, 231 Mobilnych Punktów Informacyjnych, w ramach których z konsultacji skorzystało 1565 osób, 194 webinaria / spotkań informacyjnych, w których uczestniczyło 3965 osób, 136 lekcji europejskich w szkołach ponadpodstawowych i na uczelniach, 61 wystąpień w roli prelegenta, 47 stoisk na targach i konferencjach, 38 stoisk na imprezach plenerowych. Konsultanci ds. funduszy europejskich w latach 2019-2021 odpowiedzieli również na: 34 008 zapytań telefonicznych, 7093 wiadomości e-mail. Zrealizowano również 4255 konsultacji bezpośrednich w siedzibach Punktów informacyjnych.

► **Zadania dotyczące informacji i promocji RPO WD 2014-2020**

Wydział Komunikacji Społecznej

W ramach zadań dotyczących informacji i promocji RPO WD 2014-2020 w latach 2019-2021 wszystkie podejmowane działania były związane głównie z promocją projektów dofinansowanych z programu regionalnego. Zrealizowane zostały z kampanie o szerokim zasięgu, których celem było zwiększenie świadomości mieszkańców Dolnego Śląska na temat korzyści płynących z efektów wdrażania RPO w regionie, a także budowa pozytywnego wizerunku funduszy europejskich i instytucji zaangażowanych w ich wdrażanie oraz upowszechnienie dobrych praktyk.

W latach 2019-2021 wyemitowanych zostało 126 audycji w regionalnych i lokalnych stacjach radiowych. Opublikowano 274 artykuły w prasie regionalnej, lokalnej i internecie oraz 6 insertów dotyczących sukcesów projektów. W latach 2019-2021 powstały dwa spoty promocyjne dotyczące promocji projektów, które w telewizji internetowej VoD miały ponad 5,5 mln emisji. Spoty promocyjne były także emitowane w komunikacji miejskiej na wyświetlaczach LCD (we Wrocławiu, Wałbrzychu, Legnicy oraz Świdnicy), a jeden ze spotów z udziałem beneficjentów także w kinach studyjnych i multipleksach (spot obejrzało ponad 450 tys. widzów). Ponadto oba spoty były emitowane w serwisie Youtube (łącznie uzyskały 355 tys. pełnych wyświetleń). Wyemitowano także spoty radiowe (140 emisji) promujące nabory wniosków na antenie radia regionalnego, rozesłano 6 wiadomości reklamowych (mailing) do wszystkich dolnośląskich użytkowników bezpłatnych kont pocztowych na ogólnopolskich portalach informacyjnych, z których korzysta co najmniej 15 mln internautów (wp, onet, gazeta.pl oraz interia).

Strona internetowa programu www.rpo.dolnyslask.pl w latach 2019-2021 miała ponad 1,1 miliona odostępów. Programy były również aktywnie promowane w mediach społecznościowych - blisko 700 publikacji. Każdego roku podejmowane są działania związane z organizacją Dni Otwartych Funduszy Europejskich w formie imprez plenerowych, w których biorą udział beneficjenci oraz mieszkańcy Dolnego Śląska. W 2020 oraz 2021 roku ze względu na pandemię, wydarzenie odbywało się w formie transmisji online, w tym celu przygotowano i wyemitowano 9 filmów promujących dolnośląskie projekty unijne.

► **Konferencja „Dolny Śląsk 2020+” wraz z publikacją pokonferencyjną**

Wydział Rozwoju Regionalnego

- **I konferencja:** 25 września 2019 r. w Trzebieszowicach w Kotlinie Kłodzkiej odbyła się konferencja pn. „Dolny Śląsk 2020+ – Region a priorytety rozwojowe w kontekście wyzwań polityk krajowych i europejskich”. W wydarzeniu

uczestniczyło ponad 100 osób zainteresowanych rozwojem Dolnego Śląska, m.in. reprezentanci administracji samorządowej i instytucji odpowiedzialnych za rozwój regionalny, przedstawiciele środowisk naukowo-badawczych oraz lokalni przedsiębiorcy. Honorowy patronat nad konferencją objął Prezes Rady Ministrów Mateusz Morawiecki, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju oraz Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii. Materialnym efektem konferencji jest publikacja, w której zamieszczone zostały m.in. wypowiedzi panelistów oraz ich biogramy. Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego. Koszt konferencji: 8900 zł, koszt usługi fotograficznej: 750 zł, koszt publikacji pokonferencyjnej: 10 185 zł.

W 2020 r. konferencja nie odbyła się ze względu na obostrzenia związane z pandemią COVID – 19.

- **II konferencja:** 27 października 2021 r. w Wałbrzychu, z inicjatywy Wicemarszałka Województwa Dolnośląskiego Grzegorza Macko odbyła się konferencja pn. „Dolny Śląsk 2020+ Fundusze europejskie 2021 – 2027, a szanse rozwojowe regionu”. Wydarzenie zostało objęte honorowym patronatem Prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy wsparciu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oraz Banku Gospodarstwa Krajowego. Podczas tegorocznej konferencji zostały zaplanowane dwa panele dyskusyjne.

W pierwszym panelu z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, Wicemarszałka Województwa Dolnośląskiego, Dyrektora Regionu Dolnośląskiego Banku Gospodarstwa Krajowego, Wiceprzewodniczącego Sejmiku Województwa Dolnośląskiego oraz strony samorządowej poruszone zostały zagadnienia dotyczące rozpoczynającego się nowego okresu programowania środków europejskich i związanych z tym możliwościami rozwojowymi dla naszego regionu.

Drugi panel z udziałem Dyrektora Oddziału Terenowego KOWR we Wrocławiu, Dyrektora Dolnośląskiego Biura Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu, Dyrektora Dolnośląskiego Zespołu Parków Krajobrazowych we Wrocławiu oraz Geodety Województwa koncentrował się na wyzwaniach, które stoją przed instytucjami chroniącymi obszary wiejskie przed postępującą urbanizacją tych terenów, głównie przy dużych i średnich miastach.

Po każdej z konferencji została wydana publikacja.

► Regionalne Forum Terytorialne

Wydział Rozwoju Regionalnego

W 2019 r. odbyły się dwa posiedzenia Regionalnego Forum Terytorialnego:

- 13 marca 2019 r. - celem była prezentacja założeń oraz wydanie opinii dla dwóch dokumentów wykonawczych do Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 tj. Regionalnej Strategii Innowacji oraz Strategii Energetycznej Województwa Dolnośląskiego. Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego. Koszty poniesione: 2 520 zł,
- 5 sierpnia 2019 r. – celem była prezentacja założeń oraz wydanie opinii dla dwóch dokumentów tj. Polityki Krajobrazowej – Audytu Krajobrazowego dla Województwa Dolnośląskiego oraz Planu Rozwoju Infrastruktury Transportowej w Województwie Dolnośląskim z Perspektywą do 2030 r. Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego. Koszty poniesione: 3920 zł.

W 2020 r. odbyły się trzy konsultacje dokumentów z członkami Regionalnego Forum Terytorialnego, z uwagi na epidemię COVID-19 Zastępca Przewodniczącego Regionalnego Forum Terytorialnego, działając zgodnie z § 5 Regulaminu Pracy Regionalnego Forum Terytorialnego, skorzystał z przewidzianego trybu udzielenia pisemnej akceptacji, bez konieczności zwoływania posiedzenia:

- 17 sierpnia 2020 r. – celem była prezentacja założeń oraz wydanie opinii dla dokumentu wykonawczego SRWD 2030 pn. „Strategia Energetyczna Dolnego Śląska – kierunki wsparcia sektora energetycznego”,
- 10 grudnia 2020 r. – celem była prezentacja założeń oraz wydanie opinii dla dokumentu wykonawczego SRWD 2030 pn. „Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2021 – 2030”,
- 28 grudnia 2020 r. – celem była prezentacja założeń oraz wydanie opinii do dokumentu wykonawczego SRWD 2030 pn. „Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego na lata 2021 – 2024”.

W 2021 r. odbyły się dwie konsultacje dokumentów z członkami Regionalnego Forum Terytorialnego, z uwagi na epidemię COVID-19 Zastępca Przewodniczącego Regionalnego Forum Terytorialnego, działając zgodnie z § 5 Regulaminu Pracy Regionalnego Forum Terytorialnego, skorzystał z przewidzianego trybu udzielenia pisemnej akceptacji, bez konieczności zwoływania posiedzenia:

- 15 lutego 2021 r. – celem była prezentacja założeń oraz wydanie opinii dla dokumentu wykonawczego SRWD 2030 pn. „Koncepcja transportu zeroemisyjnego w województwie dolnośląskim – mobilność rowerowa w codziennych dojazdach”.
- 14 kwietnia 2021 r. – celem była prezentacja założeń oraz wydanie opinii dla dokumentu wykonawczego SRWD 2030 pn. „Program współpracy Samorządu Województwa Dolnośląskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na Dolnym Śląsku w 2022 roku”.

Opiniowanie dokumentów przez RFT było poprzedzone wydaniem opinii przez Komitet Koordynujący ds. SRWD 2030, składający się z przedstawicieli departamentów UMWD oraz jednostek zaangażowanych w proces realizacji polityki regionalnej województwa.

► Zespół Ekspertki ds. Europejskiej i Krajowej Polityki Strukturalnej

Departament Funduszy Europejskich,
Wydział Rozwoju Regionalnego

W 2019 r. odbyły się 4 posiedzenia Zespołu, ponadto odbywało się opiniowanie materiałów w trybie obiegowym, m.in. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, nowelizacji ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, projektów

rozporządzeń KE na perspektywę 2021-2027, stanowisk i opinii Konwentu Marszałków. Działanie nie ma odrębnego budżetu. Realizowane jest bezkosztowo, w ramach wynagrodzeń pracowników oraz budżetu delegacyjnego.

W 2020 r. odbyło się 11 spotkań Zespołu Ekspertkiego ds. Europejskiej i Krajowej Polityki Strukturalnej (ZEEiKPS). Podczas spotkań omawiano następujące tematy: budżet Unii Europejskiej; przygotowania do nowej perspektywy finansowej 2021-2027; prace nad programami operacyjnymi; Krajowy Plan Odbudowy; model struktury funkcjonalno-przestrzennej; informacje dot. instrumentów terytorialnych; projekt stanowiska dot. architektury programów ponadregionalnych; zmiana rozporządzeń UE pod kątem działań anty kryzysowych; unijne uwarunkowania programowania europejskiej polityki spójności na lata 2021-2027. Ponadto, ZEEiKPS przygotował 9 projektów Stanowisk Konwentu Marszałków, wszystkie zostały przyjęte:

1. w sprawie alokacji dla regionalnych programów w perspektywie finansowej UE,
2. w sprawie uelastycznienia procedury umożliwiającej zakup sprzętu dla szpitali,
3. w sprawie realizacji Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz inicjatywy REACT-EU,
4. w sprawie uelastycznienia procedury umożliwiającej przesunięcia środków w ramach programów operacyjnych,
5. w sprawie systemu realizacji instrumentów finansowych w ramach regionalnych programów operacyjnych w perspektywie finansowej UE 2021-2027,
6. w sprawie sposobu wdrażania środków instrumentu REACT-EU,
7. w sprawie prac nad Krajowym Planem Odbudowy i wskazania priorytetowych dla regionów obszarów reform do realizacji w ramach KPO,
8. w sprawie proponowanej demarkacji w obszarze Celu Polityki 1 dla programów operacyjnych w Polsce w ramach Polityki Spójności UE w latach 2021-2027,
9. w sprawie proponowanej demarkacji w obszarze Celu Polityki 2, 3, 4 dla programów operacyjnych w Polsce w ramach Polityki Spójności UE w latach 2021-2027.

W 2021 r. odbyło się 7 spotkań Zespołu Ekspertkiego ds. Europejskiej i Krajowej Polityki Strukturalnej (ZEEiKPS). Podczas spotkań omawiano następujące tematy: stan prac nad Krajowym Planem Odbudowy; projekt Umowy Partnerstwa, w tym zakres interwencji oraz środki finansowe przewidziane na rzecz programów regionalnych; koncepcja kontraktu sektorowego i programowego; RLKS w perspektywie 2021-2027; prace nad przygotowaniem dokumentów programowych na perspektywę finansową 2021-2027. Ponadto, ZEEiKPS przygotował projekty Stanowisk Konwentu Marszałków m.in. w sprawie:

1. włączenia samorządów województw w system wdrażania Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności
2. zapewniania finansowania regionalnych inwestycji kolejowych w perspektywie finansowej 2021-2027 z poziomu krajowego (z uwagami)
3. zmiany sposobu liczenia łącznego poziomu błędu określanego przez Instytucję Audytową na podstawie audytów operacji w regionalnych programach operacyjnych (z uwagami do wersji z 1 czerwca br.)
4. obszaru zdrowia w REACT-EU,
5. RLKS,
6. projektów hybrydowych,
7. koncentracji tematycznej,
8. roli regionów w realizacji programów międzynarodowych,
9. projektu Kontraktu Programowego,
10. propozycji zmiany *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku*,
11. wspierania działań w obszarze gospodarki wodno-ściekowej w perspektywie 2021-2027.

► Grupa ekspertów ds. Dolnośląskiej Strategii Innowacji 2030

Wydział Rozwoju Gospodarczego

Grupa ekspertów ds. DSI 2030, to gremium opiniodawczo-doradcze powołane przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego Uchwałą nr 946/VI/19 z dnia 2.07.2019 r. Grupę tworzyło 15 ekspertów – przedstawiciele podmiotów dolnośląskiego systemu innowacji (m.in.: parków technologicznych, uczelni, jednostek B+R, instytucji otoczenia biznesu). Celem powołania tego gremium było szerokie uspołecznienie procesu opracowania Dolnośląskiej Strategii Innowacji 2030 oraz eksperckie wsparcie Zarządu Województwa w procesie opracowania dokumentu i konsultacji jego kolejnych wersji przedstawianych przez Wykonawcę. Grupa powołana była na czas trwania procesu opracowania dokumentu DSI 2030 tj. od 2.07.2019 r. do 5.01.2021 r. Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego. Koszt: 3625 zł.

► Grupa Robocza ds. terytorializacji województwa dolnośląskiego

Wydział Rozwoju Regionalnego

21 września 2021 r. Zarząd Województwa podjął decyzję w sprawie rozpoczęcia prac zmierzających do zbadania zasadności ewentualnej terytorializacji podziału województwa dolnośląskiego na dwie jednostki statystyczne według klasyfikacji NUTS 2.

28 września 2021 r. zaprezentowano założenia i dotychczasowe prace oraz ustalenia podczas posiedzenia **Komisji Polityki Rozwoju Regionalnego i Gospodarki Sejmiku Województwa Dolnośląskiego**.

Grupa robocza ds. terytorializacji województwa dolnośląskiego jako ciało opiniodawczo-doradcze Zarządu Województwa Dolnośląskiego została powołana Uchwałą Zarządu Województwa Dolnośląskiego nr 4398/VI/21 z dnia **11 października 2021 r.** – w celu sprawnego i przejrzystego przeprowadzenia procedury podziału. Sposób powołania grupy, skład i zasady funkcjonowania oraz podejmowania kluczowych decyzji był przede wszystkim wzorowany

na doświadczeniu i dobrej praktyce województwa mazowieckiego. Po wielu konsultacjach wypracowany został model, który daje możliwość uzyskania konsensusu, a przede wszystkim równoprawnego udziału różnych interesariuszy. Analiza danych dla całego województwa, dla poszczególnych podregionów i powiatów pozwoliła określić dwa warianty podziału województwa:

WARIANT I:

- NUTS wrocławski: podregion legnicko-głogowski, wrocławski i Miasto Wrocław;
- NUTS dolnośląski: podregion jeleniogórski i wałbrzyski.

WARIANT II:

- NUTS wrocławski: podregion wrocławski i Miasto Wrocław;
- NUTS dolnośląski: podregion wałbrzyski, jeleniogórski i legnicko-głogowski.

Uchwałą nr 4683/VI/21 z dnia 14 grudnia 2021 r. Zarząd Województwa Dolnośląskiego zdecydował o rozszerzeniu składu Grupy roboczej o przedstawicieli m.in. organizacji pozarządowych. Członkowie Grupy brali udział w wypracowaniu wspólnego stanowiska w zakresie rekomendacji wyboru wariantu podziału statystycznego województwa dolnośląskiego na dwie odrębne jednostki statystyczne NUTS 2, w ramach 3 spotkań w 2021 r. (kontynuowanych w roku 2022) prowadzono szeroką dyskusję na temat możliwych wariantów podziału województwa dolnośląskiego na dwie jednostki statystyczne wg klasyfikacji NUTS 2:

- **27 października 2021 r.** podczas konferencji „Dolny Śląsk 2020+” Pan dr Marek Obrębalski – Wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa Dolnośląskiego prezentował propozycje (dwa warianty) delimitacji województwa.
- **10 listopada 2021 r.** odbyło się spotkanie inicjujące, podczas którego przedstawiano koncepcję, zasady i harmonogram prac grupy, a Pan dr Marek Obrębalski (Wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa Dolnośląskiego) przedstawił prezentację nt. potrzeb i możliwości rewizji statystycznego podziału regionu dolnośląskiego.
- **25 listopada 2021 r.** do Pana Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej zostało wystosowane pismo Marszałka Województwa Dolnośląskiego w sprawie postępu prac nad podziałem statystycznym województwa dolnośląskiego na dwie jednostki statystyczne wg klasyfikacji NUTS2.
- **2 grudnia 2021 r.** przyjęto uchwałę w sprawie decyzji o podziale województwa dolnośląskiego na dwie jednostki statystyczne wg klasyfikacji NUTS 2 (bez wskazywania możliwych wariantów podziału),
- **14 grudnia 2021 r.** w nawiązaniu do ustaleń z 2. posiedzenia Grupy roboczej w dniu 2 grudnia 2021 r., odnosząc się do postulatów Członków grupy dokonano reorganizacji jej składu, została ona rozszerzona o przedstawicieli:
- **22 grudnia 2021 r.** w ramach dyskusji ustalono, że członkowie grupy mogą zgłaszać dodatkowe propozycje podziału wraz z argumentacją, która pomoże w uzasadnieniu wniosku do Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej.

► **Opinie Zarządu Województwa Dolnośląskiego dotyczące sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województw, o których mowa w art. 10f ust. 2 i 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym**

Wydział Rozwoju Regionalnego

W 2021 r. Departament Gospodarki wraz z Instytutem Rozwoju Terytorialnego przygotował i przekazał do jednostek samorządu terytorialnego 31 opinii Zarządu Województwa Dolnośląskiego dotyczących sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województw, o których mowa w art. 10f ust. 2 i 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

► **Fundusz Sprawiedliwej Transformacji**

Departament Funduszy Europejskich,
Wydział Rozwoju Gospodarczego

14 stycznia 2020 r. Komisja Europejska opublikowała wniosek w sprawie mechanizmu sprawiedliwej transformacji, którego celem jest zapewnienie wsparcia dla regionów stojących przed poważnymi wyzwaniami społeczno-gospodarczymi wobec osiągnięcia neutralności klimatycznej poprzez modernizację gospodarki opartej o węgiel. Wsparcie FST udzielane będzie na podstawie Terytorialnych Planów Sprawiedliwej Transformacji. Fundamentalnym elementem tych planów jest opis zobowiązań państwa członkowskiego dotyczących procesu transformacji, który powinien być zgodny z jego krajowym planem w dziedzinie energii i klimatu. Aby właściwie przygotować się do implementacji środków Funduszu Zarząd Województwa Dolnośląskiego powołał w drodze uchwały Grupę Roboczą ds. FST, która w trakcie spotkań pracowała nad przygotowaniem TPST oraz planami wdrażania FST. Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego, koszt: 6641,35 zł.

► **ERRIN**

Wydział Rozwoju Gospodarczego

Sieć ERRIN, z siedzibą w Brukseli, powstała w 2001 r. i jest dynamicznie rozwijającą się organizacją, zrzeszającą ponad 120 podmiotów, w tym ponad 110 regionów europejskich. Jej działalność skupia się na ułatwianiu wymiany wiedzy i doświadczenia oraz służy nawiązywaniu wspólnych działań i partnerstw projektowych w celu wzmocnienia potencjału badawczego i innowacyjnego swoich członków. Poprzez angażowanie się w dyskusje z instytucjami europejskimi, sieć ERRIN stara się również wywierać wpływ na poszczególne polityki unijne w celu ich lepszego dostosowania do potrzeb regionalnych. Regularne spotkania członków sieci w ramach tematycznych grup roboczych oraz kluczowych z punktu

widzenia ich interesów wydarzeniach (zarówno w Brukseli, jak i regionach partnerskich) służą głównie wymianie dobrych praktyk, organizacji wspólnych wydarzeń oraz budowaniu partnerstw międzynarodowych na rzecz inicjatyw projektowych. W ramach Europejskiej Sieci Współpracy Regionów w zakresie Badań i Innowacji funkcjonuje obecnie 15 grup tematycznych. Województwo Dolnośląskie uczestniczy aktywnie w pracach grupy Smart Specialisation. W październiku 2019 r. przedstawiciele Wydziału Rozwoju Gospodarczego UMWD uczestniczyli w Brukseli w jednym ze spotkań Grupy, poświęconym ocenie dotychczasowych doświadczeń różnych regionów europejskich we wdrażaniu strategii inteligentnych specjalizacji. Dolny Śląsk przedstawił swoje doświadczenia w tej kwestii prezentując również harmonogram prac nad aktualizacją Dolnośląskiej Strategii Innowacji. W latach 2020 – 2021 w związku z pandemią Covid – 19 niemożliwe było uczestnictwo w wydarzeniach ERRIN na miejscu, ale przedstawiciele Wydziału aktywnie uczestniczyli w organizowanych przez sieć webinarium wpisujących się tematycznie w dolnośląskie inteligentne specjalizacje. Spotkania te były również promowane wśród uczestników dolnośląskiego systemu Innowacji. Działanie nie ma odrębnego budżetu w Wydziale. Realizowane jest w ramach wynagrodzeń pracowników oraz budżetu delegacyjnego.

► **Regionalne Forum Inteligentnych Specjalizacji przy Konwencji Marszałków**

Wydział Rozwoju Gospodarczego

Forum jest międzyregionalną platformą wymiany doświadczeń i informacji oraz upowszechniania dobrych praktyk w zakresie problematyki inteligentnych specjalizacji. W 2019 r. odbyły się dwa posiedzenia Forum w Łławie (województwo warmińsko-mazurskie) i w Sopocie (województwo pomorskie). W ramach prac Forum województwa wypracowały wspólne stanowisko w sprawie demarkacji i zakresu wsparcia w ramach Celu Polityki 1: Bardziej Inteligentna Europa dzięki innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej w nowej perspektywie 2021 -2027. Stanowisko Forum spotkało się z pozytywnym przyjęciem ze strony Dyrekcji Generalnej Komisji Europejskiej ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej (DG Regio) oraz rządu RP. W latach 2020-2021 ze względu na pandemię Covid-19 spotkania RFIS odbywały się zdalnie. Działanie nie ma odrębnego budżetu. Realizowane jest bezkosztowo, w ramach wynagrodzeń pracowników oraz budżetu delegacyjnego.

► **Wzrost konkurencyjności ukraińskich regionów i rozwój polsko - ukraińskiej współpracy gospodarczej**

Wydział Rozwoju Gospodarczego

Na podstawie współpracy z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej, Wydział Rozwoju Gospodarczego wspiera regiony ukraińskie w tworzeniu dokumentów strategicznych w zakresie innowacyjności i inteligentnych specjalizacji. W lipcu i listopadzie 2019 r. przedstawiciele Wydziału prowadzili warsztaty oraz brali udział w konferencji "Smart specialisation: the result of cooperation between authorities, business and science", która odbyła się w Kijowie. W ramach konferencji i warsztatów zostały przedstawione doświadczenia w programowaniu, wdrażaniu i ewaluacji inteligentnych specjalizacji na Dolnym Śląsku. Ponadto, w ramach omawianej współpracy zorganizowana została wizyta w obwodzie czernichowskim. W grudniu 2020 r. przeprowadzony został webinar z wybranymi regionami ukraińskimi w sprawie programowania Innowacji na Dolnym Śląsku i przedstawienia dolnośląskich doświadczeń z prac nad regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami. Działanie nie ma odrębnego budżetu. Realizowane jest bezkosztowo. Koszty delegacji pokrywane są przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

► **Produkcja i emisja cyklu audycji radiowych o dolnośląskich inteligentnych specjalizacjach**

Wydział Rozwoju Gospodarczego

W związku z pandemią Covid-19 odstąpiono od zrealizowania planowanego „Forum innowacji”, czyli konferencji i audycji radiowej, które miały propagować wiedzę o dolnośląskich inteligentnych specjalizacjach, które będąc częścią Dolnośląskiej Strategii Innowacji przyczyniają się do wzrostu innowacyjności w określonych przez inteligentne specjalizacje obszarach. W zamian za to w stacji radiowej Radio Wrocław zostało wyprodukowane i wyemitowane 8 audycji radiowych wraz z zapowiedziami i powtórkami w terminie od września do listopada. Audycje radiowe miały na celu zapoznanie słuchaczy ze znaczeniem innowacji dla rozwoju gospodarczego i społecznego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem branż wpisujących się w dolnośląskie inteligentne specjalizacje. Tematyka wyemitowanych audycji:

- Audycja 1 – Platforma diagnostyczna pomagająca wykryć patogeny takie jak Covid,
- Audycja 2 – Jak satelity wpływają na nasze życie,
- Audycja 3 – Obliczenia numeryczne pomagają w wirtualnej symulacji zjawisk,
- Audycja 4 – Implanty szyte na miarę pacjenta,
- Audycja 5 – Nutraceutyki wspierają leczenie
- Audycja 6 – Dolny Śląsk nie marnuje,
- Audycja 7 – Większe bezpieczeństwo w kopalniach dzięki nowoczesnym maszynom górniczym na baterie,
- Audycja 8 – Energooszczędne oświetlenie dzięki innowacyjnym opracom ledowym.

Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego. Koszt: 19 864,50 zł.

► **Wydarzenia wspierające rozwój gospodarczy organizowane/współorganizowane przez Wydział Rozwoju Gospodarczego**

Wydział Rozwoju Gospodarczego

W latach 2019-2021 Wydział organizował/współorganizował liczne wydarzenia wspierające rozwój gospodarczy. Są wśród nich zarówno wydarzenia cykliczne, w które UMWD jest zaangażowany już od wielu lat, jak i wydarzenia okazjonalne. Do wydarzeń cyklicznych należą:

- **Kongres Firm Rodzinych** to jedyne na Dolnym Śląsku i jedno z największych w Polsce wydarzeń adresowanych do przedsiębiorców rodzinnych. Jest najważniejszym w regionie wydarzeniem skierowanym zarówno do małych przedsiębiorców rodzinnych, działających lokalnie, jak i tych dużych, którzy obecni są na rynku krajowym i międzynarodowym²². Edycje Kongresu Firm Rodzinych w latach 2019-2021:
 - II edycja KFR odbyła się w dniach 6-7 marca 2019 r. Tematem wiodącym Kongresu było hasło „Ciągłość i zmiana”. Uczestniczyło 330 osób. Podczas kongresu reprezentanci firm rodzinnych przedstawili doświadczenia związane z sukcesją, wkraczaniem na rynki zagraniczne, innowacyjnością i budowaniem marki. Zaangażowanie merytoryczne, bez odrębnego budżetu.
 - III edycja KFR odbyła się w Hotelu Haston we Wrocławiu w dniach 3-4.03.2020 r. pod hasłem „Własność zobowiązuje”. Udział brało w nim ok. 350 uczestników. Podczas dwudniowego wydarzenia przeprowadzono m.in.: dyskusje i prezentacje związane z innowacyjnymi modelami sukcesji, pokazujące rolę kobiet i partnerstwa w sukcesie firmy rodzinnej, poświęcone zarządzaniu pracownikami firmy rodzinnej oraz podkreślające rolę aktywności zagranicznej w budowaniu przewagi konkurencyjnej. Koszt: 20 000 zł.
 - IV edycja Kongresu odbyła się w dniach 2-3 września 2021 r. w Kinie Nowe Horyzonty we Wrocławiu, a tematem wiodącym Kongresu było hasło „Gotowi na jutro”.
- **„Dolnośląski Gryf – Nagroda Gospodarcza”** to konkurs przeznaczony dla przedsiębiorstw i jednostek samorządu terytorialnego z Dolnego Śląska. Wyróżnienie jest jedną z najbardziej prestiżowych nagród z dziedziny gospodarki i biznesu w regionie, promuje i nagradza najważniejsze osiągnięcia gospodarcze regionu. Docenia innowacyjność i zaangażowanie inwestycyjne, zauważa działania na rzecz lokalnej społeczności i wymierne korzyści jakie naszemu regionowi przynosi 300 tysięcy dolnośląskich podmiotów gospodarczych. Każda edycja konkursu jest promowana w najważniejszych mediach regionalnych i ogólnopolskich. Zwieńczeniem Konkursu jest coroczna Wielka Gala Biznesu, która przyciąga najważniejsze osobistości Dolnego Śląska ze świata biznesu, nauki, polityki i kultury. Pierwsza edycja konkursu odbyła się w 2004 r. Od tego czasu do konkursu przystąpiło ponad 1740 dolnośląskich firm i samorządów, poddając się wnikliwej ocenie kapituły konkursu. Dotychczas wyłoniono 133 Laureatów „Dolnośląskiego Gryfa”. Zwieńczeniem Konkursu jest coroczna Wielka Gala Biznesu, która przyciąga najważniejsze osobistości Dolnego Śląska ze świata biznesu, nauki, polityki i kultury:
 - Edycja XVI 2019 r. udział w wydarzeniu wzięło ok. 500 uczestników. Koszt: 45 000 zł.
 - Edycja XVII 2020 r. ze względu na obostrzenia sanitarno-epidemiologiczne, została zrealizowana online ze sceną na Stadionie Wrocław. Podczas gali konkursu „Dolnośląski Gryf – Nagroda Gospodarcza” wyróżniono i nagrodzono wizjonerów oraz liderów regionalnego biznesu, samorządności, innowacyjności. Kapituła konkursu doceniła najlepsze przedsiębiorstwa i samorządy wpływające na wzrost atrakcyjności biznesowej Dolnego Śląska. Koszt: 44 225,88 zł.
 - Edycja XVIII 2021 r., odbyła się w dniu 27 października 2021 r. w Narodowym Forum Muzyki we Wrocławiu.
- **Polsko-Saksońskie Forum Gospodarcze** to cykliczne spotkania sektora biznesu, nauki, otoczenia biznesu i administracji regionalnej, podczas których podejmowane są tematy istotne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego oraz dwustronnej współpracy dolnośląsko-saksońskiej. Bliskie sąsiedztwo obu regionów daje szerokie możliwości współpracy pomiędzy nimi. Polsko-Saksońskie Forum Gospodarcze ma stały termin w kalendarzu najważniejszych, międzynarodowych konferencji gospodarczych w Saksonii i w Polsce. Pierwsza edycja Forum odbyła się w kwietniu 2004 r. w Dreźnie z inicjatywy Ministrów Gospodarki i Pracy Polski i Saksonii. W 2005 r. zostało podpisane w Warszawie wspólne oświadczenie o współpracy gospodarczej obu krajów, co stworzyło formalną podstawę do kontynuacji spotkań, naprzemiennie w Polsce i Saksonii. Ideą przyświecającą organizacji tego typu spotkań przedstawiciele przemysłu, sfer gospodarczych i administracji obu krajów jest stworzenie platformy wspierającej współpracę małych i średnich przedsiębiorstw oraz pomoc w lepszym i efektywniejszym powiązaniu regionalnych możliwości i inicjatyw. Forum odbywa się obecnie w cyklu dwuletnim, naprzemiennie wiodącym organizatorem jest strona polska lub niemiecka. XIII Edycja Forum w 2019 r. była organizowana przez stronę saksońską pod hasłem „Kooperacja. Digitalizacja. Nowe technologie produkcji bez granic”. Było to wydarzenie towarzyszące targom Intec oraz Zuliefermesse w Lipsku, 6-7 lutego 2019 r. Przedsiębiorcy (34 firmy, 49 osób) wzięli udział w zorganizowanym zwiedzaniu targów lipskich, a następnie na zaproszenie IHK Lipsk w spotkaniu „Business Partners in Dialogue”. Koszt: 4 732,80 zł. XIV Edycja Polsko-Saksońskiego Forum Gospodarczego, którego organizatorem w roku 2021 było województwo dolnośląskie odbyła się w dniu 14 października 2021 r. na Zamku Topacz, w miejscowości Ślęza pod Wrocławiem. Tematem wiodącym było hasło: „Technologie mobilności XXI wieku”.
- **Wydarzenia okazjonalne w latach 2019-2021** (z uwagi na pandemię największa aktywność miała miejsce w 2019 r.):

W 2019 r. Wydział zorganizował następujące wydarzenia:

 - **Międzynarodowy Salon Przemysłu Obronnego w Kielcach**, 3-6 września 2019 r. Główne dolnośląskie firmy (6 przedsiębiorstw, 15 osób) z branży AEROSPACE zaprezentowały swoją ofertę na targach będących jedną z trzech największych imprez targowych dotyczących branży obronnej w Europie. Koszt: 11 254,1 zł.
 - **Targi dla branży spożywczej ISS GUT w Lipsku**, 4-5 listopada 2019 r. **Jedne z ważniejszych targów dla branży gastronomicznej i przemysłu spożywczego w Niemczech**, podczas których przedsiębiorcy (8 przedsiębiorstw, 22

²² Kongres stanowi platformę dla przedsiębiorców rodzinnych z województwa dolnośląskiego, dzięki której mogą dzielić się swoimi doświadczeniami i unikalnym know how, nawiązywać nowe kontakty, czerpać inspiracje do rozwoju firmy oraz korzystać z wiedzy specjalistów reprezentujących instytucje dostarczające rozwiązania dla biznesu rodzinnego. Jest to wydarzenie unikalne i stanowi okazję do spotkania przedsiębiorców i wymiany doświadczeń jak również daje wyjątkową okazję do spotkań z praktykami i ekspertami z zakresu zarządzania, prawa, handlu, marketingu i wielu innych. Kongres Firm Rodzinych jest wspólnym dziełem środowiska biznesowego, samorządowego i akademickiego. Kongres jest już stałym elementem kalendarza wydarzeń gospodarczych w regionie, wspierających rozwój przedsiębiorczości.

osoby), mieli możliwość spotkań z przedstawicielami firm hurtowniczych i dystrybucyjnych prowadzących działalność na terenie Europy. Koszt: 3312,10 zł.

- **Plebiscyt Gospodarczy Muflony**, 11 maja 2019 r. W ramach konkursu Kapituła wybrała najlepsze firmy, samorządy i instytucje doceniając ich kreatywność, przedsiębiorczość, działania ekologiczne, innowacyjność oraz odpowiedzialność w biznesie. Koszt: 9000 zł.
- **Spotkanie przedsiębiorców MMSP uczestniczących w projekcie Early Warning Europe**, 19 grudnia 2019 r. Spotkanie miało na celu budowanie sieci osobistych kontaktów, wsparcie edukacyjne, doradcze, czerpanie z doświadczeń oraz przedstawienie możliwości uzyskania pomocy instytucjonalnej. Koszt: 2100 zł.
- **Śniadania biznesowe dla przedsiębiorców z Dolnego Śląska**, 45 uczestników, wrzesień 2019 r. Wydarzenia zorganizowano w celu zaprezentowania MMSP możliwości wsparcia z zakresu B+R, RIS oraz RPO WD 2021-2027. Koszt: 2375 zł.

Organizacja tego typu wydarzeń ma na celu zacieśnianie współpracy samorządu i przedstawicieli biznesu oraz ułatwianie nawiązywania przez firmy wiarygodnych kontaktów biznesowych w skali międzynarodowej. Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego.

► Przygotowywanie opinii dla Zarządu Województwa w zakresie planowania energetycznego

Wydział Rozwoju
Gospodarczego

Zgodnie z art. 19 ust. 5 Prawo energetyczne projekty założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, opracowywane przez gminy podlegają opiniowaniu przez samorząd województwa w zakresie koordynacji współpracy z innymi gminami oraz w zakresie zgodności z polityką energetyczną państwa. Zarząd Województwa Dolnośląskiego wydaje opinie w formie uchwał. Opiniowaniu samorządu podlegają również dokumenty z zakresu planowania energetycznego dla przedsiębiorstw energetycznych. W 2019 r. wydano 14 opinii do wniosków dla gmin, w 2020 r. liczba wyniosła 15 opinii, a w 2021 r. wydano 17.

► Raport końcowy dotyczący klastrów na Dolnym Śląsku

Wydział Rozwoju
Gospodarczego

Zrealizowano umowę, której przedmiotem było zlecenie usługi opracowania Analizy powiązań kooperacyjnych w ramach klastrów na Dolnym Śląsku. Raport końcowy liczy 113 stron i zawiera m.in. identyfikację działających aktywnie klastrów gospodarczych w regionie, strategię ekspansji międzynarodowej inicjatyw klastrowych, potencjał gospodarczy dla nowych obszarów klastrowania, wyzwania i potrzeby finansowe związane z aktywną współpracą w ramach klastrów branżowych w regionie, rodzaje projektów i działań mających na celu transfer i absorpcję technologii, rolę dolnośląskich klastrów w zakresie rozwoju regionalnego, obecność i znaczenie klastrów ponadregionalnych, funkcjonowanie klastrów dolnośląskich w dobie pandemii COVID-19, potencjał i motywacja klastrów dolnośląskich do uzyskania statusu Krajowego Klastra Kluczowego (KKK). Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego. Koszt: 79 950,00 zł.

► Realizacja zadań publicznych z zakresu działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości z dziedziny efektywności energetycznej regionu

Wydział Rozwoju
Gospodarczego

Wydział Rozwoju Gospodarczego w ramach posiadanych środków budżetu Województwa Dolnośląskiego realizował w latach 2019-2021 zadania w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi, dotyczące tematyki edukacji na rzecz poprawy efektywności energetycznej. Zadania były zlecane zarówno w formie konkursowej jak i pozakonkursowej w trybie art. 19 a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Łącznie zrealizowano w tym czasie 6 zadań na kwotę 196 249,77 zł.

W 2019 r. były to 2 zadania zlecane w trybie art. 19a Krajowej Agencji Rozwoju Efektywności Technicznej na organizację konferencji oraz spotkań doradczych dla JST dotyczących wiedzy z zakresu modernizacji i energooszczędnych systemów oświetlenia. W wydarzeniach wzięło udział 67 osób reprezentujących dolnośląskie samorządy. Dzięki spotkaniom samorządy wzbogaciły swoje kompetencje z zakresu smart city i zarządzania zewnętrznym oświetleniem w miastach i gminach. Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego. Dotacja: 17 000 zł.

W 2020 r. w wyniku konkursu zrealizowano zadanie publiczne pn. „Sprawiedliwa Transformacja w kierunku zielonej energetyki – edukacja dzieci i młodzieży w zakresie odejścia od energetyki węglowej”. Celem było przedstawienie młodzieży szkół podstawowych zakresu zmian i przeobrażeń regionu na podstawie procesu transformacji energetycznej i gospodarce powiatu Zgorzeleckiego, ze szczególnym uwzględnieniem terenu Miasta i Gminy Bogatynia, będącego obszarem, na którym funkcjonuje przemysł wydobywczy węgla brunatnego i produkcja emisyjnej energii elektrycznej. Zadanie to zrealizowano poprzez organizację zajęć w trybie on-line a także za pomocą narzędzia, które powstało w ramach zadania, tj. aplikację „Zgorzelec 3D AR” w technologii Augmented Reality. Aplikacja jest dostępna w sklepach dedykowanych dla systemu Android: <https://play.google.com/store/apps> oraz systemu iOS: <https://www.apple.com/pl/app-store/>. Zadanie zostało zrealizowane przez Stowarzyszenie Rozwoju Innowacyjności Energetycznej w Zgorzelcu. Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego. Dotacja: 50 000 zł.

W 2021 r. środki zostały przeznaczone na realizację zadań publicznych z zakresu działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości z dziedziny efektywności energetycznej regionu. Zadania realizowane były w ramach otwartych konkursów ofert pn.:

- Konkurs edukacyjny z zakresu transformacji energetycznej - Dolnośląski Instytut Studiów Energetycznych we Wrocławiu zrealizował zadanie pn. Zajęcia edukacyjne w klastrze energetycznym dla uczniów szkół podstawowych. –

kwota wykorzystanej dotacji 49 389,73 zł, a Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. zadanie pn. Energetycznie efektywniejszy Dolny Śląsk - kwota wykorzystanej dotacji 44 860,04 zł.

- Konferencja/seminarium na temat planowania energetycznego w gminach, klastrów energii oraz wspólnot energetycznych – zadanie zrealizowane przez Dolnośląski Instytut Studiów Energetycznych we Wrocławiu. Konferencja pt: „Konferencja nt. rozwijania inwestycji w OZE, w gminach oraz klastrach energii, połączona z wizytą studyjną w Oławskim Klastrze Energetycznym EKO” odbyła się w dniu 23 listopada 2021 r. - kwota wykorzystanej dotacji 35 000 zł.

Źródło finansowania: Budżet Województwa Dolnośląskiego.

► Działania informacyjno-promocyjne

Wydział Komunikacji Społecznej

W latach 2019-2021 Wydział Komunikacji Społecznej realizował standardowe działania informacyjno-promocyjne, polegające na przekazywaniu opinii publicznej informacji dotyczących bieżących wydarzeń, pracy oraz zadań samorządu województwa oraz jednostek mu podległych. W ciągu trzech lat zorganizowano ponad 320 konferencji i briefingów prasowych. Ze względu na sytuację związaną z pandemią w 2020 r. przemodelowany został sposób kontaktowania się z mediami. W znacznej części zrezygnowano z organizacji typowych konferencji prasowych w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego na rzecz organizacji konferencji i relacji z wydarzeń w formie transmisji online, których w sumie w latach 2020-2021 było ponad 170. Zorganizowano i zrealizowano także ponad 100 nagrań na potrzeby poszczególnych dolnośląskich stacji telewizyjnych i stacji radiowych oraz związanych z wydarzeniami, w których uczestniczył Zarząd Województwa Dolnośląskiego, ponad 50 filmowych materiałów informacyjno-promocyjnych, 15 wywiadów online z przedstawicielami samorządu województwa.

Ponadto przygotowanych zostało ponad 1330 informacji prasowych, które cyklicznie publikowane były na stronie Intranetowej UMWD, na łamach dzienników oraz tygodników lokalnych i ogólnopolskich oraz na regionalnych portalach informacyjnych. Prowadzona była także współpraca z regionalnymi, lokalnymi oraz ogólnopolskimi stacjami radiowymi i telewizyjnymi przy realizacji cyklicznych audycji poświęconych bieżącym wydarzeniom i pracy samorządu województwa oraz jednostek mu podległych. W sumie zrealizowano ponad 650 audycji. Utrzymywany był stały kontakt z przedstawicielami mediów zarówno z regionu, jak i całej Polski. W sumie w latach 2019-2021 wpłynęło ok. 2250 indywidualnych pytań od dziennikarzy, na które udzielono analogiczną liczbę odpowiedzi.

W latach 2019-2021 Samorząd Województwa Dolnośląskiego był partnerem i fundatorem nagród Polsko-Niemieckiej Nagrody Dziennikarskiej, a w 2019 r. był gospodarzem XII Dni Mediów oraz XXII Gali Polsko-Niemieckiej Nagrody Dziennikarskiej, w których udział wzięło ponad 200 zaproszonych gości m.in. z Niemiec, Francji, Włoch, Hiszpanii czy Węgier. Dni Mediów to wydarzenie organizowane co roku, na przemian w Polsce i w Niemczech, kolejno w poszczególnych województwach i przygranicznych landach. Uroczystym akcentem Dni Mediów jest Gala Polsko-Niemieckiej Nagrody Dziennikarskiej, podczas której dziennikarze odpierają nagrody za najlepsze materiały dotyczące relacji polsko-niemieckich publikowane w swoich krajach w roku poprzednim. Nagroda przyznawana jest w 5 kategoriach.

► Konkurs dla gmin „Odnova Dolnośląskiej Wsi”

Wydział Obszarów Wiejskich

W ramach konkursu „Odnova Dolnośląskiej Wsi” w latach 2020-2021 dofinansowano dwa projekty w ramach dziedziny - wsparcie rozwoju regionalnego. Konkurs był finansowany ze środków Budżetu Województwa Dolnośląskiego. W wyniku zrealizowanych projektów zamontowano nowe oświetlenia dróg (oświetlenie energooszczędne). Łączne środki przekazane na ten cel wyniosły 48 917 zł – w całości na subregion wałbrzyski.

► Kiermasz produktów regionalnych, prezentacja tradycyjnych stołów wigilijnych, Kongres Odnowy Wsi, Dożynki wojewódzkie w Domaniowie

Wydział Obszarów Wiejskich

W latach 2019-2021 podjęte przez Wydział Obszarów Wiejskich działania dotyczyły promocji oraz propagowania żywności regionalnej i tradycyjnej produkowanej na terenie Dolnego Śląska. W 2019 i w 2020 roku został opracowany Kalendarz imprez kulinarnych. Zebrane w kalendarzu informacje stanowiły niezbędny informator o imprezach kulinarnych związanych z promocją produktów regionalnych i tradycyjnych na Dolnym Śląsku. W zakresie działania podtrzymującego tradycje związane z dziękczynieniem za plony i zbiory Samorząd Województwa w roku 2019 i w 2021 przekazał dotację na organizację dolnośląskiego święta plonów w wysokości (rok 2019 – gmina Niemcza 80 000 zł, rok 2021 – gmina Domaniów 100 000 zł). W ramach zadania podtrzymywanie tradycji związanych ze świętami Wielkanocnymi i Bożego Narodzenia organizowane były prezentacje tradycyjnych stołów wielkanocnych i prezentacje tradycyjnych stołów wigilijnych, w których uczestniczyły Koła Gospodyń Wiejskich z Dolnego Śląska. W 2019 r. odbyły się zarówno prezentacje stołów wielkanocnych jak i prezentacje stołów wigilijnych. W 2020 r. i wiosną 2021 r. ze względu na wprowadzone obostrzenia prezentacje nie odbyły się. W 2021 r. w grudniu odbyły się prezentacje stołów wigilijnych. W zakresie działań, w ramach Inicjatywy Odnowy Dolnośląskiej Wsi, w 2019 r. zorganizowana została 4-dniowa podróż studyjna na obszarze funkcjonowania zagród edukacyjnych i wsi tematycznych w woj. lubelskim. Celem podróży było pokazanie uczestnikom Inicjatywy ODW działań w innym województwie. W ramach programu Odnowy Dolnośląskiej Wsi w 2019 i w 2021 roku odbył się Kongres podsumowujący działania związane z programem Odnowy Dolnośląskiej Wsi. W 2020 roku Kongres nie odbył się. W zakresie realizacji zadań związanych z Dziedzictwem Kulturowym Dolnego Śląska: w 2019 roku w Filharmonii Sudeckiej w Wałbrzychu odbył się Festiwal Tradycji Dolnego Śląska. Celem Festiwalu było kultywowanie tradycji, pobudzenie aktywności społeczności lokalnej, integracja środowisk ludowej twórczości artystycznej oraz dążenie do

poszerzenia kręgu wspólnych działań w oparciu o folklor i tradycje. W 2020 i w 2021 roku Festiwal nie odbył się ze względu na zaistniałą sytuację epidemiczną w Polsce.

► **Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów (7.4.2) (Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich)**

Wydział Obszarów Wiejskich

Operacje realizowane w ramach PROW na lata 2014-2020. Limit Środków: 2 350 229 euro. Stan wdrażania na dzień 31.12.2021: nabór wniosków odbył się w 2017 r. - złożono 15 wniosków o pomoc na kwotę dofinansowania 11 893 578,00 zł pochodzących ze środków UE. Podpisano 14 umów o pomoc na kwotę 10 893 578,00 zł. Aktualna kwota dofinansowania po aneksach wynosi 10 479 964,00 zł. Złożonych zostało 18 wniosków o płatność na kwotę 10 180 714,90 zł. ARiMR potwierdziła płatności dla 14 zleceń na kwotę 8 181 897, 19 zł. Zrealizowano 11 projektów na kwotę 7 638 745,23 zł. W wyniku realizacji projektów zmodernizowano Targowiska w gminach: Kamienna Góra, Wińsko, Kamieniec Ząbkowicki, Ziębice, Malczyce, Lwówek Śląski, Strzelin, Środa Śląska, Bielawa, Jaworzyna Śląska, Wądroże Wielkie. Wszystkie zmodernizowane targowiska zyskały przynajmniej częściowe zadaszenie, podłączenia do podstawowych mediów i urządzeń sanitarnych. Zagwarantowana została też powierzchnia handlowa przeznaczona dla rolników pod sprzedaż produktów rolno-spożywczych, również tych wyprodukowanych w systemie rolnictwa ekologicznego. Część operacji uwzględniała również wyposażenie targowisk w instalacje odnawialnych źródeł energii.

► **Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER – Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (19.2)**

Wydział Obszarów Wiejskich

Operacje realizowane w ramach PROW na lata 2014-2020. Limit środków: 54 955 500 euro. Stan wdrażania na dzień 31.12.2021 r.: konkursy na działania organizowane są cyklicznie w okresie trwania Programu, według harmonogramów poszczególnych LGD. Do Samorządu Województwa przekazano 2239 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę ogółem 301 905 406, 63 zł. Podpisano 1 304 umowy o pomoc na pierwotną kwotę 179 867 197,34 zł. Aktualna kwota realizowanych 1221 umów (po aneksach, z uwzględnieniem umów rozwiązanych) wynosi 165 875 389,51 zł. Do Samorządu Województwa wpłynęło 1620 wniosków o płatność na kwotę pomocy 145 136 583,80 zł, ARiMR wypłaciła środki dla 1381 z nich oraz 361 zleceń wyprzedzającego finansowania oraz 1 zaliczki na kwotę ogółem 131 228 376,93 zł. Zakończono realizację 800 projektów na kwotę pomocy 108 105 658,90 zł. W rezultacie powstały m.in. 383 nowe mikroprzedsiębiorstwa, wsparcie rozwojowe otrzymało też 108 istniejących przedsiębiorców/firm. Utworzono co najmniej 572 miejsca pracy, powstało też m.in. 230 nowych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej, kolejnych 100 zostało przebudowanych bądź zmodernizowanych. Utworzono ponad 50 km nowych szlaków turystycznych, 18,5 km ścieżek rowerowych. Pracom konserwatorskim lub restauratorskim poddano 41 obiektów zabytkowych.

► **Dotacje na konserwację urządzeń melioracji wodnych szczegółowych dla jst**

Wydział Obszarów Wiejskich

W ramach wsparcia melioracji wodnych, w latach 2019-2021 roku ogłoszono nabór wniosków na dofinansowanie bieżącego utrzymania urządzeń melioracji wodnych dla gmin. Dofinansowano 157 projektów na konserwację urządzeń melioracji wodnych szczegółowych dla gmin, na łączną kwotę 3 312 720,67 zł. Przez bieżące utrzymanie urządzeń melioracji wodnych rozumie się eksploatację, konserwację oraz remont w celu zachowania funkcji tych urządzeń, w tym: wykaszanie roślin, wygrabianie porostów ze skarp i dna rowów, karczowanie lub wycięcie drzew i krzewów, odmulenie dna rowów, czyszczenie i naprawa budowli na rowach, naprawa skarp rowów, usuwanie tzw. „awarii drenarskich” itp. W ramach dofinansowania przedsięwzięcia wykonano w 157 gminach. Konkurs był finansowany ze środków Budżetu Województwa Dolnośląskiego.

► **Dotacje na konserwację urządzeń melioracji wodnych szczegółowych dla spółek wodnych**

Wydział Obszarów Wiejskich

W ramach wsparcia melioracji wodnych w 2019 roku ogłoszono nabór wniosków na dofinansowanie bieżącego utrzymania urządzeń melioracji wodnych dla spółek wodnych. Dofinansowano 42 projekty na konserwację urządzeń melioracji wodnych szczegółowych dla gmin na łączną kwotę 745 708,00 zł. W ramach dofinansowania przedsięwzięcia wykonano w 42 spółkach wodnych. Konkurs był finansowany ze środków Budżetu Województwa Dolnośląskiego.

► **Ochrona gruntów rolnych w województwie dolnośląskim**

Geodeta Województwa Dolnośląskiego

W latach 2019-2021 w ramach zadania ochrona gruntów rolnych (4.2.1. Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych) wydatkowano kwotę: 63 309 152,14 zł. Zrealizowano i rozliczono 600 umów dla powiatów, gmin i jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych (w tym osoby fizyczne). Wydział Geodezji i Kartografii zrealizował dodatkowo 4 zadania własne. Z budżetu Województwa Dolnośląskiego została przekazana, w formie dotacji lub pomocy finansowej, kwota 62 896 873,16 zł na realizację prac z zakresu ochrony gruntów rolnych, między innymi:

- drogi dojazdowe do gruntów rolnych – 383 zadania (282,92 km) na kwotę 58 661 135,18 zł;
- zakup sprzętu pomiarowego i informatycznego oraz oprogramowania - 70 zadań na kwotę 2 921 307,58 zł;
- usuwanie kamieni na gruntach ornych – 103 zadania (2310,29 ha) na kwotę 689 388,20 zł;

- zbiorniki wodne służące małej retencji wodnej – 8 zadań na kwotę 179 600,00 zł;
 - użyźnianie gleb o niskiej wartości produkcyjnej – 12 zadań (251,56 ha) na łączną kwotę: 75 468,00 zł;
 - zagospodarowanie gruntów na trwały użytek zielony – 1 zadanie (9,03 ha) na łączną kwotę: 5418,00 zł;
 - przeciwdziałanie erozji gleb i ruchom masowym ziemi na gruntach rolnych (drzewa miododajne) - 15 zadań (1966 szt.) na kwotę 256 034,20 zł;
 - pomiary geodezyjne oraz sprawdzanie klasyfikacji gruntów – 8 zadań (156,46 ha) na kwotę 108 522,00 zł.
- Zrealizowano 6 zadań własnych na kwotę 412 278,98 zł.

► **Programowanie i realizacja prac urządzeniowo-rolnych, działania na rzecz scalania gruntów rolnych oraz melioracji**

Geodeta Województwa
Dolnośląskiego

W ramach zadania 1.4.4. Programowanie i realizacja prac urządzeniowo-rolnych, działania na rzecz scalania gruntów rolnych oraz melioracji Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu zrealizowane następujące prace:

- Prace scaleniowe
 - opracowywano projekty scaleń gruntów dla 8. obiektów;
 - prowadzono działania w zakresie zagospodarowania poscaleniowego prowadzono w 5. obiektach;
 - opracowywano założenia do projektu scalenia gruntów dla 8.
- Prace planistyczne
 - opracowano Plan urządzeniowo-rolny gminy Chocianów oraz Prognozę oddziaływania na środowisko ustaleń planu;
 - opracowano aktualizację planów urządzeniowo-rolnych 23 gmin
 - opracowana została Baza Danych Urządzeniowo-Rolnych (BDUR) dla ww. gmin, która stanowi integralną część planów urządzeniowo-rolnych. Wizualizacja BDUR publikowana jest na platformie „geoportal.dolnoslask.pl”;
 - opracowano projekty urządzeniowo-rolne 3. wsi (wraz z prognozami oddziaływania na środowisko): Trzmielów;
 - zakończono prace badawcze i sporządzono opracowanie pt. „Analiza wpływu zmian w sposobie użytkowania gruntów oraz zmian klimatycznych na proces mineralizacji gleb organicznych” na obszarze Dolnego Śląska dla powiatu polkowickiego.
- Prace geodezyjno-kartograficzne oraz wyceny nieruchomości
 - wykonywano prace polegające na ustalaniu przebiegu granic dróg wojewódzkich wraz ze stabilizacją punktów znakami granicznymi oraz znakami PD „pas drogowy”: DW 328, 340, 346, 352, 382, 383, 396, 324, 364, 363, 323, 305, 381, 341, 369;
 - wykonywano prace związane z aktualizacją map zasadniczych oraz sporządzeniem map do celów projektowych na potrzeby zadania pn.: „Przebudowa/remont odcinków dróg wojewódzkich w ramach modernizacji systemu dróg na terenie województwa dolnośląskiego”;
 - wykonywano czynności wznowienia znaków granicznych (wyznaczenia punktów granicznych, ustalenia przebiegu granic nieruchomości), sporządzano dokumentację do aktualizacji danych bazy danych EGiB, opracowywano projekty podziałów nieruchomości, w szczególności dla inwestycji pn. „Nowy Szpital Onkologiczny” oraz na tzw. terenach kolejowych zamkniętych (10 podziałów) w związku z planem przejścia przez Województwo Dolnośląskie od PKP S.A. wybranych odcinków linii kolejowych w celu ich rewitalizacji i przywrócenia ruchu pasażerskiego;
 - sporządzono mapę do celów projektowych dla zadania „Budowa Ośrodka Narciarstwa Biegowego i Biathlonu w Szklarskiej Porębie - Jakuszycach” oraz inwestycji budowlanej DSDiK;
 - prowadzono monitoring osuwiska w ciągu drogi wojewódzkiej DW 340, obręb Cerekwica, gmina Trzebnica;
 - sporządzono operaty szacunkowe nieruchomości stanowiących wojewódzki zasób nieruchomości (nieruchomości gruntowych zabudowanych i nieruchomości gruntowych niezabudowanych);
 - wykonywano pomiary oraz dokumentację filmową i fotograficzną bezzałogowym statkiem powietrznym (BSP) na potrzeby prac urządzeniowo-rolnych realizowanych przez DBGiTR, a także dokumentację filmowe inwestycji DSDiK na drogach wojewódzkich, na potrzeby wyceny nieczynnych linii kolejowych przejętych od PKP, do planowanej inwestycji Województwa Dolnośląskiego pn. „Dolnośląska Autostrada Rowerowa”;
 - sporządzano dokumentację do oszacowania wielkości szkód spowodowanych przez zwierzynę leśną na obszarach rolnych województwa dolnośląskiego;
 - sporządzono projekt rekultywacji obszaru przekształconego w wyniku wylewu wód powodziowych i prowadzonych prac ziemnych obejmujący część działki nr 532/6, obręb Stary Górnik, gmina Oława, powiat oławski;
 - przeprowadzono sprawdzenie gleboznawczej klasyfikacji gruntów wykonanej pierwotnie na zlecenie właścicieli prywatnych w celu obniżenia klasy bonitacyjnej w związku z zamiarem uniknięcia opłat za wyłączenie z produkcji gruntów rolnych.
- Obsługa dochodów budżetu województwa
 - kwota dochodów budżetu województwa, uzyskanych w 2019 r. z tytułu opłat za wyłączenia z produkcji gruntów rolnych, wyniosła 31 787 067 zł, w tym 841 817 zł pozyskano w postępowaniu windykacyjnym oraz 608 898 zł drogą egzekucji administracyjnej;
 - kwota dochodów budżetu województwa, uzyskanych w 2020 r. z tytułu opłat za wyłączenia z produkcji gruntów rolnych, wyniosła 36 595 561 zł, w tym 811 942 zł pozyskano w postępowaniu windykacyjnym oraz 877 892 zł drogą egzekucji administracyjnej;

- kwota dochodów budżetu województwa, uzyskanych w 2021 r. z tytułu opłat za wyłączenia z produkcji gruntów rolnych, wyniosła 37 415 666 zł, w tym 935 418 zł pozyskano w postępowaniu windykacyjnym oraz 215 753 zł drogą egzekucji administracyjnej.

W 2021 roku, na wniosek Geodety Województwa, wykonano prace polegające na wdrożeniu w Dolnośląskim Biurze Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu procesu umożliwiającego zautomatyzowanie pozyskania danych zawartych w decyzjach dotyczących wyłączeń gruntów z produkcji rolnej.

► Przystosowanie do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych (Działanie 8.5 RPO WD)

Dolnośląski Wojewódzki
Urząd Pracy

W ramach Działania 8.5 w latach 2019-2021 realizowano 2 projekty, których celem głównym jest ograniczenie napływu osób bezrobotnych zwolnionych lub planowanych do zwolnienia w ramach zwolnień grupowych lub z przyczyn leżących po stronie pracodawcy na terenie województwa dolnośląskiego. Okres realizacji pierwszego z nich, tj. „Aktywizacja dolnośląskiego rynku pracy 8.5.A. – II EDYCJA” to 01.10.2018 – 31.05.2021 r. Projekt był współfinansowany w 95% ze środków RPO WD na lata 2014-2020, a kwota projektu wynosiła 15 427 755,20 zł. Projekt był realizowany przez DAWG sp. z o.o. (lider), KARR S.A., ARR ARLEG S.A., ARR AGROREG S.A. i DPIN S.A. Wskaźniki osiągnięte w projekcie: liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie – 423, liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – 164, liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie – 550. Drugi projekt tj. „Aktywizacja dolnośląskiego rynku pracy 8.5.A. – III EDYCJA” realizowany jest od 01.04.2021 r. do 30.06.2023 r. Projekt również jest współfinansowany w 95% ze środków RPO WD na lata 2014-2020, a kwota tego projektu wynosi 12 691 223,60 zł. Projekt realizowany przez DAWG sp. z o.o. (lider), KARR S.A. ARR ARLEG S.A., DPIN S.A. i WARR S.A.

► Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP (Działanie 8.6 RPO WD)

Dolnośląski Wojewódzki
Urząd Pracy

W ramach Działania 8.6 w latach 2019-2021 realizowano 2 projekty. Okres realizacji pierwszego z nich to 01.11.2016 – 31.07.2019 r. Kwota tego projektu wynosiła 43 524 945,59 zł. Wskaźniki osiągnięte w projekcie: liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie - 2136, liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu - 6483, liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie - 2239, liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 6982, liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie – 996, liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie - 2053. Realizacja drugiego projektu, pn. Partnerstwo na rzecz rozwoju dolnośląskich MMŚP i ich pracowników – Edycja II, rozpoczęła się 01.08.2019 r. i potrwa do 30.04.2022 r. Kwota projektu wynosi 37 939 017,24 zł i jest w 85% współfinansowana ze środków RPO WD na lata 2014-2020. Celem głównym projektu jest wzrost konkurencyjności dolnośląskich MMŚP poprzez usługi realizowane w ramach Bazy Usług Rozwojowych pozwalające na rozwój tych przedsiębiorstw i ich pracowników. Projekt realizowany przez ARR ARLEG S.A. (lider), DAWG sp. z o.o., ARR „AGROREG” S.A., WARR S.A. i DPIN S.A.

► Rozwój infrastruktury służącej wsparciu MMŚP we Wrocławiu poprzez utworzenie kompleksu nowoczesnych inkubatorów przedsiębiorczości

DAWG
sp. z o.o.

Spółka DAWG sp. z o.o. realizuje projekt pn. „Rozwój infrastruktury służącej wsparciu MMŚP we Wrocławiu poprzez utworzenie kompleksu nowoczesnych inkubatorów przedsiębiorczości”. Przedmiotem projektu jest stworzenie we Wrocławiu kompleksowej infrastruktury służącej inkubacji przedsiębiorstw i wspierających rozwój branż stanowiących inteligentne specjalizacje Dolnego Śląska, wskazanych w Dolnośląskiej Strategii Innowacji 2030. Głównym celem projektu jest wzrost konkurencyjności dolnośląskich przedsiębiorstw poprzez zwiększenie dostępu do profesjonalnej infrastruktury służącej wsparciu MMŚP. Celem szczegółowym projektu będzie uzupełnienie stanu obecnej infrastruktury inkubacyjnej na Dolnym Śląsku, w tym o deficytowe zaplecze biurowe i warsztatowe dostosowane do wymagań i potrzeb przedsiębiorstw działających w obszarze inteligentnych specjalizacji regionu. Projekt będzie realizowany w latach 2022-2023 i współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020. W dniu 15.10.2021 r. spółka DFR sp. z o.o. zawarła ze spółką DAWG sp. z o.o. umowę o współpracę w zakresie wspólnej realizacji projektu pn.: „Rozwój infrastruktury służącej wsparciu MMŚP we Wrocławiu poprzez utworzenie kompleksu nowoczesnych inkubatorów przedsiębiorczości”. Wartość projektu to 57 909 271,27 zł, w tym dofinansowanie ze środków UE 40 037 675,03 zł.

► Projekty realizowane przez Dolnośląski Fundusz Rozwoju sp. z o.o. wspólnie z innymi spółkami Województwa Dolnośląskiego będącymi pośrednikami finansowymi

DFR
sp. z o.o.

Realizacja 7 umów o pośrednictwo finansowe zawartych w ramach I edycji Konkursu na wyłonienie Pośredników Finansowych do udzielania pożyczek obrotowych dla dolnośląskich MŚP. Stan realizacji na koniec 2021 r. (narastająco) przedstawia się następująco: Wartość udzielonych pożyczek ogółem 25 262 714,06 zł, w tym 263 pożyczki na wydatki bieżące w wysokości 18 899 956,91 zł i 38 pożyczek na wydatki związane z działalnością produkcyjną w wysokości

6 362 757,15 zł. Zamówienie na Regionalną Pożyczkę Hipoteczną zostało podzielone na sześć części i było realizowane na podstawie umów o pośrednictwo finansowe:

Usługa	Liczba zawartych umów	Kwota udzielonych pożyczek
UI_ARLEG	43	18 000 000,00 zł
UII_PFP	77	24 000 000,00 zł
UIII_ARLEG_DPIN	36	23 400 000,00 zł
UIV_KARR	70	23 610 550,00 zł
UV_FRW	58	30 000 000,00 zł
UVI_KARR_DPIN	37	28 800 000,00 zł
Suma końcowa	321	147 810 550,00 zł

Zamówienie na Dużą Regionalną Pożyczkę Inwestycyjną zostało podzielone na pięć części i było realizowane na podstawie umów o pośrednictwo finansowe:

Usługa	Liczba zawartych umów	Kwota udzielonych pożyczek
UI_KARR	7	4 708 301,00 zł
UII_DAWG	15	16 200 000,00 zł
UIII_FRW	25	20 000 000,00 zł
UIV_AGROREG	26	21 998 002,00 zł
UV_DAWG	19	21 600 000,00 zł
Suma Końcowa	92	84 506 303,00 zł

Zamówienie na Regionalną Pożyczkę Obrotową zostało podzielone na cztery części i było realizowane na podstawie umów o pośrednictwo finansowe:

Usługa	Liczba zawartych umów	Kwota udzielonych pożyczek
UI_ALIF	55	14 000 000,00 zł
UII_AGROREG	73	13 555 000,00 zł
UIII_AGROREG	66	16 725 000,00 zł
UIV_KARR_DPIN	114	23 400 000,00 zł
Suma końcowa	308	67 680 000,00 zł

Zamówienie na Pakiet Pożyczek 2RPH/2DRPI/2RPO zostało podzielone na pięć części i jest realizowane na podstawie umów o pośrednictwo finansowe. W 2021 r. spółka przyznała Prawo Opcji na łączną kwotę 37 000 000,00 zł:

Usługa	Liczba zawartych umów	Kwota udzielonych pożyczek
UI_SSIG	31	14 808 000,00 zł
UII_PFP	92	25 421 002,00 zł
UIII_FRW	80	31 162 021,79 zł
UIV_AGROREG	120	36 701 868,69 zł
UV_WARR	2	444 000,00 zł
Suma końcowa	325	108 536 892,48 zł

Dolnośląski Fundusz Rozwoju w ramach działań pomocowych dla dolnośląskich przedsiębiorców kontynuował również dystrybucję Pożyczki Płynnościowej, która ma łagodzić negatywne skutki dla gospodarki. Zamówienie na Pożyczkę Płynnościową jest realizowane przez konsorcjum na podstawie umowy o pośrednictwo finansowe.

Partner konsorcjum	Liczba zawartych umów	Kwota udzielonych pożyczek
ARLEG S.A.	27	4 261 457,48 zł
DAWG sp z o.o.	36	6 000 000,00 zł
DPiN S.A.	43	6 000 000,00 zł
KARR S.A.	40	3 865 341,40 zł
WARR S.A.	39	5 676 086,97 zł
Suma końcowa	185	25 802 885,85 zł

Dla przedsiębiorców działających w branżach, które najbardziej ucierpiały z powodu restrykcji wprowadzanych w związku z COVID-19 m.in. turystycznej, hotelarskiej, czy gastronomicznej oraz posiadających pomysły na rozwój w nowych warunkach, Spółka zaprojektowała i wdrożyła produkt finansowy o charakterze inwestycyjno-obrotowym pod nazwą: Pożyczka Branżowa. Zawarcie umowy o pośrednictwo finansowe nastąpiło w dniu 22.12.2020 r., a dystrybucja produktu rozpoczęła się w 2021 r.

Usługa	Liczba zawartych umów	Kwota udzielonych pożyczek
PB_I	11	5 314 600,00 zł
PB_II	14	7 707 230,00 zł
Suma końcowa	25	13 021 830,00 zł

Podsumowanie instrumentów pożyczkowych:

Pośrednicy Finansowi działający na zlecenie DFR, udzielili łącznie 1557 pożyczek na kwotę 472.621.175,39 zł. W 2021 r. realizowane były trzy projekty pożyczkowe:

1. Pakiet Pożyczek jako kontynuacja projektów RPH, DRPI, RPO z lat poprzednich,
2. Pożyczka Płynnościowa i Pożyczka Branżowa, które były dedykowane przedsiębiorcom dotkniętym COVID – 19.

Analiza danych statystycznych potwierdza trafność przygotowanej przez DFR oferty produktowej oraz sposobu jej dystrybucji, ponieważ różnorodność oferty oraz jej dostępność pozwoliły dotrzeć do szerszego grona przedsiębiorców z terenu Dolnego Śląska, gdyż ponad 72 % pożyczek udzielonych przez DFR trafiła do przedsiębiorców spoza powiatu wrocławskiego i Wrocławia. Zdecydowana większość pożyczek została udzielona mikroprzedsiębiorcom, tj. ponad 79%.

Zamówienie na Regionalne Reporęczenie jest realizowane na podstawie umowy o pośrednictwo finansowe przez Dolnośląski Fundusz Gospodarczy sp. z o.o. W dniu 30.03.2021 r. Spółka przyznała Prawo Opcji na kwotę 9 000 000,00 do Usługi II. Wyniki na 31.12.2021 r. :

Umowa	Ilość reporczeń	Wartość zobowiązania	Wartość poręczeń	Wartość reporczeń
UI_DFG	19	9 646 000,00 zł	6 629 800,00 zł	5 083 340,00 zł
UII_DFG	1039	47 674 317,83 zł	41 478 347,83 zł	32 877 690,17 zł
Suma	1058	57 320 317,83 zł	48 108 147,83 zł	37 961 030,17 zł

Rodzaje zabezpieczanych instrumentów finansowych:

Ip.	Rodzaj zobowiązania	Ilość reporczeń	Wartość zobowiązania	Wartość poręczeń	Wartość reporczeń	Średnia
1.	kredyt obrotowy	51	18 099 000,00 zł	13 398 330,00 zł	10 249 175,90 zł	200 964,23 zł
2.	pożyczka obrotowa	23	9 594 000,00 zł	5 998 500,00 zł	4 742 800,00 zł	206 208,70 zł
3.	linia kredytowa	3	1 580 000,00 zł	664 000,00 zł	531 200,00 zł	177 066,67 zł
4.	wadium	979	28 047 317,83 zł	28 047 317,83 zł	22 437 854,27 zł	22 919,16 zł
		1058	57 320 317,83 zł	48 108 147,83 zł	37 961 030,17 zł	35 947,95 zł

Kolejnym realizowanym w 2021 roku produktem finansowym oferowanym przez Spółkę była „Linia Finansowa”, która stanowi uzupełnienie środków własnych Pośrednika Finansowego na zapewnienie Wkładu Pośrednika Finansowego, do Instrumentu Finansowego Pożyczka Rozwojowa oferowanego MŚP zgodnie z zasadami określonymi w RPO WD 2014-2020. Oprocentowanie Linii Finansowej ustalane jest na warunkach rynkowych według stopy referencyjnej obliczanej przy zastosowaniu obowiązującej stopy bazowej ustalonej w oparciu o Komunikat Komisji Europejskiej. Spółka zawarła 4 umowy na udzielenie Linii Finansowej na łączną kwotę 9 169 000,00 zł, w ramach Prawa Opcji w tym zaangażowanie: ARR AGROREG S.A 1 945 000,00 zł, FRW 3 064 993,02 zł, , Konsorcjum DAWG i WARR 1 946 000,00 zł, ARLEG S.A. 780 000,00 zł.

Podsumowanie produktów dłużnych:

Według stanu na dzień 31.12.2021 r. ze środków post-JEREMIE udzielonych zostało łącznie 2615 pożyczek i poręczeń na kwotę 520 729 323,22 zł (1557 pożyczek na kwotę 472 621 175,39 zł plus 1058 poręczeń na kwotę 48 108 147,83 zł). Średnia wartość wsparcia na jednego przedsiębiorcę wyniosła 199 131,67 zł. Wartość wsparcia MŚP przy uwzględnieniu środków wypłaconych w ramach transz Linii Finansowej jest odpowiednio wyższa o udział tych środków w Pożyczkach Rozwojowych.

► **Wdrażanie instrumentów quasi-kapitałowych i kapitałowych**

DFR sp. z o.o.

W 2021 r. DFR Inwestycyjny sp. z o.o. dokonał wejścia kapitałowego na kwotę 4 mln zł do spółki KFB Acoustics Sp. z o.o., która dzięki wsparciu DFR Inwestycyjny buduje największe centrum badawczo-rozwojowe akustyki w Środkowej Europie. Łączna wartości przedsięwzięcia to ponad 36 mln zł. Spółki portfelowe DFR Inwestycyjny Sp. z o.o. odnosiły sukcesy na wielu polach – m.in. firma Bright Future Sp. z o.o. przeprowadziła ekspansję na rynki zagraniczne, przekroczyła pułap 100 tysięcy klientek i pozyskała kolejne 4 mln zł kapitału w ramach emisji udziałów. Spółka Scanway Sp. z o.o. przygotowując się do debiutu giełdowego przeprowadziła emisję udziałów o łącznej wartości ponad 7 mln zł, a w styczniu 2022 r. przeprowadziła pierwszą misję balonową swoich rozwiązań optycznych w stratosferze Ziemi. Wg stanu na 31.12.2021 r. wartość portfela inwestycyjnego wynosiła 12 882 949,62 zł.

► **Projekty realizowane przez Dolnośląski Fundusz Gospodarczy sp. z o.o.**

DFG sp. z o.o.

Spółka DFG sp. z o.o. w latach 2019-2021 roku udzieliła przedsiębiorcom wsparcia w łącznej wysokości 73 405,11 tys. zł, udzielając 1 544 poręczeń, w tym:

- kredytów (pożyczek): przedsiębiorcom udzielono 134 poręczeń kredytów (pożyczek) w kwocie 30 867,18 tys. zł, co pozwoliło im pozyskać kredyty (pożyczki) w łącznej wysokości 74 827,85 tys. zł;
- zapłaty wadium: przedsiębiorcom udzielono 148 pakietów wadium na kwotę 86 021,40 tys. zł, w ramach których udzielono 1.410 indywidualnych poręczeń zapłaty wadium w kwocie 42 537,93 tys. zł, co pozwoliło im na uczestnictwo w postępowaniach o zamówienie publiczne o łącznej wartości ponad 1417 mln zł.

► **Promocja gospodarcza i turystyczna regionu**

Spółki WD

- III Forum Turystyczne „Turystyka Pogranicza Karkonoszy, Gór Izerskich i Łużyc” Forum odbyło się 8.10.2021 w Szklarskiej Porębie. Brało w nim udział 103 osób - przedsiębiorców, przedstawiciele organizacji pozarządowych z obu stron granicy oraz dodatkowo goście z Republiki Czeskiej – projekt zrealizowany przez KARR S.A. Okres realizacji projektu: 01.07.2021 - 31.12.2021. Budżet KARR S.A. w ramach projektu: 99 742,59 zł.
- Wdrożenie Standardów Obsługi Inwestora w Samorządzie Województwa Dolnośląskiego – projekt realizowany przez DAWG sp. z o.o. w ramach programu POWER Działania 2.18 Wysokiej jakości usługi administracyjne z funduszu EFS na lata 2014-2020. Wartość projektu wyniosła 1 547 323,84 zł, w tym dofinansowanie z UE 1 304 084,53 zł.
- Prowadzenie przez spółkę DAWG sp. z o.o. Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera. Głównym celem działania Centrum jest zapewnienie kompleksowej obsługi inwestorów na poziomie województwa. Centrum współpracuje z Polską Agencją Inwestycji i Handlu S.A. przy obsłudze projektów inwestycyjnych oraz prowadzi samodzielnie obsługę inwestorów, którzy zgłaszają się do niego bezpośrednio.
- Zdobywanie nowych rynków zbytu oraz budowanie rozpoznawalności marki Dolny Śląsk w kraju i za granicą – projekt prowadzony DAWG sp. z o.o. w ramach programu RPO WD 2014-2020 Działania 1.4. Internacjonalizacja przedsiębiorstw. Wartość projektu 1 618 086,98 zł w tym dofinansowanie z UE 1 375 373,93 zł.

► **Stymulowanie współpracy sfer biznesu, nauki i edukacji – Centrum druku 3D przy ul. E. Kwiatkowskiego we Wrocławiu**

DPIiN S.A.

Realizacja umowy o roboty budowlane zawartej na podstawie wyboru wykonawcy w przetargu nieograniczonym pn.: „Budowa hali produkcyjno-magazynowej z budynkiem biurowo-socjalnym wraz z infrastrukturą techniczną – inkubator przedsiębiorczości – budowa budynku Dolnośląskiego Parku Innowacji i Nauki S.A. – etap 3, przy ul. E. Kwiatkowskiego we Wrocławiu” zakończyła się w dniu 13.08.2021 r. poprzez podpisanie Protokołu Odbioru Końcowego i otrzymanie pozwolenia na użytkowanie dla wybudowanego obiektu. Ostateczna wartość umowy o roboty budowlane wyniosła 29 167 503,24 zł brutto. Ponadto, w ramach realizowanego projektu, dokonano następujących zakupów:

1. Drukarki 3D działającej w technologii SLS za 1 248 019,50 zł brutto;
2. Drukarki 3D działającej w technologii SLM za 1 866 432,75 zł brutto;
3. Zestawu mebli za 58 484,50 zł brutto;

Zestawu do tworzenia modeli drukowanych w technologii druku 3D na bazie dokumentacji powstałej w procesie digitalizacji obiektów fizycznych z użyciem narzędzi do wirtualnej rzeczywistości za 123 000,00 zł brutto.

► **Projekt DIGINETPOLSAX – Digitalizacja na rzecz wspólnego obszaru gospodarczego**

KARR S.A.

Projekt realizowany przez KARR S.A. Celem projektu jest wzmocnienie konkurencyjności saksońsko-polskiego pogranicza dzięki intensyfikacji powiązań gospodarczych. Okres realizacji: 01.03.2019 - 28.02.2021. Budżet KARR S.A. w ramach projektu wynosi 661 258,68 zł.

► **Projekt „ENERGYTRANSPOLSAX”**

KARR S.A.

Projekt realizowany przez KARR S.A. Celem projektu jest wzmocnienie współpracy gospodarczej na polsko-saksońskim pograniczu, w szczególności w zakresie wyzwań w gospodarce energetycznej i związanych ze zmianą klimatu. Okres realizacji: 1.10.2020 – 31.12.2022. Budżet KARR S.A. w ramach projektu wynosi 613 954,48 zł.

2.2.5. INTEGRACJA SPOŁECZNA

Jednostka koordynująca dziedzinę: Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy

Realizacja działań wynikających z dokumentów wykonawczych:

19. Dolnośląski regionalny plan działań na rzecz zatrudnienia

Dolnośląski Wojewódzki
Urząd Pracy

W toku realizacji przedsięwzięcia strategicznego 3.2.3. Podejmowanie działań na rzecz zwiększania udziału i roli kobiet w rynku pracy oraz w życiu publicznym realizowano następujące projekty:

1. Realizacja projektu: „Dolnośląskie żłobki”

Celem projektu realizowanego w okresie od 1.03.2018 do 30.09.2019 była aktywizacja zawodowa 187 (178 K i 9 M) mieszkańców (rodziców lub opiekunów prawnych) 7 dolnośląskich gmin, tj. Długołęka, Miasto Wrocław, Wądroże, Brzeg Dolny, Lądek Zdrój i Oleśnica (gm. wiejska) powracających na rynek pracy po urlopach macierzyńskich, rodzicielskich, wychowawczych lub osób pozostających bez zatrudnienia i sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 dzięki utworzeniu nowych miejsc opieki i zapewnieniu ich bieżącego funkcjonowania. Podmiot realizujący: Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej. Finansowanie: RPO WD 2014-2020, Oś Priorytetowa 8 Rynek pracy, Działanie 8.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego. Kwota projektu: 4 365 277,62 zł. Działania w 2019 r.: W ramach projektu utworzonych zostało 187 nowych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na terenie Dolnego Śląska. Część miejsc powstała w funkcjonujących wcześniej placówkach żłobkowych (w gminach: Wrocław, Długołęka, Wądroże Wielkie), rozwijając dzięki projektowi istniejącą ofertę żłobkową. U pozostałych Partnerów w związku z tworzeniem nowych miejsc opieki w ramach projektu, powstały 4 nowe placówki żłobkowe: w Gminie Wiejskiej Oleśnica, w Gminie Miękinia oraz w Gminie Lądek Zdrój utworzono gminne żłobki, w Gminie Brzeg Dolny – utworzono klub dziecięcy. Nowoutworzone miejsca opieki zostały kompleksowo wyposażone przez Lidera: na podstawie podpisanych z Partnerami porozumień, przekazano m.in. wyposażenie meblowe (meble do pomieszczeń edukacyjnych, szatni, sypialni, łazienki, kuchni itp.), artykuły włókiennicze (m.in. pościel, dywany, rolety, materace), sprzęt AGD i RTV, zabawki, pomoce dydaktyczne, artykuły plastyczne i biurowe, wózki dziecięce, sprzęt komputerowy, artykuły biurowe i materiały plastyczne.

2. Realizacja projektu „Dolnośląskie żłobki II”

Celem projektu realizowanego od 01.11.2019 do 31.12.2022 jest aktywizacja zawodowa oraz utrzymanie zatrudnienia poprzez zapewnienie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 dla 240 (226 K i 14 M) mieszkańców 7 dolnośląskich gmin, tj. Długołęka, Lądek-Zdrój, Brzeg Dolny, Kłodzko (gm. wiejska), Gromadka, Wińsko, Oleśnica (gm. wiejska). Finansowanie: RPO WD 2014-2020, Oś Priorytetowa 8 Rynek pracy, Działanie 8.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego. Kwota projektu: 14 833 511,00 zł. Podmiot realizujący: Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej. Realizacja projektu polega na utworzeniu 240 nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 obejmujących:

- sfinansowanie adaptacji pomieszczeń do potrzeb dzieci, w tym do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami;
- zakup i montaż niezbędnego wyposażenia;
- zakup pomocy do prowadzenia zajęć w punkcie opieki, sprzętu i narzędzi do rozpoznawanych potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dzieci;
- zapewnienie bieżącego funkcjonowania utworzonych miejsc opieki przez okres 24 miesięcy, w tym pokrycie kosztów wynagrodzenia personelu.
- sfinansowanie innych wydatków, niezbędnych do prawidłowego działania miejsca opieki

W dniu 3 grudnia 2019 r. uchwałą nr 1517/VI/19 została podjęta decyzja dofinansowanie projektu „Dolnośląskie żłobki II”. Przygotowano dokumenty rekrutacyjne dla uczestników projektu i odbyły się dwa spotkania partnerstwa. DOPS rozpoczął przygotowanie dokumentacji niezbędnej do przeprowadzania postępowań związanych z zakupem i montażem wyposażenia żłobków (w tym m.in. mebli, wyposażenia wypoczynkowego, sanitarnego, zabawek), pomocy do prowadzenia zajęć w punktach opieki, sprzętu i narzędzi do rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dzieci i wspomagania rozwoju, zgodnie z zapotrzebowaniem Partnerów. Przed wszczęciem postępowań dotyczących zakupu wyposażenia do obiektów żłobkowych, DOPS konsultował z Partnerami asortyment, zgodnie z zapisami Wniosku o dofinansowanie oraz realnymi potrzebami, rozpoczął również grupowanie asortymentu w podziale na kategorie zgodne z kodami CPV, stosowanymi w zamówieniach publicznych. W okresie sprawozdawczym Beneficjent rozpoczął szacowanie wartości poszczególnego asortymentu, zgodnie z dokonanym podziałem jakościowym i ilościowym, przygotowanie specyfikacji oraz opisu istotnych warunków zamówienia. Pomagał on również opracowywać Partnerom treści uchwał żłobkowych, dotyczących realizacji i finansowania miejsc opieki w gminach oraz zasad sprawowania opieki w ramach projektu.

W 2020 r. żłobki utworzone w gminach Brzeg Dolny, Kłodzko, Gromadka, Wińsko, Oleśnica oraz Łądek Zdrój rozpoczęły funkcjonowanie. Łącznie w okresie do 31.12.2020 r. zrekrutowano do udziału w projekcie 94 osoby. Trwały przygotowania do uruchomienia miejsc opieki w gminie Długołęka. W 2021 r. żłobki utworzone w gminach Brzeg Dolny, Kłodzko, Gromadka, Wińsko, Oleśnica, Łądek Zdrój oraz Długołęka rozpoczęły i/lub kontynuowały funkcjonowanie. Łącznie w okresie od początku realizacji projektu do 31.12.2021 r. zrekrutowano do udziału w projekcie 387 osób. W samym 2021 r. zrekrutowano 293 osoby i utworzono 150 miejsc opieki w Gminie Długołęka. Łącznie od początku realizacji projektu utworzono 240 miejsc. W 2021 r. realizatorzy projektu zmagali się z trudnościami w realizacji, związanymi z pandemią COVID-19 – brak realizacji zajęć dodatkowych dla dzieci, zamykanie oddziałów ze względu na skierowanie personelu oraz dzieci na kwarantannę. W Gminie Długołęka wystąpiły trudności z pozyskaniem pracownika na stanowisko: pielęgniarka, logopeda, rehabilitant, psycholog. Środki ogółem wydatkowane i przedstawione do rozliczenia w 2021 r. wyniosły 5 214 460,44 zł. Od początku realizacji projektu rozliczono 8 817 564,15 zł. W 2021 r. 146 osób zakończyło udział w projekcie. 157 osób zakończyło udział od początku realizacji projektu.

W ramach Działań Osi 8 RPO WD w latach 2019-2021 podpisano 164 umowy (bez umów rozwiązanych) na kwotę 641 270 830,84 zł, w tym: 8.1 – 52 umowy na kwotę 382 829 449,28 zł; 8.2 – 37 umów na kwotę 53 672 999,97 zł; 8.3 – 22 umowy na kwotę 82 989 025,31 zł; 8.4 – 47 umów na kwotę 95 554 256,78 zł; 8.5 – 1 umowa na kwotę 12 691 223,60 zł; 8.6 – 0 umów; 8.7 – 5 umów na kwotę 13 533 875,90 zł.

Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie dolnośląskim	Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej
---	--

Działania zrealizowane w latach 2019-2021 wpisują się w poszczególne przedsięwzięcia strategiczne zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. W tym okresie realizowane były działania zgodnie z Regionalnym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej, który jest na bieżąco monitorowany i aktualizowany zgodnie z wymogami obowiązujących dokumentów strategicznych. Zarówno przy realizacji programu jak i przy jego aktualizacjach biorą czynny udział przedstawiciele podmiotów sektora publicznego, pozarządowego oraz prywatnego. Wszystkie działania realizowane są przez Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej, który koordynuje pracę Dolnośląskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej powołanego uchwałą Zarządu Województwa Dolnośląskiego oraz grup roboczych powołanych Zarządzeniem Dyrektora DOPS.

21. Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej	Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej
--	--

W toku realizacji przedsięwzięcia strategicznego 3.2.2. Wsparcie działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym:

1. **Realizacja Wojewódzkiego Programu „Nestor”** (działania na rzecz wsparcia i aktywizacji dolnośląskich seniorów) – 283 435,87 zł (BWD)
 - Przygotowanie i przeprowadzenie szkolenia **„Jak opiekować się osobą starszą w domu? – aspekt praktyczny”** skierowanego do osób (najczęściej członków rodziny, ale również sąsiadów czy przyjaciół), które sprawują opiekę nad niesamodzielną osobą starszą, wymagającą stałego wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Zadanie ma na celu wsparcie opiekunów nieformalnych w ich funkcjach opiekuńczych i przeciwdziałanie wypaleniu psychicznemu wynikającemu z obowiązków i obciążeń opiekuńczych. Zadanie realizowane jest we współpracy z ośrodkami pomocy społecznej z terenu województwa dolnośląskiego. W 2019 r. zrealizowano 17 edycji jednodniowego szkolenia, w których uczestniczyły 343 osoby. W 2020 r. zorganizowano 10 szkoleń, w których uczestniczyły 182 osoby. W 2021 r. zrealizowano 9 edycji jednodniowego szkolenia, w których uczestniczyło 167 osób. Łącznie w latach 2019-2021 zrealizowano 36 szkoleń, w których uczestniczyło 692 opiekunów nieformalnych z terenu województwa dolnośląskiego.
 - Przygotowanie i wydruk dwóch publikacji w ramach cyklu **„BIBLIOTEKA NESTORA”** – serii poradników popularyzujących kwestie i problemy łączące się z procesem starzenia się organizmu: **„Śpiewnik dla seniora”** – śpiewnika do oddziaływań muzykoterapeutycznych, mającego na celu wspieranie sprawności psychofizycznej u osób starszych, zawierającego szablony z tekstami pieśni do ćwiczeń funkcji poznawczy (2019 r., nakład 2500 egz.) oraz **„Jak bezpiecznie stosować leki w wieku senioralnym”** poświęconego problematyce polipragmazji (wielolekowości) w wieku senioralnym, mającego na celu przedstawienie istotnych kwestii, zasad, zagrożeń i porad związanych z farmakoterapią w wieku senioralnym (2021, nakład 5000 egz.). Publikacje z serii „BIBLIOTEKA NESTORA” skierowane są do szerokiego spektrum odbiorców – seniorów i ich rodzin, jak również do kadr służb społecznych, m.in. pracowników socjalnych, lekarzy, pielęgniarek środowiskowych, opiekunów, przedstawicieli organizacji pozarządowych, czyli wszystkich profesjonalistów, którzy na co dzień pracują z seniorami. Ważnym adresatem publikacji są również Uniwersytety Trzeciego Wieku działające na terenie województwa dolnośląskiego. Do chwili obecnej w ramach serii „BIBLIOTEKA NESTORA” ukazało się łącznie 12 publikacji.
 - Zakup biletów dla seniorów na przedsięwzięcia kulturalne (koncerty, spektakle) organizowane przez dolnośląskie instytucje kultury – 1798 biletów w 2019 r. na 9 przedsięwzięć kulturalnych oraz 1277 biletów w 2021 r. na 8 przedsięwzięć kulturalnych – łącznie 3075 biletów na 17 przedsięwzięć kulturalnych. Bilety przekazano dolnośląskim UTW oraz organizacjom pozarządowym, działającym na rzecz aktywizacji i wsparcia dolnośląskich seniorów.
 - Prowadzenie na stronie internetowej DOPS bazy podmiotów i organizacji działających na rzecz seniorów w obszarach form wsparcia opiekuńczego, zdrowotnego, rehabilitacyjnego, prawnego, psychologicznego, rekreacyjnego i kulturalnego wg układu powiatowego i gminnego (2019-2021).

- W 2019 r. przygotowanie i realizacja 1 szkolenia specjalistycznego dla grupy 20 nieformalnych opiekunów osób niesamodzielnych (zależnych) świadczących rodzinne usługi opiekuńcze pt. „Jak opiekować się osobą zależną w domu? - aspekt praktyczny” wraz z doradztwem merytorycznym w zakresie opieki nad osobą niesamodzielną w warunkach domowych. Z doradztwa merytorycznego w miejscu wskazanym przez opiekuna skorzystało 17 opiekunów nieformalnych w łącznym wymiarze 40 godzin. Zadanie realizowane we współpracy z 4 szpitalami wojewódzkimi z siedzibą we Wrocławiu.
- W 2020 r. nagranie i wytłoczenie płyty zawierającej 37 piosenek z przygotowanego w 2019 r. „Śpiewnika dla seniora” jako narzędzia pomocniczego w procesie oddziaływań muzykoterapeutycznych, których celem jest wspieranie funkcji poznawczych u osób starszych. Płyta wraz ze Śpiewnikiem w wersji papierowej została rozdystrybuowana w środowiskach senioralnych oraz wśród podmiotów publicznych i niepublicznych pracujących z seniorami. Nakład płyty: 4 000 egzemplarzy.
- W 2021 r. przygotowanie poradnika poświęconego problematyce zaburzeń sensorycznych (wzroku, słuchu, węchu oraz narządu równowagi) w wieku senioralnym, mającego na celu przedstawienie istotnych kwestii, uwarunkowań i porad związanych z zaburzeniami sensorycznymi w wieku senioralnym. Publikacja stanowić będzie XIII tom cyklu „BIBLIOTEKA NESTORA”. Wydanie publikacji planowane jest na 2022 r.
- W 2021 r. realizacja wraz z dolnośląskimi jednostkami kultury działań ukierunkowanych na aktywizację kulturotwórczą dolnośląskich seniorów. W warsztatach zorganizowanych przez Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju, Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego w Wałbrzychu, Filharmonię Dolnośląską w Jeleniej Górze oraz Teatr im. Heleny Modrzejewskiej w Legnicy uczestniczyło łącznie 210 seniorów z terenu województwa dolnośląskiego.

Podmiot realizujący: Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej.

2. Działania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie – 357 146,74 zł (dotacja z budżetu państwa, BWD)

- Przygotowanie i przeprowadzenie superwizji grupowej dla kadr służb społecznych, pracowników systemu pomocy społecznej, którzy w swej codziennej pracy stykają się z problemem przemocy w rodzinie i pracują z osobami doświadczającymi przemocy, z ukierunkowaniem działań na członków Zespołów Interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie i Grup Roboczych. W 2019 r. zorganizowano 36 spotkań superwizyjnych dla 274 osób, w 2020 r. zorganizowano 31 spotkań superwizyjnych, w których uczestniczyło 225 osób, a w 2021 r. – 40 spotkań, w których uczestniczyło 287 osób. Łącznie w latach 2019-2021 w ramach superwizji dla członków Zespołów Interdyscyplinarnych i Grup Roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie zorganizowano 107 spotkań superwizyjnych, w których wzięło udział 786 osób.
- Przygotowanie i przeprowadzenie szkoleń specjalistycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie kierowanych do pracowników sektora pomocy społecznej: asystentów rodzin, aspirantów pracy socjalnej, koordynatorów rodzin, pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów, wychowawców w ośrodkach opiekuńczo-wychowawczych, do pracowników lub wolontariuszy organizacji pozarządowych oraz innych osób realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W 2019 r. zrealizowano 20 szkoleń specjalistycznych w łącznym wymiarze 292 godzin, w których uczestniczyło 294 osoby. W 2020 r. zorganizowano i przeprowadzono 16 szkoleń specjalistycznych w łącznym wymiarze 362 godzin, w których uczestniczyło 328 osób. W 2021 r. zorganizowano i przeprowadzono 10 szkoleń specjalistycznych w łącznym wymiarze 180 godzin, w których uczestniczyły 134 osoby. Łącznie w latach 2019-2021 zorganizowano 46 szkoleń specjalistycznych w wymiarze 834 godzin, w których uczestniczyło 756 osób.
- Przygotowanie i przeprowadzenie superwizji grupowej dla asystentów rodziny. W 2019 r. przeprowadzono dwie edycje superwizji dla 41 asystentów rodziny, w 2020 r. – dwóch edycji superwizji dla 26 osób. Łącznie w latach 2019-2020 przeprowadzono 4 edycje superwizji grupowej dla 67 osób.
- W 2019 r. zorganizowanie we współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) w Zgorzelcu oraz PCPR w Lubaniu Dolnośląskiego Seminarium Interwencji Kryzysowej „Instytucjonalny system wsparcia – życie bez przemocy”, obejmującego szkolenie oraz wizytę studyjną dla 44 osób, pracujących na co dzień w obszarze interwencji kryzysowej, głównie pracowników OIK z terenu województwa dolnośląskiego.

Podmiot realizujący: Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej.

3. Upowszechnianie i rozwój rodzicielstwa zastępczego jako formy wsparcia, rozwój i wsparcie systemu adopcji – 10 235 871,04 zł (dotacja z budżetu państwa, BWD)

Prowadzenie 3 ośrodków adopcyjnych – jednego publicznego (DOPS) i dwóch niepublicznych.

W ramach działalności **OA DOPS**:

- zdiagnozowano sytuację 1885 dzieci zgłoszonych do przysposobienia,
- zakwalifikowano do adopcji 723 dzieci,
- przeprowadzono procedury przysposobienia 697 dzieci w przysposobieniu krajowym (kontynuacja spraw i procedury bieżące)
- przeszkolono 593 kandydatów do przysposobienia dziecka w ramach 29 grup szkoleniowych,
- rozpoczęto szkolenie 2 grup kandydatów do adopcji dziecka - 28 osób, które zakończenie planowane jest w 2022 r.,
- przyjęto 434 zgłoszeń rodzin - kandydatów na rodziców adopcyjnych,
- udzielono 20 528 porad rodzinom przysposabiającym, rodzinom naturalnym, rodzinom adopcyjnym,
- przyjęto 1 851 zgłoszeń dzieci do wojewódzkiego banku danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie,
- przeszkolono 114 kandydatów do pełnienia funkcji opiekunów zastępczych.
- w 2021 r. przeprowadzono kampanię społeczną promującą rodzicielstwo adopcyjne, w tym: przygotowano filmy – spoty promujące adopcję - prezentowane były w TVP Wrocław, na stronach YouTube DOPS, w radiu Wnet, na stronie

internetowej DOPS, i innych lokalnych mediach; przeprowadzono wywiady radiowe (we współpracy z Radiem Rodzina) z Marszałkiem Województwa i pracownikami ośrodka – emisja 3 wywiadów; stworzono szereg artykułów reklamujących rodzicielstwo adopcyjne, których emisja miała miejsce na stronach internetowych Gazety Wrocławskiej oraz na stronie wroclaw.naszemiasto, a także wydrukowano duży artykuł w wydaniu papierowym GW; zorganizowano konferencję dla lekarzy, pielęgniarek i pracowników szpitali funkcjonujących na terenie województwa, poświęconą problematyce pieczy preadopcyjnej dla noworodków pozostawianych w szpitalach.

Podmiot realizujący: Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej.

4. „Doskonalenie kompetencji kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej”

W latach 2019-2021 realizowano dwa projekty w zakresie doskonalenia kompetencji kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej tj.: **Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej (2017-2020), Doskonalenie kompetencji kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej (2020-2022)**. Szkolenia obejmowały m.in. następujące obszary: organizację polityki społecznej, pracę z rodziną, organizację pieczy zastępczej, problematykę psychologii rozwojowej dzieci i młodzieży, metodykę pracy z dzieckiem i rodziną, prawa dziecka, szkolenia z zakresu prawa. Szkolenia były podzielone na bloki tematyczne²³. W 2019 r. zrealizowano 61 szkoleń, w 2020 r. 13 szkoleń w ramach jednego projektu i 2 w ramach drugiego projektu, w 2021 r. 35 szkoleń. Łącznie w latach 2019-2021 zrealizowano 111 szkoleń.

5. Realizacja działań na rzecz rodziny i grup defaworyzowanych – 171 774,32 zł (BWD):

- organizacja 4 konferencji – spotkań (24.02.2020 r. – Wrocław, 25.02.2020 r. – Legnica, 28.02.2020 r. – Wałbrzych, 02.03.2020 r. – Jelenia Góra), poświęconych problematyce Funduszu Solidarnościowego, w tym m.in. programów „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Opieka wytchnieniowa”, „Centra Opiekuńczo-Mieszkalne”,
- w 2020 r. zakup maseczek ochronnych, mających na celu ochronę przed wirusem COVID-19, dla osób starszych i innych potrzebujących z terenu województwa dolnośląskiego,
- w 2021 r. przygotowanie i przeprowadzenie superwizji grupowej dla 31 asystentów rodziny,
- współpraca z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego i Dolnośląską Społeczną Radą Senioralną przy organizacji I Dolnośląskiego Forum Rad Senioralnych, które odbyło się w dniu 20.10.2021 r. w Jeleniej Górze,
- współpraca z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego przy organizacji pokazu filmu dokumentalnego prezentującego sylwetki osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w dolnośląskich Zakładach Aktywności Zawodowej – w pokazie filmu w dniu 04.12.2021 r. uczestniczyło około 100 osób,
- współpraca ze Stowarzyszeniem dla Dzieci i Młodzieży SZANSA w Głogowie przy organizacji konferencji „Systemowa pomoc dzieciom krzywdzonym – potrzeby i perspektywy”. Konferencja, skierowana do przedstawicieli dolnośląskich instytucji i organizacji zajmujących się problematyką wsparcia dla dzieci w kryzysie, odbyła się w dniu 08.12.2021 r. w Głogowie, uczestniczyło w niej 110 osób.

Podmiot realizujący: Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej

6. VIII Edycja Konkursu „zDolne NGO” dla najlepszej dolnośląskiej organizacji pozarządowej prowadzącej działania na rzecz aktywizacji zawodowej i aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami – 2019 r.

Celem konkursu było wyróżnienie i nagrodzenie najlepszych organizacji pozarządowych z terenu Dolnego Śląska działających na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz działających na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami. W obszarze działań na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami laureatem została Fundacja Promyk Słońca; wyróżnienia otrzymały: Fundacja Przyszań w Ścinawie, Fundacja Imago, Stowarzyszenie Amazonki i Osób Z Chorobą Nowotworową w Zgorzelcu. W obszarze działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami laureatem została Fundacja Eudajmonia, wyróżnienie otrzymał Karkonoski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, wyróżnienie specjalne otrzymało Stowarzyszenie Przyjaciół i Rodziców Osób Niepełnosprawnych „Równe szanse”. Podmiot realizujący: Dział Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Departament Spraw Społecznych²⁴.

7. Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych dotyczących utworzenia i prowadzenia Centrów Aktywności Obywatelskiej w 2019 r.

W ramach konkursu utworzonych zostało 7 Centrów Aktywności Obywatelskiej. Ich głównym zadaniem było wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego oraz rozwój potencjału dolnośląskich organizacji pozarządowych. Z budżetu Województwa Dolnośląskiego na konkurs przeznaczono kwotę 190 000 zł, wykorzystano kwotę 190 000 zł (stan na dzień 31.12.2019). Na konkurs złożonych zostało 11 ofert, dofinansowanie otrzymało 7 ofert. Podmiot realizujący: Dział Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Departament Spraw Społecznych²³.

8. Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych z zakresu wsparcia działań na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w 2019 r.

Celem konkursu było wsparcie działań podejmowanych na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i edukacji obywatelskiej oraz rozwoju wolontariatu na Dolnym Śląsku. Z budżetu Województwa Dolnośląskiego na konkurs przeznaczono kwotę 490 000 zł, wykorzystano kwotę 477 904,72 zł (stan na dzień 31.12.2019). W ramach konkursu odbyły się

²³ Blok I – Szkolenia dla kadry zarządzającej; Blok II – Szkolenia z zakresu lokalnego systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz pozyskiwania środków na ten cel; Blok III – Szkolenia z zakresu stosowania prawa; Blok IV – Szkolenia kompetencji osób bezpośrednio pracujących z dziećmi i rodzinami; Blok V – Szkolenia dla organów kontrolnych wojewody; Blok VI – Szkolenia dla służb współpracujących i tworzących system wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

²⁴ nazwa departamentu obowiązuje w 2019 r. i 2020 r.

dwa nabory ofert – w naborze I złożono 62 oferty, dofinansowanie otrzymało 18 ofert; w naborze II złożono 41 ofert, dofinansowanie otrzymało 10 ofert. Podmiot realizujący: Dział Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Departament Spraw Społecznych²⁵.

9. Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych z zakresu asystentury osób starszych w 2020 r.

Celem konkursu było wsparcie projektów dotyczących działalności na rzecz seniorów. W ramach konkursu realizowane były zadania polegające na udostępnieniu usług asystenckich oraz opieki wytchnieniowej. Z budżetu Województwa Dolnośląskiego na konkurs przeznaczono kwotę 200 000 zł, wykorzystano kwotę 149 247 zł (stan na dzień 31.12.2020 r.). W ramach konkursu odbył się jeden nabór ofert, w którym złożono 9 ofert, dofinansowanie otrzymało 3 oferty. Podmiot realizujący: Dział Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Departament Spraw Społecznych²⁴.

10. Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych dotyczących utworzenia i prowadzenia Centrów Aktywności Obywatelskiej w 2020 r.

Głównym celem utworzenia i prowadzenia Centrów Aktywności Obywatelskiej (CAO) była aktywizacja społeczności lokalnych na Dolnym Śląsku i wzmocnienie postaw obywatelskich. W ramach zadania utworzonych zostało 6 Centrów Aktywności Obywatelskiej. Z budżetu Województwa Dolnośląskiego na konkurs przeznaczono kwotę 340 000 zł, wykorzystano kwotę 154 980 zł (stan na dzień 31.12.2020 r.). Na konkurs złożonych zostało 9 ofert, dofinansowanie otrzymało 6 ofert. Podmiot realizujący: Dział Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Departament Spraw Społecznych²⁴.

11. Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych z zakresu wsparcia działań na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w 2020 r.

Celem konkursu było wsparcie działań podejmowanych na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na Dolnym Śląsku dotyczące podnoszenia kompetencji niezbędnych do radzenia sobie z zagrożeniami cywilizacyjnymi przez młodzież oraz wspierania działań świadczących specjalistyczną pomoc w sytuacjach kryzysowych dla wymienionej grupy wiekowej. Z budżetu Województwa Dolnośląskiego ostatecznie na realizację konkursu przeznaczono kwotę 140 000 zł, wykorzystano kwotę 139 730 zł (stan na dzień 31.12.2020 r.). Na konkurs złożonych zostało 27 ofert, dofinansowanie otrzymało 9 ofert. Podmiot realizujący: Dział Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Departament Spraw Społecznych²⁴.

12. Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych dotyczących prowadzenia działań aktywizujących dolnośląskich seniorów w 2021 r.

Celem konkursu było wyłonienie i wsparcie działań podejmowanych na rzecz dolnośląskich seniorów wraz z udzieleniem dotacji na sfinansowanie ich realizacji. W ramach konkursu przewidziano powierzenie realizacji następujących działań:

- prowadzenia działań zapewniających wsparcie psychologa, w tym telefonu zaufania dla seniorów jako formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, a także wsparcia w czasie ogłoszonej pandemii;
- udostępnienia usług asystenckich, tj. wsparcie seniorów w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego niezbędnych do aktywnego funkcjonowania społecznego, np. wsparcie w przemieszczaniu się m.in. do lekarza, punktów usługowych i innych miejsc publicznych oraz asysta w tych miejscach, spędzanie czasu wolnego;
- wzmocnienia różnych form aktywności seniorów, w tym również aktywności i kompetencji w formie działań zdalnych, wsparcie w sytuacjach kryzysowych mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym seniorów;
- prowadzenia międzypokoleniowych działań integracyjnych dla dzieci i młodzieży z seniorami.

Zadania były realizowane w okresie od 7.04.2021 r. do 31.12.2021 r. Z budżetu Województwa Dolnośląskiego na konkurs przeznaczono kwotę 250 000 zł. Na konkurs wpłynęły 42 oferty, Zarząd Województwa Dolnośląskiego przyznał dotacje 11 organizacjom pozarządowym na łączną kwotę 249 588,18 zł. Wykonanie kształtuje się na poziomie 249 479,55 zł. Podmiot realizujący: Dział Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy.

13. Działania w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w latach 2019-2021

Zadania realizowano w oparciu o „Dolnośląski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień (na lata 2017-2020 oraz 2021-2024)”. Środki na jego realizację pochodziły z wpływów z opłat za wydawanie zezwoleń na obrót hurtowy w kraju napojami alkoholowymi do 18% zawartości alkoholu przedsiębiorcom posiadającym siedziby na terenie województwa dolnośląskiego. Źródło finansowania: BWD. Wykonanie wydatków: 2 428 549,82 zł. Podejmowane zadania realizowane były w obszarach: (1) profilaktyka i edukacja, (2) działalność szkoleniowa, (3) działania medyczne, redukcja szkód i reintegracja społeczna, (4) badania i monitoring. Koncentrowały się przede wszystkim na:

- wspieraniu realizacji programów terapeutycznych dla pacjentów i ich rodzin ponad standardową ofertę,
- prowadzeniu sesji superwizji pracowników lecznictwa odwykowego, mających na celu doskonalenie i nabywanie nowych umiejętności terapeutycznych,
- utrzymaniu oferty programów leczenia substytucyjnego na terenie województwa dolnośląskiego,
- utrzymaniu oferty doradczej w Punktach Konsultacyjno-Diagnostycznych ds.HIV/AIDS,
- wspieraniu zadań Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnień,
- prowadzeniu działań edukacyjnych skierowanych do różnych grup docelowych na temat szkód społecznych i zdrowotnych związanych z używaniem alkoholu i narkotyków,

²⁵ nazwa departamentu obowiązująca w 2019 r. i 2020 r.

- działalności szkoleniowej dla różnych grup zawodowych (przedstawiciele samorządów lokalnych, pracowników służby zdrowia,
- prowadzeniu badań rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych,
- wsparciu i tworzeniu nowych placówek świadczących usługi na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin.

Podmiot realizujący: Dział Zdrowia Publicznego, Wydział Zdrowia, Departament Zdrowia.

14. Realizacja projektu „Dolnośląski żłobki II”. W latach 2019-2021 w ramach projektu zrealizowano następujące działania:

- utworzono 240 nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3,
- sfinansowano adaptację pomieszczeń do potrzeb dzieci, w tym do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami,
- zakupiono niezbędne wyposażenie,
- zakupiono pomoce do prowadzenia zajęć w punkcie opieki, sprzęt i narzędzia do rozpoznawanych potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dzieci,
- zapewniono bieżące funkcjonowanie utworzonych miejsc opieki przez okres 24 miesięcy, w tym pokrycie kosztów wynagrodzenia personelu,
- sfinansowano inne wydatki, niezbędne do prawidłowego działania miejsca opieki.

15. Działania w ramach projektu „Dolnośląska Ekonomia Społeczna” (Przedsięwzięcie 3.2.5.) obejmowały:

2019:

- Zadanie I: Ekonomia społeczna jako element rynku pracy (11 spotkań sieciujących podmioty reintegracyjne, Forum Pomocy Społecznej, 3 spotkania grupy roboczej ds. reintegracji, 3 spotkania grupy roboczej ds. aktualizacji planu),
- Zadanie II: Rozwój lokalny a ekonomia społeczna (8 spotkań (tematycznych), 3 spotkania grupy roboczej ds. społecznie odpowiedzialnych zamówień, konsultacje doradcze dla jednostek samorządu terytorialnego z zakresu stosowania prawa zamówień publicznych i klauzul społecznych oraz z zakresu lokalnych programów rozwoju ekonomii społecznej, wizyty studyjną do województwa wielkopolskiego),
- Zadanie III: Współpraca międzysektorowa (Projekt Akademia Biznes Class, 2 spotkania Dolnośląskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii społecznej, Biznes Mixer – pod nazwa Wro Biznes 2019, Dni Odpowiedzialnego Biznesu),
- Zadanie IV: Sieć usług wsparcia ekonomii społecznej (7 spotkań sieciujących Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej),
- Zadanie V: Budowanie pozytywnego wizerunku ekonomii społecznej (spotkanie WRO BIZnES 2019 – Dni Odpowiedzialnego Biznesu, powstała strona kupujespolecznie.pl., która była na bieżąco aktualizowana, Certyfikacja znakiem Znak Zakup prospołeczny, Doradztwo dla podmiotów ekonomii społecznej, 2 spotkania grupy ds. promocji i współpracy z biznesem).

2020:

- Zadanie I: Ekonomia społeczna jako element rynku pracy (5 spotkań sieciujących podmioty reintegracyjne, 3 spotkania grupy roboczej ds. reintegracji, 1 spotkanie grupy roboczej ds. aktualizacji planu, Raport z realizacji Regionalnego Rozwoju Ekonomii Społecznej w woj. dolnośląskim za rok 2018, który w styczniu 2020 r. został udostępniony na stronie internetowej projektu. Zakończono również „Regionalnego Rozwoju Ekonomii Społecznej w woj. dolnośląskim na lata 2016 -2020 – aktualizacja”, który Uchwałą Zarządu Województwa Dolnośląskiego nr 1687/VI/20 z dn. 27.01.2020 r. został skierowany do konsultacji społecznych. Jednocześnie, tj. w okresie 29.01.-12.02.20 ogłoszono otwarte konsultacje społeczne dla wszystkich z grupy docelowej projektu. Po zakończeniu konsultacji DKRES przyjął zgłoszone uwagi. „RPRES–aktualizacja” został również pozytywnie zaopiniowany przez Dolnośląską Radę Działalności Pożytku Publicznego), organizacja 5. Dolnośląskiego konwentu osób z niepełnosprawnościami, jako partner wydarzenia.
- Zadanie II: Rozwój lokalny a ekonomia społeczna (4 spotkania (tematyczne - webinaria), 1 spotkanie grupy roboczej ds. społecznie odpowiedzialnych zamówień, konsultacje doradcze dla jednostek samorządu terytorialnego z zakresu stosowania prawa zamówień publicznych i klauzul społecznych oraz z zakresu lokalnych programów rozwoju ekonomii społecznej, publikacja „Siła ekonomii społecznej i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych”),
- Zadanie III: Współpraca międzysektorowa (Projekt Akademia Biznes Class, 2 spotkania Dolnośląskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii społecznej, Dolnośląskie Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej, w ramach współpr. z UBS i RCWIP (OWES Wrocław), od przełomu kwiecień/maj DOPS realizował Program „wESpół wspieramy ekonomię społeczną”. Program miał na celu wsparcie PES/PS w trudnej sytuacji związanej z COVID-19, przygotowanie elektronicznej wersji publikacji pn. „Dolnośląscy dostawcy społeczni”, którą wykonuje Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna PANATO),
- Zadanie IV: Sieć usług wsparcia ekonomii społecznej (8 spotkań sieciujących Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, została utworzona podstrona zawierająca informacje w zakresie możliwych form wsparcia dla PES/PS w trakcie epidemii, wypracowano raport dot. ewaluacji systemu wsparcia ES w latach 2018-2019),
- Zadanie V: Budowanie pozytywnego wizerunku ekonomii społecznej (zorganizowano: aktualizowano na bieżąco stronę kupujespolecznie.pl, Certyfikacja znakiem Znak Zakup prospołeczny, Doradztwo dla podmiotów ekonomii społecznej, 2 spotkania grupy ds. promocji i współpracy z biznesem).

2021:

- Zadanie I: Ekonomia społeczna jako element rynku pracy (6 spotkań sieciujących podmioty reintegracyjne, 5 spotkań grupy roboczej ds. reintegracji, 6 spotkań grupy roboczej ds. aktualizacji planu, Forum Pomocy Społecznej),
- Zadanie II: Rozwój lokalny a ekonomia społeczna (9 spotkań (tematyczne - webinaria), 1 spotkanie grupy roboczej ds. społecznie odpowiedzialnych zamówień, konsultacje doradcze dla jednostek samorządu terytorialnego z zakresu stosowania prawa zamówień publicznych i klauzul społecznych, w ramach prac nad nowym Regionalnym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej zorganizowano 6 spotkań),

- Zadanie III: Współpraca międzysektorowa (Projekt Akademia Biznes Class, 2 spotkania Dolnośląskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, Dolnośląskie Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej, ramach współpr. z UBS i RCWIP (OWES Wrocław), realizowano Program „wESpół wspieramy ekonomię społeczną”. Program miał na celu wsparcie PES/PS w trudnej sytuacji związanej z COVID-19, Projekt Akademii BIZnES CLASS oraz Program „wESpół wspieramy ekonomię społeczną” został zgłoszony do nagrody Dolnośląskie Gryfy),
- Zadanie IV: Sieć usług wsparcia ekonomii społecznej (8 spotkań sieciujących Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, została utworzona podstrona zawierająca informacje w zakresie możliwych form wsparcia dla PES/PS w trakcie epidemii, powstał pakiet rekomendacji dot. ekonomii społecznej w województwie dolnośląskim),
- Zadanie V: Budowanie pozytywnego wizerunku ekonomii społecznej (zorganizowano: aktualizowano na bieżąco stronę kupujespolecznie.pl, Certyfikacja znakiem Znak Zakup prospołeczny – do 2021 roku na Dolnym Śląsku prawo postępowania się Znakiem posiadają 23 podmioty ekonomii społecznej, doradztwo dla podmiotów ekonomii społecznej, 2 spotkania grupy ds. promocji i współpracy z biznesem, 2 spotkania sieciujące Warsztaty Terapii Zajęciowej).
- Dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami: w 2019 r. podpisano umów – 11, kwota realizacji 4 322 118,88 zł (środki PFRON); w 2020 r. podpisano umów – 11, kwota realizacji 5 149 844,27 (środki PFRON); w 2021 r. podpisano umów – 10, kwota realizacji 6 005 577,80 zł (środki PFRON). W latach 2019-2021 podpisano łącznie 32 umowy, na łączną kwotę realizacji 15 477 540,95 zł (środki PFRON).

Ponadto w 2021 r. wzięto udział w:

- spotkaniu z przedstawicielami jednostek województwa, w których zarządzie znajdują się obiekty zabytkowe, w sprawie możliwości dofinansowania robót budowlanych i wymagań w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,
- spotkaniu w sprawie dostępności przestrzeni biurowej dla osób z niepełnosprawnościami w planowanej nowej siedzibie Dolnośląskiego Funduszu Gospodarczego Sp. z o.o.,
- podmiot realizujący: Dział Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami, Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy (przedsięwzięcie strategiczne 2.2.3),
- kształtowanie pozytywnych postaw wobec osób z niepełnosprawnością wśród uczniów i podopiecznych dolnośląskich szkół i przedszkoli zgodnie z ideą „Razem w pełni sprawni” w 2019 r., podpisanych umów – 5, kwota 117 000 zł, (BWD). Podmiot realizujący: Dział Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami, Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Departament Spraw Społecznych²⁶ (przedsięwzięcie strategiczne 3.4.3.),
- Udostępnianie usług wspierających dla OzN (m.in. asystentura, przerwa wytchnieniowa) w 2019 r.: podpisanych umów – 8, kwota 307 000 zł (BWD) oraz 3 umowy, kwota 140 000 zł (PFRON); w 2020 r.: podpisanych umów – 7, kwota 805 614,96 zł (BWD); w 2021 r.: podpisanych umów – 8, kwota 2 799 880,00 zł (BWD) oraz 5 umów, kwota 37 960,00 zł (PFRON). W latach 2019-2021 podpisano łącznie 23 umowy na łączną kwotę 3 912 494,96 zł (BWD) oraz 8 umów na łączną kwotę 177 960,00 zł (PFRON) (przedsięwzięcie strategiczne 3.5.2.),
- organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów i warsztatów dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów, kadry i wolontariuszy w 2019 r.: podpisanych umów – 9, kwota 142 600 zł, (PFRON); w 2020 r.: podpisanych umów – 4, kwota 70 000,00 zł. (PFRON); w 2021 r.: podpisanych umów – 3, kwota 114 370,00zł (PFRON). W latach 2019-2021 podpisano łącznie 16 umów na łączną kwotę 326 970,00 zł (PFRON),
- organizowanie lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych w 2019 r.: podpisanych umów – 17, kwota 353 682,00 zł (BWD), 16 umów, kwota 381 718,00 zł (PFRON); w 2020 r.: podpisanych umów –1, kwota 10 000,00 zł (BWD), 24 umowy, kwota 419 557,00 zł (PFRON); w 2021 r.: podpisanych umów – 1, kwota 8 760 zł (BWD), 29 umowy, kwota 626 893,00 zł (PFRON). W latach 2019-2021 podpisano łącznie 19 umów na łączną kwotę 372 442,00 zł (BWD) oraz 69 umów na łączną kwotę 1 428 168,00 zł (PFRON),
- dofinansowanie tworzenia zakładów aktywności zawodowej w 2019 r.: podpisanych umów – 2, kwota 369 995,84 zł (PFRON),
- dofinansowanie działania zakładów aktywności zawodowej w 2019 r.: podpisanych umów – 6 ze środków PFRON i 6 ze środków BWD, kwota 6 347 250,00 zł ze śr. PFRON oraz 777 282,00 zł ze śr. BWD; w 2020 r.: podpisanych umów – 8 ze środków PFRON i 8 umów ze środków BWD, kwota 9 475 000,00 zł ze środków PFRON i 1 052 742,00 zł ze środków BWD (utrzymanie stałego zatrudnienia dla 339 osób z niepełnosprawnościami – PFRON, BWD); w 2021 r.: podpisanych umów – 8 ze środków PFRON i 8 umów ze środków BWD, kwota 8 733 942,00 zł ze środków PFRON i 947 298,00 zł ze środków BWD (utrzymanie stałego zatrudnienia dla 341 osób z niepełnosprawnościami). W latach 2019-2021 podpisano łącznie 22 umowy na dofinansowanie działania ZAZów ze śr. PFRON na łączną kwotę 24 556 192,00 zł oraz 22 umowy na dofinansowanie działania ZAZów ze śr. BWD na łączną kwotę 2 777 322,00 zł. Ponadto wzięto udział w spotkaniach z przedstawicielami ZAZ-ów na Dolnym Śląsku i ich Organizatorów w zakresie zmiany przepisów, rozliczania dotacji ze śr. BWD i PFRON (spotkania w styczniu 2021 r. w UMWD Wrocław, w listopadzie 2021 r. Szklarska Poręba). W 2021 r. Zarząd Województwa Dolnośląskiego przeznaczył środki w wysokości 65 000 zł na działania informacyjno-promocyjne mające na celu wsparcie zakładów aktywności zawodowej działających na Dolnym Śląsku. Zakłady aktywności zawodowej działające na terenie województwa zwróciły się do samorządu województwa z pilną potrzebą przeprowadzenia działań promocyjno-reklamowych w przestrzeni publicznej, w związku z utrudnionym obecnie dostępem do potencjalnych klientów oraz do środowiska osób z niepełnosprawnościami. Działania promocyjne dotyczące funkcjonujących na terenie województwa zakładów aktywności zawodowej stanowiły wsparcie jednostek w zachowaniu ciągłości działania i utrzymania miejsc rehabilitacji poprzez pracę dla osób ze stwierdzonym znacznym oraz

²⁶ nazwa departamentu obowiązująca w 2019 r.

- umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Z uwagi na specyfikę każdego z zakładów zrealizowano osiem krótkich klipów promocyjnych oraz promocyjny film dokumentalny. Wyprodukowane ww. klipy promocyjne były następnie promowane w mediach społecznościowych i na wybranych stronach internetowych. Promocyjny film dokumentalny został wyświetlony w ramach pokazów kinowych, zgłoszony na festiwalu filmowe oraz promowany w mediach społecznościowych. W ramach zadania podpisano umowę opiewającą na kwotę 64 999,35 zł brutto,
- prowadzenie rehabilitacji osób niepełnosprawnych w różnych typach placówek w 2019 r.: podpisanych umów – 1, kwota 20 000 zł (PFRON); w 2020 r.: podpisanych umów – 1, kwota 10 000,00 zł (PFRON). W latach 2019-2021 podpisano łącznie 2 umowy na łączną kwotę 30 000,00 zł (PFRON),
 - organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej w 2019 r.: podpisanych umów – 11, kwota 296 000,00 zł (BWD) oraz 5 umów, kwota 94 000,00 zł (PFRON); w 2020 r.: podpisanych umów – 1 umowa, kwota 10 000,00zł (BWD) oraz 11 umów, kwota 221 981,00 zł (PFRON); w 2021 r.: podpisanych umów - 5, kwota 42 940,00 zł (PFRON). W latach 2019-2021 podpisano łącznie 12 umów na łączną kwotę 306 000,00 zł (BWD) oraz 21 umów na łączną kwotę 358 921,00 zł (PFRON),
 - prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć usprawniających w 2021 r.: podpisanych umów - 1, kwota 99 360, 00 zł (PFRON),
 - prowadzenie poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielanie informacji na temat przysługujących uprawnień, dostępnych usług, sprzętu rehabilitacyjnego i pomocy technicznej w 2021 r.: podpisanych umów - 4, kwota 389 430, 00 zł (PFRON),
 - promowanie aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego w 2021 r.: podpisanych umów – 1 umowa na 10 000,00 zł (BWD) oraz 1 umowa na 70 000,00 zł (PFRON),
 - przeprowadzenie dwóch spotkań roboczych z NGO w sprawie przebiegu realizacji projektów i zasad współpracy w 2021 r.,
 - przeprowadzenie w 2021 r. konsultacji w sprawie zadań w planowanym Ogłoszeniu konkursowym dot. zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym wg Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r.,
 - produkcja i emisja audycji telewizyjnych oraz radiowych – kampania „Nie ma barier. Dolny Śląsk”, której założeniem jest m.in. pokazanie integracji społecznej i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami na Dolnym Śląsku m.in. poprzez informowanie o wydarzeniach sportowych, społecznych, kulturalnych, sukcesach zawodowych i społecznych osób niepełnosprawnych. W 2019 r. podpisano 6 umów na kwotę 103 121,54 zł (BWD). W 2020 r. zlecono produkcje i emisje audycji radiowych i telewizyjnych w ramach 8 umów: audycje radiowe pod roboczym tytułem „Pełnosprawni”, programy telewizyjne pt. „Nie ma barier. Dolny Śląsk”. Łączna wartość umów oraz wydatkowanych w ramach współpracy z mediami środków wyniosła 99 991,50 zł (BWD). W 2021 r. w ramach 8 umów zlecono produkcję i emisję 15 audycji radiowych pod roboczym tytułem „Pełnosprawni” oraz 15 audycji telewizyjnych pt. „Nie ma barier. Dolny Śląsk”. Łączna wartość umów oraz wydatkowanych w ramach współpracy z mediami środków wyniosła 99 997,05 zł (BWD). W latach 2019 - 2021 podpisano łącznie 22 umowy na łączną kwotę 303 110,09 zł (BWD),
 - opracowanie i wydanie publikacji promującej aktywność OzN z terenu Dolnego Śląska w 2019 r.: podpisanych umów – 2, kwota 35 000,00 zł, (PFRON).

Podmiot realizujący: Dział Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami, Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy.

16. Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (przedsięwzięcia strategiczne 2.2.3., 3.2.1., 3.2.3., 3.2.4., 3.2.5.)

1. W ramach Osi Priorytetowej 8 – Rynek pracy:

- **Działanie 8.1 Projekty powiatowych urzędów pracy** – Projekty na rzecz zatrudnienia osób bezrobotnych, zwłaszcza tych, które znajdują się w szczególnej sytuacji na rynku pracy (osoby w wieku 50 lat i więcej, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach) realizowane przez Powiatowe Urzędy Pracy.
- **Działanie 8.2 Wsparcie osób poszukujących pracy** – Projekt pozakonkursowy EURES na rzecz upowszechnienia i zwiększenia dostępności do usług sieci EURES. Projekty konkursowe na rzecz poprawy szans na zatrudnienie osób bezrobotnych i biernych zawodowo, zwłaszcza tych, które znajdują się w szczególnej sytuacji na rynku pracy (osoby w wieku 50 lat i więcej, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach).
- **Działanie 8.3 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy** – Tworzenie nowych miejsc pracy dla osób od 30 roku życia pozostających bez zatrudnienia, w tym znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby w wieku 50 lat i więcej, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne oraz osoby z niskimi kwalifikacjami poprzez zastosowanie bezzwrotnych środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości.
- **Działanie 8.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego** – Zwiększenie zatrudnienia wśród osób opiekujących się dziećmi do 3 roku życia.
- **Działanie 8.5 Przystosowanie do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych** – Projekty na rzecz poprawy zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych poprzez wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie.
- **Działanie 8.6 Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP** – Projekty na rzecz poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców sektora MMŚP oraz ich pracowników poprzez usługi realizowane w ramach Bazy Usług Rozwojowych.

- **Działanie 8.7 Aktywne i zdrowe starzenie się** – Projekty na rzecz poprawy dostępu do programów zdrowotnych dotyczących chorób negatywnie wpływających na rynek pracy, dedykowanych osobom aktywnym zawodowo oraz wydłużenie aktywności zawodowej na rynku pracy osób powyżej 50 roku życia w zakresie raka szyjki macicy, raka jelita grubego i raka piersi a także profilaktyki chorób odkleszczowych oraz zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2.

W ramach ww. Działań w Osi 8:

- w 2019 r. podpisano 98 umów na kwotę 169 419 137,28 zł, w tym: 8.1 – 26 umów na kwotę 47 096 764,93 zł, 8.2 – 36 umów na kwotę 51 796 139,49 zł, 8.3 – 0 umów, 8.4 – 36 umów na kwotę 70 526 232,86 zł, 8.5 – 0 umów, 8.6 – 0 umów, 8.7 – 0 umów,
- w 2020 r. podpisano 47 umów na kwotę 395 683 142,25 zł, w tym: 8.1 – 26 umów na kwotę 341 221 885,77 zł, 8.2 – 2 umowy na kwotę 2 865 881,10 zł, 8.3 – 0 umów, 8.4 – 15 umów na kwotę 30 426 286,53 zł, 8.5 – 1 umowę na kwotę 12 691 223,60 zł, 8.6 – 0 umów, 8.7 – 3 umowy na kwotę 8 477 865,25 zł,
- w 2021 r. podpisano 24 umowy na kwotę 88 045 035,96 zł, w tym: 8.1 – 0 umów, 8.2 – 0 umów, 8.3 – 22 umowy na kwotę 82 989 025,31 zł, 8.4 – 0 umów, 8.5 – 0 umów, 8.6 – 0 umów, 8.7 – 2 umowy na kwotę 5 056 010,65 zł.

Łącznie w latach 2019-2021 w ramach Osi Priorytetowej 8 podpisano 169 umów na kwotę 653 147 315,49 zł. Podmiot realizujący: Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy.

2. W ramach Osi Priorytetowej 9 – Włączenie Społeczne:

- **Działanie 9.1 Aktywna Integracja** – Projekty na rzecz integracji społeczno-zawodowej Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz organizacji pozarządowych z wykorzystaniem usług aktywnej integracji o charakterze: społecznym, zawodowym, edukacyjnym, zdrowotnym. Projekty na rzecz integracji społeczno-zawodowej dla osób przebywających w Zakładach Poprawczych, Schroniskach dla Nieletnich, Ośrodkach Kuratorskich, Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych, Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii i ich rodzin. Wsparcie służące poprawie dostępu do usług reintegracji zawodowej i społecznej realizowanych przez Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej oraz wsparcie dla zatrudnienia i usług rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami (WTZ, ZAZ).
- **Działania 9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych** – Usługi asystenckie i opiekuńcze nad osobami niesamodzielnymi świadczone w lokalnej społeczności, usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz mieszkania wspomagane.
- **Działania 9.3 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych** – Opracowanie i wdrożenie programów wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i niepełnosprawnych oraz wsparcie deinstytucjonalizacji opieki nad osobami zależnymi, poprzez rozwój alternatywnych form opieki nad osobami niesamodzielnymi.
- **Działania 9.4 Wspieranie gospodarki społecznej** – Usługi wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych realizowane w sposób komplementarny w ramach modułów usług: animacji, rozwoju ekonomii społecznej, wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych oraz koordynacja w zakresie ekonomii społecznej w regionie.

W ramach ww. Działań w Osi 9:

- w 2019 r. podpisano 59 umów na kwotę 115 781 142,87 zł, w tym: 9.1 – 43 umowy na kwotę 59 482 525,34 zł, 9.2 – 5 umów na kwotę 12 511 148,50 zł, 9.3 – 7 umów na kwotę 13 828 118,55 zł, 9.4 – 4 umowy na kwotę 29 959 350,48 zł,
- w 2020 r. podpisano 86 umów na kwotę 164 000 495,94 zł, w tym: 9.1 – 49 umów na kwotę 73 718 982,67 zł, 9.2 – 26 umów na kwotę 49 485 746,09 zł, 9.3 – 11 umów na kwotę 40 795 767,18 PLN, 9.4 – 0 umów,
- w 2021 r. podpisano 79 umów na kwotę 139 422 846,42 zł, w tym: 9.1 – 76 umów na kwotę 120 468 401,75 PLN, 9.3 – 3 umowy na kwotę 18 954 444,67 zł.

Łącznie w latach 2019-2021 w ramach Osi Priorytetowej 9 podpisano 280 umów na kwotę 419 204 485,23 zł

17. Realizacja działań w obszarze edukacji (tylko 2021 r. w odniesieniu do zapisów DSIS na lata 2021-2030, Cel operacyjny 3.2.)

1. **Program stypendialny „zDolny Śląsk”**- Program został zainicjowany w 2001 roku przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego oraz Fundację Edukacji Międzynarodowej (FEM) w ramach Dolnośląskiego Systemu Wspierania Uzdolnień (BWD),
2. **Projekt - konkurs „Gruzja fascynująca podróż”**, wyjazd laureatów do Gruzji (BWD),
2. **Projekt** Organizacji i przeprowadzenia szkoleń dla pracowników szkół i placówek oświatowych z zakresu przeciwdziałania przemocy wobec dzieci i młodzieży (BWD),
3. **Dolnośląski Festiwal Piłki Ręcznej** w Karpaczu (BWD),
4. **Konkurs „Patriotyzm jutra – edukacja regionalna”** (BWD),
5. **Projekt „Cyfrowy nauczyciel zDolnego Śląska. Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość”** – Ośrodek Rozwoju Edukacji (Program Operacyjny Wiedza i Edukacja Rozwój, Numer i nazwa osi priorytetowej: II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy. Gospodarki i edukacji, Działanie 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty),
6. **Projekt „LEKCJA ENTER”** na zDolny Śląsk – projekt pod patronatem Dolnośląskiego Kuratora Oświaty (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Program Operacyjny Polska Cyfrowa),
7. **Projekt „Kompetencje 4.0”** – realizowany we współpracy z partnerem czeskim – Partner wiodący Okręgowa Izba Handlowa z Liberca (Program Interreg V-A Republika Czeska – Polska, oś III – Edukacja i kwalifikacje).

Podmiot realizujący: Wydział Edukacji, Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy.

W ramach przedsięwzięcia strategicznego 3.2.2. w latach 2019-2021 realizowano następujące działania:

1. Upowszechnianie i rozwój rodzicielstwa zastępczego jako formy wsparcia, rozwój i wsparcie systemu adopcji – 10 235 871,04 zł (dotacja z budżetu państwa, BWD):

Prowadzenie 3 ośrodków adopcyjnych – jednego publicznego (DOPS) i dwóch niepublicznych. W ramach działalności Ośrodka Adopcyjnego Dolnośląskiego Ośrodka Polityki Społecznej (OA DOPS):

- zdiagnozowano sytuację 1885 dzieci zgłoszonych do przysposobienia,
- zakwalifikowano do adopcji 723 dzieci,
- przeprowadzono procedury przysposobienia 697 dzieci w przysposobieniu krajowym (kontynuacja spraw i procedury bieżące),
- przeszkolono 593 kandydatów do przysposobienia dziecka w ramach 29 grup szkoleniowych,
- rozpoczęto szkolenie 2 grup kandydatów do adopcji dziecka - 28 osób, które zakończenie planowane jest w 2022 r.,
- przyjęto 434 zgłoszeń rodzin - kandydatów na rodziców adopcyjnych,
- udzielono 20528 porad rodzinom przysposabiającym, rodzinom naturalnym, rodzinom adopcyjnym,
- przyjęto 1851 zgłoszeń dzieci do wojewódzkiego banku danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie,
- przeszkolono 114 kandydatów do pełnienia funkcji opiekunów zastępczych,
- w 2021 r. przeprowadzono kampanię społeczną promującą rodzicielstwo adopcyjne, w tym: przygotowano filmy – spoty promujące adopcję prezentowane w TVP Wrocław, na stronach YouTube DOPS, w radiu Wnet, na stronie internetowej DOPS i innych lokalnych mediach, przeprowadzono wywiady radiowe (we współpracy z Radiem Rodzina) z Marszałkiem Województwa i pracownikami ośrodka – emisja 3 wywiadów, stworzono szereg artykułów reklamujących rodzicielstwo adopcyjne, których emisja miała miejsce na stronach internetowych Gazety Wrocławskiej oraz na stronie wrocław.naszemiasto, a także wydrukowano duży artykuł w wydaniu papierowym GW, zorganizowano konferencję dla lekarzy, pielęgniarek i pracowników szpitali funkcjonujących na terenie województwa, poświęconą problematyce pieczy preadopcyjnej dla noworodków pozostawianych w szpitalach.

Podmiot realizujący: Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej.

2. Realizacja działań na rzecz rodziny i grup defaworyzowanych – 171 774,32 zł (BWD):

- organizacja 4 konferencji – spotkań (24.02.2020 r. – Wrocław, 25.02.2020 r. – Legnica, 28.02.2020 r. – Wałbrzych, 02.03.2020 r. – Jelenia Góra), poświęconych problematyce Funduszu Solidarnościowego, w tym m.in. programów „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Opieka wychnieniowa”, „Centra Opiekuńczo-Mieszkalne”,
- w 2020 r. zakup maseczek ochronnych, mających na celu ochronę przed wirusem COVID-19, dla osób starszych i innych potrzebujących z terenu województwa dolnośląskiego,
- w 2021 r. przygotowanie i przeprowadzenie superwizji grupowej dla 31 asystentów rodziny,
- współpraca z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego i Dolnośląską Społeczną Radą Senioralną przy organizacji I Dolnośląskiego Forum Rad Senioralnych, które odbyło się w dniu 20.10.2021 r. w Jeleniej Górze,
- współpraca z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego przy organizacji pokazu filmu dokumentalnego prezentującego sylwetki osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w dolnośląskich Zakładach Aktywności Zawodowej. W pokazie filmu w dniu 04.12.2021 r. uczestniczyło około 100 osób,
- współpraca ze Stowarzyszeniem dla Dzieci i Młodzieży SZANSA w Głogowie przy organizacji konferencji „Systemowa pomoc dzieciom krzywdzonym – potrzeby i perspektywy”. Konferencja, skierowana do przedstawicieli dolnośląskich instytucji i organizacji zajmujących się problematyką wsparcia dla dzieci w kryzysie, odbyła się w dniu 08.12.2021 r. w Głogowie, uczestniczyło w niej 110 osób.
- Podmiot realizujący: Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej.

Realizacja projektu „Dolnośląskie żłobki II” (Przedsięwzięcie strategiczne 3.2.3.)

W latach 2019-2021 w ramach projektu „Dolnośląskie żłobki II” zrealizowano następujące działania:

- utworzono 240 nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3,
- sfinansowano adaptację pomieszczeń do potrzeb dzieci, w tym do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami,
- zakupiono niezbędne wyposażenie,
- zakupiono pomoce do prowadzenia zajęć w punkcie opieki, sprzęt i narzędzia do rozpoznawanych potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dzieci,
- zapewniono bieżące funkcjonowanie utworzonych miejsc opieki przez okres 24 miesięcy, w tym pokrycie kosztów wynagrodzenia personelu,
- sfinansowano inne wydatki, niezbędne do prawidłowego działania miejsca opieki.
- Podmiot realizujący: Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej.

W ramach przedsięwzięcia strategicznego 3.2.2. w latach 2019-2021 realizowano:

Działania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie – 357.146,74 zł (dotacja z budżetu państwa, BWD):

- Przygotowanie i przeprowadzenie superwizji grupowej dla kadr służb społecznych, pracowników systemu pomocy społecznej, którzy w swej codziennej pracy stykają się z problemem przemocy w rodzinie i pracują z osobami

doświadczającymi przemocy, z ukierunkowaniem działań na członków Zespołów Interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie i Grup Roboczych. W 2019 r. zorganizowano 36 spotkań superwizyjnych dla 274 osób, w 2020 r. zorganizowano 31 spotkań superwizyjnych, w których uczestniczyło 225 osób, a w 2021 r. – 40 spotkań, w których uczestniczyło 287 osób. Łącznie w latach 2019-2021 w ramach superwizji dla członków Zespołów Interdyscyplinarnych i Grup Roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie zorganizowano 107 spotkań superwizyjnych, w których wzięło udział 786 osób.

- Przygotowanie i przeprowadzenie szkoleń specjalistycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie kierowanych do pracowników sektora pomocy społecznej: asystentów rodzin, aspirantów pracy socjalnej, koordynatorów rodzin, pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów, wychowawców w ośrodkach opiekuńczo-wychowawczych, do pracowników lub wolontariuszy organizacji pozarządowych oraz innych osób realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- W 2019 r. zrealizowano 20 szkoleń specjalistycznych w łącznym wymiarze 292 godzin, w których uczestniczyło 294 osoby. W 2020 r. zorganizowano i przeprowadzono 16 szkoleń specjalistycznych w łącznym wymiarze 362 godzin, w których uczestniczyło 328 osób. W 2021 r. zorganizowano i przeprowadzono 10 szkoleń specjalistycznych w łącznym wymiarze 180 godzin, w których uczestniczyły 134 osoby. Łącznie w latach 2019-2021 zorganizowano 46 szkoleń specjalistycznych w wymiarze 834 godzin, w których uczestniczyło 756 osób. Przygotowanie i przeprowadzenie superwizji grupowej dla asystentów rodziny. W 2019 r. przeprowadzono dwie edycje superwizji dla 41 asystentów rodziny, w 2020 r. – dwóch edycji superwizji dla 26 osób. Łącznie w latach 2019-2020 przeprowadzono 4 edycje superwizji grupowej dla 67 osób.
- W 2019 r. zorganizowanie we współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) w Zgorzelcu oraz PCPR w Lubaniu Dolnośląskiego Seminarium Interwencji Kryzysowej „Instytucjonalny system wsparcia – życie bez przemocy”, obejmującego szkolenie oraz wizytę studyjną dla 44 osób, pracujących na co dzień w obszarze interwencji kryzysowej, głównie pracowników OIK z terenu województwa dolnośląskiego.

Podmiot realizujący: Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej.

Realizacja pozostałych działań i aktywności podejmowanych w dziedzinie:

► Konkurs dla gmin „Odnowa Dolnośląskiej Wsi”

Wydział Obszarów Wiejskich

W ramach konkursu „Odnowa Dolnośląskiej Wsi” w latach 2019-2021 dofinansowano 98 projektów w dziedzinie integracja społeczna. Konkurs był finansowany ze środków Budżetu Województwa Dolnośląskiego. W ramach konkursu wykonano: budowę/remont wiat rekreacyjnych oraz miejsc spotkań (40), remont świetlic (53), zakup wyposażenia do świetlic wiejskich (29). Łączne środki przekazane na ten cel: 2 577 958 zł, w tym na: subregion legnicko-głogowski – 683 874 zł, subregion jeleniogórski – 570 113 zł, subregion wałbrzyski – 651 655 zł, subregion wrocławski – 672 316 zł.

► Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich

Wydział Obszarów Wiejskich

W ramach Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW) w latach 2019-2021 w województwie dolnośląskim zrealizowano następujące działania:

- szkolenia, seminaria, inne formy szkoleniowe – 37, w tym 35 zrealizowanych przez partnerów KSOW i 2 przez UMWD,
- konferencje – 7 zrealizowanych przez partnerów KSOW,
- targi, wystawy, prezentacje – 11, w tym 8 zrealizowanych przez UMWD, tj. Targi Grune Woche w Berlinie, Targi Smaki Regionów w Poznaniu (2x), Targi Natura Food w Łodzi (2x), ponadto zorganizowano wystawy: tradycyjnych stołów wielkanocnych, tradycyjnych stołów wigilijnych (2x), partnerzy KSOW zorganizowali 3 wydarzenia targowo-wystawiennicze,
- wyjazdy studyjne krajowe/zagraniczne – 10, w tym 9 zrealizowanych przez partnerów KSOW i 1 zrealizowany przez UMWD,
- publikacje – 11 wydanych w ramach projektów partnerów KSOW,
- audycje telewizyjne – 30 zrealizowanych przez partnera KSOW,
- spoty/filmy promocyjne w internecie/tv/radiu – 14 zrealizowanych przez partnerów KSOW,
- konkursy – 10, w tym 9 zrealizowanych przez UMWD, tj. Piękna Wieś Dolnośląska (3x), Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów (2x), Olimpiada Wiedzy i Umiejętności Rolniczych, 2 konkursy promujące dobre praktyki PROW 2014-2020, konkurs na najpiękniejszy wieniec dożynkowy oraz 1 konkurs na najbardziej aktywne sołectwo w gminie zrealizowany przez partnera KSOW,
- certyfikację 18 produktów lokalnych w ramach projektu partnera KSOW,
- 1 analizę i 18 badań dotyczących dobrych praktyk zrealizowanych przez dolnośląskie LGD – w ramach projektu partnera KSOW.

Partnerzy KSOW, którzy w latach 2019-2021 zrealizowali operacje w ramach KSOW i otrzymali refundację poniesionych kosztów: TVP S.A. oddział we Wrocławiu, Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu, Związek Stowarzyszeń Dolnośląska Sieć Partnerstw LGD, Gmina Dzierżoniów, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, DZD DOZEDO Sp. z o.o. / Dolnośląska Zielona Dolina sp. z o.o., Gmina Radków, Gmina Świerzawa, Stowarzyszenie Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Społecznego, Stowarzyszenie „Żywność dla przyszłości”, LGD Partnerstwo Duchy Gór, Powiat Kamiennogórski. Źródło finansowania: Schemat II Pomocy Technicznej PROW 2014-2020 w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Łączne wydatki w latach 2019-2021 wyniosły 1 839 981,87 zł, w tym w: 2021 r. - 604 935,47 zł, 2020 r. - 451 919,54 zł, 2019 r. - 783 126,86 zł. Łączne wydatki w latach 2019-2021 w podziale na subregiony:

jeleniogórski - 19 459,41 zł, legnicko-głogowski - 48 740,40 zł, wałbrzyski - 186 397,58 zł, wrocławski - 200 000 zł, m. Wrocław - 1 385 384,48 zł.

▶ Otwarty konkurs ofert „Przedsięwzięcia promujące ideę odnowy wsi” dla organizacji pożytku publicznego	Wydział Obszarów Wiejskich

W latach 2019-2021 na realizację przedmiotowego konkursu z budżetu Województwa Dolnośląskiego wydatkowano środki w wysokości 528 548,00 zł, z których sfinansowano realizację 109 zadań publicznych.

▶ Dotacje przyznawane w trybie art. 19a, oferty składane z własnej inicjatywy organizacji pożytku publicznego	Wydział Obszarów Wiejskich

W latach 2019-2021 na realizację zadań publicznych z własnej inicjatywy organizacji pozarządowych przeznaczono z budżetu województwa dolnośląskiego kwotę 109 378,00 zł, z czego sfinansowano 18 zadań publicznych.

▶ Regionalny Punkt Doradczy działający przy Dziale Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi	Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

W latach 2019-2020 prowadzono Regionalny Punkt Doradczy w zakresie udzielania bezpłatnego doradztwa dla organizacji pozarządowych. Doradztwo udzielane było przez doradcę zewnętrznego, zatrudnionego na potrzeby Regionalnego Punktu Doradczego. Tematyka doradztwa dotyczyła najczęściej aspektów formalno-prawnych związanych z zakładaniem i funkcjonowaniem organizacji pozarządowych, a także konsultacji ofert i projektów, źródeł pozyskiwania funduszy na działalność organizacji, a także sprawozdań z realizacji zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz Dolnośląskiego Budżetu Obywatelskiego – Aktywny Dolny Śląsk. W 2019 r. wsparciem doradczym objęte zostały 264 podmioty oraz 18 osób fizycznych, udzielone zostały 352 doradztwa, w 2020 r. 220 podmiotów oraz 47 osób fizycznych, udzielonych zostało 278 porad.

▶ Dolnośląski Budżet Obywatelski – Aktywny Dolny Śląsk 2019	Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Celem Programu „Aktywny Dolny Śląsk” było przede wszystkim stworzenie skutecznego narzędzia budowania społeczeństwa obywatelskiego na Dolnym Śląsku i wzmocnienia poczucia identyfikacji z regionem. Zgłaszanym zadaniem mogła być każda ponadlokalna inicjatywa obywatelska, która przyczyniała się do rozwoju i popularyzacji kultury, sportu, turystyki, działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, działań na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, działań na rzecz wsparcia seniorów i rzemiosła z wyłączeniem zadań uprzednio dofinansowanych z budżetu Województwa oraz projektów infrastrukturalnych. Budżet programu w 2019 r. wynosił 1 350 000 zł, w podziale na 5 subregionów: jeleniogórski, wałbrzyski, legnicki, wrocławski, miasto Wrocław, w ujęciu: sport 400 000 zł, turystyka 200 000 zł, kultura 400 000 zł, działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami 100 000 zł, rozwój społeczeństwa obywatelskiego 100 000 zł, działania na rzecz seniorów 100 000 zł, rozwój rzemiosła 50 000 zł. Łączna kwota wydatkowana na zrealizowane zadania wyniosła 1 115 879 zł, w tym: sport – 324 080 zł, turystyka – 160 270 zł, kultura – 355 381 zł, działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami – 76 248 zł, rozwój społeczeństwa obywatelskiego – 96 800 zł, działania na rzecz seniorów – 93 100 zł, rozwój rzemiosła – 10 000 zł.

▶ Podnoszenie kompetencji interkulturowych (3.1.3.)	KARR S.A.

- Realizacja projektu „Aktywni seniorzy! Transgraniczny marketing oferty instytucji kultury, turystyki, edukacji i opieki zdrowotnej w polsko-saksońskim regionie przygranicznym poprzez wolontariat” przez KARR S.A. Okres realizacji: 01.07.2019 – 31.05.2022. Budżet KARR S.A. w ramach projektu: 933 248,62 zł;
- Realizacja projektu „Wyształcenie nie zna granic” przez KARR S.A. Okres realizacji: 01.01.2019 - 30.06.2022 Budżet KARR S.A. w ramach projektu: 340 962,00 zł. W ramach projektu odbył się nabór uczestników do 3 edycji kursu języka czeskiego oraz dwa 3-dniowe warsztaty z języka czeskiego;
- Realizacja projektu „Stworzenie Punktów Szybkiej Informacji na pograniczu polsko-czeskim” przez KARR S.A. Wartość projektu: 334 871,14 zł w tym dofinansowanie z UE 284 640,46 zł. U każdego z partnerów projektu powstały Punkty Szybkiej informacji. Partnerzy opracowują oraz publikują bieżące informacje z zakresu aktualnych informacji dot. ograniczeń związanych z pandemią, zatwierdzonych tarcz i późniejszych form wspierających odmrażanie gospodarek obu Państw po kryzysie, oraz dot. przekraczania granic, obowiązku kwarantanny, mobilności pracowniczej.

▶ Wspieranie i pobudzanie aktywności zawodowej mieszkańców regionu (3.3.2.)	KARR S.A.

- Projekt „Wyzwania gastronomii na polsko-czeskim pograniczu” realizowany przez KARR S.A. Planowany okres realizacji: 01.11.2020- 31.10.2022 r. Planowany budżet KARR S.A. w ramach projektu: 694 183,20 zł. Celem projektu jest identyfikacja przyczyn i problemów związanych z niewystarczającym zatrudnieniem osób starających się o pracę w gastronomii na rynku pracy oraz zaproponowanie możliwych rozwiązań do wdrożenia zarówno po stronie instytucji edukacyjnych, jak i potencjalnych pracodawców.
- Realizacja projektu „FUNDUSZ DOTACYJNY - SILESIA” w ramach Działania 8.3 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Planowany budżet projektu – 4 385 318,00 zł (w tym wkład własny – 127 066,00 zł). Celem

projektu jest wzrost przedsiębiorczości na obszarze woj. dolnośląskiego, z uwzględnieniem obszarów wiejskich poprzez utworzenie w wyniku kompleksowego wsparcia udzielonego uczestnikom projektu - 64 przedsiębiorstw;

- Realizacja projektu „Przedsiębiorczość drogą do aktywizacji zawodowej mieszkańców Dolnego Śląska” przez KARR S.A. Projekt realizowany w ramach Działanie 1.2 Wsparcie osób młodych na regionalnym rynku pracy. Wartość projektu: 3 730 254,00 zł, w tym dofinansowanie z UE 3 698 341 zł. Projekt realizowany jest przez DAWG sp. z o.o. (lider), ARR ARLEG S.A. oraz WARR S.A.

► Projekty realizowane przez Stawy Milickie S.A.

Stawy Milickie S.A.

- W 2020 r. Stawy Milickie podpisały z UMWD dwie umowy na realizację operacji w ramach Priorytetu 4 „Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej”, objętego Programem Operacyjnym „Rybacko i Morze”:
 - „Zachowanie rybackiego charakteru obszaru, cennego przyrodniczo na terenie gospodarowania spółki Stawy Milickie SA” na kwotę 217 588,03 zł (kwota dofinansowania: 174 070,00 zł),
 - „Rozwój usług rekreacyjno – turystycznych CET NATURUM z poszanowaniem środowiska naturalnego” na kwotę 127 020,03 zł (kwota dofinansowania: 57 159,00 zł).
- W 2021 r. w ramach Priorytetu 4 „Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej”, objętego Programem Operacyjnym „Rybacko i Morze” spółka złożyła wnioski o dofinansowanie:
 - „Rozwój usług rekreacyjno- turystycznych CET NATURUM z poszanowaniem środowiska naturalnego” na kwotę 297 888,54 zł (kwota dofinansowania: 134 049,00 zł),
 - „Utrzymanie rybackiego potencjału obszaru objętego ochroną rezerwatową na terenie gospodarstwa spółki Stawy Milickie SA” na kwotę 161 004,44 zł (kwota dofinansowania: 125 390,00 zł).

Wnioski po ocenie LGD (Lokalna Grupa Działania) znalazły się na pierwszych miejscach list rankingowych, zostały zakwalifikowane do wsparcia finansowego i otrzymały dofinansowanie. Do końca 2021 r. nie została zakończona weryfikacja merytoryczna wniosków przez UMWD.

Realizacja działań związanych z przeciwdziałaniem negatywnym skutkom pandemii COVID-19

– działania i aktywności podejmowane w ramach samorządowej tarczy antykryzysowej:

► Poprawa dostępności i podniesienie jakości świadczeń zdrowotnych na rzecz ograniczenia zachorowalności mieszkańców regionu w związku z pojawieniem się COVID-19

Wydział Zdrowia

Głównym celem projektu jest zwiększenie możliwości diagnostycznych, ratowniczych i medycznych na terenie województwa dolnośląskiego w związku z epidemią spowodowaną koronawirusem SARS-CoV-2 oraz stworzenie odpowiedniej bazy sprzętowej przeznaczonej do wykorzystanych w czasie przyszłych zdarzeń epidemiologicznych w zakresie chorób zakaźnych jak i zakresie normalnego funkcjonowania podmiotów leczniczych po pandemii. Projekt jest realizowany od dnia 01.02.2020 r. do dnia 30.06.2022 r. i obejmuje zakup i wyposażenie karet pogotowia ratunkowego, zakup niezbędnej aparatury medycznej, laboratoryjnej i diagnostycznej oraz materiałów medycznych, środków ochrony indywidualnej, urządzeń do dezynfekcji, środków do dezynfekcji, środków farmaceutycznych, przeprowadzenie niezbędnych prac remontowo-budowlanych oraz działania informacyjno-promocyjne. Od początku realizacji projektu zakupiono:

- aparaturę medyczną diagnostyczną i laboratoryjną, w tym m.in.: 24 aparaty USG, 139 łóżek, 173 ssaki elektryczne, 81 kardiomonitorów, 7 wirówek laboratoryjnych, 3 zamrażarki laboratoryjne, 24 wideolaryngoskopy, 62 defibrylatory, 18 krzesła kardiologiczne, 26 nosze elektryczne, 398 pomp infuzyjnych, 83 respiratory, 87 urządzeń do kompresji klatki piersiowej, 364 worki AMBU, 35 stacji dokujących do pomp infuzyjnych, 7 aparatów do oznaczania koronawirusa, 2 automatyczne systemy do izolacji kwasów nukleinowych, 4 komory laminarne, 133 lampy UV, 34 aparaty do EKG, 7 aparatów do pomiaru parametrów krytycznych, 337 pulsoksymetrów, 197 wózków transportowych, 3 aparaty do znieczulenia z parownikiem, 7 aparatów RTG, 8 bronchoskopów, 1 centrala monitorująca funkcje życiowe, 5 torów wizyjnych z wideobronchoskopami do diagnostyki endoskopowej płuc, 13 diatermii chirurgicznych i 89 koncentratorów tlenu,
- 8 karet pogotowia ratunkowego,
- 1276 urządzeń do dezynfekcji / dekontaminacji / zamgławiania / dozowniki,
- a także środki do dezynfekcji oraz środki ochrony osobistej.

Promocja outdoorowa objęła ekspozycję plakatów na 50 billboardach oraz 50 citylightach w miastach Dolnego Śląska: Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych. Powstał spot telewizyjny, który był emitowany w stacjach telewizyjnych na terenie województwa oraz spot wyemitowany w regionalnych rozgłośniach radiowych na terenie województwa dolnośląskiego. Zostały opracowane i opublikowane artykuły w prasie (w sumie 50 publikacji). Zostało wykonanych 25 sztuk tablic pamiątkowych informujących o dofinansowaniu unijnym projektu, które zostały przekazane wszystkim partnerom projektu. Projekt realizowany jest w ramach Działania 6.2 „Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną” w Osi Priorytetowej nr 6 Infrastruktura spójności społecznej RPO WD 2014-2020. Całkowita wartość projektu wyniesie 91 700 000,00 zł, w 100,00% finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W 2020 r. przekazano Partnerom ogółem dotacje w wysokości 57 841 530,96 zł, w tym dotacje przekazane bezpośrednio z BGK do Partnerów poza budżetem Województwa Dolnośląskiego: Zespół Opieki Zdrowotnej w Bolesławcu - 6 176 482,61 zł, Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Jana Mikulicza-Radeckiego we Wrocławiu - 1 633 720,40 zł i 4. Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką SP ZOZ we Wrocławiu - 1 834 338,46 zł. W 2021 r. na zadanie wydatkowano 29 420 519,11 zł, w tym wydatki bieżące - 7 855 844,93 zł, wydatki majątkowe -

21 564 674,18 zł. Dodatkowo w związku z rozliczeniem zaliczki z jednoczesnym dokonaniem przesunięć pomiędzy kategoriami wydatków w ramach realizowanych przez partnerów projektu zadań, dokonano zwrotu przez Beneficjenta części zaliczki w 2021 r. w łącznej wysokości 2 113 350,34 zł (bieżące).

Departament Spraw Społecznych
i Rynku Pracy, Dolnośląski Ośrodek
Polityki Społecznej

► Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu przez Covid-19

Projekt realizowany był w okresie od 20.03.2020 r. do 31.05.2021 r. Był odpowiedzią na potrzebę zapewnienia jak najszybszej i kompleksowej pomocy osobom, które znalazły się w najtrudniejszej sytuacji w związku z wystąpieniem Covid-19 na terenie Dolnego Śląska. Wsparcie w ramach projektu skierowane było do Powiatów, a za ich pośrednictwem do Domów Pomocy Społecznej oraz szpitali powiatowych. Działania koncentrowały się na kompleksowym wspieraniu, w tym przede wszystkim na procesie przyznawania grantów powiatom, które były przeznaczane na bezpośrednie wsparcie ww. podmiotów. W dniu 29.06.2020 r. ogłoszony został nabór ciągły na projekty grantowe. Nabór realizowany był na podstawie wcześniej przygotowanych dokumentów.

W 2020 r. wsparciem zostało objętych 17 Szpitali. Granty przeznaczone były na zakup usług/produktów, szczegółowo określonych w katalogu zawartym w regulaminie przyznawania grantu. Działanie było na bieżąco monitorowane przez koordynatora projektu i kadrę projektu. Szczególnie nacisk kładziony był na prawidłowe wydatkowanie środków, prawidłowe przeznaczenie wsparcia. Na bieżąco realizowane były działania w postaci: poinformowania wszystkich potencjalnych wnioskodawców o głoszonej konkursie i możliwości składania wniosków, konsultacji na etapie tworzenia wniosków, odpowiedzi na pytania, etc., wzywania wnioskodawców do uzupełnień oraz wyjaśnień; ocena formalna i merytoryczna, przygotowanie i podpisanie umów. Na bieżąco realizowane były działania polegające na konsultacjach dot. tworzenia wniosków, udzielaniu odpowiedzi, weryfikacji wniosków, oceny formalnej i merytorycznej oraz przygotowywaniu i podpisywaniu umów. Szczególny nacisk kładziony był na prawidłowe wydatkowanie grantów. W okresie sprawozdawczym udzielono grantów na łączną kwotę 165 781,18 zł, w tym: Powiat Milicki – 47 245,18 zł, Powiat Strzeliński - 118 536,00 zł.

Zostały rozliczone/zweryfikowane/zatwierdzone przez kadrę projektową sprawozdania dla poszczególnych DPS i szpitali. Prowadzono działania polegające na udzielaniu odpowiedzi, konsultacji dot. sporządzania sprawozdań przez podmioty, oceny sprawozdań. Kadra projektowa szczególną uwagę kierowała na monitoring prawidłowego wydatkowania grantów, zgodny z wytycznymi projektu. Ze względu na długie terminy dostawy oraz zastosowanie przy zakupach procedury przetargowej konieczne było przedłużenie terminów realizacji z umów. Wsparcie w ramach projektu jest realizowane zgodnie z zasadą równości szans i niedyskryminacji. Powiaty w ramach prowadzonych działań swoim wsparciem obejmowały osoby niepełnosprawne przebywające w DPS oraz szpitalach powiatowych, a także osoby w różnym wieku, różnej płci, narodowości ect. Do wszystkich osób, przebywających w DPS oraz w szpitalach było skierowane bezpośrednie i sprawiedliwe wsparcie, na jednakowych prawach i warunkach. Pacjenci szpitali powiatowych oraz pensjonariusze DPS-u mieli równy dostęp do sprzętu medycznego i środków ochrony do walki w czasach epidemii koronawirusa, zakupionych w ramach grantu. Każdy etap realizacji działań w projekcie przyczynił się do przeciwdziałania wszelkim formom dyskryminacji poprzez:

- podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych, w różnym wieku i różnej płci w walce z koronawirusem,
- zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami, w różnym wieku i różnej płci dostępności do sprzętu medycznego i środków ochrony do walki z koronawirusem,
- stosowania racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami, w różnym wieku i różnej płci w walce z koronawirusem.

W projekcie wsparciem zostało objętych: 63 Domy Pomocy Społecznej i 17 szpitali, w sumie 80 podmiotów. Podpisano 31 umów. Granty przeznaczone były na zakup usług/produktów, szczegółowo określonych w katalogu zawartym w regulaminie przyznawania grantu. Działanie jest na bieżąco monitorowane przez koordynatora projektu i kadrę projektu. Szczególnie nacisk kładziony jest na prawidłowe wydatkowanie środków, prawidłowe przeznaczenie wsparcia.

DPS-y wykorzystały środki w ramach grantu na:

- zakup i przeprowadzanie testów na obecność COVID-19,
- wyposażenie stanowisk pracy i sprzęt niezbędny do walki z epidemią, w tym przede wszystkim środki ochrony osobistej oraz środki dezynfekcyjne.

Szpitaly wykorzystały środki w ramach grantu na zakup:

- sprzętu medycznego: aparat do EKG, aparat do mierzenia ciśnienia, aparat do mierzenia ciśnienia: elektroniczny wraz z wyposażeniem, defibrylator z wyposażeniem, dozownik do tlenu, echokardiograf, kardiomonitor - różne rodzaje, np. anestezjologiczny, przenośny, koncentrator tlenu, laryngoskop - różne rodzaje, łożko, w tym łożko OIOM wraz z materacem, materace p/odleżynowe, pulsoksymetr, reduktory tlenowe, respirator, ssak mobilny lub ścienny, szafka i regały na sprzęt medyczny z blatami do sporządzania leków, termometry do pomiaru ciała, workiambu wraz z wyposażeniem, wózki anestezjologiczne, wózki do transportu pacjentów potencjalnie zakaźnych, wyroby medyczne jednorazowego użytku, w szczególności gogle, maseczki, rękawiczki, kombinezony, przyłbice, chusteczki, spraye, fartuchy chirurgiczne wodoodporne, maski chirurgiczne, czepki, maski, panoramiczne, filtry do masek panoramicznych, zestaw do intubacji, zestaw do trudnej intubacji,
- w zakresie prowadzenia dezynfekcji: aparat do dekontaminacji pomieszczeń, dozowniki do dezynfekcji, kurtyny izolacyjne oraz kurtyny podciśnieniowe, lampa bakterioobójcza, mobilna komora dekontaminacyjna, myjnie dezynfekcyjne, przelotowe i nieprzelotowe, pojemniki i worki na odpady, samobieżne maszyny czyszczące do powierzchni (szpitalnych), sprężarka do sprężonego powietrza medycznego z osuszaniem, sprzęt do dezynfekcji

- powierzchni, m. in. prze suchą mgłą, środki do dezynfekcji, urządzenia do końcowej dekontaminacji pomieszczeń nadtlakiem wodoru, zamgławiacze,
- w zakresie zakupu wyposażenia obiektowego i budowlanego: agregaty, umywalki medyczne i armatura medyczna w zakresie zakupu wyposażenia laboratorium: lampa UV, pojemniki / Worki / Stelaż na odpady zakaźne, środki do dekontaminacji / zamgławiania / ozonowania, środki do dezynfekcji dla ludzi, środki do dezynfekcji pomieszczeń, środki do dezynfekcji sprzętu medycznego, urządzenie do dekontaminacji / zamgławiania / ozonowania powietrza mobilne lub stacjonarne, wyroby jednorazowego użytku, w szczególności rękawiczki, gogle, okulary ochronne, maski, kombinezony ochronne, maski filtracyjne, fartuchy.

Projekt realizowany był w ramach Działania 9.3 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych w Osi Priorytetowej nr 9 Włączenie społeczne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, w 100,00% finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Realizacja projektu z budżetu Województwa Dolnośląskiego w latach 2020-2021 wynosiła łącznie 13 999 750,18 zł (w tym wydatki bieżące - 8 894 360,18 zł, wydatki majątkowe - 5 105 390,00 zł). Zestawienie przekazanych środków dla powiatów:

Lp.	Nazwa	Kwota [zł]	Lp.	Nazwa	Kwota [zł]
1.	Gmina Legnica	63 570,00	16.	Powiat Wołowski	312 833,96
2.	Powiat Legnicki	332 575,45	17.	Powiat Kłodzki	1 258 770,39
3.	Gmina Jelenia Góra	55 959,20	18.	Powiat Kamiennogórski	496 505,00
4.	Powiat Jaworski	117 588,82	19.	Gmina Wałbrzych	61 679,10
5.	Powiat Lwówecki	447 427,06	20.	Powiat Jeleniogórski	236 548,98
6.	Powiat Ząbkowicki	317 658,38	21.	Powiat Zgorzelecki	1 611 270,47
7.	Powiat Górowski	47 057,00	22.	Powiat Milicki	997 309,61
8.	Powiat Świdnicki	1 061 784,86	23.	Gmina Miejska Lubin	22 256,50
9.	Powiat Złotoryjski	350 503,00	24.	Powiat Oleśnicki	844 317,08
10.	Gmina Bystrzyca- Kłodzka	317 182,80	25.	Powiat Wrocław	66 748,92
11.	Powiat Głogowski	677 277,03	26.	Gm. Nowogrodzic	19 071,84
12.	Powiat Dzierżoniowski	478 738,13	27.	Pow. Strzeliński	406 651,92
13.	Powiat Oławski	653 109,22	28.	Gm. Bogatynia	439 135,00
14.	Powiat Lubański	538 848,00	29.	Gm. Miejska Bolesławiec	30 000,00
15.	Powiat Trzebnicki	839 654,44	30.	Gmina Wrocław	708 206,30

► Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu przez Covid-19 - 2

Dolnośląski Ośrodek
Polityki Społecznej

Wsparcie w ramach projektu w latach 2020-2021 skierowane było do szpitali prywatnych z terenu województwa dolnośląskiego, które zgłosiły się w konkursie na Partnera spoza sektora finansów publicznych w celu wspólnego przygotowania i realizacji projektu. Na konkurs zgłosiło się 8 podmiotów, które pozytywnie przeszły kontrolę formalną oraz merytoryczną. Projekt był odpowiedzią na zdiagnozowaną w 8 Szpitalach prywatnych, potrzebę zapewnienia jak najszybszej i kompleksowej pomocy osobom, które znalazły się w najtrudniejszej sytuacji w związku z wystąpieniem COVID-19, na terenie Dolnego Śląska w okresie od 20.03.2020 r. do 31.12.2021 r. Działania koncentrowały się na kompleksowym wspieraniu, w tym przede wszystkim na zakupie sprzętu medycznego czy wyposażenia. Środki dla szpitali mogły być przeznaczone m.in. na: sprzęt medyczny, dezynfekcję, wyposażenie obiektowe i budowlane, laboratoria – wyposażenie.

Zestawienie przekazanych środków dla szpitali:

Lp.	Szpital	Środki wypłacone	Lp.	Szpital	Środki wypłacone
1.	Jaworskie Centrum Medyczne Sp. z o.o. w Jaworze	350 503,00 zł	5.	Izerskie Centrum Pulmonologii	328 345,00 zł
2.	Powiatowe Centrum Zdrowia w Kowarach	416 977,00 zł	6.	Miejskie Centrum Zdrowia	629 696,00 zł
3.	Regionalne Centrum Zdrowia Lubin	780 372,00 zł	7.	Centrum Medyczne Karpacz	667 365,00 zł
4.	Szpital Mikulicz Świebodzice	297 323,00 zł	8.	EMC spółka Pilczyce- SOR Ząbkowice Śl.	155 511,00 zł
					Ogółem: 3 626 092,00 zł

Zestawienie środków przekazanych w ramach przedłużenia projektu w czerwcu 2021:

Lp.	Szpital	Środki wypłacone	Lp.	Szpital	Środki wypłacone
1.	Mikulicz Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Świebodzicach	298 418,56 zł	4.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Powiatowe Centrum Zdrowia w Kowarach	209 527,93 zł
2.	Regionalne Centrum Zdrowia Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Lubinie	546 042,48 zł	5.	Jaworskie Centrum Medyczne w Jaworze	285 719,90 zł
3.	Miejskie Centrum Zdrowia w Lubinie	628 583,78 zł	6.	Dolnośląskie Centrum Chorób Serca MEDINET NZOZ we Wrocławiu	387 309,20 zł
					Ogółem: 2 355 601,86 zł

► Wsparcie dolnośląskich DPS

Dolnośląski Ośrodek
Polityki Społecznej

Celem ww. projektu "Wsparcie Dolnośląskich DPS" realizowanego w okresie od 01.06.2020-31.05.2021 r. w latach 2020-2021 było zapewnienie właściwej opieki nad osobami przebywającymi w DPS oraz ich ochrony zdrowia i życia poprzez ograniczenie negatywnych skutków COVID-19. Grantobiorcami były podmioty prowadzące zarejestrowane DPS,

zlokalizowane na terenie województwa dolnośląskiego. O granty mogły ubiegać się DPS tworzone przez samorządy i podmioty niepubliczne. Ostatecznymi odbiorcami projektu byli pensjonariusze DPS, tj. os. z grupy ryzyka, którzy poprzez właściwe wsparcie personelu DPS będą mieli zapewnione usługi bytowe i opiekuńcze. Działania finansowe w ramach udzielanych grantów obejmowały: dodatki do wynagrodzeń, nagrody i premie dla pracowników DPS, mających bezpośredni kontakt z pensjonariuszami. W ramach projektu „Wsparcie Dolnośląskich DPS” w latach 2020-2021 ogłoszono dwa konkursy grantowe w dniach 11 sierpnia 2020 r. i 1 lutego 2021 r. Pierwszy konkurs dotyczył dodatków do wynagrodzeń za okres VIII-X 2020 r., zaś drugi dodatków za okres I-III 2021 r. Oba konkursy zostały rozliczone do końca maja 2021 r. W ramach obu naborów podpisano 53 umowy na łączną kwotę 14 960 845,74 zł, z czego 40 umów w ramach konkursu ogłoszonego w sierpniu 2020 r. na łączną kwotę 11 918 050,24 zł i 13 umów w ramach konkursu ogłoszonego w lutym 2021 r. na łączną kwotę 3 042 795,50 zł. Wsparciem objęto 63 podmioty. W obu konkursach rozliczono granty w wysokości 13 492 883,63 zł. Wartość wszystkich zwrotów (w obu konkursach) z tytułu niewykorzystanych środków wyniosła w sumie 1 467 962,10 zł. W ramach pierwszego naboru granty wypłacono dla 63 DPS na kwotę 11 918 050,24 zł dla 2919 pracowników. W ramach drugiego naboru granty wypłacono dla 19 DPS na kwotę 3 042 795,50 zł dla 870 pracowników.

► **Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu przez Covid-19 - 3**

Departament Spraw
Społecznych i Rynku Pracy

W wyniku zaproszenia w 2021 r. do projektu przystąpiło 17 szpitali powiatowych: Zespół Opieki Zdrowotnej w Bolesławcu, Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Bogatyni, Bystrzyckie Centrum Zdrowia Sp. z o.o., NZOZ Szpital Powiatowy w Dzierżoniowie Sp. z o.o., Głogowski Szpital Powiatowy Sp. z o.o., Powiatowe Centrum Zdrowia w Kamiennej Górze, „Zespół Opieki Zdrowotnej” w Kłodzku, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Łużyckie Centrum Medycznym w Lubaniu Sp. z o.o., Powiatowe Centrum Zdrowia Sp. z o.o. z siedzibą w Lwówku Śląskim, Milickie Centrum Medyczne Sp. z o.o., Powiatowy Zespół Szpitali w Oleśnicy, Zespół Opieki Zdrowotnej w Oławie, Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Świdnicy, Szpital im. św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy, Powiatowe Centrum Medyczne w Wołowie Sp. z o.o., Wielospecjalistyczny Szpital Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Zgorzelcu, Szpital Powiatowy im. A. Wolańczyka Sp. z o.o. z siedzibą w Złotoryi. Dnia 01.06.2021 r. podpisano umowę partnerską z wszystkimi siedemnastoma szpitalami i wezwano ich do złożenia wniosku o dofinansowanie. Projekt realizowany jest w ramach RPO WD 2014-2020, Oś priorytetowa: 9 Włączenie społeczne, Działanie: 9.3 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych. W 2021 r. na zadanie wydatkowano 171 585,00 zł (ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego).

► **Ograniczanie negatywnych skutków choroby zakaźnej COVID 19 wywołanej wirusem SARS CoV 2 poprzez wsparcie podmiotów leczniczych w przeciwdziałaniu rozprzestrzeniania się wirusa SARS CoV 2**

Dolnośląskie Centrum
Medyczne DOLMED S.A.

Głównym celem projektu jest ograniczanie negatywnych skutków choroby zakaźnej COVID 19 wywołanej wirusem SARSCoV 2 poprzez wsparcie podmiotów leczniczych w przeciwdziałaniu rozprzestrzenianiu się wirusa SARSCoV 2. Wsparcie polega na doposażeniu stanowisk pracy u Partnerów Projektu, w środki ochrony indywidualnej i sprzęt niezbędny do walki z epidemią. Projekt realizowany jest od 01.06.2021 r. do: 31.12.2022 r. Wsparcie dla podmiotów leczniczych polega przede wszystkim na doposażeniu stanowisk pracy w środki ochrony indywidualnej i sprzęt niezbędny do walki z epidemią tj.: półmasksi filtrujące (Maski FFP 2 MaskiFFP 3, maski chirurgiczne, rękawiczki jednorazowe, fartuchy chirurgiczne, fartuchy barierowe, gogle ochronne, okulary ochronne, ochraniacze na buty, kombinezony ochronne, czepki ochronne, przyłbice, płyny/substancje/środki do dezynfekcji. Projekt realizowany jest w ramach RPO WD na lata 2014-2020, Oś priorytetowa: 9 Włączenie społeczne, Działanie: 9.3 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych, typ projektu 9.3.C realizacja projektów z zakresu przeciwdziałania rozprzestrzeniania się epidemii koronawirusa. Całkowita wartość projektu wynosi 8 702 393,28 zł, w tym kwota dofinansowania 8 267 273,61 zł (ze środków Unii Europejskiej - 7 397 034,28 zł, dotacja celowa z budżetu Państwa - 870 239,33 zł) oraz wkład własny podmiotów - 435 119,67 zł.

2.2.6. KULTURA

Jednostka koordynująca dziedzinę: Departament Kultury i Turystyki oraz Departament Sportu i Infrastruktury Sportowej

Realizacja działań wynikających z dokumentów wykonawczych:

<p>24. Program opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego</p>	<p>Dział Dziedzictwa Kulturowego</p>
<p>▶ Poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych stanowiących mienie województwa i określenie możliwości ich wykorzystania dla realizacji zadań własnych samorządu województwa</p>	<p>Dział Dziedzictwa Kulturowego, Wydział Edukacji, Departament Funduszy Europejskich</p>
<p>Dział Dziedzictwa Kulturowego oraz Departament Funduszy Europejskich w latach 2019-2021 roku udzielił 17 dotacji na łączną kwotę 12 571 911,43 zł na poprawę stanu zachowania obiektów zabytkowych stanowiących mienie samorządu województwa.</p>	
<p>▶ Dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich oraz konserwacji zabytków znajdujących się na terenie województwa</p>	<p>Dział Dziedzictwa Kulturowego, Departament Funduszy Europejskich</p>
<p>Dział Dziedzictwa Kulturowego, Wydział Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym, Wydział Obszarów Wiejskich, Wydział Kultury – wymienione jednostki udzieliły dofinansowania na prace remontowo-konserwatorskie oraz konserwację zabytków znajdujących się na terenie województwa - 361 dotacji na łączną kwotę 26 964 506,29 zł.</p>	
<p>▶ Wspieranie działań związanych z zabezpieczeniem zabytków</p>	<p>Dział Dziedzictwa Kulturowego</p>
<p>Udzielono dofinansowania na wspieranie działań związanych z zabezpieczeniem zabytków - 8 dotacji na łączną kwotę 431 755 zł.</p>	
<p>▶ Opracowanie cyfrowego modułu tematycznego o zabytkach na Geoportalu Dolny Śląsk</p>	<p>Wydział Geodezji i Kartografii we współpracy z Działem Dziedzictwa Kulturowego</p>
<p>Działanie było realizowane przez Wydział Geodezji i Kartografii we współpracy z Działem Dziedzictwa Kulturowego. Pozyskano bazę danych z NID-u – zabytek.pl/ oraz zweryfikowano wykazy zabytków zawartych w PONZ 2021-2024: zabytki zagrożone (weryfikacja 500 rekordów), najcenniejsze zabytki (UNESCO, Pomniki Historii, zabytki ponadregionalne i regionalne). Publikacja obiektów na https://geoport.al.dolnyślask.pl/imap/#gmap=gp124</p>	
<p>▶ Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla inicjatyw społecznych związanych z opieką nad zabytkami</p>	<p>Dział Dziedzictwa Kulturowego</p>
<p>Udzielenie wsparcia merytorycznego dla Stowarzyszenia Zamek Piastowski w Legnicy w sprawie wpisu zamku na Listę Pomników Historii (pomoc w opracowaniu wniosku aplikacyjnego).</p>	
<p>▶ Wytypowanie obiektów i zespołów zabytkowych do wpisania na listę pomników historii</p>	<p>Dział Dziedzictwa Kulturowego</p>
<p>Opracowanie we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa - Oddział Terenowy we Wrocławiu Dolnośląski listy obiektów spełniających kryteria do uznania za pomnik historii. Stałe prowadzenie konsultacji z zarządcami Twierdzy Srebrna Góra oraz Twierdzy Kłodzkiej, m.in. w sprawie możliwości pozyskiwania środków finansowych na prace konserwatorskie.</p>	

<p>► Wytypowanie obiektów do nadania Znak Dziedzictwa Europejskiego</p>	<p>Dział Dziedzictwa Kulturowego</p>
<p>Opracowanie listy zawierającej 9 zespołów zabytkowych spełniających kryteria wymagane do nadania Znak Dziedzictwa Europejskiego.</p>	
<p>► Stymulowanie opracowywania Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami oraz Gminnych Ewidencji Zabytków w województwie dolnośląskim</p>	<p>Dział Dziedzictwa Kulturowego</p>
<p>Zorganizowano 2 spotkania stacjonarne dla ok. 30 gmin i powiatów (zaproszono ok. 60) położonych wokół Wrocławia, m.in. powiaty: wrocławski, oławski, trzebnicki, milicki, oleśnicki, strzeliński. Opracowano materiały szkoleniowe dla uczestników spotkań.</p>	
<p>► Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla obecnych i potencjalnych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych</p>	<p>Dział Dziedzictwa Kulturowego</p>
<p>Rozpoczęcie prac nad opracowaniem regulaminu nagrody (konsultacje z radcą prawnym, z Wydziałem Kultury na etapie planowania budżetu na 2022 r.). W trybie ciągłym udzielane są informacje w sprawie możliwości pozyskiwania funduszy na prace konserwatorskie przy zabytkach. Zorganizowano 1 wyjazd terenowy do obiektów zabytkowych, które otrzymały dofinansowanie (Makowice, Ziębice, Henryków). Zainicjowano prace nad opracowaniem jednolitego systemu identyfikacji wizualnej dla obiektów zabytkowych. Organizacja 1 spotkania informacyjnego dotyczącego poprawnego wypełniania wniosków o wsparcie na prace remontowe przy zabytkach stanowiących własność UMWD. Przeprowadzenie 1 konsultacji w siedzibie Opery Wrocławskiej.</p>	
<p>► Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego</p>	<p>Wydział Rozwoju Regionalnego</p>
<p>Wydział Rozwoju Regionalnego w Departamencie Gospodarki UMWD w latach 2019-2021 zrealizował 2 projekty transgraniczne na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego w ramach Programu Interreg V-A Republika Czeska – Polska oraz 1 projekt transnarodowy w Programie Interreg Europa Środkowa 2014-2020.</p>	
<p>► Wspieranie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i wartości przyrodniczych</p>	<p>Wydział Rozwoju Regionalnego</p>
<p>W 2021 r. prowadzono działania informacyjne w ramach Programu Interreg V-A Republika Czeska – Polska.</p>	
<p>► Promowanie i aktywny marketing dziedzictwa kulturowego województwa jako czynnika rozwoju gospodarczego Dolnego Śląska</p>	<p>Wydział Rozwoju Regionalnego</p>
<p>W 2021 r. przeprowadzono radiową kampanię promocyjno-informacyjną Programu Interreg V-A Republika Czeska – Polska obejmującą m. in. 2 projekty z zakresu zabytków i dziedzictwa kulturowego. 3 spotkania/szkolenia: szkolenie dla wnioskodawców OP4. 27.01.2021 r. (23 uczestników, online); szkolenia dla studentów uczelni wyższych z zakresu dobrych praktyk Programu Interreg V-A Republika Czeska – Polska, w tym prezentacja 4 projektów dotyczących zabytków i dziedzictwa kulturowego 07.05.2021 r. (14 uczestników, online) i 22.05.2021 r. (37 uczestników, online).</p>	
<p>► Zachowanie dziedzictwa kulturowego w ramach działania Leader 19.2 Wdrażanie Lokalnych Strategii rozwoju oraz 3 zrealizowane projekty w działaniu 7.6 Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego</p>	<p>Wydział Obszarów Wiejskich</p>
<p>W 2019 r. Wydział Obszarów Wiejskich kontynuował organizację Festiwalu Tradycji Dolnego Śląska - XII Festiwal odbył się w Filharmonii Sudeckiej w Wałbrzychu. W 2019 r. w Pasażu Grunwaldzkim we Wrocławiu były zorganizowane następujące przedsięwzięcia tj.: „Prezentacja tradycyjnych stołów wielkanocnych, palm i pisanek”; „Prezentacja tradycyjnych stołów wigilijnych”, konkurs „Nasze Kulinarne Dziedzictwo Smaki Regionów” oraz dożynki wojewódzkie w Niemczy.</p>	
<p>Pracownicy Wydziału Obszarów Wiejskich w Departamencie Obszarów Wiejskich i Zasobów Naturalnych UMWD w 2020 r. uczestniczyli w jednym wydarzeniu promującym dziedzictwo kulturowe Województwa Dolnośląskiego - dożynki prezydenckie w Warszawie (19-20 września 2020 r.) z udziałem delegacji z UMWD oraz grupy wieńcowej z Lwówka Śląskiego. W 2021 r. Wydział Obszarów Wiejskich udzielił wsparcia na ochronę zabytków i budownictwa tradycyjnego:</p>	
<p>Beneficjenci 19.2:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gmina Nowogrodzic – kwota dofinansowania 300 000 zł, 2. Parafia rzymskokatolicka pw. Zwiastowania NMP w Mirsku – 74 999 zł, 3. Parafia rzymskokatolicka pw. św. Piotra i Pawła w Sułowie Wielkim – 89 935 zł, 4. Stowarzyszenie "Razem Lubnów i Nowosielce" – 49 917 zł, 5. Parafia rzymskokatolicka pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Kostomłotach – 50 000 zł, 6. Parafia rzymskokatolicka pw. św. Michała Archanioła w Dobromierzu – 50 000 zł, 	

7. Parafia rzymskokatolicka pw. św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Gościstawiu – 50 000 zł,
8. Fundacja Zamek Roztoka- Ocalić od Zapomnienia – 82 719,47 zł,
9. Parafia rzymskokatolicka pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Roztoce – 60 657 zł,
10. Parafia rzymskokatolicka pw. św. Anny w Grodziszczu – 60 000 zł,
11. Parafia rzymskokatolicka pw. św. Marcina w Krzelowie – 89 129 zł,
12. Parafia rzymskokatolicka pw. NMP z Góry Karmel w Głębowicach – 100 000 zł.

W wyniku realizacji 12 zabytków zostało poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim.

Beneficjenci 7.6:

1. Gmina Grębocice – 433 815 zł,
2. Gmina Leśna – 268 996 zł,
3. Gmina Świerzawa – 142 899 zł.

W wyniku realizacji odnowiono lub poprawiono stan 3 obiektów zabytkowych. W wyniku zakończenia realizacji projektów 16 obiektów zabytkowych poddano pracom konserwatorskim lub restauratorskim.

<p>► Wspieranie programów i projektów promujących dziedzictwo kulturowe w powiązaniu z edukacją historyczną</p>	<p>Departament Marszałka, Wydział Komunikacji Społecznej, Dział Kontaktów Społecznych</p>
<p>► Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego</p>	<p>Wydział Turystyki</p>
<p>Działania podjęte w warunkach pandemicznych to m.in. współpraca przy promocji strony www.dolnyslask.travel oraz www.dolnyslask.travel.pl, a także uczestnictwo w spotkaniach promujących walory turystyczne Dolnego Śląska, w tym – dziedzictwo kulturowe, np. w konferencji „Turystyka dziedzictwa i smaku” 21-22.04.2021, w konferencji „Promocja turystyczna Dolnego Śląska” 18.03.2021, „Spotkanie z Fundacją Europejska Perła Baroku”, spotkania omawiające możliwości promocji turystycznej w okresie pandemicznym, itp.</p>	
<p>► Wspieranie programów i projektów edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego</p>	<p>Wydział Turystyki</p>
<p>W 2019 r. Wydział Turystyki udzielił wsparcia 5 projektom na łączną kwotę 38 500 zł. W 2020 r. zainicjowano sześć projektów edukacyjnych: prowadzenie strony dolnyslask.travel, stworzenie internetowego sklepu turystycznego (dolnyslask.travel.pl) oraz udział w tworzeniu i promowanie szlaków turystycznych: Dolnośląski Szlak Zabytków Techniki, Dolnośląski Szlak Piwa i Wina, Europejski Szlak Zamków i Pałaców, Szlak Tajemniczych Podziemi. Wydział Turystyki wspierał działalność wydawniczą promującą dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska. Wydano 4 publikacje konsultowane przez Wydział Turystyki: „Koleją po Dolnym Śląsku. Koleją do uzdrowiska”, „Dolnośląskie NAJ.”, „Dolny Śląsk – planuj z nami”. Wydział Turystyki we współpracy z Urzędem Miasta Wrocławia opracował w formie newslettera w listopadzie 2020 r. materiały promocyjne dla Zagranicznych Ośrodków Polskiej Organizacji Turystycznej. Zorganizowano 4 wydarzenia promujące dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska - wizyty studyjne dla Basków i Holendrów, współpraca z Instytutem Polski w Bukareszcie oraz współudział w organizacji streamingu na rynku chińskim. Marszałek Województwa objął patronatem 2 konferencje zorganizowane w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu oraz w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Co roku jednostka udziela wsparcia dla beneficjentów w ramach ogłoszonych konkursów, są to projekty zgłaszane przez stowarzyszenia, fundacje i inne jednostki, których cele statutowe obejmują działania popularyzujące szeroko pojmowane dziedzictwo kulturowe.</p>	
<p>► Wspieranie programów i projektów promujących dziedzictwo kulturowe w powiązaniu z edukacją historyczną</p>	<p>Wydział Turystyki</p>

Bieżąca promocja dziedzictwa kulturowego realizowana m.in. na szlakach turystycznych:

- Szlak Zamków Piastowskich,
- Szlak Historii i Tradycji Wrocławia,
- Szlak Obiektów Dziedzictwa Techniki Przemysłowej,
- Szlak cysterski,
- Szlak Dolnośląskich Zamków i Pałaców,
- Główny Szlak Sudecki im. Mieczysława Orłowicza,
- Szlak Doliny Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej,
- Szlak Marianny Orańskiej,
- Szlak Sanktuariów i Ośrodków Pielgrzymkowych,
- Szlak św. Jakuba – Droga dolnośląska, Droga VIA REGIA, Droga sudecka, Droga Ślążańska,
- Szlak Historycznych Parków i Ogrodów Borów Dolnośląskich,
- Szlak Dolnośląskich Uzdrowisk.

► **Promowanie i aktywny marketing dziedzictwa jako czynnik rozwoju gospodarczego Dolnego Śląska**

Wydział Turystyki
Wydział Promocji
Województwa

Współpraca z Wydziałem Promocji Województwa oraz Zagranicznymi Ośrodkami Polskiej Organizacji Turystycznej w zakresie upowszechniania i promocji walorów turystycznych Dolnego Śląska, m.in. udostępnianie materiałów promocyjnych dla odbiorców zagranicznych.

Zachęcanie do wzięcia udziału w akcjach takich jak np. projekt POT „Certyfikat Dobrych Praktyk”, którego celem była pomoc w ponownym uruchomieniu i poprawa sytuacji sektora turystycznego oraz promocja obiektów noclegowych i organizatorów turystyki.

Współpraca z Wydziałem Geodezji i Kartografii, obejmująca m.in. aktualizację oraz tworzenie map turystycznych ukazujących m.in. turystyczne dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska.

► **Wspieranie działań mających na celu wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju sektora uzdrowskiego i turystyki**

Wydział Turystyki
Wydział Promocji
Województwa

► **Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego**

Wydział Promocji
Województwa

W 2020 r. Wydział Promocji Województwa uczestniczył w 2 wydarzeniach związanych z promocją dziedzictwa kulturowego, spotkania w sprawie inicjatywy Fundacji Ochrony Dziedzictwa Przemysłowego Śląska pn. „Dolnośląska Mapa Zabytków Techniki”. Zlecono przygotowanie tablic informacyjnych dla obiektów zabytkowych w ramach projektu „Dolnośląska Mapa Zabytków Techniki”, w którym partnerem jest UMWD, reprezentowany przez Wydział Promocji Województwa. W 2020 r. wydano 3 publikacje promujące dziedzictwo Dolnego Śląska: przewodnik „Niemapa Dolnośląskie”, folder „NAJ” i mapa z atrakcjami turystycznymi Dolnego Śląska – na ten cel przeznaczono 56,72 tys. zł. W 2021 r. zostały przeprowadzone 2 działania: obsługa stoiska promocyjnego podczas Dnia Polskiego w Ambasadzie Polskiej w Pradze we współpracy z Instytutem Polski w Pradze oraz filmy promocyjne Dolnego Śląska podczas 3KinoFest - Festiwal Kina Środkowoeuropejskiego w Pradze.

► **Promocja Województwa**

Wydział Promocji Województwa

W 2019 r. w Wydziale Promocji Województwa zrealizowano filmy reklamowe o dolnośląskich zamkach i pałacach oraz uzdrowiskach, wykorzystywane w internecie oraz podczas różnych wydarzeń (targi, eventy itp.) w kraju i zagranicą. Na filmach przedstawiono: klasztor w Lubiążu, zamki: Bolków, Wojnowice, Grodziec, Czocho, Kliczków, w Leśnicy, w Goli Dzierżoniowskiej, Książ, pałace: Wojanów, Aleksandrów, Krobielowice, Brunów, Jugowice, Kościół Pokoju w Świdnicy, sanatorium w Łądku Zdroju, uzdrowisko Polanica Zdrój i Duszniki Zdrój. W 2019 r. odbyły się dwa spotkania w sprawie inicjatywy Fundacji Ochrony Dziedzictwa Przemysłowego Śląska pn. Dolnośląska Mapa Zabytków Techniki. Dolnośląska Mapa Zabytków Techniki to koncepcja nowego szlaku turystycznego na Dolnym Śląsku, promującego obiekty będące częścią industrialnego dziedzictwa naszego regionu. Na mapie znalazło się około 20 obiektów, które ze względu na swój charakter i pełnione funkcje stanowią przykład narodzin i rozwoju przemysłu na Dolnym Śląsku. Celem projektu jest ochrona i prezentacja najważniejszych, charakterystycznych dla Dolnego Śląska, śladów rozwoju gospodarczego i przemysłowego regionu. UMWD – Wydział Promocji Województwa jest partnerem wspierającym ten projekt.

Wydział Promocji w Departamencie Marszałka UMWD w 2020 roku zorganizował lub brał udział w 11 wydarzeniach promujących dziedzictwo kulturowe województwa dolnośląskiego. Łączna kwota przeznaczona na ten cele wyniosła 746 tys. zł. Były to:

- filmy reklamowe „Odkryj Dolny Śląsk”,
- billboardy sponsorskie przy audycji „Prognoza pogody – wyjazdowa”,
- produkcja i emisja wskazań sponsorskich przy audycji „Wakacyjny niezbędnik Radia Zet” oraz na stronie Radia Zet w sekcji Podróże,
- kampania promująca atrakcje turystyczne na zewnętrznych nośnikach LED,
- produkcja i emisja cyklu materiałów audiowizualnych „Projekt Zima”,
- przeprowadzenie kampanii outdoorowej,
- reklama atrakcji turystycznych promujących dziedzictwo kulturowe podczas wydarzeń (np. Festiwal Góry Literatury),
- kampanie promocyjno-informacyjnej w mediach społecznościowych,
- emisja spotów radiowych promujących region podczas „Dolnośląskiego Rajdu Zabytków Techniki” i festiwalu „Twierdza Legend”,
- prelekcje oraz zajęcia edukacyjne dla dzieci na temat legend Dolnego Śląska podczas festiwalu „Twierdza Legend” w Twierdzy Srebrna Góra,
- działania promocyjne podczas wydarzeń „Weekend pod Parą” i „Dzień z Warszawą M20” w Muzeum Kolejnictwa w Jaworzynie Śląskiej.

W 2021 r. Wydział Promocji Województwa przeprowadził

- 2 działania:
 - promocja podczas Festiwalu Góry Literatury odbywającego się w Nowej Rudzie (Miejski Ośrodek Kultury, Biblioteka Publiczna, Rynek), Włodowicach (Wzgórza Włodzickie), Radkowie (taras widokowy na Guzowatej), Wałbrzychu (Zamek Książ), Świdnicy (Biblioteka Publiczna), Sokołowsku (park), Ścinawce Górnej (Zamek Sarny),
 - promocja Województwa Dolnośląskiego podczas imprezy Letni Festiwal Tajemnic odbywającej się na Zamku Książ w Wałbrzychu w terminie 14-15 sierpnia 2021 r.
- 1800 szt. publikacji „Paszport Młodego Odkrywcy” z opisanymi Wrocławskimi obiektami,
- 1000 szt. map do gry terenowej po Wrocławiu,
- 1000 szt. publikacji Paszport Młodego Odkrywcy AHOJ! DOLNY ŚLĄSK!

► **Wspieranie programów i projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego**

► **Wspieranie programów i projektów promujących dziedzictwo kulturowe w powiązaniu z edukacją historyczną**

Wydział Kultury

Wydział Kultury w Departamencie Marszałka Województwa w latach 2019-2021 udzielił wsparcia lub zorganizował ponad 50 wydarzeń i przedsięwzięć promujących dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska. Były to głównie koncerty i wystawy zorganizowane w Muzeum Narodowym we Wrocławiu, Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdrój, Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze oraz Muzeum Zamek Bolków w Bolkowie. Ponadto patronatem Marszałka Województwa objęto 26 wydarzeń.

Realizacja pozostałych działań i aktywności podejmowanych w dziedzinie:

► **Konkurs dla gmin „Odnowa Dolnośląskiej Wsi”**

Wydział Obszarów Wiejskich

W ramach konkursu „Odnowa Dolnośląskiej Wsi” w 2021 roku dofinansowano jeden projekt w ramach dziedziny kultura. Konkurs był finansowany ze środków Budżetu Województwa Dolnośląskiego. W wyniku zrealizowanego projektu wykonano elementy strojów ludowych dla zespołu pieśni i tańca. Łączne środki przekazane na ten cel – 13 038 zł w całości przeznaczone na subregion wałbrzyski.

2.2.7. EDUKACJA I NAUKA

Jednostka koordynująca dziedzinę: Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy

Realizacja działań wynikających z dokumentów wykonawczych:

25. Dolnośląski System Wspierania Uzdolnień

Wydział Edukacji

W ramach Dolnośląskiego Systemu Wspierania Uzdolnień realizowane są następujące działania:

KONKURSY:

2019:

- „zDolny Ślączek” - konkurs wojewódzki, skierowany do wszystkich uczniów klas IV – VIII szkół podstawowych z terenu województwa dolnośląskiego,
- „zDolny Ślązak Gimnazjalista” - konkurs wojewódzki, skierowany do wszystkich uczniów szkół i klas gimnazjalnych z terenu województwa dolnośląskiego. W konkursie mogli również wziąć udział uzdolnieni uczniowie szkół podstawowych klas IV-VIII z następujących przedmiotów: fizyka, biologia, geografia, chemia, historia, język francuski. Realizatorem konkursu był Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu, przy współpracy z powiatowymi ośrodkami doradztwa nauczycieli oraz dyrektorami i nauczycielami szkół podstawowych i gimnazjalnych. Udział w konkursach dał okazję do samopoznania, porównania swoich osiągnięć z osiągnięciami uczniów z innych szkół i środowisk. Laureaci konkursów mieli pierwszeństwo w wyborze szkoły wyższego szczebla poza rejonizacją. Wydatkowana kwota to 44 184,11 zł – środki BWD.

2020:

- Konkursy przedmiotowe „zDolny Ślązak (w związku z likwidacją gimnazjów nie realizowano konkursu „zDolny Ślązak Gimnazjalista”). Wydatkowana kwota to 11 599,05 zł – środki BWD.

2021:

- Konkursy przedmiotowe „zDolny Ślązak. Wydatkowana kwota to 17 056,51 zł – środki BWD.

W 2019 r. odbył się konkurs gastronomiczny pn. „Dolnośląsko – Dolnosaksoński – Środkowoczeski Turniej Gastronomiczny”. Realizatorem konkursu był Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Karpaczu. Konkurs adresowany był do uczniów szkół ponadpodstawowych prowadzących kształcenie zawodowe w branży gastronomicznej. Wydatkowano kwotę 16 924,70 zł – środki BWD. W związku z ustanowieniem przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego roku 2019 Rokiem Turystyki Aktywnej, Wydział Edukacji był organizatorem konkursu dla uczniów szkół ponadpodstawowych pn. „Aktywny Dolny Śląsk”. Cele konkursu wyznaczone były koniecznością kształtowania u młodych ludzi odpowiedzialnych postaw związanych z alternatywnym spędzaniem wolnego czasu, propagowaniem wśród nich aktywnej turystyki po Dolnym Śląsku. Wydatkowana kwota to 20 000 zł. – środki BWD. Wydział Edukacji był również organizatorem konkursu pt. „Portret naszego Papieża Jana Pawła II”, realizatorem – Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu.

W ramach współpracy z zagranicą w latach 2019-2021 przeprowadzono kolejne Konkursy Historyczne Wiedzy o Rosji „Białe Noce”. Przedsięwzięcie organizowane jest w celu upowszechniania wśród młodzieży znajomości historii i kultury regionu partnera. Realizatorem konkursu jest Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu. Uczestnikami w roku 2019 byli uczniowie gimnazjów, a w następnych latach: 7 i 8 szkoły podstawowej oraz ponadpodstawowej. Komisja finałowa wyłaniała po 20 laureatów, a w roku 2020 – 10. Nagrodą główną dla zwycięzców miał być kilkunastodniowy wyjazd do Sankt Petersburga, jednak ze względu na pandemię, laureaci lat 2020-2021 w zamian otrzymali wartościowe nagrody. W ramach współpracy z Autonomiczną Republiką Adżarii Wydział Edukacji, od 2019 r. organizuje konkursy pn. „Gruzja – fascynująca podróż”. Konkursy przeprowadzane są również przez DODN. Z powodu pandemii laureaci z roku 2020 uczestniczyli w wyjeździe do Gruzji (nagroda główna), wspólnie z laureatami roku 2021.

WYDARZENIA:

W 2019 r. odbyła się Międzynarodowa Konferencja naukowa z zakresu wspierania uzdolnień pt.: „Łamigłówki zDolnej główki”. Jest to wydarzenie cykliczne, będące częścią funkcjonującego w naszym regionie Dolnośląskiego Systemu Wspierania Uzdolnień, współtworzonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Kuratorium Oświaty we

Wrocławiu, DODN oraz dolnośląskie uczelnie wyższe. Celem konferencji było m. in.: popularyzowanie idei dolnośląskiego systemu wspierania uzdolnień, wymiana doświadczeń z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

W 2020 r. odbyła się Konferencja Wspierania Uzdolnień „Zdolni Zdalnie” zorganizowana przez Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu. Ze względu na warunki epidemiologiczne, konferencja miała charakter zdalny, odbyła się z wykorzystaniem platformy Microsoft Teams. Pozostałe, zaplanowane działania na 2020 r., ze względu na sytuację pandemiczną i obostrzenia nie zostały zrealizowane.

W 2021 r. odbyła się konferencja dotycząca wspierania uzdolnień pn. **„Victoria mea – jak wspierać ucznia szczególnie uzdolnionego”**. W Dolnośląskim Zespole Szkół w Karpaczu zorganizowano **I Dolnośląski Festiwal Piłki Ręcznej**. Na organizację wydarzenia wydatkowano kwotę w wysokości 12 865,00 zł.

DOTACJE:

W ramach udzielonych dotacji w latach 2019-2021 Wydział Edukacji przekazał z budżetu Województwa Dolnośląskiego następujące kwoty:

2019:

- 9999,13 zł na realizację zadania pn. **„XXIV Turniej na Najlepszego ucznia w zawodzie cukiernik i piekarz”**. W ramach zadania został zorganizowany konkurs na najlepszego ucznia w zawodzie cukiernik i piekarz. Celem turnieju była popularyzacja i upowszechnienie szkolnictwa zawodowego, w związku z czym zadanie to wpisało się w Dolnośląski System Wspierania Uzdolnień. Przedmiotowe zadanie zostało dofinansowane w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
- 180 000 zł na realizację zadań: pn. **„XVIII Konkurs Stypendialny z Dolny Śląsk – rok szkolny 2018/2019”** i **„XIX Konkurs Stypendialny z Dolny Śląsk – rok szkolny 2019/2020”** w 2019 r. Konkurs Stypendialny z Dolny Śląsk realizowany jest w ramach otwartego konkursu ofert na realizację otwartego konkursu ofert na realizację w danym roku szkolnym zadania publicznego w ramach Dolnośląskiego Systemu Wspierania Uzdolnień, polegającego na obsłudze regionalnego programu stypendialnego „z Dolny Śląsk”. Przedmiotowe zadanie realizowane jest przez Fundację Edukacji Międzynarodowej we Wrocławiu.
- 95 000 zł na realizację zadania pn. **„Najlepszy Dyplom Roku”**. Celem projektu jest promocja i wsparcie wyróżnionych absolwentów dolnośląskich uczelni wyższych. Dyplomy najlepszych studentów co roku prezentują wysoki poziom merytoryczny i stanowią załączek przyszłych projektów naukowych, które przysłużą się rozwojowi Dolnego Śląska. Adresatem przedsięwzięcia będą tegoroczni, najlepsi w ocenie danej uczelni absolwenci.
- 80 000 zł na realizację zadania pn. **„XXII Dolnośląski Festiwal Nauki 2019”**. Jest to przedsięwzięcie cykliczne, które na stałe wpisało się w kalendarz wydarzeń naukowych Województwa Dolnośląskiego. Adresatami przedmiotowego przedsięwzięcia jest cała społeczność województwa dolnośląskiego.
- 125 000 zł na otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych w zakresie edukacji publicznej, w tym szkolnictwa wyższego (organizacja konferencji, seminariów, spotkań naukowych, publikacje, wydawnictwa naukowe) oraz na dotacje w trybie pozakonkursowym – dofinansowanie otrzymały uczelnie wyższe z terenu województwa dolnośląskiego.

2020:

- 180 000 zł na realizację zadań: pn. **„XIX Konkurs Stypendialny z Dolny Śląsk – rok szkolny 2019/2020”** oraz **„XX Konkurs Stypendialny z Dolny Śląsk – rok szkolny 2020/2021”** w 2020 r. Konkurs Stypendialny „z Dolny Śląsk” realizowany jest w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego w ramach Dolnośląskiego Systemu Wspierania Uzdolnień, polegającego na obsłudze regionalnego programu stypendialnego „z Dolny Śląsk” w danym roku szkolnym. Przedmiotowe zadanie realizowane jest przez Fundację Edukacji Międzynarodowej we Wrocławiu.
- 40 000 zł, na realizację zadania pn. **„XXIII Dolnośląski Festiwal Nauki 2020”**. Ze względu na pandemię wydatkowano środki w wysokości 3 500 zł. - BWD.

2021:

- 180 000 zł na realizację zadania: pn. **„XXI Konkurs Stypendialny z Dolny Śląsk – rok szkolny 2021/2022”**,
- 10 000 zł na realizację zadania pn. **„XXIV Dolnośląski Festiwal Nauki 2021”**.
- 3800 zł na realizację zadania - Publikacja pokonferencyjna pn. **„Misja zawodów medycznych w kształtowaniu bezpieczeństwa zawodowego obywateli – pielęgniarka, położna, ratownik medyczny, fizjoterapeuta – zawody ponad podziałami”**. Celem konferencji pt. **„Misja zawodów medycznych w kształtowaniu bezpieczeństwa zawodowego obywateli – pielęgniarka, położna, ratownik medyczny, fizjoterapeuta – zawody ponad podziałami”**, było wypracowanie metod, zasad, omówienie narzędzi kluczowych dla regionu i społeczeństwa zawodów tak potrzebnych w dzisiejszych czasach, jak: pielęgniarka, położna, ratownik medyczny, fizjoterapeuta.
- 10 000 zł na realizację zadania publicznego pn. Projekt edukacyjny **„Fakty i mity na temat żłobków”** przez Instytut Solidaryzmu we Wrocławiu, w trybie art.19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Celem ww. zadania była edukacja mieszkańców Dolnego Śląska w zakresie faktów i mitów na temat posłania dziecka do żłobka, a także zachęcenie rodziców do wybrania tej formy opieki nad dzieckiem.
- 40 660 zł na realizację zadania publicznego w 2021 r. dotyczącego organizacji i przeprowadzenia szkoleń dla pracowników szkół i placówek oświatowych z zakresu przeciwdziałania przemocy wobec dzieci i młodzieży. Ww. zadanie realizowało Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży SZANSA z Głogowa.

W latach 2019 – 2021 Samorząd Województwa Dolnośląskiego pozyskał środki z budżetu państwa przeznaczone na realizację programu **„Aktywna tablica”**. W roku 2019 – 56 000,00 zł (4 szkoły); 2020 – 42 000,00 zł (3 placówki); 2021 – 104 999,90 zł (9 jednostek). Zakupy środków dydaktycznych w ramach programu wpłynęły m. in. na poszerzenie wachlarza metod kształcenia.

W roku 2021 również z budżetu państwa pozyskano dotację w ramach przedsięwzięcia **Laboratoria Przyszłości**. 8 szkół podstawowych, dla których organem prowadzącym jest Samorząd Województwa Dolnośląskiego, otrzymało po 30 000,00 zł. Część środków została wydatkowana w ubiegłym roku, pozostała – należy wydatkować do 30.06. 2022 r. Celem inicjatywy jest wsparcie wszystkich szkół podstawowych w budowaniu wśród uczniów kompetencji przyszłości z tzw. kierunków STEAM (nauka, technologia, inżynieria, sztuka oraz matematyka). W ramach Laboratoriów Przyszłości zakupiono wyposażenie, dzięki któremu uczniowie mogą uczyć się poprzez eksperymentowanie i zdobywać w ten sposób praktyczne umiejętności.

Realizacja pozostałych działań i aktywności podejmowanych w dziedzinie:

▶ Projekty mające na celu wsparcie rozwoju dolnośląskiej edukacji	Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy
---	---

W okresie 2019-2021 realizowano projekty mające na celu wsparcie rozwoju dolnośląskiej edukacji w kilku konkretnych obszarach:

- **Wsparcie edukacji zawodowej uczniów szkół zawodowych i podniesienie ich kompetencji na rynku pracy** – projekty realizowane na tym obszarze kierowane były do uczniów i absolwentów dolnośląskich szkół zawodowych. Najważniejsze działania to: realizacja staży zawodowych dla uczniów, zajęcia z zakresu przedmiotów zawodowych, przygotowujących do egzaminów zawodowych, zajęcia laboratoryjne dla uczniów, obozy naukowe, szkolenia dla nauczycieli, doposażenie placówek edukacyjnych. Projekty w tym obszarze realizowane były w Partnerstwie z dolnośląskimi jednostkami samorządu terytorialnego: miastami i powiatami. Najważniejsze projekty: „**Wsparcie Kształcenia Zawodowego – Poprawa Efektów**”, „**Czas na zawodowców**”, „**Profesjonalny Start**”, „**Dobry Start w Rzemiośle**”. Projekty współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.
- **Wsparcie uczniów i wychowanków zagrożonych wykluczeniem społecznym** – projekty realizowane na tym obszarze kierowane były do uczniów z dysfunkcjami, uczniów specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych oraz wychowanków Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych oraz Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii. Najważniejsze działania to: realizacja szkoleń i warsztatów, które mają umożliwić nabycie przez uczestników zdolności samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie po zakończeniu pobytu w ośrodku, podniesienie kwalifikacji społecznych, zaradności społeczno-zawodowej, doposażenie ośrodków. Najważniejsze projekty: „**ZINTEGROWANI**”, „**Dobry początek**”, „**Tacy sami – edukacja włączająca**”. Projekty współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.
- **Wsparcie współpracy transgranicznej** – projekty realizowane w tym obszarze dotyczą wymiana wspólnych doświadczeń młodych Europejczyków z Francji, Niemiec i Polski, rozwój kompetencji językowych i medialnych, doskonalenie polskich oraz saksońskich nauczycieli, udział uczniów w zagranicznych praktykach zawodowych w Hiszpanii. Najważniejsze projekty: „**Europa gehört uns**”, „**Groß Und Klein gemeinsam**”, „**Pomocne dłonie – zagraniczne praktyki dla Niesłyszących**”. Projekty współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) oraz w ramach Programu Erasmus +.
- **Wsparcie doskonalenia umiejętności i kompetencji nauczycieli** – projekty realizowane w tym obszarze dotyczą podnoszenia kompetencji nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych, szczególnie w zakresie kompetencji cyfrowych. Najważniejsze projekty: „**Lekcja Enter**”, „**Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość**” „**Cyfrowy nauczyciel z Dolnego Śląska**”. Projekty współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa oraz ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.
- **Wsparcie stypendialne dla uczniów** - wsparcie stypendialne dla 1800 szczególnie uzdolnionych, w zakresie przedmiotów zawodowych uczniów/słuchaczy publicznych, prowadzonych przez dolnośląskie JST szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych dla młodzieży. W każdym roku szkolnym (2020/2021, 2021/2022, 2022/2023) planuje się objąć wsparciem stypendialnym 600 osób.
- Projekt: „**Dolnośląski Program Pomocy Stypendialnej dla szczególnie uzdolnionych w zakresie przedmiotów zawodowych uczniów dolnośląskich szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych**”. Projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.

▶ Organizowanie kolonii i innych form letniego wypoczynku dzieci i młodzieży polonijnej oraz doskonalenia zawodowego nauczycieli prowadzących nauczanie języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej oraz innych przedmiotów nauczanych w języku polskim za granicą	Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy
--	---

Wydział Edukacji w 2019 r. realizował zadanie, które współfinansowane było z budżetu państwa pn.: „**Organizowanie kolonii i innych form letniego wypoczynku dzieci i młodzieży polonijnej oraz doskonalenia zawodowego nauczycieli prowadzących nauczanie języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej oraz innych przedmiotów nauczanych w języku polskim za granicą**”. Podczas kilkunastodniowego pobytu młodzież zwiedziła wybrane miejsca Dolnego Śląska, m.in. Sanktuarium Matki Bożej Łaskawej w Krzeszowie, Uniwersytet Wrocławski, Muzeum Narodowe, Panoramę Racławicką, Muzeum Pana Tadeusza, Ostrów Tumski, Dolinę Zamków i Pałaców Kotliny Jeleniogórskiej, Obóz Koncentracyjny Gross-Rosen. Miała również okazję zdobycia szlaków górskich, udziału w wykładach prowadzonych przez

pracowników uczelni wyższych. Spotkała się także z dolnośląską młodzieżą z Nowej Rudy i Żarowa. W programie przewidziano warsztaty dziennikarskie i artystyczne – muzyczne i wokalne. Ponadto uczestnicy wyjazdu zostali zapoznani z ofertą edukacyjną uczelni wrocławskich oraz możliwością studiowania w oparciu o programy Unii Europejskiej.

W ramach umowy pomiędzy Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego, a Instytutem Badań Edukacyjnych w Warszawie dotyczącej realizacji projektu pt. **„Włączenie kwalifikacji innowacyjnych i potrzebnych społecznie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji oraz ograniczenie barier w rozwoju ZSK poprzez wspieranie interesariuszy systemu na poziomie krajowym i regionalnym”** zorganizowano 4 spotkania regionalne: we Wrocławiu, w Wałbrzychu, w Legnicy, w Jeleniej Górze oraz 30 seminariów powiatowych. Zadanie nie wygenerowało środków finansowych.

W 2020 r. w ramach umowy pomiędzy Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego, a Instytutem Badań Edukacyjnych w Warszawie dotyczącej realizacji projektu pt. **„Włączenie kwalifikacji innowacyjnych i potrzebnych społecznie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji oraz ograniczenie barier w rozwoju ZSK poprzez wspieranie interesariuszy systemu na poziomie krajowym i regionalnym”**, zaplanowano organizację seminarium w Jeleniej Górze w dniu 19 marca 2020 r. Ze względu na wprowadzane obostrzenia związane z zachorowaniami na COVID – 19, w pierwszej fazie planowano zmianę terminu na kwiecień 2020 r., a następnie wydarzenie zostało odwołane. Zadanie nie wygenerowało środków finansowych.

Samorząd Województwa Dolnośląskiego w ramach dofinansowania zadań publicznych w zakresie polityki społecznej, w trybie pozakonkursowym przeznaczył w 2020 r. środki finansowe w wysokości 26 002 zł (środki BWD), z przeznaczeniem na wsparcie Uniwersytetów Trzeciego Wieku działających przy Uniwersytecie Wrocławskim, Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu, Uniwersytecie Medycznym im. Piastów Śląskich we Wrocławiu oraz Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Zgodnie z Uchwałą nr 2927/VI/20 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 5 listopada 2020 r. w sprawie zmiany uchwały nr 898/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowych uczelniom wyższym z siedzibą na terenie Województwa Dolnośląskiego, wsparciem mogły zostać objęte zadania z zakresu aktywizacji i integracji społecznej, w tym innych form kształcenia np. **Uniwersytety Trzeciego Wieku**, działające w strukturze uczelni wyższych. W ramach działania uczelnie wyższe otrzymały dotacje w łącznej wysokości 26 000 zł.

W Dolnośląskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu w 2020 r. wydatkowano kwotę 3042,80 zł na przedsięwzięcie **„Ocalić od zapomnienia – sto twarzy Sybiraków”**. W ramach zadania zorganizowano wystawę z okazji 80-tej rocznicy wywózki Polaków na Syberię, odbył się także wernisaż oraz występ zespołu wokalnego **„Sybiraczki i Kresowianie”**.

Ze uwagi na panującą pandemię w kraju i na świecie, wiele zadań i przedsięwzięć zaplanowanych na 2020 r. przez szkoły i placówki prowadzone przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego, nie zostało zrealizowanych.

W 2020 r. realizowano rządowy program **„Posiłek w szkole i w domu”**. W ramach inicjatywy pozyskano dotację w wysokości 217 723,00 zł. Pozwoliło to na wyposażenie wszystkich szkolnych stołówek (4) w placówkach Samorządu Województwa Dolnośląskiego.

▶ Kampania promocyjna na rzecz promocji zawodu pielęgniarki, położnej i ratownika medycznego	Wydział Zdrowia
Realizacja kampanii społecznej promującej w social mediach zawody medyczne: pielęgniarki, położnej, ratownika medycznego. Realizator - firma Aplan Media Sp. z o. o. Wykonanie wydatków 120 294,00 (źródło finansowania BWD).	
▶ Program stypendialny dla kadry medycznej	Wydział Zdrowia
W 2019 r. Samorząd Województwa wprowadził pilotażowy projekt - program stypendialny dla przyszłych pielęgniarek, zmieniony. W 2020 r. również dla studentów studiów pierwszego stopnia kształcących się na kierunku położnictwo. Najlepsi studenci trzeciego roku otrzymywali co miesiąc stypendium w kwocie 1 000 zł brutto od października 2019 do czerwca 2020 r. oraz od października 2020 do czerwca 2021 r., oraz 1500 zł brutto od października 2021 do czerwca 2022 r., w zamian zobowiązani są przez okres trzech lat po zakończeniu studiów do pracy w wybranym podmiocie leczniczym. W latach 2019-2022 do programu zakwalifikowano (Komisja do rozpatrzenia wniosków) ogółem 80 studentów i studentek, w tym w roku akademickim: 2019/2020 - 17 studentek, 2020/2021 - 13 studentek, 2021/2022 - 50 studentów i studentek. W latach 2019-2021 na zadanie wydatkowano ogółem 495 000,00 zł (źródło finansowania BWD).	
▶ Projekt „Nowe kompetencje orientacji zawodowej PL-SAX”	KARR S.A.
W ramach działania na rzecz podniesienia jakości oraz atrakcyjności szkolnictwa zawodowego KARR S.A. realizuje projekt „Nowe kompetencje orientacji zawodowej PL-SAX” . Okres realizacji: 01.07.2019 - 31.08.2021. Budżet KARR S.A. w ramach projektu wynosi 727 271,20 zł. Celem projektu jest wzbogacenie oferty kształcenia oraz promocja orientacji zawodowej wśród młodzieży polsko-niemieckiego pogranicza, a także dostosowanie oferty edukacyjnej do zmieniającego się rynku pracy.	

2.2.8. KULTURA FIZYCZNA I TURYSTYKA

Jednostka koordynująca dziedzinę: Departament Sportu i Infrastruktury Sportowej oraz Departament Kultury i Turystyki

Realizacja działań wynikających z dokumentów wykonawczych:

26. Program Rozwoju Sportu w województwie dolnośląskim²⁷

Wydział Sportu

W ramach działań w okresie 2019-2021 realizowano założenia strategii w zakresie rozbudowy i modernizacji infrastruktury sportowej. W tym czasie dofinansowano budowę stadionu lekkoatletycznego w Karpaczu, kontynuowano rozpoczęty w 2017 r. program budowy przyszkolnych pływalni „Dolnośląski Delfinek”. Podjęto działania zmierzające do budowy hali lekkoatletycznej we Wrocławiu – podpisano list intencyjny, nawiązano współpracę z gminą Wrocław, ogłoszono konkurs na projekt oraz na realizację inwestycji oraz przekazano środki finansowe na podstawie zawartych umów. Jednocześnie corocznie przekazywane były środki finansowe na modernizację infrastruktury sportowej będącej w dyspozycji dolnośląskich klubów i stowarzyszeń. W okresie sprawozdawczym systemowo, corocznie realizowano we współpracy z organizacjami pozarządowymi zadania dotyczące upowszechniania i promocji kultury fizycznej w regionie: programy sportu powszechnego, jak „Umiem pływać”, „Sprawny Dolnoślązaczek” oraz program popularyzacji różnych dyscyplin sportowych (kilkanaście dyscyplin każdego roku), zawierający również element szkoleniowy dla instruktorów/trenerów. Wsparto działania popularyzujące sport w różnych środowiskach, w tym wśród osób z niepełnosprawnościami. W ramach wspierania przedsięwzięć sportowych realizowany był program wsparcia szkolenia sportowego najbardziej uzdolnionych dzieci i młodzieży – kadry dolnośląskie oraz program Dolnośląskich Akademii Sportowych. Wsparcie indywidualnego rozwoju realizowano na podstawie programu stypendialnego i systemu nagród sportowych. W ramach działań związanych z realizacją zapisów strategii corocznie organizowano konferencje dotyczące aktualnych zagadnień w sporcie przeznaczone dla dolnośląskich gmin i stowarzyszeń sportowych. W ramach wspierania przedsięwzięć sportowych dofinansowano również organizację prestiżowych, regionalnych i międzynarodowych imprez sportowych (mistrzostw, pucharów Europy i świata), promujących Dolny Śląsk i budujących sportową markę regionu (jak np. Via Dolny Śląsk, Bieg Piastów).

27. Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego wraz z koncepcjami subregionalnych produktów turystycznych

Wydział Turystyki

Udział w imprezach regionalnych: Łomnica – spotkanie z informatorami turystycznymi z regionu – stoisko informacyjne (29.10.2020 r.), Szklarska Poręba – II Forum Turystyczne – stoisko informacyjne (30.09.2020 r.), Wałbrzych – Piknik Ekologiczny (19.09.2020 r.), Jelenia Góra – Parada Rowerowa (19.09.2020 r.), Świdnica – Giełda Staroci i Numizmatów (6.09.2020 r.), Polanica Zdrój – Pejzaże Kulinarne (18-19.07.2020 r.).

Działalność wydawnicza: Łączny nakład wydawnictw DOT w 2020 roku: 370 500 sztuk. Wydawnictwa zrealizowane we współpracy z Samorządem Województwa:

- Mapa atrakcji Dolnego Śląska część zachodnia 18 tys. sztuk wersja polsko–angielska
- Mapa atrakcji Dolnego Śląska część południowa 18 tys. sztuk wersja polsko–angielska
- Mapa atrakcji Dolnego Śląska część północna 18 tys. sztuk wersja polsko–angielska
- Mapa motocyklowa Europejskiego Szlaku Zamków i Pałaców 30 tys. sztuk wersja polska

Promocja w Internecie i mediach społecznościowych: strony internetowe DOT: www.dolnyslask.travel, www.dot.org.pl, www.szlakzamkowipalacow.eu, www.dolnyslasktaniej.pl, www.szlakpodziemi.pl, www.smakidolnegoslaska.pl, www.rowerem.info, www.dolnyslask.travel.pl. Profile prowadzone przez DOT na portalach społecznościowych: Facebook Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej, Facebook Dolny Śląsk w języku polskim, Facebook Europejski Szlak Zamków i Pałaców, Facebook Dolny Śląsk Rowerem, Facebook Szlak Kulinaryny Smaki Dolnego Śląska, Facebook Szlak Tajemniczych Podziemi, Facebook Wspólne Dziedzictwo, Instagram Dolny Śląsk Travel, You Tube Dolny Śląsk Travel, You Tube Wspólne Dziedzictwo, Tik Tok Dolny Śląsk Travel. Łącznie na wszystkich kontakach: zasięg (liczba osób, do których dotarły reklamy): 123 150 697; wyświetlenia (liczba wyświetleń reklam): 21 697 704. Dodatkowo, współtworzenie artykułów prasowych, np. w magazynie „Business Life”, „Super Miasta”, i in.

Wizyty studyjne – zrealizowano 16 wizyt studyjnych dla łącznie 60 osób, w tym 21 touroperatorów.

²⁷ Dokument obowiązuje w perspektywie czasowej do 2020 r. Planowana jest aktualizacja.

Targi krajowe i zagraniczne: Międzynarodowe Targi Turystyczne (Wrocław – Polska), FReE Messe Monachium (Niemcy), BIT Mediolan (Włochy), IMTM Tel Aviv (Izrael), Vakantiebeurs Utrecht (Holandia).

Realizacja projektów finansowanych ze środków unijnych:

- realizacja projektu Łączą nas zamki (Interreg PL-CZ),
- zakończenie projektu Wspólne Dziedzictwo (Interreg PL-CZ).

Realizacja projektów finansowanych z Ministerstwa:

- we współpracy z Forum ROT realizowaliśmy „Dobre Praktyki w promocji i zarządzaniu markami terytorialnymi.

Współpraca z POT:

- realizacja wspólnie z POT kampanii Odpoczywaj w Polsce, w ramach której współtworzyliśmy materiały do Pytania na Śniadanie w TVP oraz materiały graficzne i podstronę o Dolnym Śląsku dla kampanii w internecie,
- turystyczne Mistrzostwa Blogerów – konkurs dla autorów blogów, w którym reprezentant naszego województwa zajął drugie miejsce. Dzięki formule konkursu zasięgi każdego z artykułów były większe niż zamawiane pojedynczo.

Współpraca z organizacjami turystycznymi w Polsce i za granicą:

- członkostwo w Forum Regionalnych Organizacji Turystycznych,
- członkostwo w międzynarodowym stowarzyszeniu Europejski Szlak Reformacji,
 - promocja turystyczna regionu na rynku chińskim – współorganizacja streamingu na Zamku Książ przez Baidu dn. 22.10.2020 r. we współpracy z Wydziałem Współpracy z Zagranicą,
 - promocja turystyczna regionu na rynku rumuńskim – współpraca z Instytutem Polski w Bukareszcie,
 - promocja turystyczna regionu na rynku łotewskim – współpraca z Ambasadą RP na Łotwie,
 - współorganizacja wizyty studyjnej touroperatorów i dziennikarzy z Holandii w dn. 5-8.10.2020 r.

Reprezentacja regionu w ogólnopolskich i regionalnych konkursach:

- Organizacja Konkursu na Najlepszy Produkt Turystyczny Dolnego Śląska 2020,
- Turystyczne Mistrzostwa Blogerów.

Patronat nad wydarzeniami związanymi z rozwojem i promocją branży turystycznej, np.:

- V Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Turystyczna – 16.10.2020 – Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu;
- V Międzynarodowa Konferencja Naukowa aktywność Ruchowa na Obszarach Górskich Polski i Świata – AWF + LOT Szklarska Poręba – 18-19.11.2020 r.
- Zakończenie Sezonu połączone z Światowym Dniem Turystyki oraz wręczeniem wyróżnień w Plebiscycie Touroperator Roku 2020 – Dolnośląska Izba Turystyki – dn. 08.10.2020 r.

Inne działania: Wspieranie turystyki społecznej, w tym turystyki osób niepełnosprawnych m.in. poprzez wspieranie wydarzeń i działań takich jak np. V Konferencja „Góry otwarte dla wszystkich”, podpisanie listu intencyjnego inicjującego „Ligę Górską dla otwartej turystyki społecznej, projekt zawiązania „Unii Górskiej”.

Realizacja pozostałych działań i aktywności podejmowanych w dziedzinie:

► Budowa Dolnośląskiego Centrum Sportu w Szklarskiej Porębie – Jakuszycach Dolnośląski Park Innowacji i Nauki S.A.

W toku realizacji przedsięwzięcia strategicznego 2.2.1. Wspieranie inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, w dniu 21 sierpnia 2020 r. Spółka Dolnośląski Park Innowacji i Nauki S.A. podpisała umowę dotyczącą udzielenia kredytu inwestycyjnego na sfinansowanie inwestycji Budowa Dolnośląskiego Centrum Sportu w Szklarskiej Porębie – Jakuszycach. Kwota długoterminowego kredytu inwestycyjnego wynosi 100 000 000,00 złotych. Kredytodawcą jest konsorcjum banków Bank Gospodarstwa Krajowego oraz Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.²⁸ Globalny stan zaawansowania całości robót na dzień 31.12.2021 r. wynosił 89,82%, co odpowiada poniesionym nakładom inwestycyjnym w wysokości 185 335 820,07 zł brutto.

► Projekty realizowane przez Stawy Milickie S.A. Stawy Milickie S.A.

Zadania zrealizowane przez Spółkę Stawy Milickie S.A. w 2019 r.:

- wsparcie rybackiego charakteru obszaru przez wzmocnienie oferty rekreacyjno- turystycznej w CET NATURUM: kajaki 10 szt., rowery 10 szt., siłownia zewnętrzna, samochód 9 osobowy – inwestycja o wartości 154 532,87 zł,
- rozwój usług rekreacyjno-turystycznych CET NATURUM z poszanowaniem środowiska Naturalnego: pojazdy elektryczne wolnobieżne 2 szt., kosze do segregacji 13 szt., lornetki 30 szt. – inwestycja o wartości 127 020,03 zł.

Spółka Stawy Milickie S.A. pozyskała środki finansowe w ramach operacji „Wspieranie rybackiego charakteru obszaru poprzez rozwój oferty pobytowo-rekreacyjnej w Centrum Edukacyjno-Turystycznym NATURUM” – w dniu 20.05.2020 r.

²⁸ W dniu 7 maja 2021 r. podpisano Aneks do Umowy nr U/10/2017 z konsorcjum Miastoprojekt Wrocław Sp. z o.o. – Lider Konsorcjum ETC Architektki Sp. z o.o. Sp. k. – Partner Konsorcjum. Aneks dotyczył zmiany terminu i zakresu przedmiotu umowy oraz dodatkowych prac projektowych (m.in. korekty dokumentacji projektowej w zakresie układu rolkostrad, zamienna dokumentacja projektowa dla ścianek modułowych, dokumentacja projektowa kanalizacji kablowej dla celów rozbudowy DK3, dokumentacja projektowa w zakresie rozbudowy DK3). W związku z zawartym aneksem nastąpiło zwiększenie wartości umowy z konsorcjum o kwotę netto 1 432 732,44 zł. W dniu 18 listopada 2021 r. podpisano Aneks do Umowy nr U/88/2019 z konsorcjum Porr S.A. – Lider Konsorcjum, Akme Zdzisław Wiśniewski Sp. z o.o. – Partner Konsorcjum, Elektromontaż Rzeszów S.A. – Partner Konsorcjum. Aneks dotyczył robót dodatkowych i zamiennych oraz zmiany terminu realizacji umowy, w szczególności w zakresie: rozbudowy strzelnicy biathlonowej, dostosowania obiektu do możliwości instalacji hipoksji i hiperoksji, budowy obiektowej biologicznej oczyszczalni ścieków, zmiany układu rolkostrad, prac aranżacyjnych w strefach deweloperskich (płytki, drzwi, technologia gastronomii). W związku z zawartym aneksem nastąpiło zwiększenie wartości umowy z konsorcjum o kwotę brutto 20 438 464,95 zł, tj. z kwoty 185 894 717,80 zł brutto do kwoty 206 333 182,75 zł brutto.

UMWD przekazał do ARiMR zlecenie płatności kwoty dofinansowania 94 920,00 zł. W dniu 29.04.2021 r. został złożony wniosek o płatność dla operacji „Wspieranie rybackiego charakteru obszaru przez wzmocnienie oferty rekreacyjno-turystycznej w Centrum Edukacyjno-Turystycznym NATURUM”. Weryfikacja wniosku o płatność trwała do października 2021 r., w dniu 08.11.2021 r. została przeprowadzona kontrola na miejscu, zakończona pozytywnym wynikiem, potwierdzona protokołem. Pismem z dnia 18.11.2021 r. spółka została poinformowana o zakończeniu weryfikacji wniosku o płatność dla operacji i przekazaniu do ARiMR zlecenia płatności kwoty dofinansowania 69 539,00 zł. W dniu 21.07.2021 r. został złożony wniosek o płatność dla operacji „Zachowanie rybackiego charakteru obszaru, cennego przyrodniczo na terenie gospodarowania spółki Stawy Milickie SA”. Weryfikacja wniosku o płatność trwała do września 2021 r., w dniu 01.10.2021 r. została przeprowadzona kontrola na miejscu, zakończona pozytywnym wynikiem, potwierdzona protokołem. Pismem z dnia 14.10.2021 r. spółka została poinformowana o zakończeniu weryfikacji wniosku o płatność dla operacji i przekazaniu do ARiMR zlecenia płatności kwoty dofinansowania 163 074,00 zł.

► **Konkurs dla gmin „Odnowa Dolnośląskiej Wsi”**

Wydział Obszarów Wiejskich

W ramach konkursu „Odnowa Dolnośląskiej Wsi” w latach 2019-2021 dofinansowano 70 projektów w dziedzinie kultura fizyczna i turystyka. Konkurs był finansowany ze środków Budżetu Województwa Dolnośląskiego. W ramach konkursu wykonano: budowę placu zabaw (59), budowę siłowni zewnętrznej (12), remont trybun oraz wykonanie piłkochwyty (5), budowę/remont boisk sportowych (13), remont hali sportowej oraz zakup ich wyposażenia (3), montaż kontenerów szatniowych (3). Łączne środki przekazane na ten cel: 1 984 216 zł, w tym na subregion: legnicko-głogowski – 268 109 zł, jeleniogórski – 432 702 zł, wałbrzyski – 705 279 zł, wrocławski – 578 126 zł.

► **Projekty realizowane przez Karkonoską Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.**

KARR S.A.

W ramach przedsięwzięcia 1.1.5. Promowanie regionu jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki, wypoczynku i poprawy stanu zdrowia, realizowano m.in. takie projekty jak:

- „Szlakiem tradycji i produkcji regionalnej w polsko-czeskim rejonie kotliny jeleniogórskiej, Gór Izerskich i Karkonoszy” przez KARR S.A. Okres realizacji projektu: 01.03.2019 - 28.02.2021. Budżet projektu w ramach KARR S.A. 546 256,00 zł;
- „Rzemiosło na czesko-polskim pograniczu, innowacje w ramach tradycji” przez KARR S.A. Okres realizacji projektu 01.06.2021 - 31.10.2021. Budżet projektu w ramach KARR S.A. 81 558,44 zł.
- „Polsko-czeski festiwal smaków pogranicza” przez KARR S.A. Wartość projektu: 77 249,13 zł w ramach projektu w dniu 14.08.2021 r. odbył się Polsko-czeski festiwal smaków pogranicza z udziałem 50 wystawców, 35 PL oraz 15 CZ. W sierpniu 2021 roku został wydany Polsko-Czeski Zbiór Przepisów Kulinarynych.

► **Postępowania z zakresu hotelarstwa**

Wydział Turystyki

Wydział Turystyki działając na podstawie ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych oraz ustawy o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych w latach 2019-2021 przeprowadził ok. 11 600 postępowań z zakresu hotelarstwa, organizatorów turystyki i pośredników turystycznych oraz z zakresu przewodnictwa turystycznego w tym:

- przeprowadzone zostało 470 kontroli obiektów hotelarskich w województwie dolnośląskim w zakresie spełniania wymagań,
- 26 nowych obiektów hotelarskich uzyskało decyzję Marszałka Województwa Dolnośląskiego o zaszeregowaniu do odpowiedniego rodzaju i kategorii,
- 11 obiektów hotelarskich uzyskało potwierdzenie zaszeregowania do odpowiedniego rodzaju i kategorii,
- 26 obiektów hotelarskich otrzymało promesę - przyrzeczenie zaszeregowania obiektu hotelarskiego,
- 108 podmiotów wpisano do rejestru organizatorów turystyki i pośredników ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych,
- przeprowadzono 11 egzaminów na uprawnienia przewodnika turystycznego górskiego, w których wzięło udział 297 osób,
- nadano uprawnienia przewodnika górskiego 125 osobom,
- 2 jednostki organizacyjne uzyskały wpis do rejestru organizatorów szkoleń na przewodników turystycznych górskich.

Wydział Turystyki w latach 2019-2021 r. zorganizował 5 otwartych konkursów na realizację zadań publicznych:

- zadania w zakresie wyznaczenia nowych i renowacja istniejących szlaków turystycznych i tematycznych w województwie dolnośląskim – 463 700 zł, obejmujące odnowienie oznaczeń szlaków i malowanie nowych, wymianę i montaż tabliczek, drogowskazów, montowanie map poglądowych itp. w celu poprawy bezpieczeństwa na szlakach turystycznych, a także wyznaczenia nowych tras turystycznych m.in. pieszych, rowerowych, konnych, kajakowych,
- zadania w zakresie upowszechniania turystyki i promowania walorów turystycznych regionu – 844 000 zł, takich jak:
 - zadania promocyjne realizowane on-line (filmy, prezentacje, konferencje, itp. dotyczące rozwoju turystyki, promocji regionu promowania lokalnych produktów i atrakcji turystycznych),
 - materiały promocyjne, wydawnictwa o charakterze turystycznym (przewodniki, foldery, katalogi, informatory itp. (drukowane, w wersji elektronicznej, on-line),
 - tworzenie produktów turystycznych i wsparcie istniejących,
 - imprezy turystyczne, zwłaszcza dla dzieci i młodzieży, konferencje, seminaria dotyczące rozwoju turystyki, promocji regionu, promowania lokalnych produktów i atrakcji turystycznych, zadania nastawione na turystykę przyjazdową.

Łącznie dofinansowano 159 zadań na kwotę 1 307 700,00 zł.

Realizacja działań i aktywności związanych z przeciwdziałaniem negatywnym skutkom pandemii COVID-19 w ramach samorządowej tarczy antykryzysowej:

▶ Przeciwdziałanie negatywnym skutkom pandemii COVID-19 w zakresie branży turystycznej Wydział Turystyki

Wydział Turystyki od początku ogłoszenia pandemii COVID-19 inicjował bądź też włączał się w szereg działań, które miały na celu złagodzenie negatywnych skutków związanych z dezaktywacją gospodarczą branży turystycznej oraz wspierały przedsiębiorców turystycznych z Dolnego Śląska. Należy wspomnieć, że niektóre wymienione niżej działań nie podlegały pod Wydział Turystyki bezpośrednio, ale były one związane z branżą turystyczną. Podane dane liczbowe mogą nie być ostatecznymi, a przedstawiać jedynie stan z określonego dnia. Wśród najważniejszych działań wymienić należy m.in.:

- powołanie Zespołu do koordynowania prac w zakresie turystyki w związku ze skutkami wywołanymi przez COVID-19, poprzez Zarządzenie Marszałka Województwa Dolnośląskiego z dnia 17 marca 2020 roku, który opracował kilkanaście propozycji działań zabezpieczających branżę turystyczną przed skutkami wywołanymi przez COVID-19, które zostały przedstawione Ministerstwu Rozwoju oraz Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, a zaproponowane postulaty znalazły się w opracowanej przez rząd Tarczy Antykryzysowej;
- w maju 2020 r. opracowano, a następnie wysłano do przedstawicieli branży turystycznej ankietę mającą na celu diagnozę stopnia oddziaływania COVID-19 na firmy, instytucje i organizacje działające w sferze turystyki i hotelarstwa, umożliwiającą aktualizację obrazu i wstępną analizę sytuacji przedsiębiorców branży turystycznej oraz lepsze dopasowanie działań UMWD, mających zapewnić jak najlepsze wsparcie dla przedsiębiorców;
- uruchomiono system pomocy dedykowany mikro, małym i średnim przedsiębiorcom z Dolnego Śląska pod nazwą „Dolnośląski Pakiet Gospodarczy”, na który przeznaczono 1 miliard złotych, dodatkowo, z początkiem 2021 r. ruszyła nowa pożyczka płynnościowa dla przedsiębiorców z branży turystycznej, jak i pożyczka branżowa;
- stworzono projekt o nazwie „#VoucherTurystyczny” wraz z Dolnośląską Organizacją Turystyczną (DOT), w ramach której partnerzy Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej przygotowali vouchery na swoje usługi i produkty, które będzie można wykorzystać w późniejszym terminie. W akcji dostępnych jest blisko 100 ofert w czterech kategoriach, a głównym jej celem było wsparcie branży turystycznej na Dolnym Śląsku; w marcu 2020 r. utworzono portal Voucherturystyczny.pl;
- skierowano wystąpienie do Premiera Rady Ministrów z apelem o podjęcie działań zmierzających do wsparcia branży turystycznej, polegających na okresowym obniżeniu stawek VAT z obecnie obowiązujących na 0%, na usługi turystyczne oraz ściśle związane z turystyką;
- przeprowadzono liczne wideokonferencje z przedstawicielami jednostek rządowych oraz przedstawicielami branży turystycznej, podczas których omawiane były działania zabezpieczające branżę turystyczną przed skutkami wywołanymi przez COVID-19, planowano także działania, które pomogłyby ożywić sektor turystyczny;
- wyrażono stanowcze poparcie postulatów przedsiębiorców turystycznych do jak najszybszego uruchomienia branży turystycznej, m.in. w stanowisku DOT z dn. 25.11.2020 r. skierowanym do Prezesa Rady Ministrów, w stanowisku Marszałka Województwa Dolnośląskiego, skierowanym do Prezesa Rady Ministrów, czy też propozycji stanowiska na Konwent Marszałków RP (24.02.2021 r.), optywującej za ponownym uruchomieniem branży turystycznej;
- zebrano informacje dotyczące strat przedsiębiorców turystycznych w okresie 2020-2021 r., spowodowane zamrożeniem branży turystycznej, ze wszystkich gmin (169) na terenie Dolnego Śląska, w celu oszacowania strat na tle całego województwa, opracowania lepiej dopasowanej strategii pomocowej dla dolnośląskich przedsiębiorców oraz wzmocnienia argumentacji przemawiającej za koniecznością jak najszybszego uruchomienia branży turystycznej w dyskusji z przedstawicielami jednostek rządowych;
- samorząd województwa dolnośląskiego przekazał ponad 350 000,00 zł do Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej w celu przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 w branży turystycznej;
- Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca, której Zarząd Województwa Dolnośląskiego 22 maja 2015 r. powierzył zadania w ramach RPO WD 2014-2020, wezwała do złożenia wniosku w dwóch naborach organizowanych w 2020 roku w trybie nadzwyczajnym jako wsparcie dla przedsiębiorców dotkniętych skutkami COVID-19 (w ramach Osi priorytetowej 1, Przedsiębiorstwa i innowacje, Działania 1.5 „Rozwój produktów i usług w MŚP”, Poddziałania 1.5.1, „Rozwój produktów i usług w MŚP – konkurs horyzontalny”, Typ 1.5.D - Wsparcie dla MŚP dotkniętych skutkami pandemii COVID-19). Podsumowując ww. działanie, w ramach walki ze skutkami epidemii COVID-19 w turystyce i gastronomii, samorząd województwa dolnośląskiego zatwierdził do wypłaty środki na kwotę 75 611 818,43 zł, wspierając tym samym 1986 dolnośląskich przedsiębiorców;
- wsparcie dla przedsiębiorców przewidziano również w Dolnośląskim Wojewódzkim Urzędzie Pracy poprzez dofinansowania z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (FGŚP) - wynagrodzeń pracowników zatrudnionych u przedsiębiorców w oparciu o narzędzia określone w art. 15g, 15gg i 15gga ustawy o szczególnych rozwiązaniach w związku z COVID-19;
- pozyskano sponsora, zakup i dystrybucję wśród dolnośląskich atrakcji turystycznych i hoteli żeli do dezynfekcji;
- zorganizowano webinary z instytucjami odpowiedzialnymi za wsparcie branży (rządowymi i samorządowymi);
- przeprowadzono akcję wysyłkową „Planuj z nami”, obejmującą dystrybucję materiałów promocyjnych bezpośrednio do zainteresowanych osób, zastępując dystrybucję na targach i imprezach (maj i grudzień 2020 r.);
- stworzono portal sprzedażowy www.dolnyslask.travel.pl;
- w grudniu 2020 r. podjęto decyzję o zmniejszeniu składki dla przedsiębiorców na przyszły rok o 50% i przesunięciu terminu płatności;
- przeprowadzono (wspólnie z Polską Organizacją Turystyczną) kampanię „Odpoczywaj w Polsce” w czerwcu 2020 r.;
- zespół do koordynowania prac w zakresie turystyki podejmował działania na bieżąco, monitorując rozwijającą się sytuację zarówno na Dolnym Śląsku, jak i w całym kraju, dążąc do wypracowania jak najbardziej korzystnych rozwiązań dla przedstawicieli branży turystycznej.

2.3. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

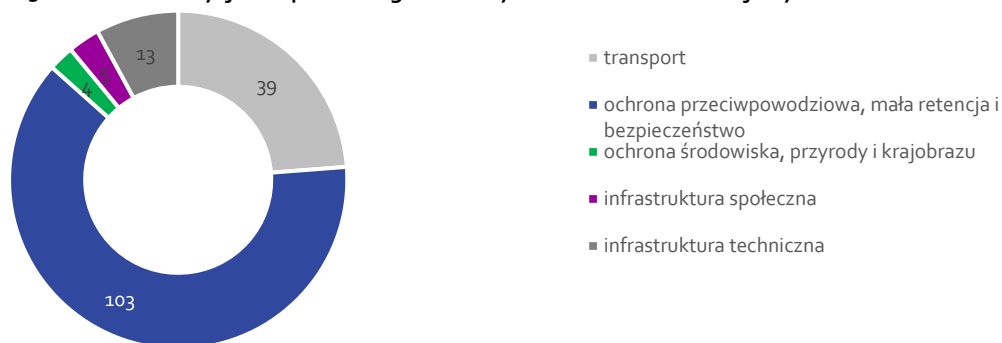
Zgodnie z art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.) zarząd województwa, co najmniej raz w czasie kadencji sejmiku sporządza ocenę realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym umieszczonych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością. Jednocześnie zgodnie z definicją podaną w art. 2 pkt 5 ww. ustawy, inwestycja celu publicznego, to „działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne), oraz metropolitalnym (obejmującym obszar metropolitalny) bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich finansowania, stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2020 r. poz. 65)”.

W związku z wymogami prawnymi, ocena została sporządzona wyłącznie w odniesieniu do tych inwestycji, które zostały umieszczone w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego przyjętym uchwałą Nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r., zwanym dalej Planem. Inwestycje zostały podzielone w zależności od szczebla organu przyjmującego dokument, w którym zostały ustalone w dokumentach: krajowych, jednocześnie w dokumentach krajowych i wojewódzkich, wojewódzkich. W Planie inwestycje zostały podzielone na pięć dziedzin: transport, ochrona przeciwpowodziowa, mała retencja i bezpieczeństwo, ochrona środowiska, przyrody i krajobrazu, infrastruktura społeczna, infrastruktura techniczna. Ocena przeprowadzona została w oparciu o zestawienie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zamieszczone w Aneksie nr 1 do Planu i obejmuje ona rok obowiązywania Planu, tj. lata 2020-2021. Szczegółowe informacje nt. stanu realizacji inwestycji znajdują się w dokumencie pn.: „Ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zamieszczone w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego” przyjętym Uchwałą Nr 4517/VI/21 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 8 listopada 2021 r. (<https://irt.wroc.pl/strona-492-raport-o-stanie-zagospodarowania.html>).

1.3.1. Ocena stanu zaawansowania realizacji inwestycji ustalonych w dokumentach krajowych

W Planie zostały ujęte 164 inwestycje z czego 39 (23,8%) w chwili uchwalenia Planu było w trakcie realizacji. W toku przeprowadzania Oceny 103 inwestycje (62,8%) były planowane, 44 były w trakcie realizacji (26,8), 13 zrealizowano (7,9%). Najwięcej zrealizowanych inwestycji pochodziło z dziedziny infrastruktury technicznej (6) i transportu (5).

Wykres 31. Liczba inwestycji celu publicznego ustalonych w dokumentach krajowych.

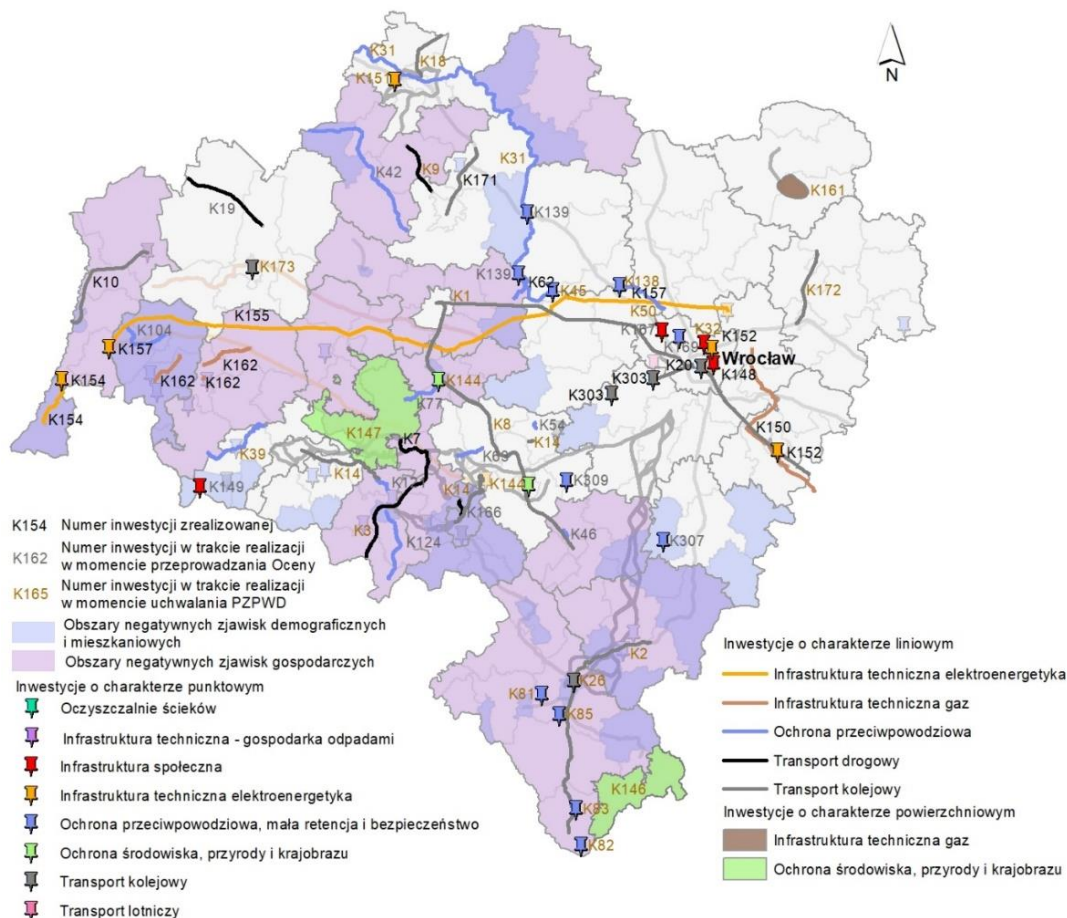
Źródło: opracowanie własne.

Nieaktualne są 3 planowane inwestycje wynikające z uchylonej Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju:

- linia 400 kV Polkowice – Zielona Góra (inwestycja przewidziana do realizacji poza horyzontem planu rozwoju operatora elektroenergetycznego systemu przesyłowego),
- linia 400 kV „Plewiska Bis” – Pasikurowice (operator elektroenergetycznego systemu przesyłowego nie przewiduje realizacji inwestycji),
- linia 400 kV Świebodzice – Ząbkowice – Dobrzeń (operator elektroenergetycznego systemu przesyłowego nie przewiduje realizacji inwestycji).

Nie będzie realizowana również inwestycja wynikająca z Kontraktu Terytorialnego z dziedziny infrastruktury społecznej pn. „Ponadregionalne Centrum Zaawansowanych Badań Biologicznych (PCZBB)”, która nie uzyskała wpisu na Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej.

Rysunek 2. Inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji ustalone w dokumentach krajowych o ustalonej lokalizacji na mapie (stan na luty 2020 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z dokumentów.

W dziedzinie **transportu** znalazło się 39 inwestycji, z czego 23 było projektowanych, a 16 w trakcie realizacji.

W momencie oceny inwestycji celu publicznego o charakterze ponadlokalnym zrealizowanych było 5 inwestycji (12,8%):

- budowa obwodnicy Bolkowa w ciągu drogi krajowej nr 3 i 5 (gmina Bolków),
- elektryfikacja linii kolejowych nr 274, 278 na odcinku Węglińiec – Zgorzelec (gminy: Pieńsk, Węglińiec, Zgorzelec, miasto Zgorzelec),
- przebudowa infrastruktury obsługi podróżnych na stacjach i przystankach – prace związane z poprawą przepustowości na stacji Wrocław Główny poprzez przebudowę peronu 6 (miasto Wrocław),
- prace na linii kolejowej nr 289 na odcinku Legnica – Rudna Gwizdanów (gminy: Lubin, Rudna, miasto Lubin), przebudowa dworca kolejowego Kąty Wrocławskie, przebudowa dworca kolejowego Smolec (gmina Kąty Wrocławskie).

Rozpoczęto realizację z inwestycji:

- budowa autostrady A18, odcinek Olszyna – Golnice, przebudowa jezdni południowej (gminy: Bolesławiec, Olszyna),
- budowa obwodnicy Wałbrzycha w ciągu drogi krajowej nr 35 (miasto Wałbrzych).

W dziedzinie zajmującej się **ochroną przeciwpowodziową, małą retencją i bezpieczeństwem** znalazło się najwięcej inwestycji ustalonych w dokumentach krajowych - 103 (62,8% wszystkich inwestycji), z czego 91 było projektowanych, a 12 w trakcie realizacji.

W trakcie oceny została zrealizowana 1 inwestycja (1,0%):

- Kwiatkowice – Rogów Legnicki – odbudowa wałów przeciwpowodziowych (gmina Prochowice).

W trakcie realizacji były 24 inwestycje (23,3%), z czego 9 było w trakcie przygotowywania dokumentacji projektowej. Rozpoczęto realizację:

- wały rzeki Piławy – Mościsko – budowa wałów przeciwpowodziowych (gmina Dzierżonów),
- WWW Widawa – przebudowa systemu zabezpieczeń przed powodzią (gminy: Czernica, Długołęka, Wisznia Mała, miasto Wrocław):
 - A. modernizacja i przebudowa istniejących obwałowań wraz z budowlami wałowymi, budowa nowych odcinków wałów – łączna długość 13 km,
 - B. przebudowa koryta Widawy w km 10+70 - 9+00 polegająca na budowie kanału rozdzielającego wody w obszarze międzywala – ta część w chwili obecnej nie realizowana,
- wał Strzegomki – Kruków – budowa wału przeciwpowodziowego (gmina Żarów),

- regulacja rzeki Bóbr w km 243+200 – 249+750 (gmina Marciszów),
- ochrona przed powodzią Kotliny Jeleniogórskiej – potok Zadrna. Wariant I - ochrona bierna (prace regulacyjne na długości 16,746 km), (gminy: Kamienna Góra, Lubawka, miasto Kamienna Góra).

Dla części inwestycji zaliczonych do realizowanych trwało przygotowanie dokumentacji projektowej:

- Szprotawa – modernizacja koryta i wałów (gminy: Chocianów, Gaworzyce, Polkowice, Przemków, Radwanice),
- Maleszów – budowa zbiornika retencyjnego (gmina Kondratowice),
- Czarna Woda – zbiornik Kątki (gmina Marcinowice),
- Szymanowski Potok – odbudowa koryta potoku (gminy: Dobromierz, Strzegom),
- modernizacja wału P-1 Odry (gminy: Głogów, Kotła),
- Jawornik – Myślubórz – odbudowa i udroźnienie koryta rzeki Jawornik (gminy: Męcinka, Paszowice, miasto Jawor),
- WWW Marszowice – modernizacja wałów rzeki Bystrzycy, modernizacja (przebudowa, rozbudowa, odbudowa) na dł. 0,9 km budowa nowych wałów przeciwpowodziowych na dł. 0,8 km (miasto Wrocław),
- Siekierka – zwiększenie retencji i poprawa bioróżnorodności (gmina Siekierczyn, miasto Lubań),
- budowa stopni wodnych na Odrze w Lubiążu i Ścinawie (gminy: Ścinawa, Wołów).

W dziedzinie **ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu** ustalone były 4 inwestycje, które w trakcie uchwalania Planu były w trakcie realizacji, a ich stan się nie zmienił.

W dziedzinie **infrastruktury społecznej** ustalonych było 5 planowanych inwestycji. Zrealizowano 1 inwestycję:

- rozwój kompleksu Hali Stulecia: przebudowa wnętrza Hali Stulecia – Etap II, rewitalizacja terenów przyległych w kompleksie Hali Stulecia (miasto Wrocław).

Przystąpiono do realizacji inwestycji:

- budowa Ośrodka Narciarstwa Biegowego i Biathlonu w Szklarskiej Porębie – Jakuszycach (miasto Szklarska Poręba),
- utworzenie i rozwój "Centrum kompetencji naturalnych surowców strategicznych". Adaptacja istniejącej infrastruktury badawczej oraz wyposażenia w aparaturę specjalistyczną (miasto Wrocław), instytucja odpowiedzialna za inwestycję zmieniła nazwę i obecnie nazywa się: Sieć Łukasiewicz – PORT Polski Ośrodek Rozwoju Technologii,
- inwestycja pn. „Dolnośląski Ośrodek Medycyny Innowacyjnej – DOMI – Wojewódzki Szpital Specjalistyczny we Wrocławiu” została podzielona na dwa etapy:
 - I etap – uruchomienie pracowni przeznaczeniowej diagnostyki i terapii wrodzonych wad serca u dzieci w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym we Wrocławiu – w trakcie realizacji,
 - II etap – projektowany, na etapie szukania źródeł finansowania.

W dziedzinie **infrastruktury technicznej** ustalonych było 13 inwestycji z czego 6 planowanych i 7 w trakcie realizacji. Zrealizowano 6 inwestycji (46,2% inwestycji w dziedzinie infrastruktury technicznej):

- budowa gazociągu Tworóg – Kędzierzyn – Zdzeszowice – Wrocław wraz z infrastrukturą niezbędną do jego obsługi na terenie województw śląskiego, opolskiego i dolnośląskiego (gminy: Czernica, Długołęka, Oława, miasto Oława),
- przebudowa stacji 110/20/10 kV R-128 Wrocław Krzywoustego oraz 110/20 kV Oława (gmina Oława, miasto Wrocław),
- budowa GPO 20/110 kV wraz z siecią dystrybucyjną 110 kV w celu przyłączenia jednostek generacji OZE o mocy 28 MW (gmina Bogatynia),
- budowa linii 400 kV Mikułowa – Czarna wraz z rozbudową/modernizacją stacji w tym ciągu liniowym (PSE S.A.) (gminy: Krotoszyce, Legnickie Pole, Lubań, Lubin, Lwówek Śląski, Męcinka, Nowogrodziec, Pielgrzymka, Prochowice, Ruja, Siekierczyn, Sulików, Ścinawa, Złotoryja),
- budowa linii 400 kV Czarna – Pasikowice wraz z rozbudową stacji w tym ciągu liniowym (PSE S.A.) (gminy: Długołęka, Lubin, Malczyce, Miękinia, Oborniki Śląskie, Prochowice, Ruja, Ścinawa, Środa Śląska, Wisznia Mała),
- budowa gazociągu Jeleniów – Dziwiszów wraz z infrastrukturą niezbędną do jego obsługi na terenie województwa dolnośląskiego (w ramach inwestycji realizowane będą włączenia do gazociągu w miejscowości: Gryfów Śląski, Leśna, Lwówek Śląski).

W dziedzinie infrastruktury technicznej w **Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (AKPOŚK)** ustalonych było 129 inwestycji, wszystkie projektowane. Sprawdzone 48 inwestycji, których termin zakończenia realizacji nie przekraczał 30 czerwca 2021 r. Spośród 48 inwestycji 9 (19,1%) zostało zrealizowanych, 27 (57,4%) było w trakcie realizacji.

Jedna inwestycja została usunięta:

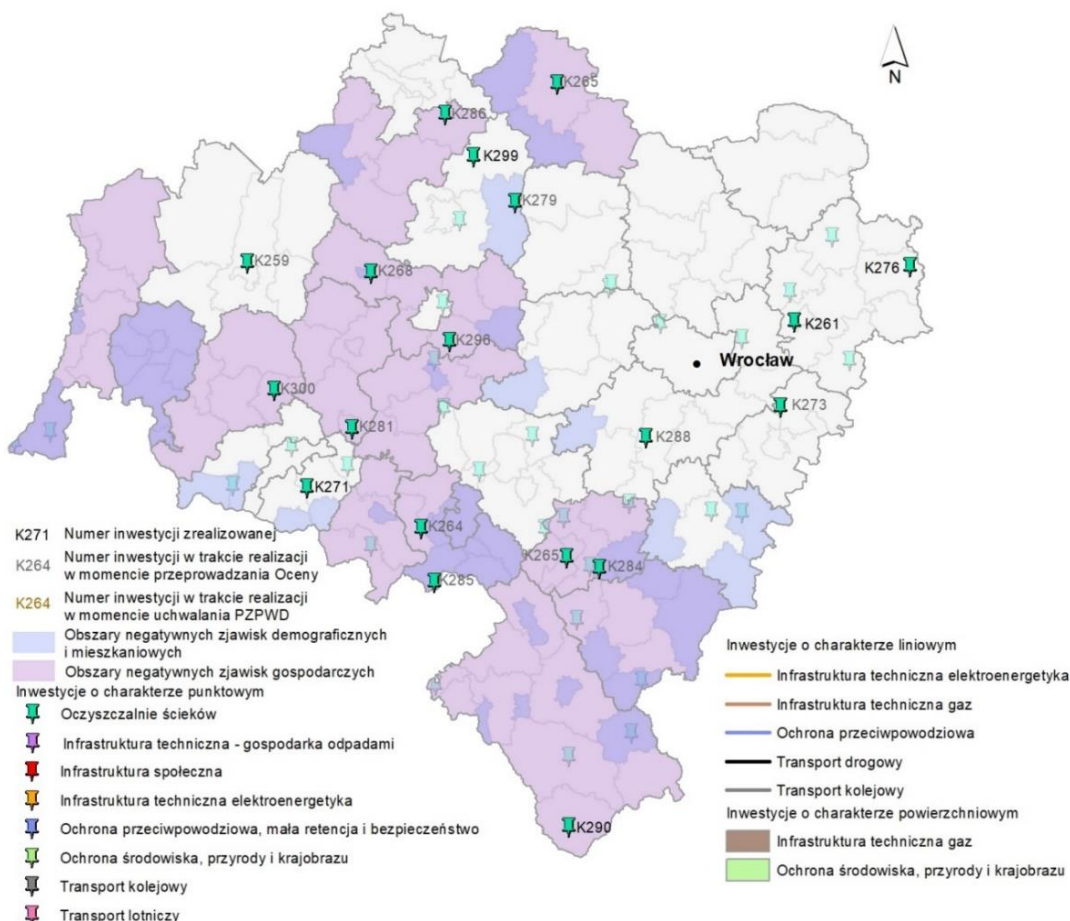
- modernizacja i przebudowa Oczyszczalni Mościsko wraz z zakupem sprzętu i wyposażenia do obsługi zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków Gminy Dzierżoniów (gmina Dzierżoniów; Mościsko).

Zrealizowano 9 inwestycji:

- modernizacja sieci na terenie miejscowości Henryków (gmina Ziębice),
- budowa kanalizacji sanitarnej, deszczowej i sieci wodociągowej rozdzielczej oraz przebudowa i rozbudowa komunalnej oczyszczalni ścieków w Aglomeracji Syców (gmina Syców),
- uregulowanie gospodarki ściekowej na terenie Aglomeracji Stanowice w gminie Oława (gmina Oława),
- rozbudowa kanalizacji sanitarnej do budynków w Złotym Stoku przy ulicy Staszica (gmina Złoty Stok),
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Gryfów Śląski (gmina Gryfów Śląski),
- gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach w ramach II osi priorytetowej POLIŚ 2014-2020 (miasto Oleśnica),

- modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Mysłakowicach (gminy: Mysłakowice, Podgórzyn),
- modernizacja instalacji osadu, ścieku dowożonego z opomiarowania (gmina Międzyzlesie),
- modernizacja oczyszczalni ścieków w m. Rudna (gmina Rudna).

Rysunek 3. Inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji ustalone w Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych o ustalonej lokalizacji na mapie (stan na czerwiec 2020 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z dokumentów

Przystąpiono do realizacji 27 inwestycji:

- budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej ul. Rubinowa w Ruszowicach, budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami Przedmoście „Bytnik” (gminy: Głogów, Jerzmanowa, miasto Głogów),
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin powiatu dzierzoniowskiego – etap II – WIK Dzierżonów, budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej Oczyszczalni Piława Dolna, budowa kanalizacji sanitarnej Bielawy (gminy: Bielawa, Dzierżonów),
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin powiatu dzierzoniowskiego – etap II (gmina Pieszycy, miasto Dzierżonów),
- modernizacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji jaworskiej (gminy: Męcinka, Paszowice, miasto Jawor),
- uzbrojenie terenu – budowa dróg, kanalizacji sanitarnej, deszczowej oraz oświetlenia na osiedlu Lipowa w miejscowości Góra (gmina Góra),
- uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji Trzebnica – Etap II (gmina Trzebnica),
- rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej przy ul. Ossolińskiego i Al. Jeruzolimskich; rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Topolowej, Akacjowej, Jaworowej i Grabowej w Brzegu Dolnym; rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Rajdowej, Zbożowej w Brzegu Dolnym; modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej na os. Warzyń, Fabryczne i Stare Miasto w Brzegu Dolnym (miasto Brzeg Dolny),
- porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracji Walim (gminy: Głuszyca, Walim, miasto Jedlina-Zdrój),
- rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz systemu wodno-kanalizacyjnego na terenie aglomeracji Ścinawa (gmina Ścinawa),
- budowa sieci kanalizacyjnej etap VB w Wojcieszowie (gmina Wojcieszów),
- sieć kanalizacji sanitarnej z przyłączami Krzyżowa, Różniec, Ośła z przesyłem Ośła – Gromadka, wraz z modernizacją oczyszczalni ścieków w Gromadce – etap I, etap II (gmina Gromadka),
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w Aglomeracji Mieroszów (gmina Mieroszów),
- rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej Mościsko (gmina Dzierżonów),

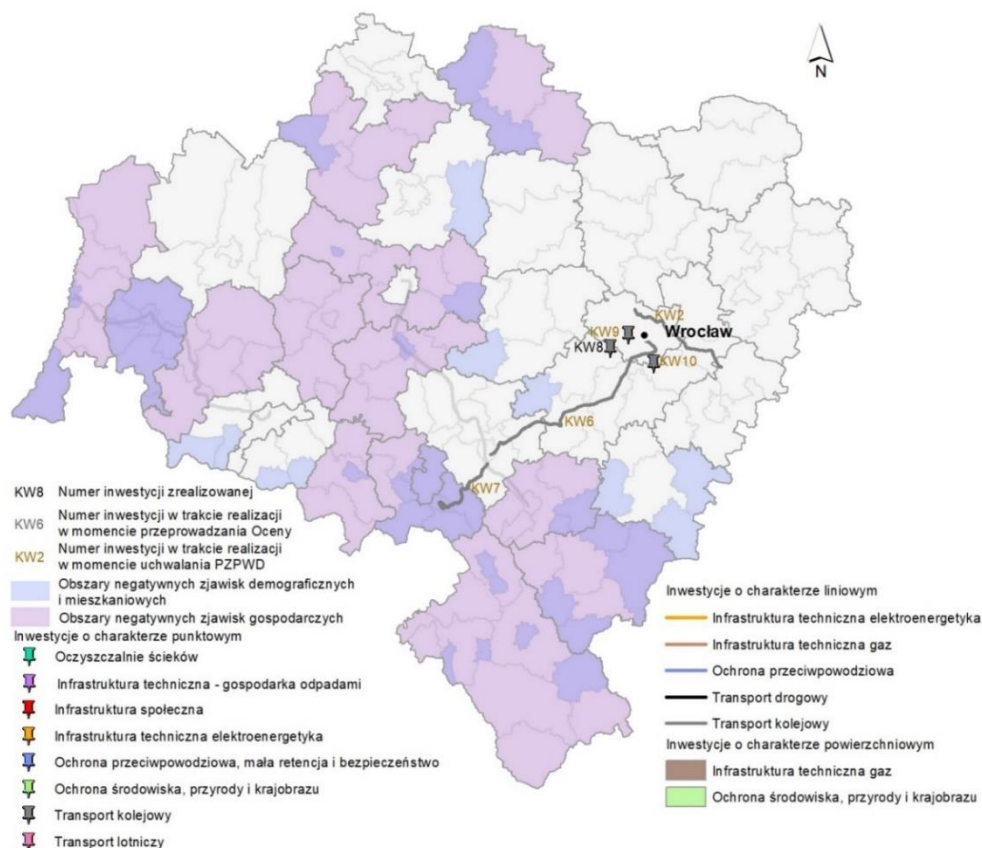
- modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej, wodociągowej i sieci kanalizacji deszczowej na terenie gminy Legnickie Pole oraz modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Biskupicach, gmina Legnickie Pole (gmina Legnickie Pole),
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin powiatu dzierzoniowskiego – etap II (gmina Bielawa),
- przebudowa gospodarki osadowej na oczyszczalni ścieków w Bolesławcu (miasto Bolesławiec),
- modernizacja gospodarki osadowej (Czarny Bór),
- modernizacja ciągu higienizacji osadu, budowa urządzeń zabezpieczenia przed odorem (gmina Góra),
- przebudowa i rozbudowa miejskiej oczyszczalni ścieków w Goliszowie dla aglomeracji Chojnów (miasto Chojnów),
- modernizacja części mechanicznej i osadowej oczyszczalni ścieków (miasto Jelcz-Laskowice),
- budowa oczyszczalni ścieków w Wojcieszowie (gmina Wojcieszów),
- brak nazwy projektu – likwidacja oczyszczalni ścieków (miasto Piława Górna),
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji Mieroszów (gmina Mieroszów),
- modernizacja oczyszczalni ścieków w m. Grębocice (gmina Grębocice),
- likwidacja oczyszczalni ścieków w Pustkowie Żurawskim w ramach zadania „Budowa przesyłowej sieci kanalizacji sanitarnej tłocznej z oczyszczalni ścieków Pustków Żurawski do oczyszczalni ścieków Kobierzyce wraz z likwidacją istniejącej oczyszczalni ścieków w Pustkowie Żurawskim” (gmina Kobierzyce),
- modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej, wodociągowej i sieci kanalizacji deszczowej na terenie gminy Legnickie Pole oraz modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Biskupicach, gmina Legnickie Pole (gmina Legnickie Pole),
- remont i przebudowa oczyszczalni ścieków (gmina Wleń).

1.3.2. Ocena stanu zaawansowania realizacji inwestycji ustalonych jednocześnie w dokumentach krajowych i wojewódzkich

Inwestycje ustalone jednocześnie w dokumentach krajowych i wojewódzkich to inwestycje o charakterze **transportowym**. W planie znalazło się ich 9 z czego 7 było w trakcie realizacji. Zrealizowano 2 inwestycje (22,2%) spośród 7 realizowanych. Inwestycje zrealizowane:

- dostosowanie linii kolejowej nr 274 do obsługi przewozów pasażerskich we WrOF poprzez budowę przystanku kolejowego Mokronos Górny (gmina Kąty Wrocławskie),
- budowa przystanków kolejowych w ciągu linii kolejowej Wrocław-Jelenia Góra nr 274 i 311/ Kolei Aglomeracyjnej.

Rysunek 4. Inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji ustalone jednocześnie w dokumentach krajowych i wojewódzkich o ustalonej lokalizacji na mapie (stan na luty 2020 r.)

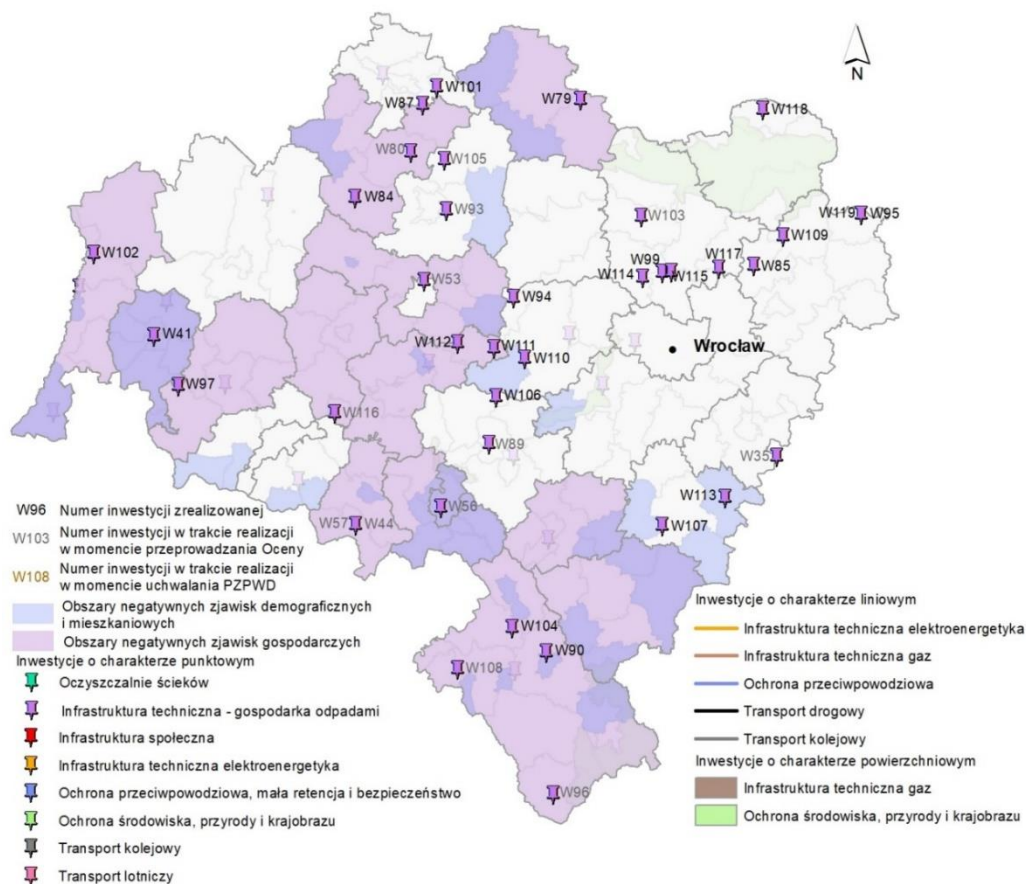
Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z dokumentów.

1.3.3. Ocena stanu zaawansowania realizacji inwestycji ustalonych w dokumentach wojewódzkich

W Planie ujęte zostały 94 planowane inwestycje w dwóch dziedzinach: ochrona środowiska, przyrody i krajobrazu (13,8%) i infrastruktury technicznej (86,2%). W dziedzinie **ochrony środowiska przyrody i krajobrazu** ustalonych było 13 inwestycji, które w chwili uchwalania Planu były inwestycjami planowanymi, ich stan nie zmienił się.

W dziedzinie **infrastruktury technicznej** dotyczącej gospodarki odpadami ustalonych było 81 inwestycji o statusie projektowana. Ocena stanu realizacji wykonana została na podstawie Sprawozdania z realizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego na lata 2017-2019, przyjętego uchwałą nr 3629/VI/21 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 kwietnia 2021 r. W Sprawozdaniu nie zostały ujęte inwestycje, za których realizację odpowiadają jednostki nie będące podmiotem publicznym, które zgodnie z obowiązującymi przepisami nie mają obowiązku informowania organu o stanie realizacji zadań. Ponadto w dokumencie zestawiono inwestycje dot. wyłącznie gmin lub spółek, którym zostało udzielone wsparcie finansowe w postaci dotacji bezwrotnej przez RPO lub przez WFOŚiGW.

Rysunek 5. Inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji ustalone w dokumentach wojewódzkich o ustalonej lokalizacji na mapie (stan na czerwiec 2020 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z dokumentów.

Brak informacji o inwestycji w Sprawozdaniu potraktowany został jako informacja, że dana inwestycja posiada dalej status planowanej. Zgodnie z tymi założeniami zrealizowano 25 inwestycji (20,9%):

- modernizacja instalacji do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów w ramach projektu pn. "Rozbudowa Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Lubaniu o infrastrukturę podstawową instalacji do przyjmowania i sortowania odpadów komunalnych oraz o niezbędną infrastrukturę towarzyszącą na potrzeby obsługi wybudowanych instalacji zagospodarowania odpadów", ul. Bazaltowa 1, 59-800 Lubań (miasto Lubań),
- modernizacja istniejącego składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, Rudna Wielka (gmina Wąsosz),
- składowisko w Chocianowie – rekultywacja (gmina Chocianów),
- składowisko w Łuczynie – rekultywacja (gmina Dobroszyce),
- składowisko w Grębolicach – rekultywacja (gmina Grębocice),
- składowisko w Kłodzku – rekultywacja (miasto Kłodzko),
- składowisko w Rusku – rekultywacja (gmina Malczyce),
- składowisko w Międzyborzu – rekultywacja (gmina Międzybórz),
- składowisko w Karłowcu – rekultywacja (miasto Mirsk),
- składowisko w Gołędzinowie (gmina Oborniki Śląskie),

- składowisko w Białofęce – rekultywacja (Pęcław),
- składowisko w Stojanowie – rekultywacja (gmina Pieńsk),
- składowisko w Ścinawce Dolnej – rekultywacja (gmina Radków),
- rekultywacja kwatery II a (Rusko 66) (gmina Strzegom),
- składowisko w Wąwolnicy – rekultywacja (gmina Strzelin),
- składowisko w Grabownie Wielkim – rekultywacja (gmina Twardogóra),
- składowisko w m. Jarosław – rekultywacja (gmina Udanin),
- składowisko w Budziszowie Wielkim – rekultywacja (gmina Wądroże Wielkie),
- składowisko w Wądrożu Małym – rekultywacja (gmina Wądroże Wielkie),
- składowisko w Starym Wiązowie – rekultywacja (gmina Wiązów)
- składowisko w Mienicach – rekultywacja (gmina Wisznia Mała),
- składowisko w Piotrkowiczkach – rekultywacja (gmina Wisznia Mała),
- składowisko w Skotnikach – rekultywacja (gmina Zawonia),
- składowisko Odpadów Komunalnych w Guzowicach – rekultywacja (gmina Cieszków),
- składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Międzyborzu – rekultywacja (gmina Międzybórz).

W trakcie realizacji znalazło się 13 inwestycji (16,0%):

- przystosowanie lub budowa reaktora do przetwarzania selektywnie zebranych bioodpadów, Gać 90, 55-200 Oława,
- rozbudowa kompostowni polegająca na rozbudowie placu kompostowego o część placu z napowietrzaniem do stabilizacji Odpadów zielonych, ul. Zielona 30, 58-420 Lubawka,
- modernizacja istniejącego MBP poprzez rozbudowę części do biologicznego przetwarzania odpadów oraz modernizację części do mechanicznego przetwarzania odpadów, ul. Rzeszotarska, Legnica,
- modernizacja instalacji do mechanicznego (linia do segregacji z zastosowaniem separatorów optycznych, balistycznych, żelaza i metali kolorowych) przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, ul. Beethovena w Wałbrzychu,
- modernizacja instalacji MBP: w części mechanicznej – wyposażenie hali sortowni, poprawienie skuteczności działania w części biologicznej v dobudowie dodatkowych tuneli kompostowych do stabilizacji frakcji 0-80 mm i ewentualnego podsuszenia paliwa alternatywnego, bez zwiększania mocy przerobowych określonych w posiadanych decyzjach, wyposażenie kompostowni w węzeł doczyszczania stabilizatu, zakup przerucarki do kompostu, zakup ładowarki do kompostowni i na plac do odpadów zielonych, rozbudowa placu do kompostowania odpadów zielonych z boksami napowietrzanymi oraz modułem do kompostowania odpadów pożywiennych, ul. Zielona 30, 58-420 Lubawka,
- modernizacja składowiska poprzez zakup urządzeń mobilnych (zakup kompaktora, spycharki) oraz modernizacja systemu odgazowania, ul. Działkowa 20, 59-100 Polkowice,
- składowisko w Starym Jaworowie – rekultywacja (gmina Jaworzyna Śląska),
- składowisko Kwaterna nr I i II – rekultywacja (miasto Lubin),
- składowisko w Międzyzylesiu – rekultywacja (gmina Międzyzylesie),
- składowisko w Krościnie Wielkiej – rekultywacja (gmina Prusice),
- składowisko w Rudnej – rekultywacja (gmina Rudna),
- składowisko w Słoszowie – rekultywacja (gmina Szczytna),
- składowisko w Wojcieszowie (gmina Wojcieszów).

1.3.4. Ocena stanu zaawansowania realizacji inwestycji ustalonych w załączniku nr 5 do szczegółowego opisu osi priorytetowych regionalnego programu operacyjnego województwa dolnośląskiego 2014-2020 (szoop rpo)

Z załącznika nr 5 do Szczegółowego opisu osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 w Planie znalazło się 14 inwestycji z dziedziny **transportu**, z czego 8 było projektowanych, 6 w trakcie realizacji.

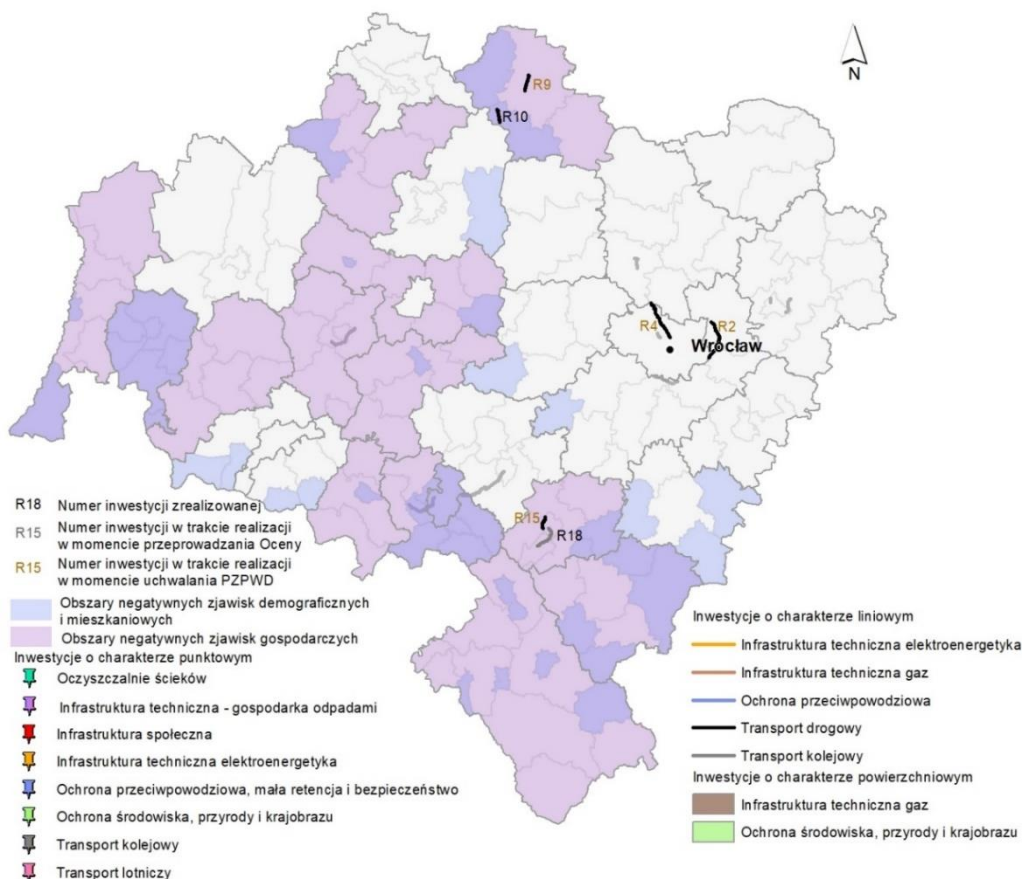
Ukończono 2 inwestycje (14,3%), które wcześniej miały status projektowanych:

1. drogi dojazdowe do mostu na Odrze w m. Ciechanów na odcinku Ciechanów-Góra wraz z obwodnicą Góry w zakresie: Przebudowy drogi wojewódzkiej nr 323 km ok. 32+060-36+888 na odcinku Luboszyce – Ciechanów – jako kontynuacja budowy przepraw przez Odrę (gmina Jemielno),
2. rewitalizacja linii kolejowej nr 341 na odcinku Dzierżoniów – Bielawa Zachodnia (miasta: Bielawa, Dzierżoniów).

W dniu 26 stycznia 2021 r. Uchwałą nr 3314/IV/21 Zarządu Województwa Dolnośląskiego zaktualizowano SZOOP RPO i dopisano nową inwestycję:

3. Realizacja projektu Trasa Sudecka – budowa obwodnicy Dzierżoniowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 382 (od skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 384 ul. Batalionów Chłopskich do skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 383 ul. Jana Kilińskiego) – etap II.

Rysunek 6. Inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji ustalone w SZOOP RPO o ustalonej lokalizacji na mapie (stan na luty 2020 r.)

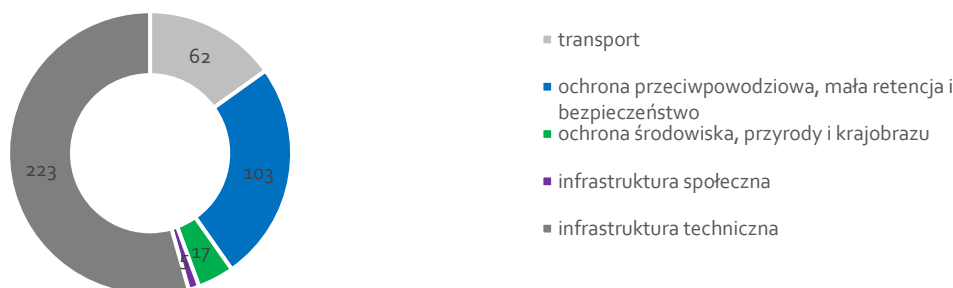

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z dokumentów.

2.3.5. Podsumowanie

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego znalazło się 410 inwestycji, 358 (87,3%) miało status projektowanych, 52 (12,7%) były w trakcie realizacji. Najwięcej inwestycji - 223 (54,4%) dotyczyło infrastruktury technicznej, 103 (25,1%) ochrony przeciwpowodziowej, małej retencji i bezpieczeństwa, 62 (15,1%) dotyczyły transportu, 17 (4,1%) ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, najmniej inwestycji pochodziło z dziedziny infrastruktury społecznej, zaledwie 5 (1,2%).

Wykres 32. Liczba Inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym wynikające z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego w podziale na dziedziny.

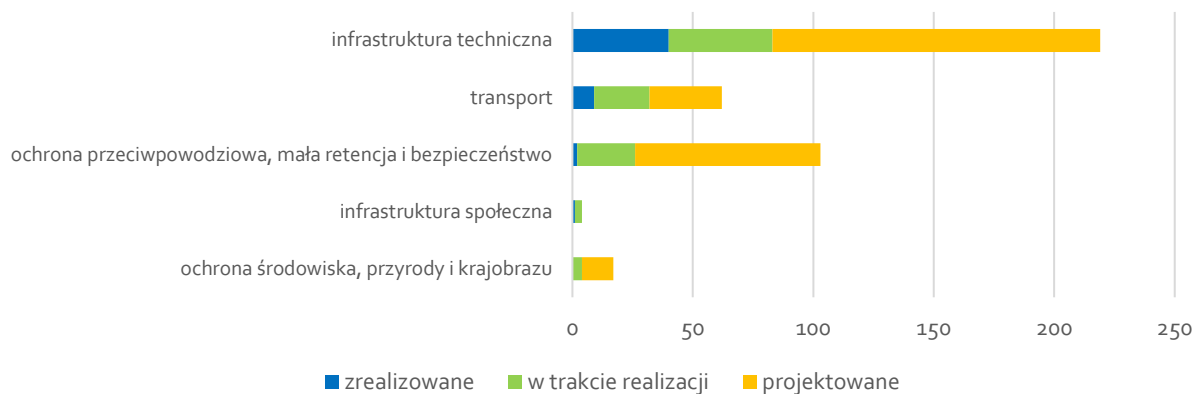
Źródło: opracowanie własne.

W dokumentach krajowych przeważały inwestycje związane z infrastrukturą techniczną, głównie z Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczalnia Ścieków Komunalnych oraz ochroną przeciwpowodziową, małą retencją i bezpieczeństwem.

W dokumentach wojewódzkich dominowała infrastruktura techniczna, a inwestycje ustalone zostały w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami.

W trakcie przeprowadzania Oceny 256 inwestycji (62,4%) pozostawało na etapie planowania, 97 inwestycji (23,7%) było w trakcie realizacji, 52 (12,7%) inwestycje zrealizowano.

Wykres 33. Liczba inwestycji celu publicznego wg stanu realizacji (szt.) [czerwiec 2021].

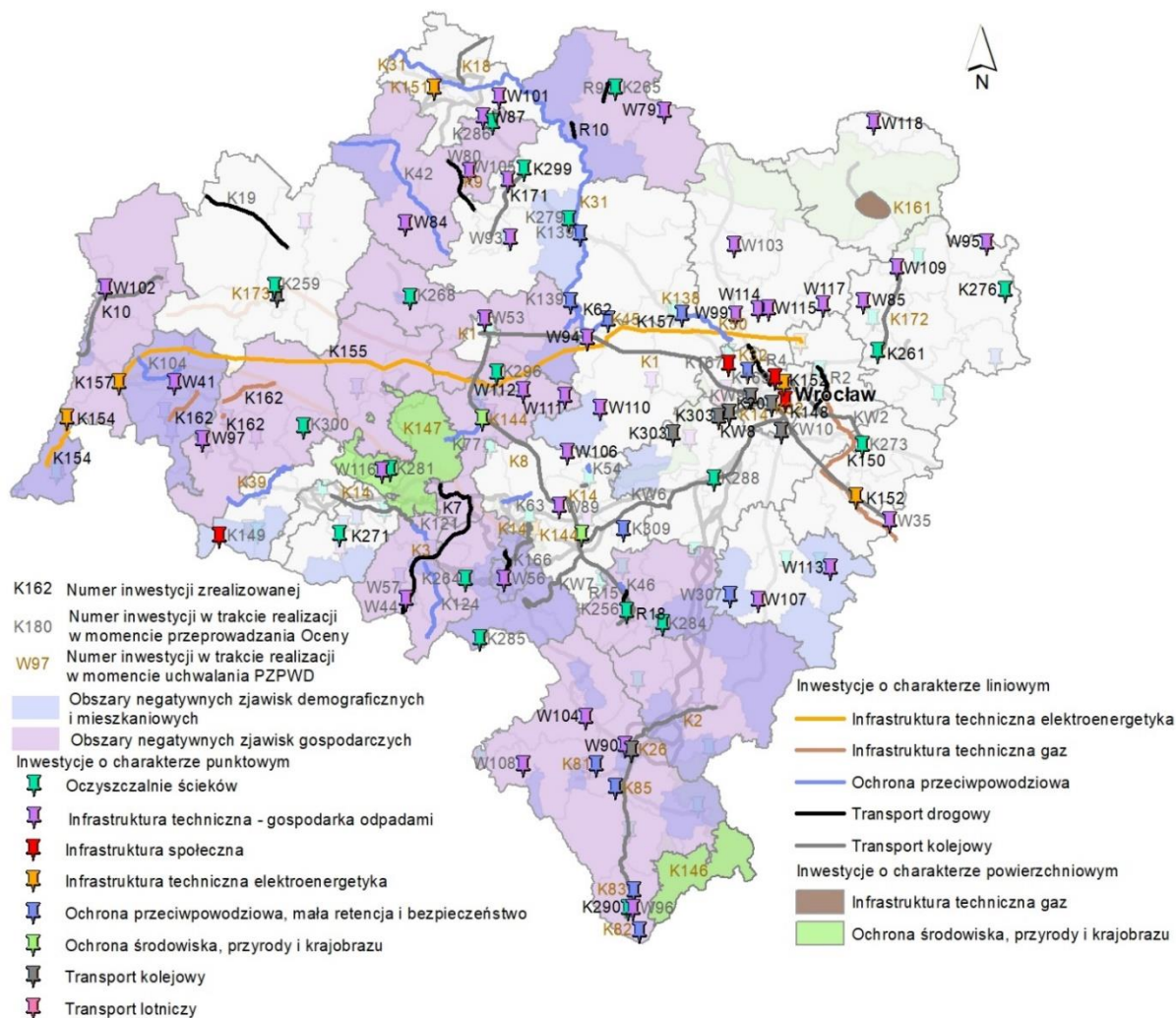
Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej zrealizowanych inwestycji dotyczyło infrastruktury technicznej (40 spośród 223 ogółem w infrastrukturze technicznej), najwięcej inwestycji w trakcie realizacji również dotyczyło tej dziedziny (43).

W dziedzinie ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu nie zrealizowano ani jednej inwestycji spośród 17 zawartych w PZPWD, a 4 były w trakcie realizacji.

Najwięcej inwestycji zlokalizowano na obszarze miasta Wrocławia, są to głównie inwestycje ustalone w dokumentach krajowych oraz krajowych i wojewódzkich jednocześnie.

Rysunek 7. Inwestycje realizowane w trakcie realizacji o ustalonej lokalizacji na mapie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z dokumentów.

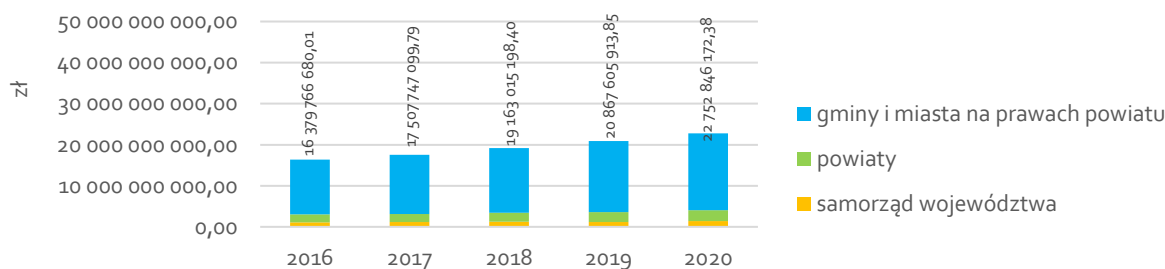
3. FINANSOWANIE ROZWOJU DOLNEGO ŚLĄSKA ZE ŚRODKÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORYALNEGO I UNII EUROPEJSKIEJ

Realizacja *Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030* jest płaszczyzną wielostronnej współpracy samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, administracji rządowej, podmiotów gospodarczych, instytucji oraz mieszkańców województwa. Z tego względu, identyfikując źródła finansowania przedsięwzięć rozwojowych wynikających z zapisów SRWD 2030 należy wskazać na ich wielość i zróżnicowane pochodzenie.

3.1. FINANSOWANIE PRZEZ JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

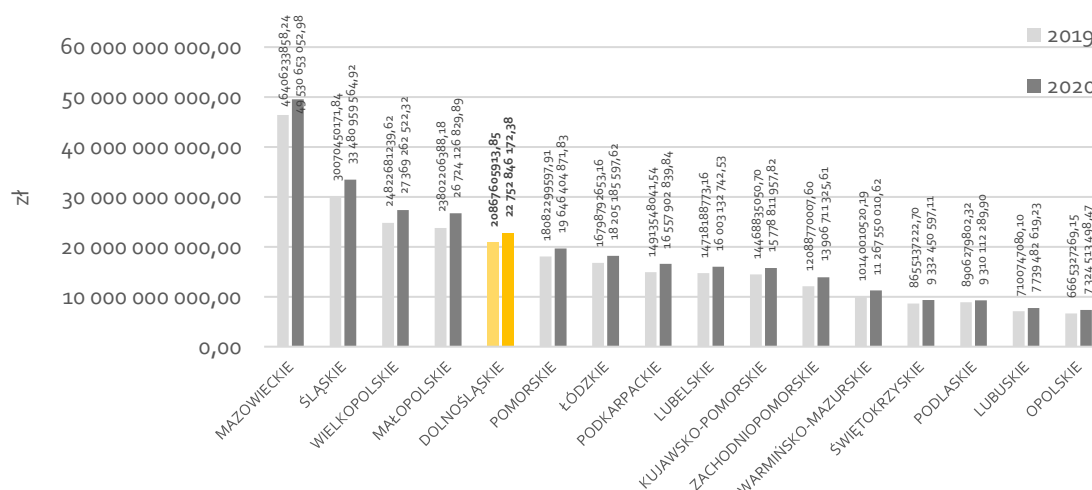
W latach 2019-2020 jednostki samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku osiągnęły w sumie dochody na poziomie 43,6 mld zł, w tym, 20,9 mld zł w 2019 r. i 22,8 mld zł w 2020 r. Dochody te stanowiły około 7,5% środków jst w kraju, co lokowało Dolny Śląsk na 5 miejscu w kraju.

Wykres 34. Dochody ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020

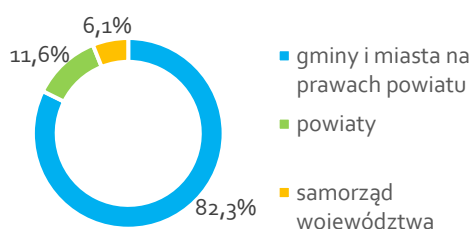
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Wykres 35. Dochody ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwach w latach 2019-2020.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Wykres 36. Struktura dochodów ogółem jst na Dolnym Śląsku wg rodzaju jst w 2020 r.

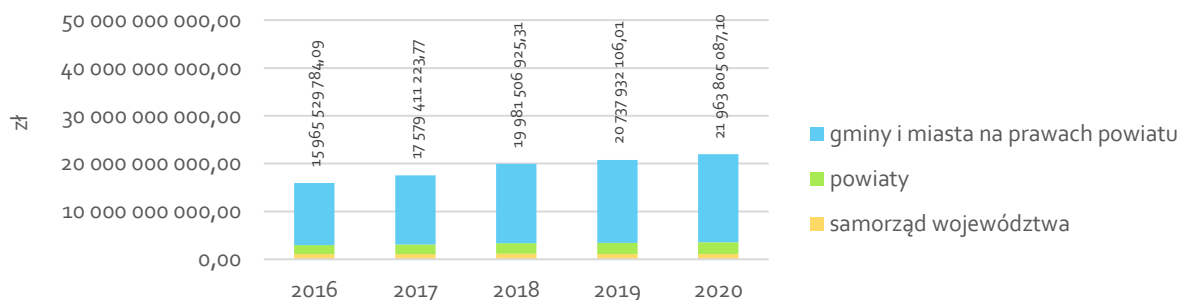
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Rokrocznie, podobnie jak w kraju, największy udział w ogóle dochodów jst na Dolnym Śląsku należał do gmin i miast na prawach powiatu. W 2020 r. wynosił on 82,3%. Wielkość dochodów budżetów powiatów stanowiła 11,6%, a samorządu województwa dolnośląskiego 6,1%. Należy zwrócić uwagę, na rosnący udział dochodów gmin i miast na prawach powiatu w strukturze wydatków jst w województwie dolnośląskim (z 81,5% w 2016 r. do 82,3% w 2020 r.) i zmniejszający się (w latach 2016-2019) udział samorządu województwa (z 6,9% w 2016 r. do 5,7% w 2019 r.). W 2020 r. udział dochodów samorządu województwa wzrósł do 6,1%. Udział dochodów powiatów notował niewielkie wahania od 11,4% w 2018 r. do 11,6% w 2016 r. i 2020 r.

Jednostki samorządu terytorialnego, tj. samorząd województwa, powiaty oraz gminy i miasta na prawach powiatu na terenie województwa dolnośląskiego, na finansowanie rozwoju Dolnego Śląska w latach 2019-2020 wydatkowały ogółem 42,7 mld

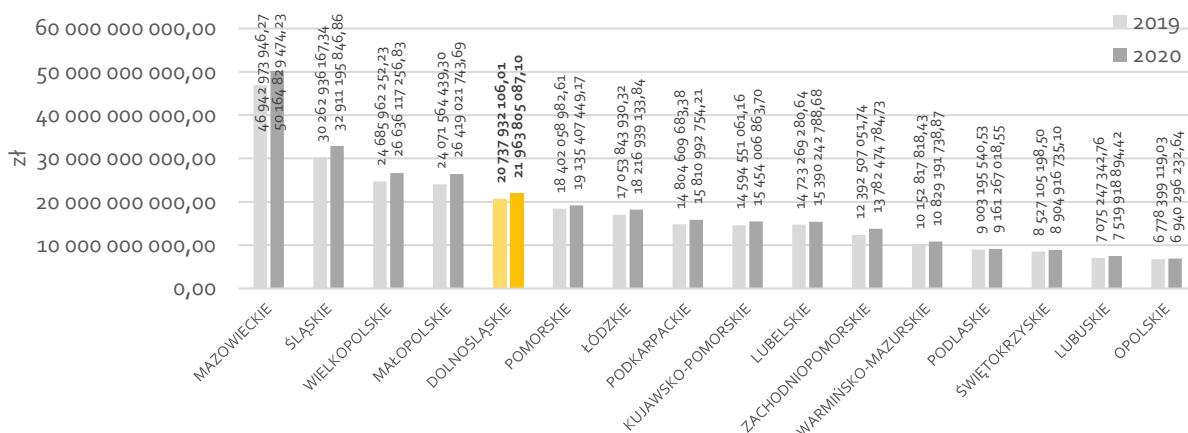
zł, w tym 20,7 mld zł w 2019 r. i 21,9 mld zł w 2020 r. Wydatki te stanowiły około 7,4% środków jst w kraju, co lokowało region na piątym miejscu w kraju.

Wykres 37. Wydatki ogółem z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020.

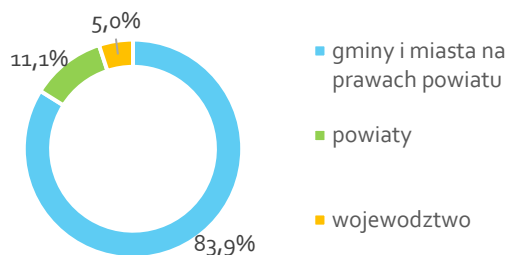
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Wykres 38. Wydatki ogółem z budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwach w latach 2019-2020.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Wykres 39. Struktura wydatków ogółem jst na Dolnym Śląsku wg rodzaju jst w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Rokrocznie, podobnie jak w kraju, największy udział w ogóle wydatków jst na Dolnym Śląsku należał do gmin i miast na prawach powiatu. W 2020 r. wynosił on 83,9%. Wielkość wydatków z budżetów powiatów stanowiła 11,1%, a samorządu województwa dolnośląskiego 5,0%. Należy zwrócić uwagę, na rosnący udział wydatków gmin i miast na prawach powiatu w strukturze wydatków jst w województwie dolnośląskim (z 81,6% w 2016 r. do ww. 83,9% w 2020 r.) i zmniejszający się udział samorządu województwa (z 6,8% w 2016 r. do ww. 5,0% w 2020 r.). Udział powiatów pozostaje w tym zakresie na względnie stałym poziomie od 11,6% w 2016 r. do 11,1% w 2020 r.

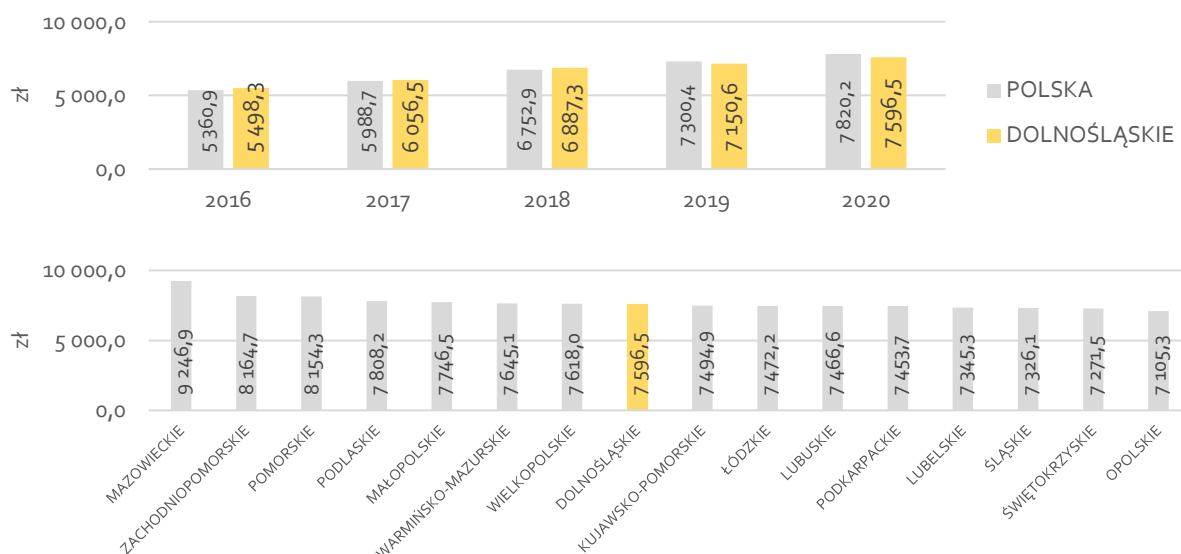
Tabela 7. Struktura wydatków ogółem jst na Dolnym Śląsku wg rodzaju jst w latach 2016-2020 [%].

	2016	2017	2018	2019	2020
samorząd województwa	6,8	6,4	5,8	5,4	5,0
powiaty	11,6	11,3	11,2	11,1	11,1
gminy i miasta na prawach powiatu	81,6	82,3	83,1	83,5	83,9

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Łączne wydatki ogółem z budżetów jednostek samorządu terytorialnego (gmin i miast na prawach powiatu, powiatów, województwa) w przeliczeniu na 1 mieszkańca Dolnego Śląska w 2020 r. wyniosły 7 596,5 zł (ósme miejsce wśród regionów) i były nieznacznie niższe od średniej w kraju wynoszącej 7 820,20 zł. Zwiększają się one z roku na rok, a od 2016 r. wzrosły o 38,2%.

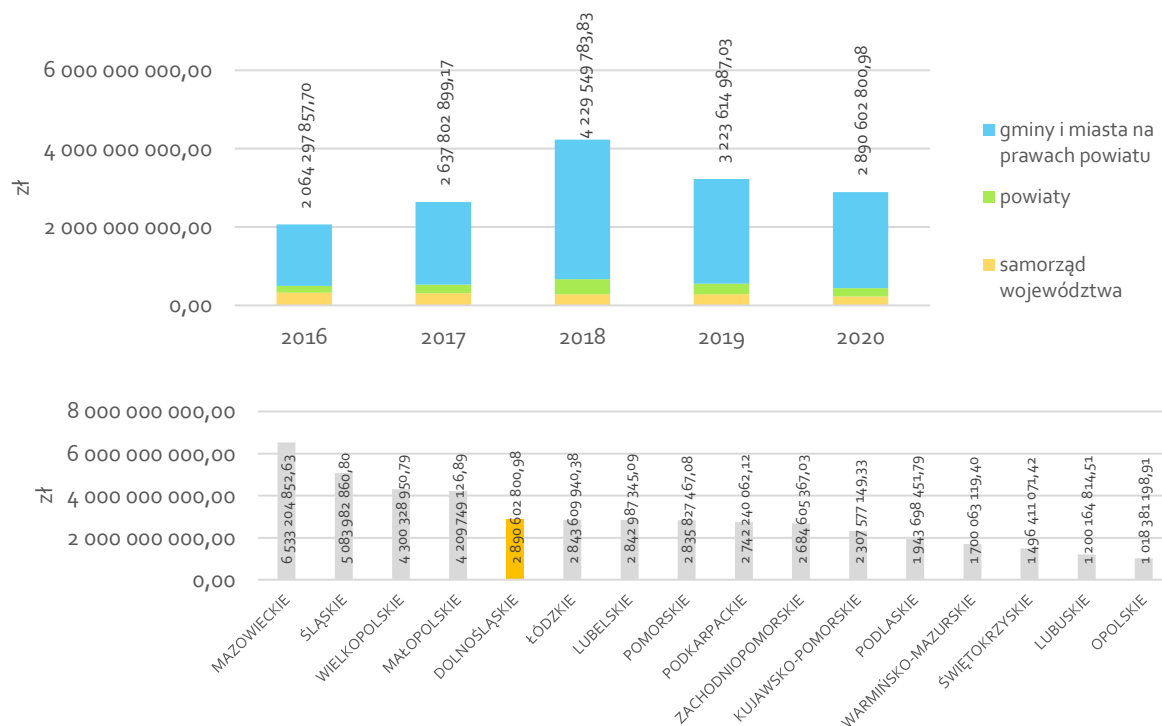
Wykres 40. Wydatki ogółem jst na Dolnym Śląsku i w Polsce w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

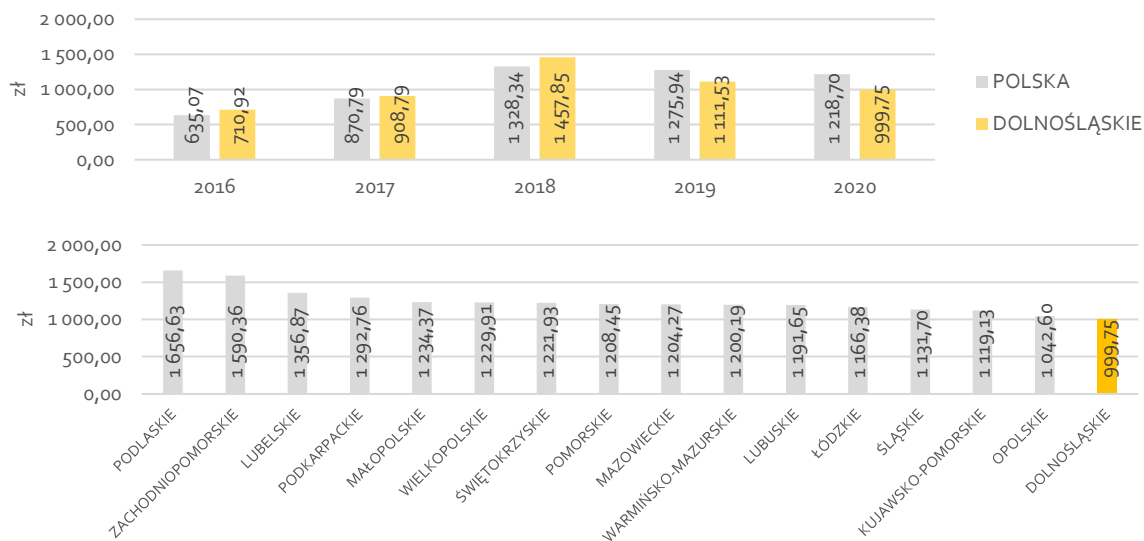
Wydatki majątkowe inwestycyjne poniesione przez wszystkie jednostki samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku, osiągnęły najwyższy poziom w 2018 r. (4,2 mld zł), a w latach 2019-2020 uległy zmniejszeniu do poziomu odpowiednio 3,2 mld zł i 2,8 mld zł. Podobnie jak w przypadku wydatków ogółem, najwyższy udział w wydatkach majątkowych miały gminy i miasta na prawach powiatu – od 75,8% w 2016 r. do 84,7% w 2020 r. W 2020 roku województwo dolnośląskie uplasowało się na piątym miejscu wśród regionów pod względem ich wysokości. Natomiast wynik w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynoszący 999,75 zł kształtował się poniżej średniej krajowej 1 218,70 zł i klasyfikował region na ostatnim miejscu w kraju. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w regionie w 2020 r. wyniósł 13,2%, wobec 15,6% średnio w kraju.

Wykres 41. Wydatki majątkowe inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w kraju w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

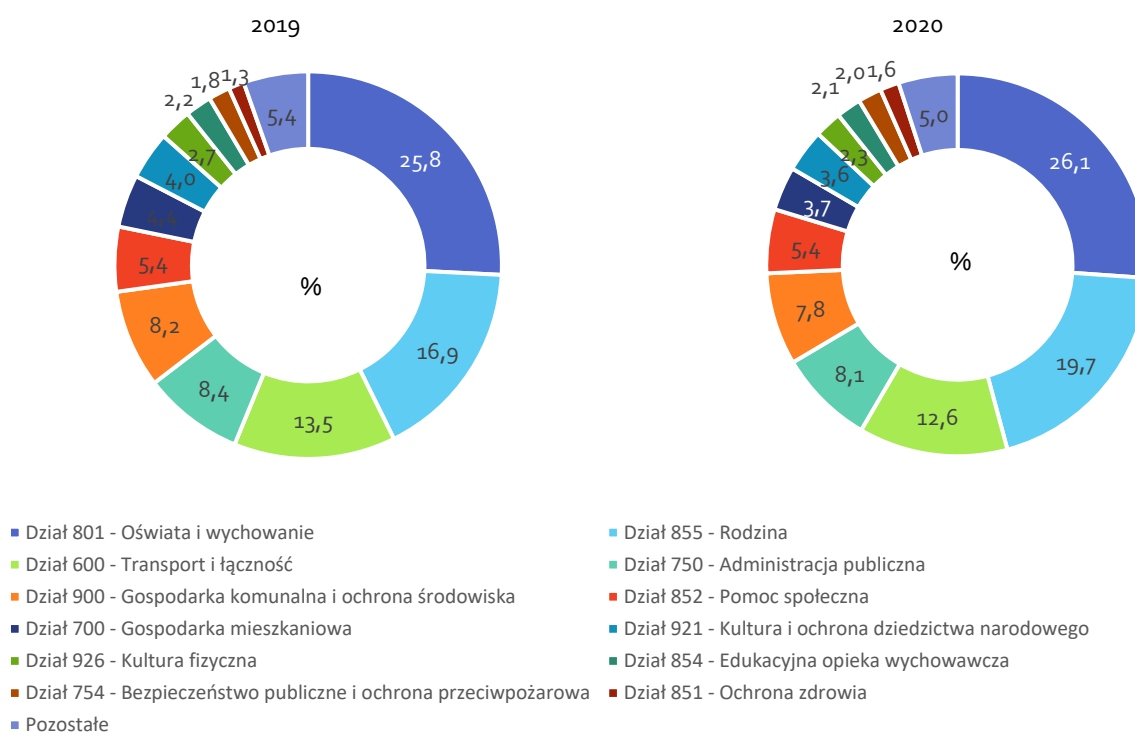
Wykres 42. Wydatki majątkowe inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego w Polsce i na Dolnym Śląsku w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020 oraz w województwach w kraju w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

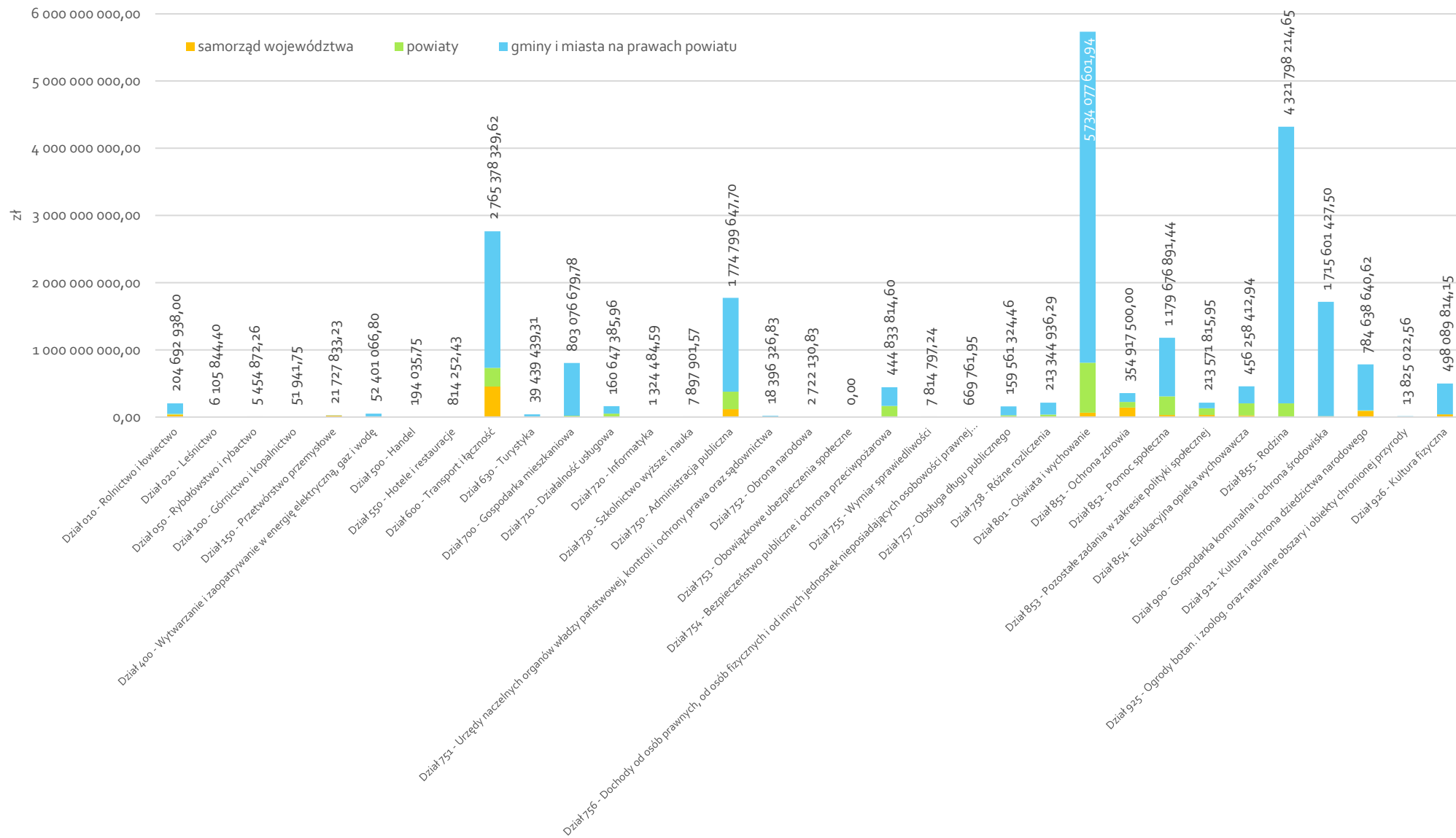
Podobnie jak w kraju, jednostki samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku wydatkują najwyższe środki na oświatę i wychowanie – w 2020 r. było to 26,1% wydatków ogółem, czyli 5,73 mld zł. Wysoki udział, bo aż 19,7% miały również wydatki w dziale rodzina (4,32 mld zł), a następnie związane z transportem i łącznością (12,6%, 2,76 mld zł). Trzy ww. działy klasyfikacji budżetowej obejmowały w 2020 r. aż 58,4% wydatków ogółem jednostek samorządów terytorialnych na Dolnym Śląsku. Kolejne istotne działy pod względem wysokości wydatkowanych środków ogółem stanowiła również administracja publiczna – 8,1%, 1,77 mld zł, gospodarka komunalna i ochrona środowiska – 7,8%, 1,71 mld zł oraz pomoc społeczna – 5,4%, 1,17 mld zł. W porównaniu do 2019 r. w ujęciu bezwzględny największy spadek wydatków ogółem odnotowano w przypadku kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (-120,58 mln zł, -13,3%) oraz kultury fizycznej (-59,57 mln zł, -10,7%), co było związane z trwającą pandemią COVID-19. Zmniejszenie wydatków rok do roku odnotowane zostało również w przypadku obsługi długu publicznego (-50,70 mln zł, -24,1%) oraz transportu i łączności (-31,14 mln zł, -1,1%). Wzrost wydatków ogółem nastąpił natomiast w działach: rodzina (+812,97 mln zł, +23,2%) i oświata i wychowanie (+380,27 mln zł, +7,1%).

Wykres 43. Struktura wydatków ogółem jednostek samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku wg działów klasyfikacji budżetowej w 2019 r. i 2020 r.

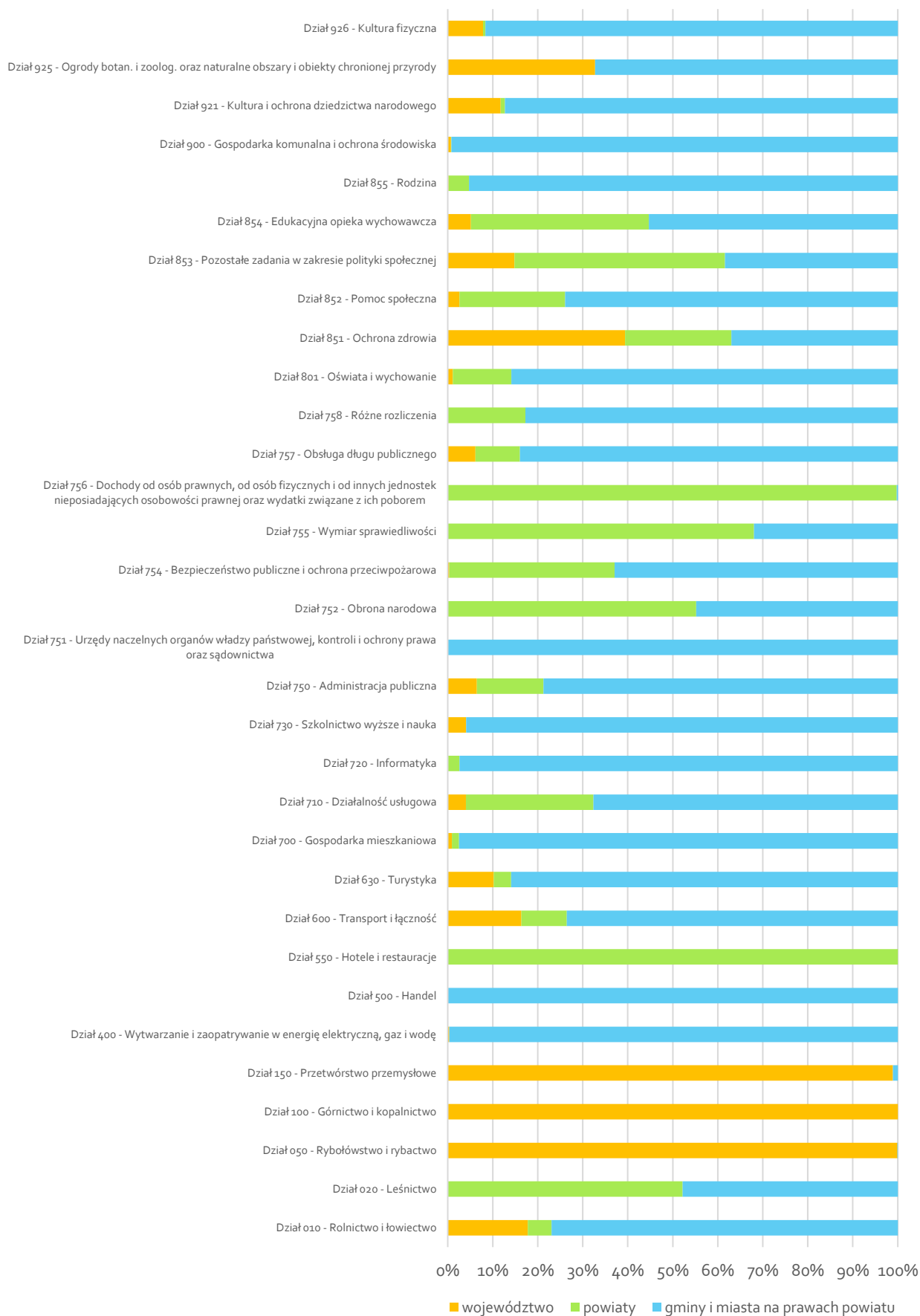
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Wykres 44. Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku wg działów klasyfikacji budżetowej w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

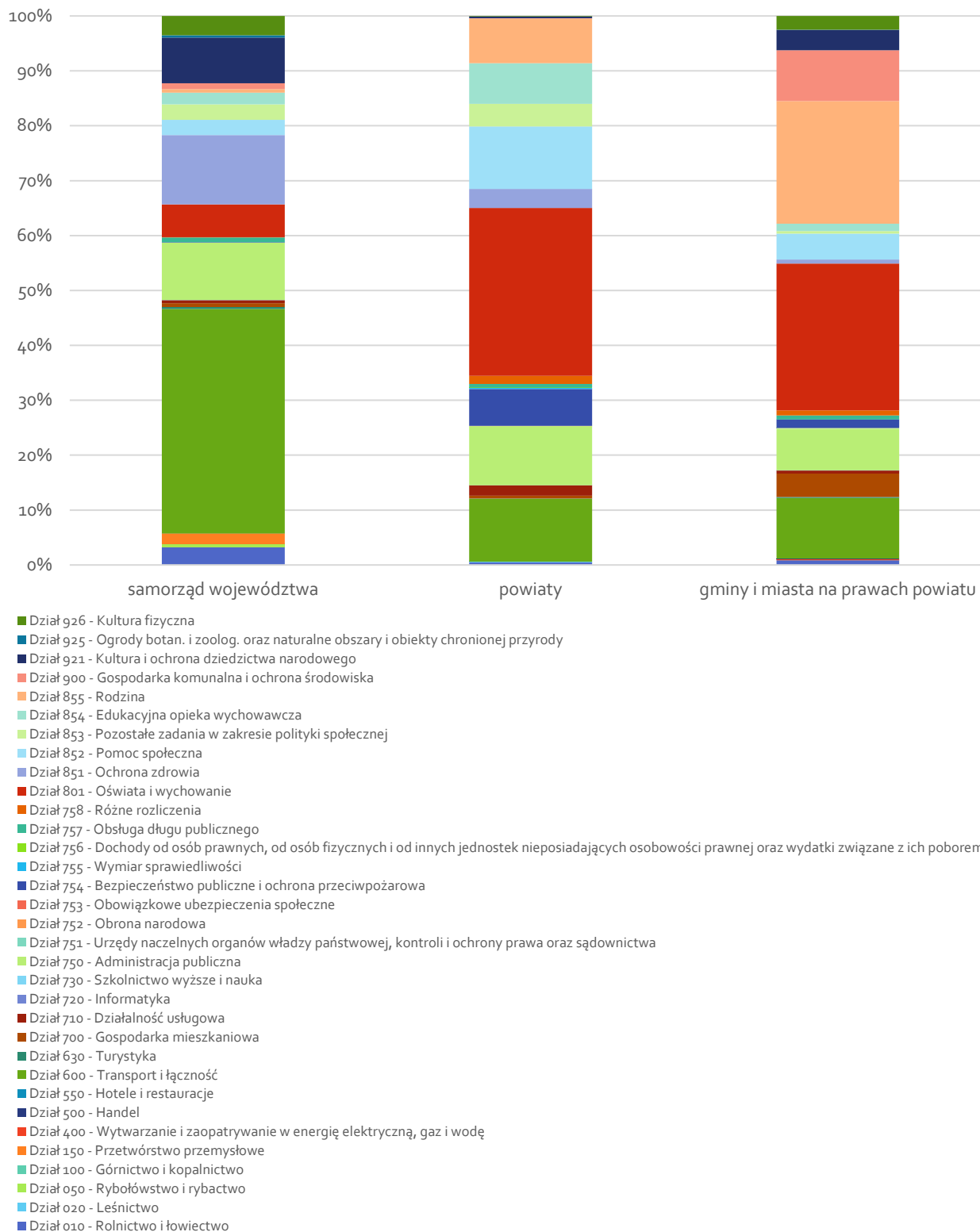
Wykres 45. Udział wydatków ogółem jednostek samorządu terytorialnego wg działów klasyfikacji budżetowej wg rodzaju jst na Dolnym Śląsku w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Analiza struktury wydatków jednostek samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku wg działów klasyfikacji budżetowej, wskazuje, że w 2020 r. największe wydatki pochodzące z budżetu samorządu województwa dotyczyły transportu i łączności (40,9% wydatków ogółem), ochrony zdrowia (12,6%), administracji publicznej (10,4%), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (8,3%) oraz oświaty i wychowania (6,0% wydatków). W przypadku samorządów powiatów największe środki finansowe zostały przeznaczone na oświatę i wychowanie (30,6%), transport i łączność (11,4%), pomoc społeczną (11,4%) oraz administrację publiczną (10,8%). Największe wydatki dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu obejmowały natomiast takie działy jak: oświata i wychowanie (26,7%), rodzina (22,3%), transport i łączność (11,0%), gospodarka komunalna i ochrona środowiska (9,2%).

Wykres 46. Struktura wydatków ogółem wg rodzaju jst i działów klasyfikacji budżetowej na Dolnym Śląsku wg działów klasyfikacji budżetowej w 2020 r.

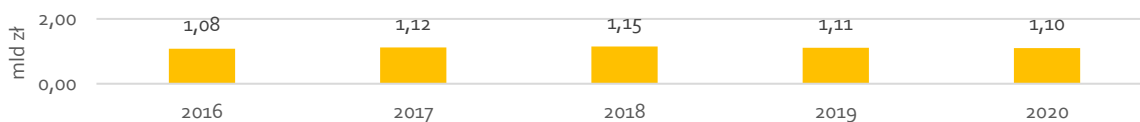
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

3.1.1. Finansowanie przez samorząd województwa

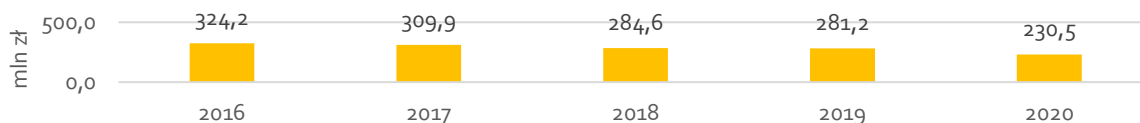
W analizowanym okresie od 2016 r. wydatki ogółem samorządu województwa dolnośląskiego utrzymywały się na względnie stałym poziomie około 1,1 mld zł. W 2020 r. ich wysokość ulokowała Dolny Śląsk na szóstym miejscu wśród regionów w kraju. Analiza zmiany wysokości wydatków majątkowych inwestycyjnych w województwie dolnośląskim wskazuje, że w latach 2016-2020 odnotowywano roczne zmniejszenie ich wartości, z poziomu 324,2 mln zł w 2016 r. do 230,5 mln zł w 2020 r., tj. 79,7 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W latach 2019-2020 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem samorządu województwa dolnośląskiego na Dolnym Śląsku wyniósł odpowiednio 25,2% i 20,8%.

Wykres 47. Wydatki z budżetu samorządu województwa dolnośląskiego w latach 2016-2020.

wydatki ogółem

wydatki i majątkowe inwestycyjne

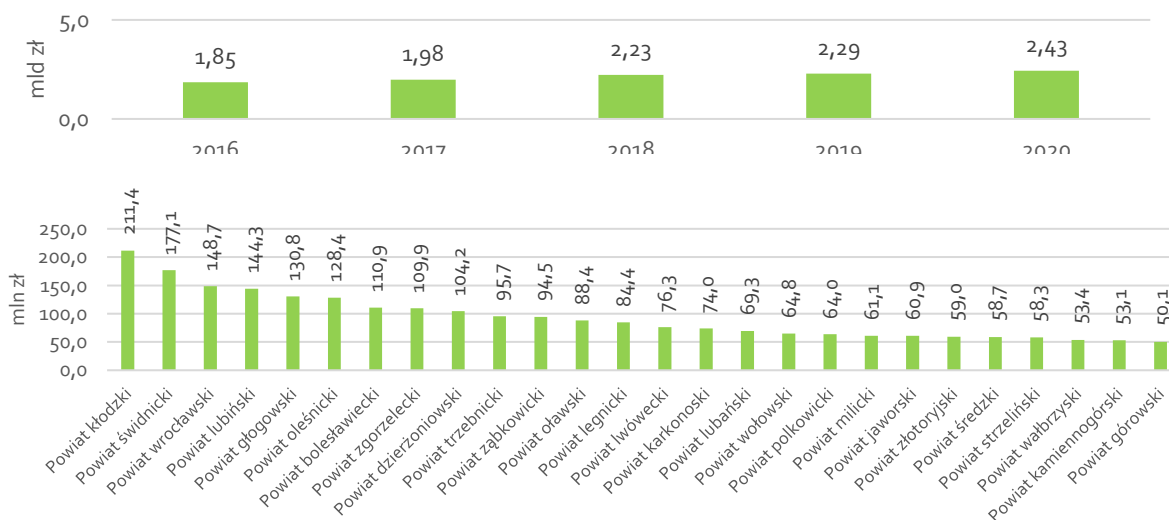

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

3.1.2. Finansowanie przez powiaty

Łączne wydatki ogółem powiatów w województwie dolnośląskim w 2020 r. wyniosły 2,4 mld zł, co stanowiło 12,9% wydatków wszystkich powiatów w kraju i 11,1% ogółu wydatków jst na Dolnym Śląsku. Wydatki powiatów na Dolnym Śląsku, podobnie jak w kraju, zwiększają się z roku na rok, a w porównaniu do 2016 r. odnotowano ich wzrost o 30,9%, czy średnim wzroście tego typu wydatków w kraju wynoszącym 38,7%. W 2020 r. najwyższe wartości wydatków odnotowano w powiatach: kłodzkim, świdnickim i wrocławskim, a najmniejsze w górowskim, kamiennogórskim i wałbrzyskim.

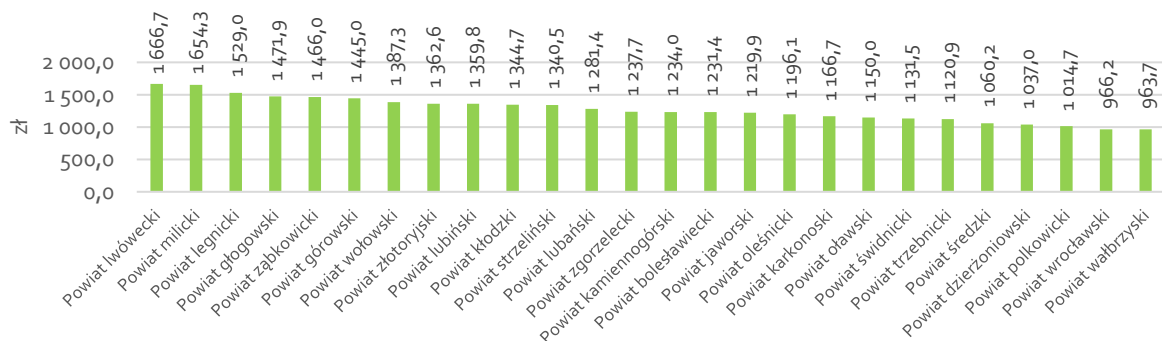
Wykres 48. Wydatki ogółem z budżetów powiatów na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 i w poszczególnych powiatach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

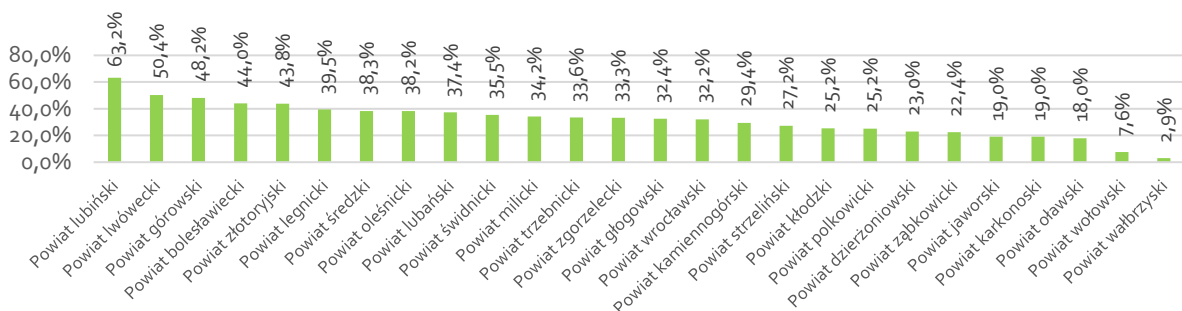
Analiza zmiany wysokości wydatków ogółem z budżetów powiatów w latach 2016-2020, wskazuje, że wzrost wysokości omawianych wydatków dotyczył wszystkich jednostek na Dolnym Śląsku. Największy miał miejsce w powiecie lubińskim (wzrost o 63,0%), natomiast najmniejszy (0,3%) dotyczył powiatu wałbrzyskiego. Analogicznie w latach 2016-2020 nastąpił wzrost wysokości wydatków z budżetów powiatów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim. Największy wzrost miał miejsce w powiatach: lubińskim (63,2%), lwóweckim (50,4%) i górowskim (48,2%), a najmniejszy w powiatach: wałbrzyskim (2,9%) i wołowskim (7,6%). Najniższy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w poszczególnych powiatach województwa dolnośląskiego w 2020 r. odnotowano w powiatach: lubińskim (2,3%), kamiennogórskim (2,6%), karkonoskim (3,3%) i zgorzeleckim (3,3%), a najwyższy w powiatach: średzkim (26,2%), wrocławskim (20,8%), trzebnickim (16,2%) oraz w polkowickim (15,9%).

Wykres 49. Wydatki ogółem z budżetów powiatów na Dolnym Śląsku w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Wykres 50. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w powiatach na Dolnym Śląsku w 2020 r.

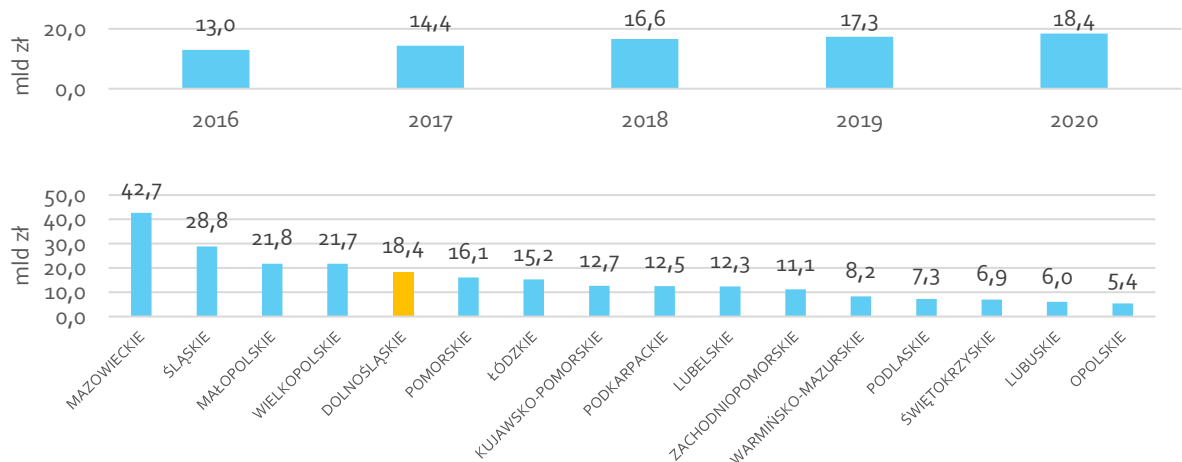

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

3.1.3. Finansowanie przez gminy i miasta na prawach powiatu

Łączna wartość wydatków budżetów gmin i miast na prawach powiatu w województwie dolnośląskim w 2020 r. wyniosła 18,4 mld zł. Najwyższe wartości omawianych wydatków zostały zanotowane w największych miastach regionu: we Wrocławiu (5,4 mld zł), w Wałbrzychu (830,3 mln zł), w Legnicy (662,3 mln zł) oraz w Jeleniej Górze (534,4 mln zł). Z kolei najniższe wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatów dotyczyły gmin wiejskich: Platerówka (8,4 mln zł), Pęcław (11,9 mln zł), Ruja (13,4 mln zł) i Ciepłowodny (13,9 mln zł). Z analizy zmiany wartości wydatków budżetów gmin i miast na prawach powiatu w latach 2016-2020 wynika, że prawie wszystkie jednostki samorządu terytorialnego zanotowały wzrost. Wyjątkiem była gmina miejska Duszniki-Zdrój, w której miał miejsce spadek wartości wydatków o 13,9%. Największy wzrost odnotowano w gminach wiejskich: Czernica (+120,9%), Długotłęka (+107,8%) i Dobromierz (+101,0%). Z kolei najniższy wzrost wydatków dotyczył gminy wiejskiej Krośnice (+0,8%), gminy miejsko-wiejskiej Bogatynia (+7,6%) oraz gminy wiejskiej Ruja (+9,4%).

Wykres 51. Wydatki ogółem gmin i miast na prawach powiatu na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

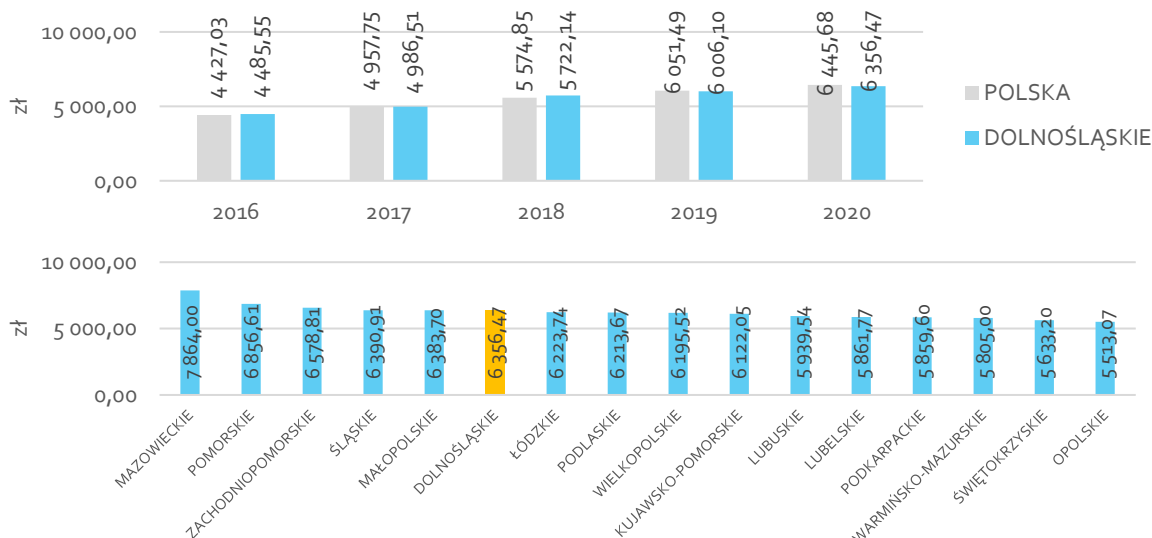

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Z analizy wydatków budżetów gmin i miast na prawach powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim w 2020 r. wynika, że najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w gminach wiejskich Jerzmanowa (12 341,0 zł) i Kobierzyce (12 152,4 zł) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Polkowice (10 371,4 zł). Najniższą wartość osiągnęły one natomiast

w gminach: miejsko-wiejskiej Pieszycy (4113,6 zł), miejskiej Piława Górna (4154,5 zł) oraz w miejsko-wiejskiej Gryfów Śląski (4170,1 zł). W latach 2016-2020 prawie wszystkie jednostki zanotowały wzrost wartości omawianych wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Ponownie wyjątek stanowiła gmina miejska Duszniki-Zdrój, w której uległy one zmniejszeniu o 8,5%. Najkorzystniej pod tym względem wypadły gminy wiejskie: Dobromierz (wzrost o 105,5%), Wińsko (wzrost o 91,8%) i Lewin Kłodzki (wzrost o 89,7%) oraz gmina miejska Jawor (wzrost o 89,5%).

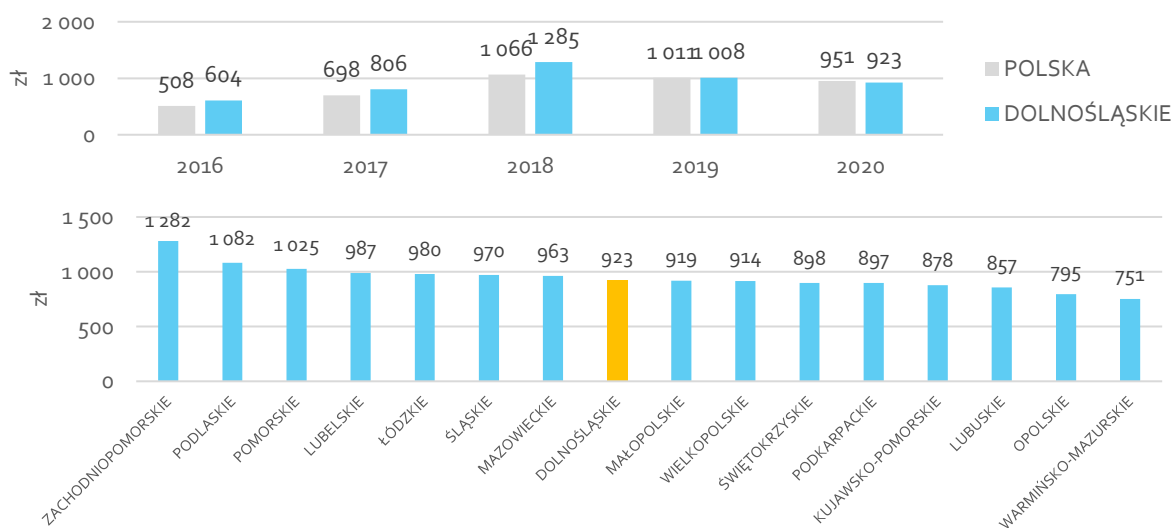
Wykres 52. Wydatki ogółem gmin i miast na prawach powiatu na Dolnym Śląsku w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Badając udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu w 2020 r., można zauważyć, że najwyższą wartość wskaźnika zanotowały gminy wiejskie: Dobromierz (36,1%), Radwanice (35,8%) i Lewin Kłodzki (35,3%). Najmniejszy udział ww. wydatków dotyczył gminy miejsko-wiejskiej Bogatynia (1,2%), gminy wiejskiej Ciepłowody (1,5%) oraz gminy miejsko-wiejskiej Lubomierz (1,7%). Analizując wydatki majątkowe inwestycyjne z budżetów powiatów województwa dolnośląskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r., można zauważyć, że największe wartości wskaźnika zostały odnotowane w powiatach: lwóweckim (1666,7 zł) i milickim (1654,3 zł). Z kolei najmniejsze wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca dotyczyły powiatów: wałbrzyskiego (963,7 zł) i wrocławskiego (966,2 zł).

Wykres 53. Wydatki majątkowe gmin i miast na prawach powiatu na Dolnym Śląsku w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.

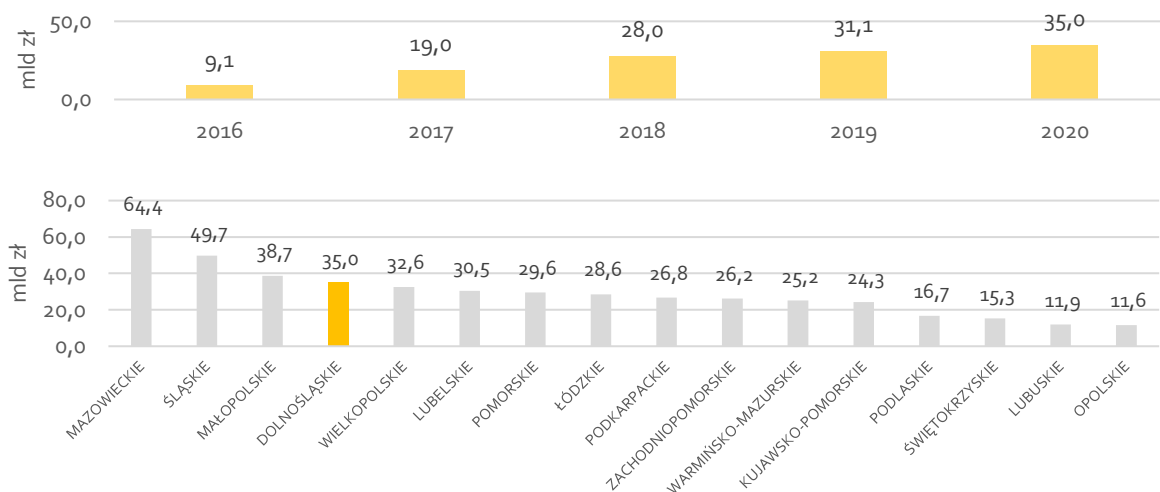

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

3.2. FINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ

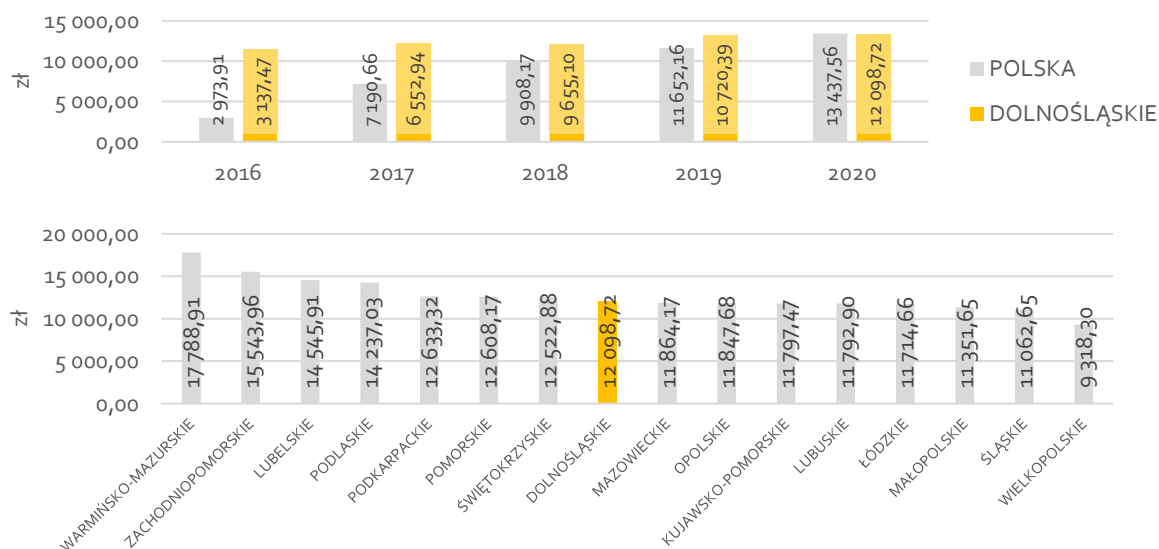
Wartość umów/decyzji o dofinansowanie ze środków UE ogółem w województwie dolnośląskim wzrasta z roku na rok. W latach 2019-2020 wyniosła ogółem około 66,1 mld zł, odpowiednio około 31,1 mld zł w 2019 r. i 35 mld zł w 2020 r. W 2020 r. ww. kwota stanowiła 6,8% tego typu środków z UE w kraju (czwarte miejsce w kraju), a w porównaniu do 2016 r. ich wartość wzrosła o 25,8 mld zł, tj. 284,0%. Wartość umów/decyzji o dofinansowanie ze środków UE w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r. wynosiła 12 098,7 zł, tj. 90,0% średniej w Polsce wynoszącej 13 437,6 zł, lokując region na ósmej pozycji wśród województw.

Wykres 54. Wartość umów/decyzji o dofinansowanie ze środków UE ogółem w województwie dolnośląskim w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 roku.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

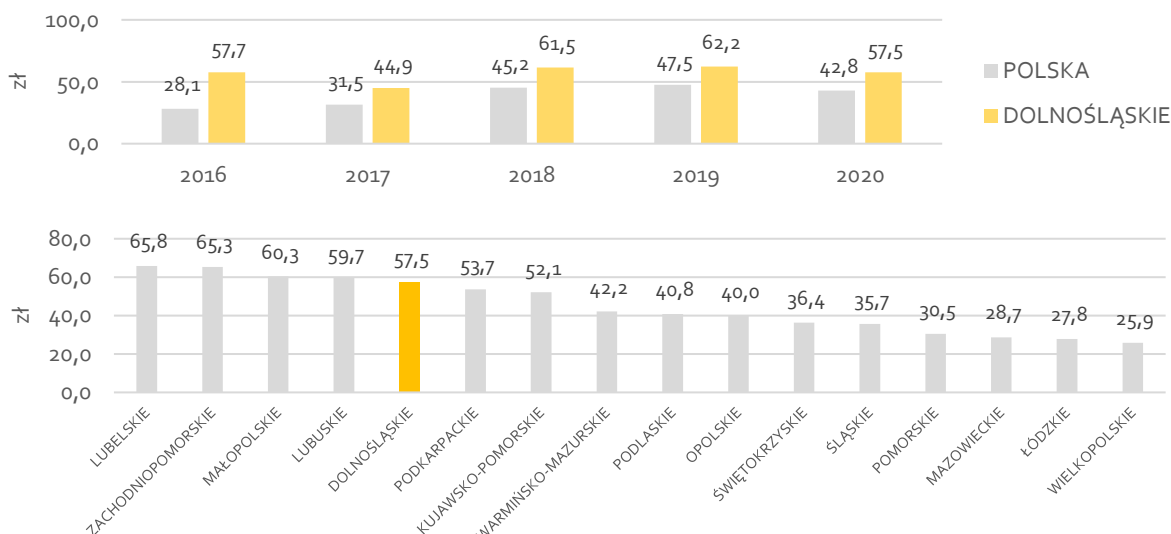
Wykres 55. Wartość umów/decyzji o dofinansowanie ze środków UE na 1 mieszkańca w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 roku oraz w województwach w 2020 roku.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Natomiast wysokość środków z UE na finansowanie programów i projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca rocznie plasuje Dolny Śląsk powyżej średniej krajowej. W 2020 r. wynosiła 57,5 zł i lokowała region na piątej pozycji wśród województw, przy średniej w Polsce wynoszącej 42,8 zł.

Wykres 56. Środki z UE na finansowanie programów i projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 roku.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Realizacja programów współfinansowanych z Funduszy Europejskich:

3.2.1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

Informacja została przedstawiona wg stanu na dzień 31.12.2021 r.

- Alokacja środków Unii Europejskiej w ramach RPO WD 2014-2020 wynosi 9 954 690 523 zł²⁹ (2 165 946 589 euro³⁰) i została przeznaczona na realizację:
 - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) – inwestycje infrastrukturalne: środki w wysokości 7 440 538 423 zł, tj. 74,74% alokacji Programu,
 - Europejski Fundusz Społeczny (EFS) – wsparcie w zakresie rynku pracy, włączenia społecznego i edukacji: środki w wysokości 2 514 152 100 zł, tj. 25,26% alokacji Programu.
- Do 31 grudnia 2021 r. podpisano 5925 umów o dofinansowanie realizacji projektów o łącznej wartości 13 246 486 504,10 zł, w których współfinansowanie ze środków UE wyniosło 9 134 958 295,97 zł, tj. 91,77% alokacji Programu, w tym w ramach:
 - EFRR podpisano 4350 umów o dofinansowanie realizacji projektów o wartości ogółem 10 411 969 895,03 zł, w tym współfinansowanie ze środków UE wyniosło 6 727 810 547,48 zł, tj. 90,42% alokacji EFRR,
 - EFS podpisano 1575 umów o dofinansowanie realizacji projektów o wartości ogółem 2 834 516 609,07 zł, w tym współfinansowanie ze środków UE wyniosło 2 407 147 748,49 zł, tj. 95,74% alokacji EFS.

Wykorzystanie środków UE w ramach poszczególnych Osi Priorytetowych RPO WD 2014-2020:

► Oś Priorytetowa 1. Przedsiębiorstwa i innowacje

Środki przeznaczono na wzmocnienie potencjału B+R, rozwój przedsiębiorczości, rozwój innowacyjności w przedsiębiorstwach oraz tworzenie infrastruktury dla rozwoju przedsiębiorstw. Dodatkowo w związku z pandemią COVID-19 środki zostały przeznaczone dla przedsiębiorstw dotkniętych skutkami pandemii.

Oś Priorytetowa 1 realizuje dziedziczenie SRWD 2030 – Wsparcie rozwoju regionalnego. Środki alokacji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) przeznaczone na finansowanie działań w ramach OP 1 wyniosły **1 642 940 016 zł**. Do 31.12.2021 r. wsparcie uzyskało **2935 projektów**, których wartość ogółem wyniosła 2 445 821 674,07 zł, w tym dofinansowanie ze środków EFRR w wysokości 1 449 510 814,52 zł, tj. 88,23% alokacji Osi 1. W ramach działania 1.1. Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych do 31.12.2021 r. wsparcie uzyskało **5 projektów**, których wartość ogółem wyniosła 308 559 849,44 zł, w tym dofinansowanie ze środków EFRR w wysokości 199 077 071,49 zł, tj. 95,87% alokacji.

► Oś Priorytetowa 2. Technologie informacyjno-komunikacyjne

Środki przeznaczono na rozwój e-usług publicznych w zakresie zdrowia, edukacji, administracji.

Oś Priorytetowa 2 realizuje dziedziczenie SRWD 2030 – Wsparcie rozwoju regionalnego. Środki alokacji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) przeznaczone na ten cel wyniosły **280 997 105 zł**. Do 31.12.2021 r. wsparcie uzyskały

²⁹ W informacji nie uwzględniono mechanizmu REACT-EU, w ramach którego dn. 15.12.2021 r. zostały przyznane dodatkowe środki EFRR (do końca roku środki nie zostały zaangażowane w ramach Programu) oraz środków Pomocy Technicznej, w ramach której środki przeznaczone są na wsparcie administracji i zarządzanie Programem.

³⁰ Do przeliczeń zastosowano kurs EBC z dn. 30.12.2021 r. 1 euro = 4,5960 zł.

134 projekty, których wartość ogółem wyniosła 323 625 753,95 zł, w tym dofinansowanie ze środków EFRR w wysokości 258 784 500,49 zł, tj. 92,10% alokacji Osi 2.

► Oś Priorytetowa 3. Gospodarka niskoemisyjna

Środki przeznaczone na produkcję i dystrybucję energii ze źródeł odnawialnych, podniesienie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych, a także w przedsiębiorstwach (wymiana kotłów, termomodernizacja, zmiana linii technologicznych).

Oś Priorytetowa 3 realizuje dziedzinę SRWD 2030 – Rolnictwo i ochrona środowiska. Środki alokacji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) przeznaczone na ten cel wyniosły **1 990 136 205 zł**. Do 31.12.2021 r. wsparcie uzyskało **512 projektów**, których wartość ogółem wyniosła 2 615 515 879,13 zł, w tym dofinansowanie ze środków EFRR w wysokości 1 779 030 912,13 zł, tj. 89,39% alokacji Osi 3.

► Oś Priorytetowa 4. Środowisko i zasoby

Środki przeznaczone, m.in. na gospodarkę odpadami, gospodarkę wodno-ściekową, ochronę dziedzictwa kulturowego oraz zasobów przyrodniczych, realizację projektów z zakresu zabezpieczenia przed powodzią oraz klęskami suszy, a także wsparcie służb ochrony mieszkańców (straż pożarna).

Oś Priorytetowa 4 realizuje dziedzinę SRWD 2030 – Rolnictwo i ochrona środowiska oraz Kultura fizyczna i turystyka. **Rolnictwo i ochrona środowiska** w zakresie gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, ochrony i udostępnianie zasobów przyrodniczych, bezpieczeństwa - zwiększone bezpieczeństwo przeciwpowodziowe regionu. **Kultura fizyczna i turystyka** w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Środki alokacji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) przeznaczone na ten cel wyniosły **803 919 925 zł**. Do 31.12.2021 r. wsparcie uzyskało **186 projektów**, których wartość ogółem wyniosła 1 131 068 835,10 zł, w tym dofinansowanie ze środków EFRR w wysokości 711 263 724,15 zł, tj. 88,47% alokacji Osi 4.

► Oś Priorytetowa 5. Transport

Środki przeznaczone na budowę i przebudowę dróg oraz modernizację linii kolejowych, zakup środków transportu oraz budowę i modernizację przystanków i stacji kolejowych.

Oś Priorytetowa 5 realizuje dziedzinę SRWD 2030 – Transport. Środki alokacji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) przeznaczone na ten cel wyniosły **1 565 518 498 zł**. Do 31.12.2021 r. wsparcie uzyskało **40 projektów**, których wartość ogółem wyniosła 2 055 750 810,18 zł, w tym dofinansowanie ze środków EFRR w wysokości 1 449 971 270,01 zł, tj. 92,62% alokacji Osi 5.

► Oś Priorytetowa 6. Infrastruktura spójności społecznej

Środki przeznaczone na budowę, adaptację obiektów na potrzeby tworzenia żłobków, domów opieki całodziennej dla osób z niepełnosprawnością oraz osób starszych, domów opieki społecznej, inwestycje w infrastrukturę zdrowotną (w tym działania związane ze zwalczaniem pandemii COVID-19) oraz rewitalizację zdegradowanych budynków mieszkalnych.

Oś Priorytetowa 6 realizuje dziedzinę SRWD 2030 – Integracja społeczne oraz Ochrona zdrowia. **Integracja społeczna** w zakresie inwestycji w infrastrukturę społeczną oraz rewitalizacji zdegradowanych obszarów. **Ochrona zdrowia** w zakresie inwestycji w infrastrukturę zdrowotną. Środki alokacji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) przeznaczone na finansowanie działań w ramach OP 6 wyniosły **869 594 600 zł**. Do 31.12.2021 r. wsparcie uzyskało **396 projektów**, których wartość ogółem wyniosła 1 293 183 370,83 zł, w tym dofinansowanie ze środków EFRR w wysokości 819 385 064,30 zł, tj. 94,23% alokacji Osi 6.

► Oś Priorytetowa 7. Infrastruktura edukacyjna

Środki przeznaczone na rozbudowę infrastrukturę oraz zakup wyposażenia do obiektów edukacji przedszkolnej, podstawowej, ponadpodstawowej oraz zawodowej.

Oś Priorytetowa 7 realizuje dziedzinę SRWD 2030 – Edukacja i nauka. Środki alokacji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) przeznaczone na ten cel wyniosły **287 432 075 zł**. Do 31.12.2021 r. wsparcie uzyskało **147 projektów**, których wartość ogółem wyniosła 547 003 571,77 zł, w tym dofinansowanie ze środków EFRR w wysokości 259 864 261,88 zł, tj. 90,41% alokacji Osi 7.

► Oś Priorytetowa 8. Rynek pracy

Środki przeznaczone na aktywizację zawodową osób pozostających bez pracy, w tym wsparcie rozpoczęcia działalności gospodarczej, wsparcie szkoleniowo-doradcze pracowników MMS oraz realizację zdrowotnych programów profilaktycznych. Dodatkowo, współfinansowano działania mające na celu redukcję skutków spowolnienia gospodarczego i przeciwdziałanie wzrostowi bezrobocia, spowodowanych pandemią COVID-19, m.in. poprzez dofinansowanie wynagrodzeń pracowników.

Oś Priorytetowa 8 realizuje dziedzinę SRWD 2030 – Wsparcie rozwoju regionalnego. Środki alokacji z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) przeznaczone na finansowanie działań w ramach OP 8 wyniosły **1 195 522 417 zł**.

Do 31.12.2021 r. wsparcie uzyskało **477 projektów**, których wartość ogółem wyniosła 1 354 389 284,51 zł, w tym dofinansowanie ze środków EFS w wysokości 1 150 443 238,25 zł, tj. 96,23% alokacji Osi 8.

► **Oś Priorytetowa 9. Włączenie społeczne**

Środki przeznaczone na integrację społeczno-zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym klientów Powiatowych Ośrodków Pomocy Rodzinie oraz Ośrodków Pomocy Społecznej, usługi wsparcia rodziny oraz pieczy zastępczej, wsparcie mieszkań wspomaganym i chronionym, realizację usług opiekuńczych i asystenckich nad osobami zależnymi (starszymi, z niepełnosprawnościami) oraz usługi ekonomii społecznej. Dodatkowo w związku z pandemią COVID-19 wsparcie zostało skierowane na zapobieganie rozprzestrzenianiu się choroby oraz zwalczanie jej skutków.

Oś Priorytetowa 9 realizuje dziedzinę SRWD 2030 – Integracja społeczna. Środki alokacji z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) przeznaczone finansowanie OP 9 wyniosły **612 153 456 zł**. Do 31.12.2021 r. wsparcie uzyskały **402 projekty**, których wartość ogółem wyniosła 701 883 382,74 zł, w tym dofinansowanie ze środków EFS w wysokości 595 930 315,25 zł, tj. 97,35% alokacji Osi 9.

► **Oś Priorytetowa 10. Edukacja**

Środki przeznaczone na podniesienie jakości nauczania poprzez uruchamianie nowych miejsc w przedszkolach, dofinansowanie dodatkowych zajęć edukacyjnych, podniesienie kwalifikacji nauczycieli, a także rozwój kształcenia ustawicznego – dofinansowanie kursów i szkoleń dla osób dorosłych oraz podniesienie jakości i rozwój szkolnictwa zawodowego – realizację staży i praktyk zawodowych u pracodawców. W związku z pandemią COVID-19 środki przeznaczone na zakup sprzętu do prowadzenia zajęć edukacyjnych w formie zdalnej, a także na wsparcie pracy indywidualnej z uczniem (zajęcia dodatkowe) oraz doradztwo i opiekę psychologiczno-pedagogiczną.

Oś Priorytetowa 10 realizuje dziedzinę SRWD 2030 – Edukacja i nauka. Środki alokacji z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) przeznaczone na realizację OP 10 wyniosły **706 476 227 zł**. Do 31.12.2021 r. wsparcie uzyskało **696 projektów**, których wartość ogółem wyniosła 778 243 941,82 zł, w tym dofinansowanie ze środków EFS w wysokości 660 774 194,99 zł, tj. 93,53% % alokacji Osi 10.

Tabela 8. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (informacja przedstawiona wg stanu na dzień 31.12.2021 r.)

Oś Priorytetowa i Działanie	Alokacja Programu [zł]	Liczba umów	Wartość ogółem projektów narastająco do 31.12.2021 r. [zł]	w tym dofinansowanie z UE [zł]	% alokacji Programu	Liczba umów	Wartość ogółem umów podpisanych w latach 2019-2021 [zł]	w tym dofinansowanie z UE [zł]	% alokacji Programu
1.1 Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych	207 582 035	5	308 559 849,44	199 077 071,49	95,90%	2	82 640 539,32	43 037 629,98	20,73%
1.2 Innowacyjne przedsiębiorstwa	297 630 503	162	428 593 871,28	252 479 825,11	84,83%	58	162 657 062,19	99 934 405,34	33,58%
1.3 Rozwój przedsiębiorczości	312 564 855	52	474 551 773,69	296 567 722,21	94,88%	17	300 204 870,49	190 087 639,93	60,82%
1.4 Internacjonalizacja przedsiębiorstw	42 997 878	268	56 138 100,60	44 228 824,10	102,86%	9	24 723 144,87	20 907 107,31	48,62%
1.5 Rozwój produktów i usług w MŚP	782 164 745	2 448	1 177 978 079,06	657 157 371,61	84,02%	2 134	243 604 595,81	129 005 952,23	16,49%
Suma OP 1 PRZEDSIĘBIORSTWA I INNOWACJE [EFRR]	1 642 940 016	2 935	2 445 821 674,07	1 449 510 814,52	88,23%	2 220	813 830 212,68	482 972 734,79	29,40%
2.1 E-usługi publiczne	280 997 105	134	323 625 753,95	258 784 500,49	92,10%	38	89 702 613,44	69 983 133,87	24,91%
Suma OP 2 TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE [EFRR]	280 997 105	134	323 625 753,95	258 784 500,49	92,10%	38	89 702 613,44	69 983 133,87	24,91%
3.1 Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych	234 611 415	47	270 250 624,60	188 379 593,48	80,29%	1	11 665 760,00	6 999 996,57	2,98%
3.2 Efektywność energetyczna w MŚP	100 923 808	49	148 148 283,59	98 056 528,46	97,16%	0	0,00	0,00	0,00%
3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym	937 936 826	329	1 207 460 269,39	806 170 524,91	85,95%	71	453 119 591,83	330 963 059,21	35,29%
3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych	675 272 562	74	909 204 213,56	646 459 627,09	95,73%	23	378 253 038,87	277 371 132,28	41,08%
3.5 Wysokosprawna kogeneracja	41 391 594	13	80 452 487,99	39 964 638,19	96,55%	5	27 201 082,23	12 736 975,37	30,77%
Suma OP 3 GOSPODARKA NISKOEMISYJNA [EFRR]	1 990 136 205	512	2 615 515 879,13	1 779 030 912,13	89,39%	100	870 239 472,93	628 071 163,43	31,56%
4.1 Gospodarka odpadami	127 490 972	16	207 160 733,05	121 458 556,88	95,27%	4	55 010 857,50	29 709 696,96	23,30%
4.2 Gospodarka wodno-ściekowa	251 852 219	42	393 008 338,92	238 005 265,80	94,50%	17	147 761 561,34	93 605 297,47	37,17%
4.3 Dziedzictwo kulturowe	148 032 513	55	217 875 844,75	139 280 748,46	94,09%	8	41 493 062,70	28 921 758,58	19,54%
4.4 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych	151 992 620	43	129 018 886,38	92 151 371,19	60,63%	1	13 181 988,09	7 271 944,40	4,78%
4.5 Bezpieczeństwo	124 551 600	30	184 005 032,00	120 367 781,82	96,64%	22	89 779 952,12	72 294 519,38	58,04%
Suma OP 4 ŚRODOWISKO i ZASOBY [EFRR]	803 919 925	186	1 131 068 835,10	711 263 724,15	88,47%	52	347 227 421,75	231 803 216,79	28,83%
5.1 Drogowa dostępność transportowa	833 821 197	26	1 089 118 785,32	804 721 258,51	96,51%	1	45 683 209,95	38 830 728,46	4,66%
5.2 System transportu kolejowego	731 697 301	14	966 632 024,86	645 250 011,50	88,19%	5	353 735 160,43	244 578 758,44	33,43%
Suma OP 5 TRANSPORT [EFRR]	1 565 518 498	40	2 055 750 810,18	1 449 971 270,01	92,62%	6	399 418 370,38	283 409 486,90	18,10%
6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną	111 569 610	53	208 484 120,34	104 669 326,23	93,82%	4	12 110 297,78	6 426 917,09	5,76%
6.2 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną	333 675 851	46	401 302 945,50	320 821 656,36	96,15%	3	107 968 699,76	106 686 554,06	31,97%
6.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów	424 349 140	297	683 396 304,99	393 894 081,71	92,82%	75	144 585 086,46	78 247 995,48	18,44%

Oś Priorytetowa i Działanie	Alokacja Programu [zł]	Liczba umów	Wartość ogółem projektów narastająco do 31.12.2021 r. [zł]	w tym dofinansowanie z UE [zł]	% alokacji Programu	Liczba umów	Wartość ogółem umów podpisanych w latach 2019-2021 [zł]	w tym dofinansowanie z UE [zł]	% alokacji Programu
Suma OP 6 INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ [EFRR]	869 594 600	396	1 293 183 370,83	819 385 064,30	94,23%	82	264 664 084,00	191 361 466,63	22,01%
7.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną	177 300 361	94	410 282 844,85	163 016 775,34	91,94%	6	31 937 258,34	13 963 155,38	7,88%
7.2 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną w tym zawodową	110 131 714	53	136 720 726,92	96 847 486,54	87,94%	19	76 004 386,03	48 154 686,22	43,72%
Suma OP 7 INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA [EFRR]	287 432 075	147	547 003 571,77	259 864 261,88	90,41%	25	107 941 644,37	62 117 841,60	21,61%
8.1 Projekty powiatowych urzędów pracy	548 902 449	156	580 258 825,76	493 220 032,62	89,86%	52	382 829 449,28	325 405 032,18	59,28%
8.2 Wsparcie osób poszukujących pracy	94 149 000	82	118 632 456,67	100 837 588,01	107,10%	37	53 672 999,97	45 622 049,84	48,46%
8.3 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	229 246 292	77	265 083 262,86	225 320 773,38	98,29%	22	82 989 025,31	70 540 671,49	30,77%
8.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego	186 885 590	141	220 217 475,53	186 500 978,74	99,79%	47	95 554 256,78	81 096 015,02	43,39%
8.5 Przystosowanie do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych	34 627 827	3	40 275 298,80	34 234 003,98	98,86%	1	12 691 223,60	10 787 540,06	31,15%
8.6 Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP	72 378 130	2	81 463 962,83	69 244 187,40	95,67%	0	0,00	0,00	0,00%
8.7 Aktywne i zdrowe starzenie się	29 333 129	16	48 458 002,06	41 085 674,12	140,07%	5	13 533 875,90	11 503 794,50	39,22%
Suma OP 8 RYNEK PRACY [EFS]	1 195 522 417	477	1 354 389 284,51	1 150 443 238,25	96,23%	164	641 270 830,84	544 955 103,09	45,58%
9.1 Aktywna integracja	354 207 093	271	391 405 460,19	332 246 956,05	93,80%	167	251 591 726,24	213 481 213,90	60,27%
9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych	146 833 486	100	178 133 118,61	151 190 275,91	102,97%	31	61 996 894,59	52 474 485,63	35,74%
9.3 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych	61 651 645	20	73 540 798,35	62 509 678,55	101,39%	20	73 540 798,35	62 509 678,55	101,39%
9.4 Wspieranie gospodarki społecznej	49 461 233	11	58 804 005,59	49 983 404,74	101,06%	4	37 187 408,86	31 609 297,52	63,91%
Suma OP 9 WŁĄCZENIE SPOŁECZNE [EFS]	612 153 456	402	701 883 382,74	595 930 315,25	97,35%	222	424 316 828,04	360 074 675,60	58,82%
10.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej	114 462 649	171	136 256 236,33	115 108 761,73	100,56%	68	64 574 094,99	54 654 227,08	47,75%
10.2 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej	272 174 500	296	262 014 449,26	222 712 280,81	81,83%	67	90 832 210,78	77 207 378,91	28,37%
10.3 Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie	58 253 942	73	70 315 079,67	59 767 817,48	102,60%	1	3 053 703,74	2 595 648,17	4,46%
10.4 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy	261 585 136	156	309 658 176,56	263 185 334,97	100,61%	70	159 094 961,23	135 206 602,12	51,69%
Suma OP 10 EDUKACJA [EFS]	706 476 227	696	778 243 941,82	660 774 194,99	93,53%	206	317 554 970,74	269 663 856,28	38,17%
	9 954 690 523	5 925	13 246 486 504,10	9 134 958 295,97	91,77%	3 115	4 276 166 449,17	3 124 412 678,98	31,39%

Źródło: Wydział Zarządzania RPO, Departament Funduszy Europejskich, UMWD.

Tabela 9. Projekty RPO WD 2014-2020 w podziale na subregiony.

Subregion	Fundusz	Wartość ogółem projektów narastająco do dn. 31.12.2021 r. [zł]	dofinansowanie ze środków UE [zł]	udział subregionu (środki UE) [%]	Wartość ogółem projektów - umowy podpisane w latach 2019-2021 [zł]	dofinansowanie ze środków UE [zł]
jeleniogórski	EFRR	1 579 769 571,10	1 019 311 935,28		343 473 432,32	227 682 260,28
	EFS	406 460 301,69	345 170 663,53		207 302 452,69	176 134 562,89
	razem	1 986 229 872,79	1 364 482 598,81	14,94%	550 775 885,01	403 816 823,17
legnicko-głogowski	EFRR	990 864 463,73	625 533 228,10		335 847 503,13	216 016 065,17
	EFS	232 025 567,23	197 156 373,33		105 128 195,64	89 338 425,31
	razem	1 222 890 030,96	822 689 601,43	9,00%	440 975 698,77	305 354 490,48
wałbrzyski	EFRR	2 102 375 164,27	1 352 291 455,77		895 618 214,79	592 945 095,99
	EFS	516 774 595,15	438 736 034,30		275 751 125,78	234 142 958,55
	razem	2 619 149 759,42	1 791 027 490,07	19,61%	1 171 369 340,57	827 088 054,54
Miasto Wrocław	EFRR	1 998 759 623,93	1 210 487 981,83		514 188 495,74	330 419 215,27
	EFS	309 573 727,25	262 801 934,73		196 279 653,43	166 746 846,65
	razem	2 308 333 351,18	1 473 289 916,56	16,13%	710 468 149,17	497 166 061,92
wrocławski	EFRR	2 136 824 675,02	1 234 111 891,47		444 622 085,08	290 240 019,35
	EFS	339 042 237,96	287 819 743,86		174 462 393,41	148 203 714,24
	razem	2 475 866 912,98	1 521 931 635,33	16,66%	619 084 478,49	438 443 733,59
województwo*	EFRR	1 603 376 396,98	1 286 074 055,03		359 274 088,49	292 416 387,95
	EFS	1 030 640 179,79	875 462 998,74		424 218 808,67	360 127 127,33
	razem	2 634 016 576,77	2 161 537 053,77	23,66%	783 492 897,16	652 543 515,28
Podsumowanie	EFRR	10 411 969 895,03	6 727 810 547,48	73,65%	2 893 023 819,55	1 949 719 044,01
	EFS	2 834 516 609,07	2 407 147 748,49	26,35%	1 383 142 629,62	1 174 693 634,97
	Razem	13 246 486 504,10	9 134 958 295,97	100,00%	4 276 166 449,17	3 124 412 678,98

* w kategorii „województwo” zostały sklasyfikowane projekty realizowane na obszarze większym niż gmina, powiat, których nie można przypisać do danego subregionu, tj. projekty realizowane przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego (np. drogi wojewódzkie), projekty realizowane w ramach instrumentów finansowych, projekty realizowane na terenie całego województwa przez przedsiębiorstwa, fundacje.

Źródło: Wydział Zarządzania RPO, Departament Funduszy Europejskich, UMWD.

3.2.2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Informacja ze stanem narastającym na dzień 31.12.2021 r.

Decyzją z 31 sierpnia 2021 roku (C(2021) 6553), Komisja Europejska zaakceptowała strategiczną zmianę Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 wprowadzając m. in. okres przejściowy dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2022. Wprowadzony okres przejściowy wydłuża implementację PROW 2014-2020 o 2 lata. W tym okresie planowana jest kontynuacja wdrażania zdecydowanej większości obecnie istniejących instrumentów wsparcia w tym m.in. operacje typu „Zarządzanie zasobami wodnymi na gruntach rolnych” w ramach działania „Inwestycje w środki trwałe”, które zostały powierzone do realizacji samorządom.

Łączny limit środków dostępnych na wszystkie działania, które zostały powierzone do realizacji Samorządowi Województwa Dolnośląskiego w ramach PROW na lata 2014-2020 został zwiększony i wynosi 167 929 159 euro.

Dodatkowo w budżecie PROW zapisane zostały środki z finansowaniem z EIO (Europejskiego Instrumentu Odbudowy) w wysokości 19 871 418 euro, które skierowano na realizowane przez samorządy operacje typu gospodarka wodno-ściekowa, oraz środki na operacje Zarządzanie zasobami wodnymi (limit ogólnokrajowy 215 307 245 euro).

Tabela 10. Aktualne limity (w euro) dla województwa na działania PROW 2014-2020 w podziale na działania/operacje.

nazwa działania	4. Inwestycje w środki trwałe	7. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich					19 Leader		
poddziałania nazwa operacji	4.3 Scalanie gruntów	7.2.1 Budowa lub modernizacja dróg	7.2.2 Gospodarka wodno-ściekowa	7.4.1 Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne	7.6.1 Ochrona zabytków ...	7.4.2 Inwestycje w targowiska	19 Leader 19.1; 19.2; 19.3; 19.4	RAZEM:	
limit w euro	35 511 957	59 561 070					2 350 229	70 505 903	167 929 159

Źródło: Wydział Obszarów Wiejskich, Departament Obszarów Wiejskich i Zasobów Naturalnych, UMWD.

Na dzień 31.12.2021 r. w ramach realizacji PROW na lata 2014-2020 Samorząd Województwa podpisał 1505 umów (czynnych tj. zrealizowanych lub będących w realizacji) o przyznanie pomocy na kwotę kosztów kwalifikowalnych 627 459 977 zł, w tym 399 252 776 zł ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Beneficjenci złożyli 2023 wniosków o płatność na kwotę kosztów kwalifikowalnych 449 975 580 zł przy udziale środków EFRROW w wysokości 286 319 462 zł. Agencja Płatnicza (ARiMR) wypłaciła środki dla 1726 zleceń płatności (bez zleceń dla wyprzedzającego finansowania) na kwotę kosztów kwalifikowalnych ogółem 399 065 962 zł, w tym 247 316 575 zł ze środków EFRROW.

Tabela 11. Poziom realizacja poszczególnych działań wdrażanych przez Samorząd Województwa w ramach PROW na lata 2014-2020 ze stanem na 31.12.2021 r. w podziale na subregiony.

Nazwa działania/poddziałania/typ operacji - w tym subregion:	Zawarte umowy / wydane decyzje (czynne)			Wnioski o płatność - złożone			Zrealizowane płatności		
	ilość	kwota (zł)		ilość*	kwota (zł)		ilość*	kwota (zł)	
		ogółem	EFRROW		ogółem	EFRROW		ogółem	EFRROW
4.3 Scalanie gruntów w tym subregion:	10	98 972 708	62 976 327	8	15 796 369	10 051 229	8	15 796 368	10 051 229
jeleniogórski	3	23 673 705	15 063 578	3	4 662 882	2 966 992	3	4 662 882	2 966 992
legnicko-głogowski	2	17 576 123	11 183 685	2	5 350 898	3 404 776	2	5 350 897	3 404 776
wałbrzyski	4	53 988 070	34 352 605	3	5 782 588	3 679 461	3	5 782 588	3 679 461
wrocławski	1	3 734 810	2 376 459	0	0	0	0	0	0
7.2.1 Budowa lub modernizacja dróg lokalnych	76	84 547 243	53 797 411	96	90 468 598	57 565 169	90	82 916 365	52 759 682
jeleniogórski	13	22 075 420	14 046 590	19	25 949 014	16 511 358	16	21 540 508	13 706 225
legnicko-głogowski	12	13 469 918	8 570 909	16	15 012 626	9 552 534	14	12 518 856	7 965 748
wałbrzyski	33	31 666 503	20 149 396	40	32 177 750	20 474 702	39	31 576 179	20 091 923
wrocławski	18	17 335 401	11 030 516	21	17 329 207	11 026 575	21	17 280 821	10 995 786
7.2.2 Gospodarka wodno-ściekowa	85	157 405 158	100 156 902	84	87 715 214	55 813 190	66	71 242 038	45 331 308
jeleniogórski	20	31 229 379	19 871 254	20	14 589 692	9 283 421	17	13 803 369	8 783 084
legnicko-głogowski	10	21 823 849	13 886 515	11	18 531 443	11 791 557	7	12 129 162	7 717 786
wałbrzyski	30	54 916 425	34 943 321	26	27 445 207	17 463 385	23	25 308 584	16 103 852
wrocławski	25	49 435 505	31 455 812	27	27 148 872	17 274 827	19	20 000 922	12 726 587
7.4.1 Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne	57	48 250 185	30 701 593	90	47 255 380	30 068 598	74	38 628 070	24 579 041
jeleniogórski	9	7 088 883	4 510 656	17	8 267 729	5 260 756	13	6 259 731	3 983 067
legnicko-głogowski	10	6 475 351	4 120 266	16	7 437 460	4 732 456	11	4 769 558	3 034 870
wałbrzyski	20	16 693 212	10 621 891	32	17 397 220	11 069 851	26	14 306 488	9 103 218
wrocławski	18	17 992 739	11 448 780	25	14 152 970	9 005 535	24	13 292 293	8 457 886
7.4.2 Inwestycje w targowiska	14	16 470 162	10 479 964	18	15 999 866	10 180 715	14	12 858 553	8 181 897
jeleniogórski	3	3 632 933	2 311 635	4	3 632 933	2 311 635	4	3 325 101	2 115 762
legnicko-głogowski	1	1 569 096	998 416	0	0	0	0	0	0
wałbrzyski	5	5 542 947	3 526 977	7	6 354 949	4 043 654	5	4 788 961	3 047 216
wrocławski	5	5 725 186	3 642 936	7	6 011 985	3 825 426	5	4 744 491	3 018 919
7.6.1 Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego	16	9 795 193	6 232 681	21	9 691 413	6 166 646	21	9 670 688	6 153 459
jeleniogórski	4	2 158 817	1 373 655	7	2 131 438	1 356 234	7	2 154 030	1 370 609
legnicko-głogowski	4	2 768 366	1 761 511	4	2 691 964	1 712 897	4	2 663 742	1 694 939
wałbrzyski	5	3 020 335	1 921 839	7	3 020 335	1 921 839	7	3 020 335	1 921 839
wrocławski	3	1 847 676	1 175 676	3	1 847 676	1 175 676	3	1 832 582	1 166 072
19.1 Wsparcie przygotowawcze	17	2 222 000	1 413 858	34	2 222 000	1 413 858	34	2 222 000	1 413 858
19.2 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju***	1221	165 875 389	105 546 510	1620	145 136 583	92 350 408	1381	131 228 376	76 891 521
jeleniogórski	297	41 522 668	26 420 874	378	36 214 511	23 043 293	333	34 007 343	19 462 939
legnicko-głogowski	113	17 808 907	11 331 807	169	15 417 844	9 810 374	122	13 415 073	7 500 971
wałbrzyski	358	45 433 716	28 909 473	513	41 847 214	26 627 382	458	38 619 887	23 791 214
wrocławski	435	57 356 028	36 495 640	510	45 808 334	29 147 843	442	41 708 002	23 923 301
Inne	18	3 754 071	2 388 715	50	5 848 680	3 721 515	26	3 478 071	2 213 097
19.3 Wdrażanie projektów współpracy	9	5 924 524	3 769 774	5	2 970 766	1 890 299	3	3 343 009	2 127 156
19.4 Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji	17	40 219 414	25 591 613	81	34 941 391	22 233 207	69	33 382 494	21 241 280
RAZEM:	1505	627 459 976	399 252 776	2023	449 975 580	286 319 461	1726	399 065 961	247 316 575

* w przypadku działania 19.2 19.3 i 19.4 w ilości złożonych Wniosków o Płatność i zrealizowanych płatności nie uwzględniono wniosków i zleceń płatności dla wyprzedzającego finansowania.

** w przypadku działań 19.1, 19.3, 19.4 ze względu na to, że dotyczą one projektów międzyregionalnych i międzynarodowych, nie przedstawiono w ujęciu subregionalnym.

*** w przypadku poddziałania 19.2 i projektów realizowanych na obszarze kilku subregionów klasyfikacji do danego subregionu dokonano po lokalizacji siedziby beneficjenta.

3.2.3. Program Operacyjny Rybactwo i Morze 2014-2020

Program Operacyjny Rybactwo i Morze 2014-2020 na terenie województwa dolnośląskiego realizowany jest na obszarze działania Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo dla Doliny Baryczy (subregion wrocławski). Wysokość środków do wykorzystania na realizację LSR przez LGD Partnerstwo dla Doliny Baryczy ustalono ogółem na kwotę 2 700 000,00 EUR. Do końca 2021 roku do Samorządu Województwa LGD przekazała 107 wniosków o przyznanie pomocy, w tym:

- 105 wniosków spełniało kryteria wyboru wniosków o dofinansowanie (zarówno mieszczące się, jak i niemieszczące się w limicie środków) w zakresie 4.2 „Realizacja lokalnych strategii rozwoju” na kwotę pomocy 19 374 597,84 zł (183,06% limitu) oraz
- 2 wnioski w zakresie 4.3 „Działania z zakresu współpracy” na kwotę 252 438,51 zł (116,87% limitu).

Samorząd Województwa Dolnośląskiego, na dzień 31.12.2021 r., podpisał 57 umów na kwotę 10 957 448 zł, w tym:

- 56 umów w zakresie działania 4.2 „Realizacja lokalnych strategii rozwoju kierowanych przez społeczność” na kwotę 10 942 139 zł,
- 1 umowę w zakresie 4.3 „Działania prowadzone w ramach współpracy” na kwotę 15 309,00 zł.

Beneficjenci złożyli łącznie 48 wniosków o płatność na kwotę 8 712 986,97 zł, w tym:

- 47 wniosków w zakresie 4.2 „Realizacja lokalnych strategii rozwoju kierowanych przez społeczność” na kwotę 8 697 677,97 zł (z czego wypłacono 8 682 712,88 zł),
- 1 wniosek w zakresie 4.3 „Działania prowadzone w ramach współpracy” na kwotę 15 309,00 zł (z czego wypłacono 100 %).

Łączna wypłacona kwota pomocy wynosi 8 698 021,88 zł i obejmuje 45 operacji, w tym:

- 44 operacje w zakresie 4.2 ze środkami w wysokości 8 682 712,88 zł,
- 1 operację w zakresie 4.3 ze środkami w wysokości 15 309,00 zł.

W wyniku realizacji projektów utworzono m.in. 38 nowych miejsc pracy.

4. WNIOSKI I REKOMENDACJE

4. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Zmiana uwarunkowań prawnych. Zgodnie z postanowieniami „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” następuje zmiana systemu zarządzania rozwojem kraju. Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (ustawa zuzppr) wprowadziła zmiany związane z pierwszym etapem wdrażania zintegrowanego podejścia przy planowaniu rozwoju oraz porządkowania zagadnień, narzędzi zarządzania i realizacji polityki przestrzennej będących integralną częścią polityki rozwoju. Wprowadzane są zmiany przepisów mające na celu m.in. zintegrowanie planowania przestrzennego z planowaniem społeczno-gospodarczym. Zgodnie z art. 31 ust. 1 ustawy zuzppr aktualna Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego będzie mogła obowiązywać do 31 grudnia 2025 r. Nowa strategia będzie musiała spełniać wymogi art. 11 ust. 1c ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, a więc będzie określać m.in. elementy właściwe do określania w obowiązującym planie województwa, tj.:

- cele strategiczne w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
- kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
- oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
- model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa;
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie;
- obszary strategicznej interwencji, o których mowa w art. 12a ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, wraz z zakresem planowanych działań;
- obszary strategicznej interwencji kluczowe dla województwa, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;
- system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;
- ramy finansowe i źródła finansowania.

Nowelizacja Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju stwarza podstawy prawne dla koordynacji różnych instrumentów i źródeł finansowania oraz zapewnienia spójności w planowaniu działań rozwojowych. Na poziomie regionalnym istotą zmianą będzie wprowadzenie aspektów przestrzennych do strategii rozwoju województwa – tzw. modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa. Nowe regulacje wprowadzają obowiązek uwzględnienia w planie województwa ustaleń średniookresowej strategii rozwoju kraju oraz uwarunkowań wynikających z diagnozy przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju województwa. Ustawa wychodzi również naprzeciw koncepcji wzmocnienia obszarów o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych i przestrzennych, do których konieczne jest skierowanie zintegrowanych interwencji publicznych – tzw. obszarów strategicznej interwencji (OSI). Obowiązek wskazywania interwencji w OSI na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz powiązanie obszarów strategicznej interwencji ze wsparciem inwestycyjnym (finansowanym z różnych źródeł) lub regulacyjnym ma na celu lepsze ukierunkowanie dostępnych instrumentów na rozwiązywanie problemów zwłaszcza na tych obszarach, gdzie kumulacja negatywnych zjawisk jest na tyle duża, że uniemożliwia rozwój. Zaproponowane zmiany w ustawie umożliwią również przygotowanie dokumentów niezbędnych dla pozyskania funduszy UE na lata 2021-2027, tj. Umowy Partnerstwa i programów ją realizujących. **Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego powinna zostać więc dostosowana do nowych wymogów maksymalnie do 2026 r.**

Realizacja celów strategicznych. Na potrzeby monitoringu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 stworzona została macierz wskaźników ilościowych, odnoszących się do rezultatów realizacji każdego z określonych w niej celów strategicznych. Ze względu na stosunkowo krótki okres obowiązywania Strategii (od września 2018 roku) wnioskowanie w zakresie uwidaczniających się tendencji badanych zjawisk ma charakter uproszczony:

- W ramach realizacji **celu 1** „Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu” większość wskaźników monitorujących cechuje się wzrostem wartości. Szczególnie korzystna sytuacja uwidacznia się pod względem wartości produktu krajowego brutto per capita (wskaźnik 1.1.), poziomu nakładów na działalność badawczo-rozwojową (wskaźnik 1.4) oraz udziału przedsiębiorstw współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej (wskaźnik 1.6.).
- W odniesieniu do realizacji **celu 2** „Poprawa jakości i dostępności usług publicznych” wszystkie wskaźniki monitorujące charakteryzują się korzystnym kierunkiem zmian wartości. Szczególnie dobra sytuacja zaznacza się w obszarze opieki nad dziećmi w żłobkach i przedszkolach (wskaźnik 2.2. i 2.4.), w którym to mierniki osiągnęły wartości docelowe dla 2020 roku, a w przypadku opieki żłobkowej nawet dla 2030 roku. Niepokojącym zjawiskiem w ramach analizowanego celu są natomiast wahania wartości liczby zgonów niemowląt (wskaźnik 2.6.). zaznaczyć należy jednak, że w 2020 roku wartość wskaźnika znacznie się zmniejszyła względem roku poprzedniego i osiągnęła zakładaną dla 2020 roku wartość.
- Analizując realizację **celu 3** „Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego”, należy stwierdzić, że prawie wszystkie wskaźniki monitorujące wyróżniają się korzystnym trendem zmian wartości. Wyraźne zmiany *in plus* obserwuje się w zakresie aktywności obywatelskiej (wskaźnik 3.1.), liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (wskaźnik 3.6.), a także w zakresie aktywizacji ludności w wieku 25-64 lata na rynku pracy (wskaźnik 3.7.). W każdym z wymienionych obszarów wartości wskaźników monitorujących osiągnęły stan docelowy przewidziany dla 2020 roku. Negatywną tendencją charakteryzuje się wskaźnik zdawalności matur (wskaźnik 3.5.), który w 2020 roku znacznie się obniżył względem lat poprzednich (negatywny wpływ pandemii na edukację).
- W ramach realizacji **celu 4** „Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego” większość wskaźników wykazuje pozytywny trend zmian. Korzystna sytuacja występuje

m.in. w przypadku wolumenu odpadów komunalnych zebranych selektywnie (wskaźnik 4.5), czy wzrostu udziału energii z odnawialnych źródeł (wskaźnik 4.2.). Korzystnym zjawiskiem, jest również spadek wartości wskaźników monitorujących zanieczyszczenie gazowe powietrza (wskaźnik 4.3.). W większości przypadków wartości wskaźników osiągnęły zakładane wartości dla 2020 roku.

- Odnosząc się do realizacji **celu 5** „Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu” należy podkreślić, że niemal wszystkie wskaźniki monitorujące cechuje korzystna tendencja zmian ich wartości. W szczególności pozytywne zmiany uwidaczniają się pod względem długości dróg ekspresowych i autostrad (wskaźnik 5.1.), spadku liczby wypadków drogowych (wskaźnik 5.5.), czy liczby miast obsługiwanych regionalnym transportem kolejowym (wskaźnik 5.7.). Ze względu na sytuację pandemiczną część wskaźników zanotowała wyraźny spadek wartości względem lat poprzednich, szczególnie wyraźny w przypadku liczby pasażerów korzystających z transportu kolejowego (wskaźnik 5.3.), a także w zakresie ruchu pasażerów w transporcie lotniczym (wskaźnik 5.4.).

Wyzwania rozwojowe wynikające ze zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej, rekomendowane do uwzględnienia przy nowelizacji dokumentów programujących rozwój i dotyczących województwa dolnośląskiego.

- **Problemy demograficzne i starzenie się społeczeństwa oraz towarzyszące temu wewnątrzregionalne zróżnicowanie**

Województwo dolnośląskie zamieszkiwało w 2020 roku 2 mln 891,3 tys. Osób, co stanowiło 7,6% ludności Polski, klasyfikując region na 5. miejscu w kraju pod względem zaludnienia. W latach 2016-2020 nastąpił spadek liczby mieszkańców – łącznie przez okres 5 lat ubyło 12,4 tys. osób. Według dostępnych prognoz demograficznych, następne lata również przyniosą spadek liczby ludności w regionie, a także niekorzystne zmiany pod względem struktury wieku ludności. Szczególnie narażane na te negatywne zjawiska są obszary w południowej oraz północnej części regionu. W większych miastach regionu i ich obszarach funkcjonalnych obserwowany będzie nadal napływ ludności, co również może stanowić poważne wyzwanie dla społeczno-gospodarczego, ale także przestrzennego rozwoju tych obszarów. Tę niekorzystną sytuację wzmacnia także ruch wędrownikowy zwrócony do miast i ich obszarów funkcjonalnych oraz proces chaotycznej suburbanizacji.

- **Postępująca polaryzacja – obszary funkcjonalne miast vs. obszary ulegające peryferyzacji**

U podstaw postępującej polaryzacji przestrzeni województwa leżą nie tylko niekorzystne zmiany demograficzne (migracje do miast), ale także czynniki natury ekonomicznej. Miasta wraz ze swoimi obszarami funkcjonalnymi stanowią silne atraktory, przyciągające kapitał w postaci inwestorów, ale również kapitał społeczny, charakteryzujący się wysoką przedsiębiorczością. Miasta (i ich obszary funkcjonalne) oferują często wyższą jakość życia niż mniejsze miejscowości, położone peryferyjnie, co również sprzyja przyciąganiu nowych mieszkańców. Wyludniające się obszary, które ulegają peryferyzacji potrzebują natomiast zabezpieczenia standardów życia oraz silnego impulsu rozwojowego, co wielokrotnie wymagać będzie musiało zmiany przyjętej strategii rozwoju jednostki.

- **Presja inwestycyjna w obszarach cennych środowiskowo**

Obszary cenne przyrodniczo charakteryzują się dużą wrażliwością funkcjonalną i przestrzenną. Ze względu na swoją atrakcyjność (krajobrazową, turystyczną) są coraz częściej narażane na szereg negatywnych zjawisk mogących poważnie zagrozić ich kondycji i całkowitej utracie walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Wśród tych zjawisk coraz większą rolę przyjmuje presja inwestycyjna uzasadniana chęcią rozwoju gospodarczego tych obszarów (głównie w wymiarze turystycznym). Jednakże skumulowane inwestycje wynikające z atrakcyjności krajobrazu oraz funkcji środowiska naturalnego paradoksalnie, nieodwracalnie degradują ów krajobraz. Również efekt inwestycyjny nie sprzyja endogennemu rozwojowi w wymiarze społecznym i gospodarczym na zakładanym i oczekiwanym pierwotnie poziomie. Konieczne jest zatem zachowanie równowagi w prowadzonej polityce przestrzennej na szczeblu lokalnym dbając zarówno o zachowanie walorów krajobrazowych i podnoszenie kondycji społeczno-gospodarczej miejscowości znajdujących się w obszarach cennych środowiskowo.

- **Działania mitygacyjne i adaptacyjne do zachodzących zmian klimatycznych**

Łagodzenie zachodzących zmian klimatycznych, a także adaptacja do ich następstw stanowi jedno z najważniejszych współczesnych globalnych problemów. Do głównych wyzwań należy ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, pochodzących głównie ze spalania paliw kopalnych oraz zastąpienie ich bezemisyjnymi lub niskoemisyjnymi źródłami energii. Transformacja energetyczna oprócz rozwoju energetyki z odnawialnych źródeł powinna objąć również poprawę efektywności energetycznej, rozwój energetyki obywatelskiej, elektroprosumeryzmu i technologii pozwalających magazynować energię.

- **Ochrona powietrza**

Jednym z istotniejszych wyzwań w zakresie ochrony powietrza jest redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza pochodzących z sektora komunalno-bytowego. W praktyce cel ten zdefiniowany jest przez trzy uchwały antysmogowe przyjęte uchwałami Sejmiku Województwa Dolnośląskiego. Cel ten ściśle powiązany jest z transformacją energetyczną regionu.

- **Ochrona wód i przeciwdziałanie suszom**

Zachodzące zmiany klimatu oraz postępująca degradacja środowiska naturalnego determinują konieczność ochrony wód oraz przeciwdziałanie coraz częściej występującym w naszym kraju suszom. Zjawisko suszy doprowadza do ograniczeń w zaspokajaniu potrzeb wodnych ludności i produkcji rolnej oraz funkcjonowania wszystkich sektorów gospodarki czy ekosystemów wodnych i od wód zależnych. Susza ogranicza funkcjonowanie wszelkich form życia biologicznego. Należy

zatem skutecznie zarządzać zasobami wodnymi, m.in. poprzez spowalnianie ich odpływu, odtworzenie naturalnej retencji oraz zwiększanie retencjonowania (magazynowania) wód. Kluczowa w tym zakresie jest edukacja, także na szczeblu wyższym.

- **Dostępność do usług publicznych oraz infrastruktury społecznej**

Województwo dolnośląskie cechuje się bardzo zróżnicowanym dostępem do usług publicznych oraz infrastruktury społecznej. W tym wymiarze, także dokonuje się polaryzacja regionu. Obszary miast wraz z ich obszarami funkcjonalnymi charakteryzują się dużo wyższą dostępnością do usług publicznych (np. edukacji, ochrony zdrowia), tym samym zapewniają wyższą jakość życia oraz większe szanse rozwojowe swoim mieszkańcom. Ograniczona dostępność usług publicznych na obszarach peryferyjnych dodatkowo wzmacnia negatywne zjawiska demograficzne (odpływ ludności z takich obszarów do innych ośrodków).

- **Poprawa dostępności transportu publicznego a także rozwój zeroemisyjnych systemów transportu**

Dostępność transportu publicznego, podobnie jak dostępność do pozostałych usług publicznych ma znaczący wpływ na jakość życia mieszkańców danego regionu, gminy czy miejscowości. Stanowi również czynnik wzmacniający polaryzację regionu na obszary bardziej dostępne vs. obszary peryferyjne. Dostępność do transportu publicznego determinuje niejednokrotnie możliwość rozwoju i utrzymania kapitału ludzkiego poprzez edukację, jak również podejmowanie pracy zarobkowej. Wykluczenie komunikacyjne jest poważnym problemem codziennego życia tysięcy mieszkańców zarówno mniejszych miejscowości, jak i suburbanalnych osiedli wokół największych miast regionu. Rozwój transportu publicznego w świetle zachodzących zmian klimatycznych, powinien odbywać się poprzez wykorzystanie technologii zeroemisyjnych.

- **Skrócenie łańcuchów dostaw żywności a także produkcja żywności na bazie zasobów endogennych**

Żywność produkowana lokalnie tradycyjnie była elementem rozwoju obszarów wiejskich. Wraz z rozwojem wolnego rynku i obniżeniem kosztów transportu produkty lokalne zaczęły być zastępowane przez importowane, wynikające z handlu globalnego. Doświadczenia wynikające z zerwania łańcuchów dostaw żywności implikowane pandemią i wojną wskazują na konieczność budowy systemu bezpieczeństwa żywnościowego. Wzrasta w związku z tym znaczenie lokalnej produkcji rolnej, nie tylko ze względu na potrzeby zgłaszane przez konsumentów (walory smakowe, unikatowość), ale również z powodu potrzeby ograniczenia negatywnego wpływu na klimat i środowisko jaki wywiera produkcja oraz transport żywności. Skracanie drogi produktów od pola do stołu, wsparcie lokalnych wytwórców i rolników, a także promocja regionu przy pomocy lokalnych produktów to najważniejsze wyzwania stojące przed obszarami wiejskimi.

Pozostałe wnioski rekomendacje w zakresie wdrażania dokumentu Strategii rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 obejmują:

Tabela 12. Wnioski i rekomendacje w zakresie wdrażania SRWD 2030.

Lp.	Przedmiot uwagi [cel strategiczny, priorytet / system wdrażania / system monitoringu / ect.]	Treść wniosku / rekomendacji	Uzasadnienie
1.	Cel strategiczny 1, cel operacyjny 1.3. Wzmacnianie innowacyjności regionu	Weryfikacja przedsięwzięcia strategicznego 1.3.1 i ukierunkowanie go wyłącznie na inteligentne specjalizacje w wymiarze regionalnym.	Wspieranie rozwoju innowacyjności ma być ukierunkowane na inteligentne specjalizacje sformułowane w DSI, a nie na wszystkie specjalizacje gospodarcze. Podstawą koncepcji inteligentnych specjalizacji jest bowiem współpraca środowisk biznesowych i naukowych oraz realizacja prac B+R i na tym powinno koncentrować się wsparcie.
2.	Cel strategiczny 2, przedsięwzięcie strategiczne 2.3.4. Podejmowanie działań na rzecz upowszechniania i poprawy dostępności do kultury	Podjęcie działań zmierzających do utworzenia ciała prowadzącego działalność sieciującą oraz inicjującą współdziałanie podmiotów z obszaru kultury, poprawiającą dostęp do kultury mieszkańców regionu.	Brak tego typu podmiotu w województwie dolnośląskim wpływa negatywnie na dostęp do kultury oraz jej upowszechnianie, co znalazło odzwierciedlenie w raporcie pt. „ <i>Regionalne domy i ośrodki kultury - analiza funkcjonowania</i> ” zrealizowanym we współpracy z Narodowym Centrum Kultury w Warszawie.
3.	Cel strategiczny 3, cel operacyjny 3.4. Poprawa efektywności kształcenia	W ramach przedsięwzięć strategicznych rekomenduje się dodanie przedsięwzięcia związanego z digitalizacją procesów kształcenia. Dokładny zakres przedsięwzięcia i jego opis powinien być przygotowany przez komórki odpowiedzialne za edukację. Odpowiednie informacje należy również umieścić w diagnozie.	Doświadczenia z wdrażania środków europejskich wskazują, że digitalizacja procesu nauczania na każdym poziomie jest szczególnie ważna dla potencjalnych beneficjentów. Dodatkowo ten zakres edukacji okazał się niezwykle istotny w czasie pandemii COVID-19. W naszej ocenie SRWD 2030 powinna uwzględniać aspekty digitalizacji nauczania, ponieważ bez tego trudno mówić o poprawie efektywności kształcenia w regionie. Przy formułowaniu przedsięwzięcia proponujemy odnieść się do dokumentów strategicznych funkcjonujących już na poziomie europejskim, jak i krajowym np. <i>Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej na lata 2021–2027</i> lub planowany <i>Program Rozwoju Kompetencji Cyfrowych do 2030</i> . Konieczność podjęcia działań w tym zakresie podkreśla między innymi NIK w swoim raporcie <i>Działania organów administracji publicznej na rzecz podnoszenia kompetencji cyfrowych społeczeństwa</i> . Również Europejski Trybunał Obrachunkowy prowadził kontrolę w tym zakresie w kilku krajach UE, a czynności dotyczyły również projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020.

Lp	Przedmiot uwagi [Cel strategiczny, priorytet / system wdrażania / system monitoringu / ect.]	Treść wniosku / rekomendacji	Uzasadnienie
4.	Cel strategiczny 3, cel operacyjny 3.4 Poprawa efektywności kształcenia, przedsięwzięcie strategiczne 3.4.2. Działania na rzecz podniesienia jakości oraz atrakcyjności szkolnictwa zawodowego	Rekomenduje się przygotowanie programu rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie dolnośląskim we współpracy z organami prowadzącymi szkoły zawodowe (przede wszystkim ze starostwami powiatowymi), który byłby podstawą projektu analogicznego do tego zrealizowanego z RPO WD 2007-2013 „Modernizacja centrów kształcenia zawodowego na Dolnym Śląsku” (https://umwd.dolnyslask.pl/edukacja/projekty-rpo-i-ewt/modernizacja-centrow-ksztalcenia-na-dolnym-slasku/) koordynowanego przez ówczesny Wydział Edukacji i Nauki UMWD.	Zgodnie z naszą wiedzą i na podstawie doświadczeń z realizacji projektów finansowanych ze środków unijnych stan wyposażenia i poziom kształcenia większości publicznych szkół zawodowych nie odpowiada obecnym potrzebom rynku pracy. Aby sprostać wyzwaniom przyszłości należy wykorzystać środki europejskie dla zmiany tego stanu. Zadanie to powinno być realizowane przez Departament Spraw Społecznych lub inną jednostkę organizacyjną naszego samorządu we współpracy z Politechniką Wrocławską, która aktywnie uczestniczyła w projekcie z poprzedniego RPO.
5.	Cel strategiczny 4, przedsięwzięcie strategiczne 4.2.4. Wzmocnienie potencjału uzdrowiskowego i turystycznego. Cel przypisany do Programu ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego	Wykreślenie tego celu jako przypisanego do Programu ochrony powietrza w Planie wykonawczym SRWD 2030.	Działanie wykracza poza art. 84 ustawy <i>Prawo ochrony środowiska</i> oraz poza rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych. Program ochrony powietrza jest dokumentem naprawczym i określa tylko te działania, które mają doprowadzić do jego poprawy. W programie nie wskazuje się obszarów szczególnych jak uzdrowiska. Obszary przekroczeń poszczególnych substancji są określone na podstawie wyników modelowania rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w atmosferze w połączeniu z analizą stężeń zarejestrowanych w poszczególnych stacjach pomiarowych. Realizacja modelowania na potrzeby wsparcia rocznej oceny jakości powietrza w strefach, zgodnie z zapisami ustawy <i>Prawo ochrony środowiska</i> (art. 88 ust. 6), jest powierzona Instytutowi Ochrony Środowiska – Państwowemu Instytutowi Badawczemu, a przedstawione w Programie obszary przekroczeń są wyznaczone przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu w ramach oceny rocznej jakości powietrza. W ramach Programu ochrony powietrza, dla obszarów przekroczeń wykonywane jest kolejne modelowanie rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń, które ma na celu szczegółowe określenie wielkości udziału poszczególnych typów emisji w stężeniach. Dzięki temu możliwe jest przeanalizowanie, które ze źródeł emisji mają największy wpływ na powstanie danego obszaru przekroczeń, a w kolejnym etapie wskazanie właściwych i efektywnych działań naprawczych. Oznacza to, że Program obejmuje swoimi działaniami obszary przekroczeń wskazane w ocenie GIOŚ. Zadania określane w programie jak i jego zakres wynikają z art. 84 ustawy <i>Prawo ochrony środowiska</i> oraz aktów wykonawczych do tej ustawy i nie przewidują szczególnych zadań dla uzdrowisk.
5.	Cel strategiczny 4, cel operacyjny 4.4. Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego	Weryfikacja celu operacyjnego 4.4 w związku z koniecznością uwypuklenia dekarbonizacji i działań na rzecz osiągnięcia przez region neutralności klimatycznej w perspektywie wieloletniej.	Toczące się prace nad Strategią Energetyczną oraz Funduszem Sprawiedliwej Transformacji wskazują na priorytety w kierunkach wsparcia sektora energetyki oraz ograniczania emisji.
7.	Cel 4, przedsięwzięcie strategiczne 4.5.1. Wsparcie przedsięwzięć służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego w regionie	Rekomenduje się podjęcie działań zmierzających do poprawy monitoringu przedsięwzięć kulturalnych.	Brak wskaźnika.
3.	Cel 4, cel operacyjny 4.1.1. Działania w zakresie zwalczania niskiej emisji. Cel przypisany do Programu ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego	Zmiana brzmienia celu na: Poprawa jakości powietrza w województwie dolnośląskim.	Obecne brzmienie celu bardziej wpisuje się w dokument jaki stanowią uchwały antysmogowe i nie jest spójny w stosunku do celu <i>Programu ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego</i> (POP). Celem programu jest poprawa jakości powietrza ze źródła, które w programie zostanie wskazane za powodujące przekroczenia. Dla różnych substancji powody przekroczeń mogą być różne, np. dla pyłu – niska emisja, dla metalów w pyłe - przemysł, dla dwutlenku azotu – transport. Zatem celem POP nie jest zwalczanie niskiej emisji, cel wyznaczony jest za każdym razem inny w zależności od tego, dla jakiego obszaru i dla jakiej substancji jest on opracowywany.

Lp.	Przedmiot uwagi [cel strategiczny, priorytet / system wdrażania / system monitoringu / ect.]	Treść wniosku / rekomendacji	Uzasadnienie
9.	Cel strategiczny 5, przedsięwzięcie strategiczne 5.1.1.Modernizacja dróg i linii kolejowych na terenie WD ze szczególnym uwzględnieniem problematyki transportu ciężkiego. Cel przypisany jest do dokumentu Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego	Zamiana brzmienia celu 5.1.1. na: Podejmowanie działań przez zarządzających drogami i liniami kolejowymi ograniczających poziom hałasu w środowisku.	Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego ma na celu określenie działań redukujących emisję z dróg, które powodują przekroczenia norm. Działania w programie ochrony środowiska przed hałasem określone są w art. 119a ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. <i>Prawo ochrony środowiska</i> : są to działania ograniczające poziom hałasu w środowisku przedstawiony na strategicznych mapach hałasu: 1) zrealizowane, 2) planowane do realizacji w ciągu pięciu lat oraz 3) planowane do realizacji długoterminowej - z uwzględnieniem liczby mieszkańców na terenie objętym programem oraz efektywności ekologicznej i ekonomicznej działań programu.
10.	System monitoringu	Rekomenduje się wprowadzenie wskaźnika 2.8: Liczba podmiotów współpracujących.	
11.	System monitoringu	Rekomenduje się wprowadzenie wskaźników: 4.8: Procent wydatków na kulturę w budżecie Województwa Dolnośląskiego, 4.9: Liczba wspartych przez SWD przedsięwzięć z zakresu kultury	

Źródło: UMWD.

Wykaz skrótów

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
ARR – Agencja Rozwoju Regionalnego
BDO – baza danych o odpadach
BDUR – Baza Danych Urzędniowo-Rolnych
BWD – Budżet Województwa Dolnośląskiego
DAWG – Dolnośląska Agencja Współpracy Gospodarczej sp. z o.o.
DFR – Dolnośląski Fundusz Rozwoju sp. z o.o.
DFG – Dolnośląski Fundusz Gospodarczy sp. z o.o.
DCR – Dolnośląskie Centrum Rehabilitacji sp. z o.o.
DCZP – Dolnośląskie Centrum Zdrowia Psychicznego sp. z o.o.
DOT – Dolnośląska Organizacja Turystyczna
DPIN – Dolnośląski Park Innowacji i Nauki S.A.
DPS – Dom Pomocy Społecznej
DSDiK – Dolnośląska Służba Dróg i Kolei we Wrocławiu
DSI – Dolnośląska Strategia Innowacji 2030
DŚ.ZDŹiZ – Dolny Śląsk. Zielona Dolina Żywności i Zdrowia
DZD DOZEDO – Dolnośląska Zielona Dolina sp. z o.o.
DZPK – Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS – Europejski Fundusz Społeczny
EWT – Europejska Współpraca Terytorialna
FST – Fundusz Sprawiedliwej Transformacji
GDDKiA – Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad
GDOŚ – Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GOPR – Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe
GUS – Główny Urząd Statystyczny
IRT – Instytut Rozwoju Terytorialnego
JST – jednostka samorządu terytorialnego
KARR – Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.
KFR – Kongres Firm Rodzinnych
KKK – Krajowy Klaster Kluczowy
KSOW – Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich
LGD – Lokalna Grupa Działania
MGMiŻŚ – Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej
MŚP – małe i średnie przedsiębiorstwa
NGO – organizacja pozarządowa
NOT – Naczelna Organizacja Techniczna
NSzW – Nowy Szpital Wojewódzki sp. z o.o.
OA DOPS – Ośrodek Adopcyjny Dolnośląskiego Ośrodka Polityki Społecznej
ODR – Odrzańska Droga Wodna
OZE – odnawialne źródła energii
PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
POT – Polska Organizacja turystyczna
PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSZOK – Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych
PZPWD – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego
RIS – Regionalna Strategia Innowacji
RPO WD – Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego
SK – studium korytarzowe
SOOŚ – strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
SRWD – Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030
UE – Unia Europejska
UTW – Uniwersytet Trzeciego Wieku
UMWD – Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego
WD – województwo dolnośląskie
WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Spis wykresów

Wykres 1. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	7
Wykres 2. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	8
Wykres 3. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	8
Wykres 4. Udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	9
Wykres 5. Udział przedsiębiorstw usługowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	9
Wykres 6. Budynki mieszkalne podłączone do kanalizacji w % ogółu budynków mieszkalnych w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	10
Wykres 7. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	11
Wykres 8. Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	11
Wykres 9. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	12
Wykres 10. Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	12
Wykres 11. Liczba uczestników imprez masowych ogółem (artystyczno-rozrywkowych, sportowych i interdyscyplinarnych) na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	13
Wykres 12. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	13
Wykres 13. Liczba kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka na 10 tys. mieszkańców w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	14
Wykres 14. Zdawalność egzaminów maturalnych w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	14
Wykres 15. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	15
Wykres 16. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata wg BAEL w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	15
Wykres 17. Liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 mieszkańców w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	16
Wykres 18. Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	17
Wykres 19. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	17
Wykres 20. Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	18
Wykres 21. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych ogółem w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	19
Wykres 22. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem Polski i województw w 2016 r. i 2020 r.	20
Wykres 23. Odpady wytworzone w ciągu roku (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2016 i 2020 r.	20
Wykres 24. Długość dróg ekspresowych i autostrad na 10 tys. ludności w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	21
Wykres 25. Liczba pasażerów odprawionych przez Koleje Dolnośląskie i Przewozy Regionalne w latach 2016-2020.	22
Wykres 26. Liczba pasażerów w województwach w przewozach regionalnych i aglomeracyjnych w 2019 r.	22
Wykres 27. Ruch pasażerski ogółem w Porcie Lotniczym Wrocław w latach 2016-2020 oraz w portach lotniczych w województwach w latach 2019-2020.	23
Wykres 28. Liczba wypadków drogowych na 100 tys. ludności w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	23
Wykres 29. Długość czynnych linii kolejowych na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	24
Wykres 30. Liczba miast obsługiwanych regionalnym transportem kolejowym na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020.	24
Wykres 31. Liczba inwestycji celu publicznego ustalonych w dokumentach krajowych.	112
Wykres 32. Liczba Inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym wynikające z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego w podziale na dziedziny.	119
Wykres 33. Liczba inwestycji celu publicznego wg stanu realizacji (szt.) [czerwiec 2021].	120
Wykres 34. Dochody ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020	122

Wykres 35. Dochody ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwach w latach 2019-2020.....	122
Wykres 36. Struktura dochodów ogółem jst na Dolnym Śląsku wg rodzaju jst w 2020 r.	122
Wykres 37. Wydatki ogółem z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020.	123
Wykres 38. Wydatki ogółem z budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwach w latach 2019-2020.	123
Wykres 39. Struktura wydatków ogółem jst na Dolnym Śląsku wg rodzaju jst w 2020 r.	123
Wykres 40. Wydatki ogółem jst na Dolnym Śląsku i w Polsce w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	124
Wykres 41. Wydatki majątkowe inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w kraju w 2020 r.	124
Wykres 42. Wydatki majątkowe inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego w Polsce i na Dolnym Śląsku w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020 oraz w województwach w kraju w 2020 r.	125
Wykres 43. Struktura wydatków ogółem jednostek samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku wg działów klasyfikacji budżetowej w 2019 r. i 2020 r.	125
Wykres 44. Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku wg działów klasyfikacji budżetowej w 2020 r.	126
Wykres 45. Udział wydatków ogółem jednostek samorządu terytorialnego wg działów klasyfikacji budżetowej wg rodzaju jst na Dolnym Śląsku w 2020 r.	127
Wykres 46. Struktura wydatków ogółem wg rodzaju jst i działów klasyfikacji budżetowej na Dolnym Śląsku wg działów klasyfikacji budżetowej w 2020 r.	128
Wykres 47. Wydatki z budżetu samorządu województwa dolnośląskiego w latach 2016-2020.....	129
Wykres 48. Wydatki ogółem z budżetów powiatów na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 i w poszczególnych powiatach w 2020 r.	129
Wykres 49. Wydatki ogółem z budżetów powiatów na Dolnym Śląsku w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r.	130
Wykres 50. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w powiatach na Dolnym Śląsku w 2020 r.	130
Wykres 51. Wydatki ogółem gmin i miast na prawach powiatu na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	130
Wykres 52. Wydatki ogółem gmin i miast na prawach powiatu na Dolnym Śląsku w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	131
Wykres 53. Wydatki majątkowe gmin i miast na prawach powiatu na Dolnym Śląsku w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 r.	131
Wykres 54. Wartość umów/decyzji o dofinansowanie ze środków UE ogółem w województwie dolnośląskim w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 roku.	132
Wykres 55. Wartość umów/decyzji o dofinansowanie ze środków UE na 1 mieszkańca w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 roku oraz w województwach w 2020 roku.	132
Wykres 56. Środki z UE na finansowanie programów i projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Polsce i na Dolnym Śląsku w latach 2016-2020 oraz w województwach w 2020 roku.	133

Spis tabel

Tabela 1. Macierz wskaźników monitorujących realizację SRWD 2030.	5
Tabela 2. Macierz wskaźników monitorujących realizację Celu 1.	7
Tabela 3. Macierz wskaźników monitorujących realizację Celu 2.	10
Tabela 4. Macierz wskaźników monitorujących realizację Celu 3.	13
Tabela 5. Macierz wskaźników monitorujących realizację Celu 4.	16
Tabela 6. Macierz wskaźników monitorujących realizację Celu 5.	21
Tabela 7. Struktura wydatków ogółem jst na Dolnym Śląsku wg rodzaju jst w latach 2016-2020 [%].	123
Tabela 8. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020	136
Tabela 9. Projekty RPO WD 2014-2020 w podziale na subregiony.	138
Tabela 10. Aktualne limity (w euro) dla województwa na działania PROW 2014-2020 w podziale na działania/operacje.	138
Tabela 11. Poziom realizacji poszczególnych działań wdrażanych przez Samorząd Województwa w ramach PROW na lata 2014-2020 ze stanem na 31.12.2021 r. w podziale na subregiony.	139
Tabela 12. Wnioski i rekomendacje w zakresie wdrażania SRWD 2030.	144

Spis rysunków

Rysunek 1. Klasyfikacja stref w województwie dolnośląskim dla pyłu zawieszonego PM ₁₀ dla czasu uśredniania 24 godz., z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia.	19
Rysunek 2. Inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji ustalone w dokumentach krajowych o ustalonej lokalizacji na mapie (stan na luty 2020 r.)	113
Rysunek 3. Inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji ustalone w Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych o ustalonej lokalizacji na mapie (stan na czerwiec 2020 r.)	115
Rysunek 4. Inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji ustalone jednocześnie w dokumentach krajowych i wojewódzkich o ustalonej lokalizacji na mapie (stan na luty 2020 r.)	116

Rysunek 5. Inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji ustalone w dokumentach wojewódzkich o ustalonej lokalizacji na mapie (stan na czerwiec 2020 r.).....	117
Rysunek 6. Inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji ustalone w SZOOP RPO o ustalonej lokalizacji na mapie (stan na luty 2020 r.).....	119
Rysunek 7. Inwestycje realizowane w trakcie realizacji o ustalonej lokalizacji na mapie.....	120